

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ХИЖНЯК ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

ПРИМ. № 1

УДК 378.04:796.071.4]:37.091.33-027.22](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

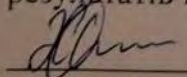
**ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ У СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНИХ
ПРАКТИК**

011 Освітні, педагогічні науки

01 «Освіта/Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів мають посилання на відповідне джерело.

 О. О. Хижняк

Науковий керівник

Хоменко Павло Віталійович,
доктор педагогічних наук, професор

Полтава – 2023

АНОТАЦІЯ

Хижняк О. О. Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, МОН України, Полтава, 2023.

Дисертаційна робота присвячена розробці та впровадженню педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик ЗВО України.

В умовах розвитку українського суспільства зростає роль таких соціальних цінностей, як високий рівень освіти і культури, професійна компетентність, відкритість до сприйняття інновацій, мобільність, готовність до постійної роботи над собою. Особливо це стосується фахівців фізичної культури і спорту, оскільки в сучасних умовах сфера їхньої професійної діяльності зазнає постійних трансформацій і перебуває у безперервному розвитку. Ефективна практична участь в житті суспільства стає неможливою без сформованої у фахівців потреби та здатності до професійно-особистісного саморозвитку та самовдосконалення. Різноманітність професійних обов'язків та широкий діапазон педагогічних завдань, які вирішує тренер, пред'являють підвищені вимоги до його діяльності та особистості.

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту здійснюється у процесі освоєння ними комплексу навчальних дисциплін та практичної підготовки впродовж усього періоду навчання в ЗВО; цим дисциплінам та системі практик відводиться основна роль, тому що саме в них знаходять своє конкретне відображення практико-орієнтовані знання та вміння, необхідні для становлення професіоналізму майбутнього тренера. У зв'язку з цим акцентовано необхідність проектувати та реалізувати освітній процес таким чином, щоб у ньому формувалися не лише знання та вміння, а й

відбувалося становлення особистості тренера як майбутнього суб'єкта професійної діяльності. Освітній процес має бути зорієнтованим на формування позитивної мотивації до професійної діяльності, стимулювання пізнавальної активності та активізацію потреби самовдосконалення.

Проте з'ясовано, що сучасна система професійної освіти у сфері фізкультури та спорту не здатна повною мірою забезпечити якісну підготовку професійних тренерів, які мають навички вироблення особистої стратегії процесу тренування, вміють дослідити потенціал вихованців, їх особистісні та індивідуальні особливості, а також прогнозувати результати педагогічних впливів.

У зв'язку з цим гостро постає необхідність застосування напрацьовань практико-орієнтованого підходу до підготовки фахівців фізкультурно-спортивної сфери до майбутньої професійної діяльності у процесі їх практичної підготовки у ЗВО, а також якісної трансформації методики навчально-тренувального процесу на основі застосування оптимальних для майбутніх фахівців педагогічних технологій фізичного вдосконалення.

У роботі вперше розроблено педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та обґрунтовані педагогічні умови її впровадження (науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності до майбутньої тренерської діяльності; інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно-орієнтованих дисциплін і фахової практики; формування позитивної мотивації до професійної діяльності; розвиток та становлення професійно-орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки; контекстне проектування професійної підготовки майбутнього тренера);

У дисертації уточнено концептуальні засади, зміст і структуру поняття «професійно зорієнтована підготовка майбутніх тренерів»; «готовність

майбутнього тренера до професійної діяльності»; етапи формування (початковий – етап професійної мотивації, базовий – етап професійної корекції, реалізаційний – етап професійної рефлексії), критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності; методи діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Подальшого розвитку набув технологічний інструментарій формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, форми, методи і засоби підготовки здобувачів вищої освіти в системі практичної підготовки.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено й упроваджено: педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів; інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс професійної підготовки майбутнього тренера; експериментальні програми дисциплін «Професійна діяльність в галузі фізичної культури», «Теорія фізичної культури і спорту», «Управління у фізичній культурі та спорті», «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера», авторський навчально-методичний посібник «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти», розділ у колективній монографії «Перспективи впровадження супервізії в практичну підготовку майбутніх тренерів з боксу».

Представлені в роботі матеріали рекомендовані для використання викладачами дисциплін професійно-практичного циклу, здобувачами закладів вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, тренерами ДЮСШ, спортивних клубів та організацій із метою вдосконалення змісту й технологічного забезпечення процесу професійної підготовки та діяльності тренерів.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній тренер, професійна компетентність, професійно зорієнтована підготовка майбутніх тренерів, готовність до професійної діяльності, педагогічна технологія.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації

1. Oleksandr Khyzhniak, Anatoliy Emetc, Valeriy Zhamardiy, Olena Sohokon. Formation of project competence of future specialists from the field of physical therapy, physical education and sports in the higher education system //Journal for Educators, Teachers and Trainers, Vol. 13(2) ISSN 1989-9572 - 2022. С.261-269.

2. Хижняк О. О. Аналіз педагогічного потенціалу навчальних практик у системі спортивно-педагогічної підготовки майбутніх тренерів з боксу у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки*. 2019. № 74. С. 86-89.

3. Хижняк О. О. Практико-орієнтований підхід у системі професійної підготовки тренера з боксу у закладах вищої освіти. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 159–168.

4. Хижняк О. О. Системний підхід у професійно-практичній підготовці майбутнього тренера з боксу у закладах вищої освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Випуск 24. С. 218-221.

5. Khyzhnyak Oleksandr Boxing coach-to-be professional training at higher educational institutions. *Ukrainian professional education*. 2020. No 7. P. 81-88.

6. Хижняк О. Перспективи впровадження супервізії в практичну підготовку майбутніх тренерів з боксу. Концептуалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в контексті змішаного навчання. Колективна монографія за заг. ред. О. К. Корносенко, О. В. Даниско. ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава. 2021. С. 130-158.

Праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації:

7. Хижняк О. О. Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти. Навчальний посібник. Полтава. Болотін. 2019. 130 с.

8. Khyzhnyak O.O. Practical trainings in the boxing coach training system problem statement in general form. «Nauka i Studia». 2019. P. 27-34.

9. Хижняк О. О. Педагогічний потенціал навчальних практик у підготовці тренера з боксу. Технологія здоров'язбереження в сучасних закладах освіти

України : проблеми та перспективи: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Полтава. 2019. 121-124 с.

10. Хижняк О. О. Співпраця закладів вищої освіти і ДЮСШ в системі підготовки тренерів з боксу. Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Кременчук. 2020. С. 526-528.

11. Хижняк О. О. Особливості формування психологічного складника підготовки майбутнього тренера з боксу. Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини (Полтава, 23-24 квітня 2020 року). С. 84-89.

12. Khyzhnyak O.O. Sport end pedagogical education of future boxing trainer. Latest directions of modern science. Abstracts of III International Scientific and Practical Conference Vancouver, Canada (January 23 – 25, 2023) P. 177-178.

13. Хижняк О. О. Особливості професійно-практичної підготовки майбутніх тренерів з боксу у закладах вищої освіти. Часопис кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури «Фізична культура: теорія і практика». Полтава. 2020. С. 163-166.

14. Хижняк О. О. Процес самовиховання в структурі загальної психологічної підготовки спортсменів. Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Технології здоров'язбережування в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи» (20 жовтня 2021 р.). С. 112-115.

15. Хижняк О. О. Практична підготовка сучасного тренера з боксу у закладах вищої освіти. Матеріали заочної Всеукраїнської науково-практичної конференції. Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології. Вінниця, ДонНУ. 2020. С. 79-81.

SUMMARY

Khyzhniak O.O. Pedagogical technology of professionally oriented training of future coaches in the system of educational practices. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy, specialty 011 Educational, pedagogical sciences, knowledge branch 01 Education/Pedagogy. – Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Poltava, 2023.

The dissertation is devoted to the development and implementation of pedagogical technology of professionally oriented training of future coaches in the system of educational practices of higher educational institutions of Ukraine.

In the current conditions of the development of Ukrainian society, the role of such social values as high education and culture level, professional competence, openness to the perception of innovation, mobility, and readiness for constant work on themselves are growing. This is especially true for physical culture and sports specialists, as in the current conditions the industry of their professional activities undergoes constant transformations and is in continuous development. Effective practical participation in society becomes impossible if specialists don't have the current need and ability to professional and personal self-development and self-improvement. The variety of professional duties and the wide range of pedagogical tasks the coach deals with make excessive requirements on their activities and personality.

Professional and pedagogical training of future physical culture and sports specialists is carried out in the process of mastering complex of educational disciplines and practical training during the entire period of studying in higher educational institutions. These disciplines and the system of practices play the main role, because practical-oriented knowledge and skills necessary for the development of the future coach professionalism find their specific reflection exactly in them.

In this regard, the need to design and implement the educational process is emphasized in such way that not only knowledge and skills, but also a coach personality as a future subject of professional activity are formed in it. The educational process should be focused on the formation of positive motivation for professional activity, stimulating cognitive activity and intensifying self-improvement needs.

However, the modern system of professional education in sports field is not able to fully provide high-quality training for professional coaches who have strong training strategy development skills, are able to explore the potential of students, their personal and individual characteristics, as well as predict the results of pedagogical influences. The integration of a competence approach into the system of higher sports education in Ukraine can mainly be assessed as unfocused and unsystematic.

In this regard, there was an urgent need to apply a practical-oriented approach to the training of sports industry specialists for future professional activities in the process of their practical training in higher educational institutions, as well as a qualitative transformation of the educational and training methodology process based on the use of physical improvement technologies optimal for future specialists.

The pedagogical technology presented in this research, is developed for the first time for professionally oriented training of future coaches and substantiated the pedagogical conditions for its implementation (science-based selection of applicants to higher educational institutions with the identification of professional and sports orientation and qualification, propensity and motivation for future coaching; professional training integration of future coaches through the implementation of interdisciplinary links between professionally oriented disciplines and professional practice; formation of positive motivation for professional activity in the future coach; development and establishment of a professionally oriented educational environment, which ensures an integral and continuous formation process of professional readiness of the future coach through the integration training system construction; practical-oriented design of the content of disciplines for professional training of the future coach);

The dissertation clarified the conceptual foundations, content and structure of the concepts of “professionally oriented training of future coaches” and “readiness of future coaches for professional activities in the process of practical training”; stages of formation (initial (stage of professional motivation), basic (stage of professional correction), implementation (stage of professional reflection), criteria, indicators and levels of formation of readiness of future coaches for professional activity; diagnostic

methods for the level of formation of readiness of future coaches for professional activities;

Further development in the work acquired the technological tools for the formation of readiness of future coaches for professional activities, forms, methods and means of training students in the practical training system.

The practical significance of the research refers to what is developed and implemented: the pedagogical technology of professionally oriented training of future coaches; integration practical and disciplinary complex of professional training of the future coach; experimental programs of the courses “Professional activity in the field of physical culture,” “Theory of physical culture and sports,” “Management in physical culture and sports,” “Modeling of an individual professional coach career,” the author’s educational and methodological manual “Features of professional training of future coaches in institutions of higher education,” section in the collective monograph “Prospects for the introduction of supervision in practical training of future boxing coaches”.

The materials presented in the work are recommended for use by teachers of vocational and practical disciplines, applicants of higher educational institutions in the specialty 017 Physical culture and sports, coaches of Youth Sports Schools, sports clubs and organizations in order to improve the shift and technological support of the professional training process of coaches.

Key words: professional training, future coach, professional competence, professionally oriented training of future coaches, readiness for professional activity, pedagogical technology.

LIST OF THE APPLICANT’S PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE THESIS

1. Oleksandr Khyzhniak, Anatoliy Emetc, Valeriy Zhamardiy, Olena Sohokon. Formation of project competence of future specialists from the field of physical therapy, physical education and sports in the higher education system //Journal for Educators, Teachers and Trainers, Vol. 13(2) ISSN 1989-9572 - 2022. C.261-269.

2. Khyzhniak O. O. Analiz pedahohichnoho potentsialu navchalnykh praktyk u systemi sportyvno-pedahohichnoi pidhotovky maibutnykh treneriv z boksu u zakladakh vyshchoi osvity. Pedahohichni nauky. 2019. № 74. S. 86-89.

3. Khyzhniak O. O. Praktyko-oriietovanyi pidkhid u systemi profesiinoi pidhotovky trenera z boksu u zakladakh vyshchoi osvity. Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia. 2019. № 47. S. 159–168.

4. Khyzhniak O. O. Systemnyi pidkhid u profesiino-praktychnii pidhotovtsi maibutnoho trenera z boksu u zakladakh vyshchoi osvity. Vytoky pedahohichnoi maisternosti. 2019. Vypusk 24. S. 218-221.

5. Khyzhnyak Oleksandr Boxing coach-to-be professional training at higher educational institutions. Ukrainian professional education. 2020. No 7. P. 81-88.

6. Khyzhniak O. Perspektyvy vprovadzhennia supervizii v praktychnu pidhotovku maibutnykh treneriv z boksu. Kontseptualizatsiia kompetentnisnoho pidkhotu do profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu v konteksti zmishanoho navchannia. Kolektyvna monohrafiia za zah. red. O. K. Kornosenko, O. V. Danysko. PNPUI imeni V. H. Korolenka. Poltava. 2021. S. 130-158.

Research papers in which the main research results of the thesis are published

7. Khyzhniak O. O. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnykh treneriv u zakladakh vyshchoi osvity. Navchalnyi posibnyk. Poltava. Bolotin. 2019. 130 s.

8. Khyzhnyak O.O. Practical trainings in the boxing coach training system problem statement in general form. «Nauka i Studia». 2019. P. 27-34.

9. Khyzhniak O. O. Pedahohichni potentsial navchalnykh praktyk u pidhotovtsi trenera z boksu. Tekhnolohiia zdoroviazberezhennia v suchasnykh zakladakh osvity Ukrainy : problemy ta perspektyvy: materialy Vseukrainskoi studentskoi naukovo-praktychnoi konferentsii / za red. Momot O. O., Yu. V. Zaitsevoi, Yu. V. Solokhy. – Poltava : Simon, 2019. 121-124 s.

10. Khyzhniak O. O. Spivpratsia zakladiv vyshchoi osvity i DIuSSH v systemi pidhotovky treneriv z boksu. Aktualni pytannia suchasnoi pedahohiky: tvorchist,

maisternist, profesionalizm: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kremenchuk, 13 bereznia 2020 r. Kremenchuk : Metodychnyi kabinet, 2020. S. 526-528.

11. Khyzhniak O. O. Osoblyvosti formuvannia psykholohichnoho skladnyka pidhotovky maibutnoho trenera z boksu. Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia «Problemy ta perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannia, sportu i zdorovia liudyny (Poltava, 23-24 kvitnia 2020 roku). S. 84-89.

12. Khyzhnyak O.O. Sport end pedagogical education of future boxing trainer. Latest directions of modern science. Abstracts of III International Scientific and Practical Conference Vancouver, Canada (January 23 – 25, 2023) P. 177-178.

13. Khyzhniak O. O. Osoblyvosti profesiino-praktychnoi pidhotovky maibutnikh treneriv z boksu u zakladakh vyshchoi osvity. Chasopys kafedry teorii y metodyky fizychnoho vykhovannia, adaptyvnoi ta masovoi fizychnoi kultury «Fizychna kultura: teoriia i praktyka». Poltava. 2020. S. 163-166.

14. Khyzhniak O. O. Protses samovykhovannia v strukturi zahalnoi psykholohichnoi pidhotovky sportsmeniv. Materialy VIII Vseukrainskoi studentskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Tekhnolohii zdoroviazberezhuvannia v suchasnykh zakladakh osvity Ukrainy: problemy ta perspektyvy. (20 zhovtnia 2021 r.). S. 112-115.

15. Khyzhniak O. O. Praktychna pidhotovka suchasnoho trenera z boksu u zakladakh vyshchoi osvity. Materialy zaochnoi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Aktualni problemy osvity i nauky: dosvid ta suchasni tekhnolohii. Vinnytsia, DonNU. 2020. S. 79-81.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ЯК ПРОБЛЕМА НАУК ПРО ОСВІТУ.....	22
1.1. Аналіз специфіки професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у контексті розвитку спортивно-педагогічної науки.....	22
1.2. Зміст та структура практичної підготовки майбутніх тренерів у сучасних закладах вищої освіти: досвід і перспективи.....	46
1.3. Готовність майбутніх тренерів до професійної діяльності як результат фахової освіти.....	71
Висновки до першого розділу.....	83
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ У СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК.....	87
2.1. Методологічні підходи та педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.....	87
2.2. Структура моделі педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик.....	115
2.3. Методична система формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.....	133
Висновки до другого розділу.....	162
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ.....	166
3.1. Моделювання комплексу діагностичних чинників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.....	166
3.2. Характеристика змісту, технології та організації експериментального дослідження.....	184
3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи з формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.....	198
Висновки до третього розділу.....	228
ВИСНОВКИ.....	233
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	239
ДОДАТКИ.....	265

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах розвитку українського суспільства зростає роль таких соціальних цінностей, як високий рівень освіти і культури, професійна компетентність, відкритість до сприйняття інновацій, мобільність, готовність до постійної роботи над собою. Особливо це стосується фахівців фізичної культури і спорту, оскільки в сучасних умовах сфера їхньої професійної діяльності зазнає постійних трансформацій і перебуває у безперервному розвитку. Ефективна практична участь в житті суспільства стає неможливою без сформованої у фахівців потреби та здатності до професійно-особистісного саморозвитку та самовдосконалення. Різноманітність професійних обов'язків та широкий діапазон педагогічних завдань, які вирішує тренер, пред'являють підвищені вимоги до його діяльності та особистості.

Концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту викладені в державних нормативних документах: Законах України «Про освіту» (2014 р.) і «Про вищу освіту» (2014 р.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), а також основних програмних документах фізичного виховання (Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (1994), Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (2004 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року» (2017 р.) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» (2015 р.).

Працевлаштування випускників, їхня професійна компетентність та успішність кар'єри сьогодні є основними показниками в рейтингах ЗВО, тому головною характеристикою сучасного фахівця фізичної культури і спорту вважають не обсяг отриманих знань, а вміння застосовувати ці знання на

практиці, самостійно приймати правильні рішення, оперативно та нестандартно діяти при вирішенні професійних завдань.

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту здійснюється у процесі освоєння ними комплексу навчальних дисциплін та практичної підготовки впродовж усього періоду навчання в ЗВО; цим дисциплінам та системі практик відводиться основна роль, тому що саме в них знаходять своє конкретне відображення практико-орієнтовані знання та вміння, необхідні для становлення професіоналізму майбутнього тренера. У зв'язку з цим акцентовано необхідність проєктувати та реалізувати освітній процес таким чином, щоб у ньому формувалися не лише знання та вміння, а й відбувалося становлення особистості тренера як майбутнього суб'єкта професійної діяльності. Освітній процес має бути зорієнтованим на формування позитивної мотивації до професійної діяльності, стимулювання пізнавальної активності та активізацію потреби самовдосконалення.

Проблематику професійної підготовки майбутніх тренерів представлено в наукових працях Ж. Бережної, Н. Волянчук, М. Данилка, О. Лаврентьєва, І. Малинського, Є. Павлюка, А. Ребрини, А. Сватьєва, О. Сопотницької, Л. Сущенко, Н. Темчишиної, В. Толкача, А. Цьося, Т. Чопик, С. Хлібкевича, П. Хоменка; дослідження теоретико-методичних аспектів практичної підготовки майбутнього тренера стало предметом досліджень В. Ареф'єва, В. Березовського, Н. Воловика, М. Воробйова, Л. Голуб, Ю. Долинного, А. Захаріної, О. Корносенко, Т. Круцевич, П. Ладики, Н. Михайлової, М. Прилуцького, О. Свєртнева, С. Червоної; питанням підготовки фахівців до застосування здоров'язберігальних технологій надано уваги у роботах Н. Белікової, В. Бобрицької, М. Гриньової, О. Даниско, Р. Карпюка, Л. Рибалко, Р. Чудної. Дидактичні основи оптимізації спортивного тренування досліджували О. Демінський, А. Конох, І. Кузнєцова, В. Левківа, В. Мазіна, аспекти застосування положень компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого підходів до професійної підготовки майбутніх тренерів досліджено у працях Ж. Богдан, М. Буренко, Ю. Вербиненко, П. Горюка,

Ю. Дубровського, А. Кошури, Г. Кондрацької, Л. Кравченко, А. Молдована, Н. Середи, Т. Солодовник, А. Суценка, С. Трубачової та ін.

Проте з'ясовано, що сучасна система професійної освіти у сфері фізкультури та спорту не здатна повною мірою забезпечити якісну підготовку професійних тренерів, які мають навички вироблення особистої стратегії процесу тренування, вміють дослідити потенціал вихованців, їх особистісні та індивідуальні особливості, а також прогнозувати результати педагогічних впливів.

У зв'язку з цим гостро постає необхідність застосування напрацьовань практико-орієнтованого підходу до підготовки фахівців фізкультурно-спортивної сфери до майбутньої професійної діяльності у процесі їх практичної підготовки у ЗВО, а також якісної трансформації методики навчально-тренувального процесу на основі застосування оптимальних для майбутніх фахівців педагогічних технологій фізичного вдосконалення.

Результати аналізу наукових досліджень із питань розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі реалізації завдань навчальних практик свідчать про їх частковість та безсистемність у вирішенні проблеми, що й обумовило актуальність дослідження.

Вивчення сучасного стану підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти виявило низку проблем, зумовлених суперечностями між:

- об'єктивними потребами суспільства, прагненням майбутнього тренера досягти належного рівня професійної майстерності та недостатньо ефективною організацією практичної підготовки у фахових ЗВО;
- сучасними вимогами фізкультурно-спортивної та оздоровчо-реабілітаційної галузі до стану професійної компетентності майбутніх тренерів і низьким рівнем застосування сучасних педагогічних технологій на етапі їхньої професійно-практичної підготовки;
- потребою формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності відповідно до сучасних вимог інформаційного суспільства та

неналежним навчально-методичним забезпеченням процесу інтеграції професійно зорієнтованих дисциплін і системи навчальних практик.

Отже, не зважаючи на високий інтерес до проблеми професійної підготовки майбутніх тренерів у вітчизняній практиці, констатовано відсутність системних досліджень такого аспекту як розвиток готовності фахівців до професійної діяльності в процесі практичної підготовки; недостатньо розробленими є теоретичний, методичний і організаційно-педагогічний складники такої готовності. Такий стан розкриття наукової проблеми, її актуальність і потреби практики фізкультурно-спортивної освіти, необхідність вирішення окреслених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик»**.

Об'єкт дослідження: професійно-зорієнтована підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження: формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до майбутньої професійної діяльності в процесі навчальних практик.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити в освітньому процесі закладів вищої освіти педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі навчальних практик.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Теоретико-методичні основи інтеграції природничо-наукового та професійно-практичного компонентів освітніх програм в навчальних закладах фізкультурно-спортивного профілю» (державний реєстраційний № 0121U114277), одним із виконавців якої є здобувач.

Тему затверджено вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 4 від 31.10.2019).

Відповідно до мети дослідження окреслено такі завдання:

1) вивчити стан проблеми професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик в сучасній педагогічній теорії і практиці;

2) обґрунтувати структуру готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, виокремити критерії, показники та рівні її сформованості;

3) розробити педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс такої підготовки;

4) створити навчально-методичний супровід забезпечення розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в системі навчальних практик;

5) експериментально перевірити ефективність розробленої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в навчальному процесі фахових ЗВО, сформулювати методичні рекомендації щодо оптимізації методики формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки.

На різних етапах роботи використано *комплекс методів дослідження*, *теоретичні*: аналіз, класифікація і систематизація наукових даних, аналіз освітніх програм, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, узагальнення досвіду практичної підготовки, що дозволило визначити сутність і структуру готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, обґрунтувати можливості практико-орієнтованого, компетентнісного та інтеграційного підходів як чинників формування фахової готовності майбутніх тренерів; моделювання – для конструювання педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів.

емпіричні: спостереження за процесом професійної підготовки майбутніх тренерів, письмове та комп'ютерне тестування, анкетування, експертна оцінка, констатувальний, пошуковий і формувальний експерименти, медико-біологічні методики (антропометрія, динамометрія, пульсометрія, тепінгметрія) з метою виявлення рівня сформованості складників професійної готовності тренерів у процесі практичної підготовки;

методи математичної статистики (показники описової статистики, критерій Вілкоксона-Манна-Уїтні, критерій Крамера-Уелча) для підтвердження достовірності одержаних результатів експериментального дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– вперше у дослідженні термін «професійна готовність майбутнього тренера» тлумачено як комплексну гармонійно узгоджену з компетентністю (знання, вміння, навички) властивість (характеристику) особистості фахівця фізичної культури і спорту, яка поєднує переважаючі внутрішні мотиви діяльності з необхідними професійними цінностями самореалізації та стійким прагненням до неперервного самовдосконалення індивідуального фахового досвіду, набутого в ході навчальних практик зі спеціальності; розроблено педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та обґрунтовані педагогічні умови її впровадження (науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності до майбутньої тренерської діяльності; інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно-орієнтованих дисциплін і навчальної практики; формування позитивної мотивації до професійної діяльності; розвиток та становлення професійно-орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки; контекстне проектування професійної підготовки майбутнього тренера);

– уточнено концептуальні засади, зміст і структуру поняття «професійно зорієнтована підготовка майбутніх тренерів; етапи формування (початковий – етап професійної мотивації, базовий – етап професійної корекції, реалізаційний – етап професійної рефлексії), критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності; методи діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності;

– подальшого розвитку набув технологічний інструментарій формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, форми, методи і засоби підготовки здобувачів вищої освіти в системі практичної підготовки.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено й упроваджено: педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів; інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс професійної підготовки майбутнього тренера; експериментальні програми дисциплін «Професійна діяльність в галузі фізичної культури», «Теорія фізичної культури і спорту», «Управління у фізичній культурі та спорті», «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера», авторський навчально-методичний посібник «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти», розділ у колективній монографії «Перспективи впровадження супервізії в практичну підготовку майбутніх тренерів з боксу».

Представлені в роботі матеріали рекомендовані для використання викладачами дисциплін професійно-практичного циклу, здобувачами закладів вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, тренерами ДЮСШ, спортивних клубів та організацій із метою вдосконалення змісту й технологічного забезпечення процесу професійної підготовки та діяльності тренерів.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Університету Григорія Сковороди в Переяславі (довідка № 290 від 05.05.2023 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/253 від 04.05.2023 р.), Полтавського національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка (довідка № 899/01-35/57 від 28.04.2023 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/04/106 від 10.05.2023 р.), Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-303 від 15.05.2023 р.).

Дослідження проведено у кілька етапів:

на першому етапі (2019-2020 рр.) вивчено сучасний стан проблеми формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, охарактеризовано вихідні параметри дисертації, об'єкт, предмет, методологію та методи роботи, описано поняттєвий апарат дослідження, розроблено його структуру;

на другому етапі (2020-2021 рр.) розроблено педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик, її змістове наповнення, підбрано та обґрунтовано діагностичний інструментарій моніторингу досліджуваного процесу, проведено констатувальний етап експериментальної роботи;

на третьому етапі (2021-2023 рр.) проведено формувальний та контрольний етапи експериментальної роботи; здійснено систематизацію, аналіз та інтерпретацію отриманих даних теоретичного й експериментального дослідження, апробацію результатів та впровадження основних положень і висновків дослідження в практику професійної підготовки майбутніх тренерів, оформлено текст роботи.

Вірогідність і надійність одержаних результатів забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень дослідження; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єктові, предмету, меті та завданням роботи; статистичною значимістю експериментальних даних, точністю їх математичної обробки, застосуванням порівняльних методик; позитивними результатами експериментальної частини дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації обговорено на засіданнях кафедр: медико-біологічних дисциплін і фізичного

виховання, теорії та методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури, загальної педагогіки і андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, під час виступів на науково-практичних конференціях і семінарах:

– міжнародних: «Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм» (Кременчук, 2020); «Latest directions of modern science (Vancouver, Canada, 2023);

– всеукраїнських: «Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини» (Полтава, 2020); «Роль фізичної культури і спорту в становленні та зміцненні генофонду нації» (м. Полтава, 2019); «Технології здоров'язбереження в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи» (Полтава, 2021); «Технології здоров'язбереження в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах України: проблеми та перспективи» (Полтава, 2019); «Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології» (Вінниця – Донецьк, 2020).

Особистий внесок здобувача. У роботі, виконаній у співавторстві, дисертантові належить обґрунтування ролі та місця практико-орієнтованого підходу в системі формування професійної готовності майбутніх тренерів, визначення функцій проектування в процесі професійно-практичної підготовки [Anatoliy Emetc, Valeriy Zhamardiy, Olena Sohokon].

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 15 працях, із яких: 1 – розділ у колективній монографії; 1 – навчально-методичний посібник, 4 – публікації в наукових фахових виданнях України, 3 – статті в зарубіжному виданні, 6 – матеріали конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (229 найменувань), 8 додатків. Загальний обсяг дисертації – 335 сторінок, з них основний текст – 198 сторінок. Робота містить – 30 таблиць і – 10 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ЯК ПРОБЛЕМА НАУК ПРО ОСВІТУ

У розділі проаналізовано термінологічний апарат дослідження («професійна підготовка майбутнього тренера», «професійна компетентність майбутнього тренера», «наскрізна програма практик», «професійна готовність»); розроблено критерії оцінки ефективності діяльності тренера, визначено його професійно важливі якості (моральні, комунікативні, вольові; інтелектуальні, атенційні, психомоторні); обґрунтовано необхідність розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки; проведено порівняльний аналіз практик у межах закладів вищої освіти України; доведено, що навчальні практики є важливим складником педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

1.1. Аналіз специфіки професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у контексті розвитку спортивно-педагогічної науки

Професійна діяльність тренера за своєю суттю є педагогічною, з усіма притаманними їй функціями, особливостями психологічного характеру та вимогами, котрі перед нею висуваються. Основним її змістом є управління навчально-тренувальною та змагальною діяльністю спортсменів. Разом з тим тренерові доводиться вирішувати низку завдань, пов'язаних зі спортивно-змагальними, оздоровчими, навчально-виховними, гігієнічними, соціальними цілями тренування.

Робота тренера (і спортивного педагога загалом) у сучасних умовах визначається новим статусом: потреба у кваліфікованих спортивних педагогах набуває соціального масштабу в рамках програми оздоровлення населення, організації здорового способу життя молоді, формування нової системи цінностей і життєвих пріоритетів молодого покоління. Сучасний тренер

повинен володіти творчим потенціалом, бути здатним до саморозвитку і самовдосконалення, створення і передачі цінностей здорового образу життя.

Вирізняють такі критерії оцінки ефективності діяльності тренера:

1. Досягнення спортсменів (зайняті ними місця, виконані розряди).
2. Якість та ефективність тренувальних занять.
3. Відвідування занять (відсів спортсменів).
4. Систематичне та якісне ведення документації.
5. Емоційний стан спортсменів, рефлексія (активність, задоволеність заняттями, позитивне ставлення до виду спорту).
6. Соціально-психологічний клімат у колективі (взаємини між спортсменами, комунікація між спортсменом та тренером).
7. Формування особистості спортсмена (знання; уміння; вироблена константна потреба в здоровому способі життя, а відповідно й заняттях спортом, необхідність у самовдосконаленні; прагнення до успіху; мотивація досягнення мети).
8. Участь тренера в науково-дослідній, пошуковій, проєктній роботі.
9. Оцінка роботи тренера з боку керівництва, колег (педагогічного колективу), спортсменів, батьків вихованців засобами анонімного анкетування.
10. Внутрішня мотивація спортсмена стати тренером.

Діяльність тренера з виду спорту базується на чотирьох компонентах:

- педагогічній спрямованості (прагненні особистості до певного виду занять, підґрунтям якого є сильний, незламний інтерес до нього; чинникові, котрий визначає можливості тренера в його професійній діяльності);
- знаннях (загальних (суспільних, а також з літератури, мистецтва, історії тощо, які характеризують світогляд та загальну культуру фахівця) і спеціальних, які потрібні для здійснення фізкультурно-педагогічної діяльності (психолого-педагогічних, медико-біологічних та фізкультурних);
- уміннях (практичному володінні способами виконання окремих рухових дій або діяльністю в цілому відповідно до правил та цілей діяльності);

- професійно важливих якостях (моральних; комунікативних (включаючи педагогічний такт); вольових; інтелектуальних (перцептивні, мнемічні, атенційні, психомоторні якості);

- авторитетові як інтегральній характеристиці попередніх компонентів (Сотник, Романова, 20121).

Принагідно зазначимо, що системно підходячи до аналізу знаннєвого компоненту як одного з базисів діяльності тренера варто наголосити, що спеціальні знання також можна потрактовувати як:

- теоретичні (стосуються історії фізичної культури, фізіологічних закономірностей функціонування організму людини, біомеханічних закономірностей рухових дій, принципів виховання та навчання);

- практичні (відносяться насамперед до знань про те, як потрібно виконати ту чи ту рухову вправу);

- методичні (дають можливість методично грамотно, комплексно потрактувати виконання вправи; інакше кажучи, це знання того, як навчити іншого).

У сучасних умовах обсяг науково-технічних інформаційних потоків збільшується в геометричній прогресії в усіх галузях людської діяльності, зокрема й у сфері фізичної культури та спорту. Тренеру-викладачеві, як і будь-якому фахівцю, необхідне динамічне отримання та освоєння нових знань, що дозволяють використовувати отриману інформацію для підвищення своєї професійної майстерності. Фахівець має прогресувати в професійній підготовці, бо, зупинившись у розвитку, він швидко втрачає свій творчий потенціал, тому проблема впровадження інновацій у практику як чинник підвищення якості професійної підготовки майбутніх тренерів залишається надзвичайно актуальною.

Майбутній тренер-викладач має бути підготовлений до:

- педагогічної та тренерської діяльності в усіх типах навчальних закладів (установах/підприємствах усіх форм власності, у збірних командах, включаючи збірні команди України);

- управлінської діяльності у сфері фізичної культури та спорту на різних рівнях (міському, регіональному, обласному);
- виконання рекреаційних та реабілітаційних задач засобами фізичної культури та спорту;
- фізичного виховання різних соціальних та вікових груп населення.

Недостатня розробленість проблеми впровадження досягнень науки в практику, фрагментарність у вирішенні питань, пов'язаних із формуванням професійної майстерності майбутніх тренерів, знижують загалом ефективність роботи дитячих спортивних шкіл та перехід юних спортсменів до професійних виступів.

Для підвищення професійної майстерності потрібна єдність теоретичної, методичної та практичної сторін підготовки майбутніх тренерів у сучасному закладі вищої освіти, що забезпечує дієвість системи його знань та умінь. Це передбачає глибоке і всебічне оволодіння теорією та методикою фізичного виховання, психолого-педагогічними знаннями, закріплення теоретичних знань у конкретному виді спорту та вироблення на їх основі практичних умінь, апробацію та перевірку дієвості знань і вмінь у самостійній педагогічній діяльності, вироблення установки на подальше вдосконалення професійної майстерності шляхом самоосвіти. Знівелювання (зумисне чи ненароком) будь-якої з цих ланок веде до неузгодженості в педагогічній системі, знижує ефективність діяльності тренера.

Наші думки є суголосними з міркуваннями Н. Белікової щодо багатокомпонентності професійної підготовки фахівця фізичної культури і спорту. Осібно науковиця говорить про компіляцію інтелектуальних засобів пізнання, організації професійної діяльності в сфері фізичної культури та спорту; наявність стійкої потреби у здійсненні професійної діяльності; поєднання традиційних і новітніх оздоровчих технологій у професійній діяльності; володіння загальнопрофесійними та спеціальними знаннями, уміннями і навичками, котрі ефективно забезпечують втілення діяльності тренера в конкурентних умовах сьогодення; креативної складової професійної

діяльності; високого рівня сформованості культури здоров'я та індивідуального почерку тренера як професіонала своєї справи (Белікова, 2012, с. 53-55).

Професійна підготовка майбутніх тренерів має забезпечувати якісну підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі фізичної культури та спорту, а вимоги до рівня підготовки здобувачів вищої фізкультурно-спортивної освіти підвищуються як щодо професійних, так і щодо особистісних якостей. Майбутнім тренерам відводиться особлива роль суб'єкту освітнього процесу, у цьому важливі соціальна, особистісна та професійна позиції, усвідомлення ним соціальної та професійної відповідальності за результат власної професійної діяльності. Сучасний фахівець зі спортивної підготовки відрізняється наявністю професійно значущої системи цінностей, високим рівнем професійної мотивації, педагогічними знаннями та вміннями. Важливо, що ефективність діяльності тренера залежить не лише від рівня розвитку окремих професійних і особистісних компетентностей, а й від їх динамічних взаємозв'язків.

Вимоги до майбутнього тренера визначаються особливостями сучасної спортивної сфери та професійного спорту. Тренер є основною фігурою в житті спортсмена, що вимагає від нього високого рівня відповідальності за свого підопічного, за його фізичне та психологічне здоров'я. Іншою важливою особливістю професії тренера є особливі особисті, людські стосунки, що виникають між ним та учнем або спортсменом, які потребують достатнього рівня довіри між ними, мають базуватись на авторитеті тренера. Іншою особливістю праці тренера є фізичні та нервові навантаження, високий рівень професійного стресу, зміна умов праці, жорсткий графік тренувань, зборів, змагань, часті розлуки із сім'єю тощо. Принагідно зазначимо, що невід'ємною частиною тренерської роботи є комунікація з різними категоріями людей: вихованцями, їхніми батьками, колегами, технічним персоналом, медиками, суддями на змаганнях, представниками масмедіа тощо. Це вимагає від тренера високого рівня комунікативної, конфліктологічної компетентності, глибоких психологічних знань та вмінь.

Вартують уваги і так звані «професійні ризики» в діяльності тренера, оскільки відмічається високий рівень залежності результатів роботи не стільки особисто від нього, скільки від багатьох інших чинників (емоційного та фізичного стану вихованця, несподіваних травм спортсменів, матеріальної бази для тренувань, особливостей суддівства тощо); часто їх неможливо прорахувати і заздалегідь передбачити, вони носять ситуативний характер. При цьому професійна репутація та статус тренера безпосередньо залежить від успіхів та перемог його вихованців.

До складників педагогічного ризику відносять ступінь відповідальності тренера у здійсненні власного педагогічного задуму щодо його підопічних; подолання невизначеності в ситуації прийняття педагогічного рішення; регулювання взаємин між учасниками тренувального процесу; узгодженість дій членів педагогічного колективу в процесі становлення особистості спортсмена. Ще одним чинником професійного ризику є публічність професії тренера, оскільки він має стримувати свої емоції, приховувати переживання за свого вихованця під час змагань, змушений зберігати зовнішній спокій, не маючи змоги відкрито висловити свій настрій та емоційний стан.

Професійна сфера спорту, особливо спорту високих досягнень, вирізняється високою конкурентністю. Звідси й нестабільність професійного статусу тренера, який, з одного боку, є спортсменом-наставником, а з іншого – педагогом і навіть психологом. Найважливішим чинником професійної діяльності тренера є його особистість, до якої також існують високі вимоги з погляду моральної зрілості, соціальної відповідальності перед суспільством, розвиненої індивідуальної культури. Все це ставить перед системою вищої освіти складні та компромісні завдання щодо підготовки сучасного професійного тренера.

Проведений аналіз специфіки діяльності сучасних тренерів дозволяє нам стверджувати, що їхня професійна підготовка має бути заснована на певних принципах та засадах. Насамперед варто назвати *принцип компетентності*, який змістовно забезпечує високий рівень підготовки випускника до

майбутньої професійної діяльності та передбачає особливості професійної мотивації, усвідомлення професійних та особистісних цілей, самооцінку особистісного потенціалу, регулювання власного професійного становлення, самовдосконалення та самовиховання.

Також провідним принципом професійної підготовки тренерів є *принцип системності*. Багатоаспектність професійних завдань, які стоять перед сучасним тренером, потребує глибоких знань у різних галузях та цілого комплексу професійних умінь та навичок. Це необхідно враховувати під час планування процесу навчання, розробки освітньо-професійних програм, навчальних планів, програм практик.

Відповідно до *принципу індивідуалізації* зміст освітнього процесу та його організація у закладах вищої освіти мають враховувати внутрішню мотивацію кожного здобувача до майбутньої професійної діяльності та реалізовуватись у формі активної взаємодії його учасників з урахуванням їхніх індивідуальних особистісних можливостей.

Використання *принципу активності* у підготовці педагогів-тренерів дозволяє майбутнім фахівцям стати активними учасниками освітнього процесу, набутти необхідних практичних знань та вмінь, сформувати компетентності для майбутньої професійної діяльності. Зокрема, завдяки цьому набуваються навички щодо відбору перспективних кандидатів у професійний спорт, уміння планувати та проводити тренування з урахуванням індивідуальних можливостей спортсменів.

Сьогодні в підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту значну частину часу відводять на тактико-технічну підготовку, що забезпечує набуття здобувачами тактичних та технічних умінь та навичок у рамках обраного виду спорту, що, поза сумнівом, дуже важливо. Але при цьому не менш важливим є не лише накопичення власного спортивного досвіду, але його осмислення. Побудова освітнього процесу з урахуванням перелічених вище принципів дозволяє вирішити нові завдання підготовки майбутніх тренерів, зокрема, набутти педагогічних знань, сформувати досвід діяльності за рахунок

реалізації спеціальних виробничих практик, проведення майстер-класів, введення у навчальний процес спеціальних курсів. При цьому реалізується повноцінна підготовка майбутніх тренерів, що дозволяє не лише набути необхідних педагогічних знань, умінь та навичок, а й спонукати здобувачів до професійного саморозвитку, що особливо актуально у зв'язку з новими завданнями та соціально значимими орієнтирами в суспільстві, адже сучасний тренер працює насамперед з особистістю свого вихованця і має бути авторитетом для нього, подавати йому позитивний приклад як у спортивній діяльності, так і в побудові власної життєвої стратегії.

Аналіз комплексу літературних джерел засвідчив що у традиційній підготовці майбутніх тренерів не враховуються сучасні тенденції щодо створення здоров'язберігальних технологій життя сучасної людини, необхідності адаптації до факторів зовнішнього середовища, роль психології в роботі з подолання та профілактики стресових ситуацій, важких чи кризових періодів людини. У цьому дуже важлива психологічна підготовка здобувачів факультетів фізичної культури та спорту, яка надає знання взаємозв'язку фізичного і психічного стану людини, способи їх використання для особистісного зростання і розвитку, навички психічної саморегуляції.

У рамках професійної підготовки фахівців-тренерів утілюється інтеграція знань «про здорове тіло і дух», що дозволяє формувати професійну самосвідомість, систему ціннісних уявлень про людину та її здоров'я. Здобувши подібні знання, випускник стає не лише тренером, а й фахівцем у галузі здоров'язбереження, що загалом відповідає загальносвітовим тенденціям. Така комплексна спеціалізація є вкрай актуальною у світлі завдань сьогодення щодо оздоровлення різновікових груп населення, формування культури здорового способу життя. Таким чином, визначаючи перспективи розвитку професійної вищої освіти в фізичної культури та спорту, можна говорити про необхідність підвищення інтересу населення, зокрема молодого покоління, до нових знань, формування позитивних життєвих стратегій, фізичного та духовного саморозвитку. Для цього необхідний вихід за рамки

сьогоднішніх уявлень про тренера як фахівця вузького профілю в окремому виді спорту з дуже обмеженим функціоналом. Традиційні підходи до підготовки тренера-педагога в системі вищої школи потребують перегляду, а процес навчання – змістового та організаційного реформування.

На основі системного аналізу комплексу літературних джерел нами встановлено, що структурно в межах педагогічних здібностей тренера виокремлюють:

- перцептивні здібності (спостережливість тренера, аналіз ним вчинків підопічних, уважність до всіх вихованців (індивідуально та в групі в цілому) в компіюванні індивідуальної та фронтальної робіт);

- конструктивні здібності (вибудовування тренером наперед траєкторії власної діяльності, врахування поведінки вихованців);

- дидактичні здібності (науково обґрунтована передача матеріалу тренером, стимулювання спортсменів до самостійного мислення);

- експресивні здібності (культура вербального та невербального мовлення, чітка побудова фраз, наявність у тренера почуття гумору, доброзичливість);

- організаційні здібності (уміння впорядкувати побут і життя спортсменів, їхнє навчання, працю, дозвілля за рахунок різноманітних культурних заходів);

- академічні здібності (здатність досліджувати та аналізувати ефективність власної діяльності, прогнозувати та корегувати очікувані результати тренування);

- спеціальні здібності (здатність займатися обраним видом спорту) (Данилко, 2010).

Зазначимо, що характерним у діяльності тренера є процес спеціалізації не лише на певному виді спорту, а й на професійному рівні та статусі контингенту спортсменів, з якими цей тренер працює. Принагідно акцентуємо, що сучасні вчені виокремлюють певні рівні діяльності тренера, кожен із яких, з одного боку, є самостійним, однак з іншого – доповнює попередній:

– тренер-адміністратор, коли із самої дефініції є зрозумілим, що функція тренера – організація, адміністративне керівництво, що провадиться на рівні збірних команд добровільних спортивних товариств, відомств чи спорткомітетів; до основних завдань такого тренера належить визначення довгострокової стратегії стосовно підготовки спортсменів, відбору, комплектування команд; організація та проведення тренувальних зборів, забезпечення процесу підготовки матеріально-технічним та науково-методичним компонентами; координація та контроль діяльності інших тренерів;

– рівень початкової підготовки передбачає роботу зі спортсменами-початківцями; тренер тут працювати, тренуватися в навчальних групах, зацікавлює вихованців, дотримуючись на заняттях загальноприйнятих методичних рекомендацій і творчо впроваджуючи їх;

– рівень масового спорту (взаємодія зі спортсменами II та III спортивних розрядів); тренер тут є суто організатором тренувального процесу;

– рівень базової спортивної майстерності; у цьому контексті говоримо про спортсменів-кандидатів в майстри спорту й спортсменів I спортивного розряду; тут тренер не лише виконує роль організатора підготовки невеликої групи спортсменів, а займається вирішенням питань, котрі стосуються не тренування, а, наприклад, побуту;

– рівень вищих досягнень і вищої спортивної майстерності (передбачає роботу зі спортсменами-майстрами спорту міжнародного класу, майстрами спорту, членами збірної команди країни); тренер на цьому рівні є наставником, порадиником, опікується спортсменом у процесі тренувальних зборів та змагань (Жмарев, 1980; Данилко, 2010).

Також учені пропонують альтернативну класифікацію діяльності тренерів за рівнями діяльності:

1) репродуктивний (або мінімальний), що передбачає демонстрування тренером на власному прикладі того як виконувати вправи та їх комбінації;

2) адаптивний (або низький) – тренер уміє не лише повідомити те, що він знає та вміє сам, а й при цьому застосовує всі знання щодо вікових й індивідуальних особливостей спортсменів;

3) локально-моделювальний (або середній) – тренер уміє не лише передавати знання та вміння, відштовхуючись від індивідуально-вікових особливостей спортсменів, а й системно змодельовує знання, уміння, навички за окремими темами, розділами;

4) системно-моделюючий (високий) – тренер уміє так моделювати систему діяльності юних спортсменів, щоб формувати в них систему знань, умінь і навичок із обраного виду спорту;

5) системно-моделюючий діяльність і поведінку (вищий) – тренер компетентний, щоб створити систему діяльності різновікових груп спортсменів, покликану формувати спортивну культуру, моральність, культуру здоров'язбереження.

При цьому зазначено, що результативність та ефективність професійної діяльності майбутнього тренера залежить від характеру взаємозв'язку теорії та практики, соціально значущих, професійно важливих якостей та набутого досвіду, що становить професійну компетентність фахівця (Онаць, 2006; Ребрина, 2021).

У своїх наукових розвідках Н. Волянюк зазначає, що система професійного становлення та розвитку тренера реалізується на таких етапах:

– етап допрофесійного становлення (формування інтересу певного виду спорту та до майбутньої тренерської діяльності);

– власне вибір майбутньої професії тренера (вступ на профільну спеціальність);

– професійна підготовка у закладі вищої освіти відповідно до програмних вимог;

– професійна адаптація (передбачає виконання професійних обов'язків під час навчальних та виробничих практик, перші роки роботи під наглядом наставника);

– первинна і вторинна професіоналізація (фахівець ефективно, усвідомлено та самостійно виконує професійні функції);

– етап професійної майстерності тренера і наставництва (здатність працювати в постійно змінних умовах, універсалізм фахівця, вміння і бажання ділитися досвідом) (Волянчук, 2002, 2006).

Учені в галузі спортивної педагогіки (Павлюк, 2012; Drog Y, 1997; Johnson U., Andersson, 2011) зазначають, що основу становлення сучасного професійного тренера становить його попередній досвід, здобутий за рахунок тренувальної і змагальної діяльності, який вони потрактовують як ранню професіоналізацію.

Згідно зі Стандартом вищої освіти України за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт, під інтегральною компетентністю майбутнього тренера розуміють здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері фізичної культури і спорту, у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів наук з фізичного виховання і спорту, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов (Стандарт вищої освіти..., 2019).

Вважаємо за доречне проаналізувати провідні аспекти спортивно-педагогічної освіти тренера з боксу:

1. Соціальне замовлення на компетентного тренера, професійно-кваліфікаційна характеристика, нормативно визначена в Державному стандарті спеціальності 017 Фізична культура і спорт, структура діяльності в процесі професійної підготовки тренера з боксу є базовими системоутворювальними факторами системи спортивно-педагогічної освіти.

2. Визначальними чинниками формування спортивно-педагогічної освіти тренера з боксу визначено цілі, інваріантну структуру професійної діяльності; структуру об'єкта вивчення; основні способи інтеграції професійної діяльності; освоєння професії тренера-викладача поетапно (Павлюк, 2013, 2014).

3. Ефективний та збалансований комплекс принципів побудови системи спортивно-педагогічної освіти тренера з боксу, спрямованої на формування компетентної особистості. Зміст професійної підготовки тренера з боксу визначає перелік загальних та професійних компетентностей, обсяги нормативних та вибіркового дисциплін, структуру навчальних практик, хронологію та впорядковану послідовність вивчення навчальних курсів, співвідношення окремих форм проведення занять.

4. Комплекс наукових підходів, осіб компетентнісного, системного, діяльнісного, особистісного, інтеграційного, а також педагогічних умов підготовки тренера з боксу має стати базисом спортивно-педагогічної освіти як такої.

5. Орієнтація на основні види діяльності тренера (навчальну, виховну, виробничо-технічну, організаційно-управлінську, дослідницьку) як основа спортивно-педагогічної освіти.

6. Зміст діяльності тренера з боксу у закладі вищої освіти зrealізовується через змістове наповнення навчально-методичного комплексу, ключовими елементами якого є логічно вибудована структура навчальних практик майбутнього спеціаліста.

Погоджуємося з основними вимогами до спортивно-педагогічної освіти, сформульованими в дослідженні Є. Павлюка, а саме:

– спортивно-педагогічна освіта тренера-викладача є вищою ланкою системи професійної освіти; підготовка кадрів для системи фізкультурної освіти є безперервною й наскрізною;

– спортивно-педагогічна освіта повинна базуватися на взаємодії законів педагогіки і законів розвитку виробництва (галузі);

– підготовка тренера-викладача повинна має бути поліфункціональною;

– необхідною є інтеграція педагогічних та комп'ютерних знань як у традиційних дисциплінах, так і під час уведення нових (Павлюк, 2013, с. 191).

Фахівці в галузі психології спортивної діяльності зазначають, що зміст і спрямованість діяльності майбутнього фахівця у спорті має свої специфічні

особливості, які розкриває вже саме поняття «тренер-педагог (Воронова, 2007). Сферою професійної діяльності майбутнього тренера-викладача є фізична культура, спорт, що охоплює дитячо-юнацький спорт, масовий спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спортивно-оздоровчий туризм, рухову рекреацію та реабілітацію, діяльність з оздоровлення населення засобами фізичної культури та спорту.

Професійна діяльність тренера спрямована на вивчення і вдосконалення фізичних, психічних та функціональних можливостей людини, розробку та затвердження принципів активного та здорового способу життя, їх практичну реалізацію засобами фізичної культури та спорту, формування особистості як такої, залучення її до загальнолюдських ідеалів, цінностей фізичної культури та спорту.

Педагогічна діяльність тренера має відповідати низці вимог, серед яких:

- високий рівень нормативності, соціальної відповідальності;
- розмаїтість педагогічної діяльності стосовно об'єкта, предмета, форм та засобів виконання, коли об'єктами є учні, навчальні групи, батьки учнів;
- специфічність педагогічної діяльності як такої (у ній є розбіжності між цілями суб'єкта і об'єкта діяльності, оскільки тренер-педагог робить усе для майбутніх досягнень учня, він знає, що краще для підопічного на даний час);
- об'єктом діяльності тренера-педагога є людина, особистість, яку він навчає умінь, навичок і вдосконалює її особистісні риси;
- педагогічна діяльність завжди є творчим процесом, без технологічних меж і шаблонів.

Модель професійної підготовки майбутніх тренерів за змістом охоплює цикли таких дисциплін: гуманітарні і соціально-економічні; фундаментальні (медико-біологічний, спеціальнотеоретичний та спеціальнопрактичний блоки); професійно орієнтовані; самостійного вибору вищого навчального закладу і здобувача. Специфіка змісту професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів полягає у впровадженні до кожного з циклів і блоків курсів профільних дисциплін та методик підготовки з використанням педагогічних

підходів розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця, що викладаються впродовж усього терміну професійної освіти бакалаврів і глибоко вивчаються за програмами магістратури.

З позиції завдань розробки педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик вважаємо за доцільне орієнтуватися на класифікацію етапів професійного становлення майбутніх тренерів-викладачів, яку запропонував Є. Павлюк, особно:

- професійно-орієнтувальний (професійне самовизначення й вибір індивідуальної освітньої траєкторії фахового зростання);
- професійно-фундаментальний (формування ключових компетентностей);
- професійно-спеціалізований (розвиток професійної компетентності та професійно важливих особистісних якостей);
- професійно-кваліфікаційний (формування готовності до професійної діяльності, самовдосконалення та самореалізації) (Павлюк, 2012).

Наші позиції суголосні з міркування учених, які вважають, що кожен рівень підготовки майбутніх тренерів у закладі вищої освіти має закінчуватися практикою, спрямованою на закріплення, поглиблення і вдосконалення теоретичних знань, формування у здобувачів необхідних для реалізації в майбутньому професійно важливих якостей, практичних умінь і навичок, які сприяють розвитку професійної компетентності.

На основі характеристики компонентів професійно-педагогічної компетентності Н. Степанченко пропонує комплекс критеріїв і процедуру визначення ефективності системи професійної підготовки тренерів-викладачів:

- умотивованість студентів (діагностичні зрізи змін професійної мотивації студентів);
- навченість (порівняння успішності студентів із загальних та фахових дисциплін);
- вправність (динаміка змін самооцінки педагогічних умінь у студентів);

- практикоорієнтованість (динаміка змін практичних педагогічних умінь у студентів);
- результативність (порівняння результатів випускного оцінювання студентів),
- рефлексивність (зміни показників спрямованості особистості студентів);
- умотивованість викладачів (динаміка розвитку професійно-педагогічної мотивації у викладачів);
- рефлексивність викладачів (зміна рівня вдовolenня викладачів власною педагогічною діяльністю);
- вправність викладачів (динаміка оцінювання студентами професійно-педагогічної діяльності викладачів) (Степанченко, 2017).

Професійно-педагогічна підготовка тренера-викладача є комплексною справою, оскільки передбачає формування низки компонентів професійної діяльності, а саме: мотиваційно-педагогічного, когнітивно-педагогічного, конструктивно-педагогічного, організаційно-педагогічного, педагогічно-технологічного та педагогічно-рефлексивного (Черненко, Олійник, Сорокін, Коваль, 2020).

Сучасні вітчизняні дослідники наголошують на важливості компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутнього тренера. У структурі професійної компетентності виділяють професійний (сформованість у тренера-педагога теоретичних знань з основ професійно орієнтованих дисциплін), професійно-діяльнісний (професійні знання і вміння, апробовані в дії, освоєні особистістю як найбільш ефективні) і професійно-особистісний (професійні якості, що визначають позицію і спрямованість тренера як особистості, індивіда і суб'єкта діяльності) компоненти (Горюк, Молдован, Кошура, 2020). Таким чином, компетентнісний підхід у системі професійної підготовки майбутнього тренера тісно пов'язаний із особистісно-орієнтованим (Сопотницька, 2010, Сущенко, 2003; Єрмоленко, 2020) та системним (Мулик, 2017) підходами.

З позиції завдань нашого дослідження наукову цінність становить підхід Т. Чопик, яка пропонує розглядати професійну компетентність майбутніх тренерів як сукупність загальнопрофесійних знань та вмінь, сформованих у процесі фахової підготовки, з організації та планування професійної діяльності, читання та складання документів, способів розв'язання проблем, використання нових інформаційних технологій у професійній діяльності (Чопик, 2012, 2013). Авторка зазначає, що для ефективної тренерської діяльності до структури «професійної компетентності майбутніх тренерів» необхідно включити такі компетентності: компетентність за соціальним напрямом, компетентність за особистісним напрямом та компетентність за професійно-діяльнісним напрямом (Чопик, 2013). Також варто наголосити на виокремлених авторкою професійних вміннях майбутніх тренерів: гностичних, проєктувальних, конструктивних, комунікативних, організаторських, котрі будуть нами враховані при розробці педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик.

Професійна підготовки тренера, як стверджує О. Демінський, базується на великому емпіричному матеріалі багаторічних занять спортом; наукових дослідженнях в області теорії спортивного тренування та на системі наукового та передового тренерського досвіду (Демінський, 2001).

Здоров'язберігальні та реабілітаційні аспекти в підготовці фахівців фізичного виховання та спорту, їх готовність до проведення занять з адаптивної фізичної культури розглянуто в наукових роботах Р. Карпюка, Р. Чудної, І. Когут, О. Томащук. Автори наголошують на необхідності розробки та впровадження освітньої програми, яка є новою галуззю знань, що синтезує знання з теорії і методики фізичної культури, вікової фізіології, медицини, гуманістичної психології, дефектології, патології; ними актуалізовано проблеми оновлення змісту та використання ефективних форм і методів підготовки здобувачів, що має забезпечити формування готовності майбутнього фахівця до вирішення проблеми інтеграції, соціальної адаптації та фізичної реабілітації людей з особливими потребами засобами адаптивної фізичної

культури з метою відновлення здоров'я, залучення їх до суспільно корисної праці (Чудна, 2002; Карпюк, 2008; Когут, 2003; Томащук, 2015).

Сучасними фахівцями в галузі спортивної педагогіки розглядаються теоретико-методологічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, психологічні особливості професійної підготовки до майбутньої спортивно-педагогічної діяльності (Сущенко, 2003; Федик, 1999; Сватсьєв, 2013); виокремлено акмеологічну специфіку підготовки майбутнього спеціаліста з фізичної культури та спорту, його готовність до професійно-педагогічної діяльності (Волянчук, 2002, 2004); досліджено педагогічні умови та моделі формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності у дитячо-юнацьких спортивних школах (на прикладі обраного виду спорту) (Кузнецова, 2018; Лаврентьєв, Крупеня, Малинський, 2021).

Так, учені зазначають, що майбутній тренер у своєму професійному становленні має проходити три етапи: навчально-теоретичний (накопичення теоретичних знань, формування уявлень і розвиток здібностей здобувачів вирішувати теоретичні завдання у процесі фахової підготовки); навчально-практичний (пов'язаний із формуванням умінь, навичок та практичних дій застосовувати знання й уміння в ситуаціях ігрової взаємодії, а також самостійно проектувати способи вирішення професійних проблем); прикладний (спрямований на безпосереднє використання сформованих знань, умінь, здібностей в умовах реальної професійної діяльності, що передбачає прагнення до постійного професійного самовдосконалення) (Кузнецова, 2018). Така наукова позиція загалом є важливою щодо завдань нашого дослідження, оскільки вона логічно враховує зміст практик у системі професійної підготовки майбутнього тренера.

У структурі професійної компетентності майбутнього тренера Ж. Бережна пропонує такі компоненти: професійно-когнітивний (передбачає загальнопрофесійні, загальнопедагогічні та загальнопсихологічні компетенції); професійно-діяльнісний (комплекс фізкультурно-спортивних та спеціальних

компетенцій); професійно-особистісний (особистісна характеристика, загальні та спеціальні здібності, професійно важливі якості, мотиваційна та комунікативна компетенції) (Бережна, 2010).

В. Левків пропонує сучасну концепцію підготовки тренерів, яка спрямована не лише на формування знань, умінь і навичок професійної діяльності, але й на опанування здобувачами загальних, особистісних та спеціальних компетенцій, важливих ключових функцій стосовно різних сфер життя, на формування творчої особистості. При цьому, як зазначає вчений, професійна підготовка в закладах вищої освіти повинна бути спрямована на підготовку не тренера-теоретика чи тренера-практика, а тренера-аналітика (Левків, 2016). На важливості розвитку управлінської компетентності майбутніх тренерів наголошує в своїх працях Ю. Дубревський; з позиції завдань нашого дослідження варто відмітити інтерес ученого саме до системи педагогічних практик майбутніх тренерів (Дубревський, 2011).

Дослідження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик має враховувати розвиток у майбутніх фахівців навичок конструктивного спілкування, формування їхньої професійно-комунікативної компетентності, оскільки педагогічне спілкування є засобом вирішення освітніх завдань і забезпечення виховного процесу під час взаємин між тренером і учнями (Беседа, 2015; Богдан, Серeda, Солодовник, 2020; Кондрацька, 2017; Черезова, 2014). Успішність реалізації тренерської діяльності забезпечує компетентність у здійсненні комунікації, яка є інтегральним особистісним утворенням, що поєднує усвідомлене розуміння тренером цінності комунікативної діяльності, теоретичну і практичну готовність до її кваліфікованого виконання (Грибан, Скорий, Опанчук, Косенко, 2022).

У дослідженнях А. Свасьєва наголошено на важливості застосування інформаційних технологій, які, на думку автора, потребують від фахівців спортивної сфери підвищення їх загальної комунікативної та інформаційної

культури, знань і вмінь послуговуватися цими технологіями у власній професійній діяльності (Сватъєв, 2016).

Педагогічні умови формування фахових компетентностей майбутніх тренерів-викладачів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін стали об'єктом досліджень М. Буренко. Авторка вважає, що основою планомірного формування фахових компетенцій майбутнього тренера-викладача є інтеріоризація змісту професійно-орієнтованих дисциплін, у ході якої накопичуються спеціальні знання, досвід самостійної діяльності на основі цих знань, а також закладаються основи готовності до успішної реалізації набутих знань і вмінь у самостійній професійній діяльності (Буренко, 2012, с. 16).

Р. Плотнікова виокремлює особливості професійної підготовки майбутніх тренерів: системне поєднання спортивної й педагогічної освіти; цілісність професійно-практичної та психолого-педагогічної підготовки, результатом якої є відповідні компетентності й особистісні якості; необхідність базової спортивної підготовки з видів спорту (Плотнікова, 2019, с. 27-28).

На основі аналізу літературних джерел нами уточнено поняття «професійна компетентність майбутнього тренера», яке трактується як сукупність інтегруючих фундаментальних знань, узагальнених умінь, здібностей і професійно значущих якостей особистості, необхідних у фізкультурно-спортивній діяльності, що демонструє рівень професіоналізму, готовності виконувати професійні функції та досягати високих результатів. результати.

Комплексний аналіз теоретичного матеріалу дає нам також підстави говорити про те, що професійна компетентність тренера вивчається фахівцями на таких рівнях, як:

– особистісний, тобто вираження індивідуально-особистісних якостей, пов'язане з особливостями професійної діяльності (у цьому випадку до критеріїв можна віднести: професійний інтерес до тренерської роботи;

педагогічні здібності, професійно значущі якості, навички саморегуляції; володіння спортивною технікою);

– функціональний, тобто готовність до діяльності, витривалість, ступінь мобілізації фізичного та психічного потенціалу (у цьому випадку до критеріїв можна віднести освоєння конкретних спортивних навичок, оволодіння технологією спортивного тренування, навчально-виховної роботи з вихованцями, сформованість загальнопедагогічних умінь);

– особистісно-діяльнісний, як цілісний прояв всіх компонентів особистості, що дозволяє результативно виконувати професійну діяльність (тут до критеріїв відносимо управління процесом підготовки юних спортсменів; підвищення своєї кваліфікації; вирішення організаційних завдань; організація та проведення змагань; медико-біологічні аспекти; планування, контроль, облік).

Формування професійної компетентності майбутніх тренерів є основою їхньої загальної професійної компетентності, що включає: *спеціальну компетентність* (знання і навички у сфері спортивної діяльності); *соціальну компетентність* (уміння і навички працювати з колективом і в колективі, володіння прийомами міжособистісного спілкування, одержання результатів своєї соціальної відповідальності); *особистісну компетентність* (навички особистісної саморегуляції, самовиявлення, саморозвитку, здатність осмислювати та коригувати професійні деформації особистості); *індивідуальну компетентність* (навчання та зміна реалізації творчого потенціалу, готовність до професійного зростання) (Хоменко, 2020).

У дослідженнях вітчизняних учених актуалізовано проблему розвитку сфери, яка містить необхідні знання, вміння, навички, професійний досвід на фоні соціального запиту, цінностей здоров'язбереження та потреби реалізації унікальних фізичних здібностей; усі вони в комплексі допомагають застосовувати найбільш раціональні прийоми та підходи для ефективної діяльності. До властивостей професійної культури тренерів віднесено інтегрованість, соціальність, особистісний характер професійної діяльності,

динамічність, дієвість, безперервність (Гнатенко, 2019; Іваній, 2015; Конох, 2005).

Аналіз міжнародного досвіду підготовки тренерів з видів спорту в Європі засвідчує, що завдяки злагодженій роботі міжурядових організацій (Європейської мережі спортивної науки, освіти і працевлаштування (ENSSEE); Міжнародної ради тренерської освіти (ICSE); Європейської тренерської ради (ECC); Європейського олімпійського комітету (EOC)) розроблено базову концепцію підготовки тренерів з виду спорту. Положення цієї концепції деталізовано в таких документах: Європейська кваліфікаційна структура (EQF), Європейська кредитна система для професійної освіти і підготовки (тренування) (ECVET), Міжнародна система спортивного тренування (ISCF) (Crespo, 2008; Duffy, 2009).

Принагідно зазначимо, що сьогодні не лише в Європі, а й у різних країнах Америки та Азії фахівці узгоджують національні вимоги до підготовки і кваліфікації тренерів із міжнародною системою спортивного тренування. Науковці спрямовують свою увагу на створення єдиної інтегрованої системи професійної підготовки тренерів у закладах вищої освіти та в інших організаціях, яка ґрунтується на компетентнісній моделі фахівця (International Sport Coaching Framework, 2012; International Sport Coaching Framework, 2015).

Учені наголошують на важливості узгодження вітчизняних вимог до кваліфікації спортивних тренерів з європейськими стандартами тренерської діяльності (Левків, 2016). Як зазначає В. Левків, у 2007 році було затверджено нову Міжнародну структуру спортивного тренерства (ISCF), що базувалася на визначенні професійних рівнів спортивного тренера на підставі вимог до тренерських посад (ролей) і конкретизації рівнів тренерської компетентності. Центральною вимогою до тренерської діяльності в усіх контекстах є залучення спортсменів до навчально-тренувальних занять і змагань, які спрямовані на досягнення бажаних для спортсменів результатів (International Sport Coaching Framework, 2012; Левків, 2016).

Важливими для формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх тренерів є показники загальнокультурного розвитку:

- особистісна оцінка знань (захопленість своєю професією, уміння зацікавити вихованців, відповідальність у прийнятті рішень);
- комунікативність (відкритість до людей, комунікабельність);
- перцептивність (професійна спостережливість, педагогічна інтуїція);
- динамізм особистості (емоційна стійкість, здатність до саморегуляції, лабільність);
- культура педагогічного спілкування (педагогічний такт, наявність власного стилю спілкування).

Питання розвитку професійної компетентності і іпрофесійної культури майбутніх тренерів у процесі виробничих практик не знайшли широкого висвітлення у науковій літературі в галузі педагогіки та теорії й методики фізичного виховання і спорту, але, в той же час варто відзначити низку досліджень, які розглядають окремі аспекти практичної підготовки майбутнього тренера. Так у дослідження А. Коноха, зазначено, що практична підготовка фахівців повинна мати системний характер і складатися з таких етапів: лабораторні, практичні заняття; навчальна практика тренера-викладача, технологічна практика безпосередньо в організаціях, установах. Автором класифіковано види практик: активна, дієва підготовка (виробнича) і практика професійного розвитку (переддипломна). Також зазначено, що ефективною формою організації навчальних практик майбутнього тренера є дослідницька діяльність здобувачів, яка сприяє виробленню нестандартного підходу до виконання фахівцями своїх професійних функцій (Конох, 2019). Проблема науково-дослідницької діяльності здобувачів у процесі практик тісно пов'язана з ефективною організацією їхньої самостійної роботи (Ареф'єв, Михайлова, 2015).

Тренерська практика, на думку вчених, сприяє інтеграції знань, отриманих здобувачем під час теоретичного навчання, спонукає студентів шукати питання щодо змісту, методів і форм професійної діяльності в сфері

фізичного виховання і спорту, а саме - виконання обов'язків тренера з обраного виду спорту (Воловик, Березовський, 2017).

У дослідженні С. Червоної питання підвищення ефективності діяльності тренера, застосування на практиці отриманих знань та вдосконалення професійних навичок і компетентностей з метою реалізації професійних функцій з урахуванням конкретизації управлінських видів діяльності (Червона, 2019). Проблему формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі проходження практик досліджено в роботах фахівців Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, де акцентовано, що виконання всього функційного потенціалу майбутніми тренерами в процесі практик (діагностика, організація роботи, комунікація, мотивація) забезпечує необхідні умови для формування їх готовності до майбутньої професійної діяльності. Іншими словами, структура готовності тренера до майбутньої професійної діяльності є сукупністю мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, креативного і рефлексивного компонентів. (Свертнев, Шапаренко, Новік, Галюза, 2021).

Важливим аспектом розвитку професійної компетентності фахівця є формування під час проходження практики професійної мобільності майбутнього тренера – інтегративної якості особистості, котра дозволяє майбутньому фахівцеві сфери фізичної культури і спорту швидко та якісно опанувати суміжні види професійної діяльності; передбачає готовність до адаптації на сучасному ринку праці та зайнятості, що, у комплексі, дозволяють забезпечити конкурентоспроможність майбутнього фахівця (Квасниця, Флерчук, 2022; Ладика, 2018)

Усе ж, аналізуючи праці вітчизняних учених, змушені визнати, що питання практичної підготовки майбутніх тренерів у них зводяться переважно до констатації важливості системи навчальних та виробничих практик, до розробки програмного забезпечення на рівні «здобувач має знати/уміти». Констатуємо відсутність цілісної системи теоретико-методологічної підготовки майбутнього тренера до формування професійної компетентності в процесі

практик та повну відсутність обґрунтування педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик, що має стати завданням наступного етапу нашого дослідження.

Отже, проведений аналіз сучасного розуміння проблематики практичної підготовки майбутнього тренера в розрізі його професійної освіти дозволяє зазначити, що тренерська діяльність характеризується спеціалізацією за видами спорту, рівнем контингенту спортсменів та сферою його діяльності. При цьому тренерська діяльність не вичерпується лише технологією тренувального процесу, вона містить у собі соціологічні, психологічні, організаційні й інші аспекти.

1.2. Зміст та структура практичної підготовки майбутніх тренерів у сучасних закладах вищої освіти: досвід і перспективи

Наступним складником дослідження визначено аналіз місця та ролі системи практик у структурі професійної підготовки майбутніх тренерів. Вирішення цього завдання передбачає насамперед аналіз стандарту підготовки фахівця зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів в експериментальних навчальних закладах. Також на цьому етапі вважаємо за доречне обґрунтувати педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик та визначити перспективні напрямки та шляхи їхньої спортивної спеціалізації.

Практична підготовка фахівців зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт визнається вченими та тренерами-практиками на сьогоднішній день однією зі слабких ланок у системі вищої фізкультурно-спортивної освіти. Вирішення суперечностей між низьким рівнем практичної готовності випускників фізкультурних вузів, її відірваністю від професійної діяльності та вимогами, які пред'являються до фахівця фізичної культури і спорту сучасним суспільством, є актуальною проблемою вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх тренерів.

Невід'ємною частиною підготовки студентів до майбутньої професії є практика, якій належить провідна роль у системі професійної підготовки здобувачів до майбутньої професії бакалавра фізичної культури та спорту. Практика як поєднувальна ланка між процесом навчання та самостійною роботою здобувачів забезпечує пізнавальний досвід професійної діяльності (Воробйов, Круцевич, 2006). Теоретична підготовка, яку отримує майбутній фахівець у закладі вищої освіти, повинна мати не лише навчальний, а й виховний характер.

Одним з напрямів вирішення окресленої проблеми є пошук та розробка нових ефективних форм організації навчальної практики в процесі вивчення спортивно-педагогічних дисциплін. Система навчальних практик є одним зі структурних компонентів ширшої системи професійної підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної освіти, тому її функціонування здійснюється через взаємодію з іншими складниками цієї системи: вивченням здобувачами дисциплін навчального плану та системою професійної підготовки загалом.

Цільова спрямованість системи навчальних практик майбутніх фахівців фізичної культури і спорту на формування готовності до цілісної професійної діяльності визначає її місце та роль у системі професійної підготовки, характер її взаємодії (зовнішніх зв'язків) з іншими компонентами системи: вона, з одного боку, інтегрує знання, вміння та навички, засвоєні здобувачами під час вивчення інших дисциплін навчального плану, а з іншого – готує майбутніх фахівців до подальшого розвитку та вдосконалення професійної діяльності в умовах виробничої практики та виконання випускних науково-дослідних кваліфікаційних робіт.

Система навчальної практики має властивість цілісності: жоден з її компонентів, узятий окремо, не вирішує завдання формування професійної готовності, але всі компоненти в комплексі є достатніми й необхідними для досягнення цієї мети.

Наступний аспект теоретичного аналізу змісту практичної підготовки фахівців – генетичний, передбачає розгляд системи навчальної практики в

процесі її розвитку. Нами умовно виділено три етапи розвитку системи навчальної практики майбутнього тренера:

- етап репродуктивної навчально-професійної діяльності;
- етап навчально-професійної діяльності на рівні оптимізації;
- етап творчої навчально-професійної діяльності.

Виокремлені етапи розвитку системи педагогічної практики відображають послідовний розвиток здобувачів від оволодіння вмінням виконувати професійну діяльність на репродуктивному рівні до рівнів оптимізації та педагогічної творчості.

Серед базових (фундаментальних) умов ефективності підготовки практикантів до майбутньої професійної діяльності пріоритетними є її навчальний, виховний та розвивальний характер, систематичність та наступність.

Для реалізації мети практики її організатори вирішують такі завдання:

1. Освоєння в практичних умовах принципів організації та управління навчально-тренувальною, спортивно-масовою, змагальною та виховною діяльністю при виконанні здобувачем професійних функцій тренера.

2. Вивчення вимог до планувальної документації та оволодіння вміннями розробляти планову документацію для роботи з різновіковими групами спортсменів.

3. Формування вмінь та навичок здійснювати контроль за станом юних спортсменів.

4. Практичне оволодіння методами наукового дослідження, що дозволяє оцінити ефективність навчально-тренувального процесу.

5. Оволодіння вміннями творчого застосування набутих професійно-педагогічних знань, умінь та навичок у самостійній практичній діяльності.

7. Практична участь в організації та проведенні агітаційної роботи із залучення дітей та підлітків до регулярних занять фізичною культурою та спортом.

8. Підготовка матеріалів кваліфікаційної роботи.

У результатів проходження практики формуються такі компетентності:

– академічні:

- уміти застосовувати базові науково-теоретичні знання для вирішення теоретичних та практичних завдань;
- володіти системним та порівняльним аналізом;
- володіти дослідницькими навичками;
- вміти працювати самостійно;
- творчо підходити до вирішення завдань професійної діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

– соціально-особистісні:

- мати якості громадянськості, формувати гуманістичний світогляд, моральну свідомість і моральну поведінку;
- бути здатним до соціальної взаємодії;
- володіти навичками та бути прикладом у веденні здорового способу життя;
- бути здатним до критики та самокритики;
- уміти працювати в команді.

– професійні:

- формувати в юних спортсменів загальнофізичну культуру особистості;
- виховувати відповідальність за результати навчальної і спортивної діяльності;
- формувати систему наукових знань, умінь, навичок та готовність до їх використання у процесі фізичного виховання, спортивної підготовки та самовдосконалення;
- навчати спортсменів різновікових груп руховим діям;
- складати методичну, планувальну та звітну документацію за встановленими формами;
- аналізувати та оцінювати зібрані дані;
- кваліфіковано проводити наукові дослідження у галузі фізичної культури та спорту;

- використовувати знання суміжних дисциплін у процесі наукових досліджень у галузі;
- використовувати в наукових дослідженнях сучасні інформаційні технології;
- впроваджувати нові методи та технології у професійну діяльність;
- планувати, організовувати, контролювати та коригувати спортивну підготовку;
- освоювати та використовувати сучасні методики спортивної підготовки;
- проводити та контролювати навчально-тренувальні та інші заняття з урахуванням виду спорту, статі, віку та рівня спортивної підготовленості;
- диференціювати та індивідуалізувати спортивну підготовку;
- здійснювати фізичну, технічну, тактичну, психологічну спортивну підготовку;
- організовувати та проводити спортивний відбір;
- контролювати та аналізувати змагальну діяльність;
- судити змагання та готувати суддів з виду спорту;
- забезпечувати безпеку спортивної підготовки, здійснювати профілактику травматизму, надавати першу долікарську допомогу;
- організовувати та проводити змагання, спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи.

Основними напрямками діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту на практиці є:

- вивчення системи організації навчальної, спортивної та спортивно-оздоровчої роботи та документів, що регламентують роботу на базах практики;
- освоєння в практичних умовах принципів організації та управління навчально-тренувальною, спортивно-масовою, змагальною, виховною роботою з метою накопичення досвіду педагогічної діяльності для виконання професійних функцій тренера;

- закріплення знань і умінь, отриманих здобувачами у процесі професійної підготовки шляхом вивчення роботи спеціалізованих навчально-спортивних установ та системи розвитку юнацького спорту України;
- організація та проведення заходів щодо відбору перспективних спортсменів;
- оволодіння навичками та методикою проведення навчально-тренувальних занять, ідеологічної та виховної роботи;
- вивчення вимог до розробки планувальної документації;
- участь у плануванні та проведенні навчально-тренувальних занять, організації та проведенні масових фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів;
- проведення науково-дослідної роботи;
- складання та захист звітної документації з усіх розділів практики.

У контексті тематики нашого дослідження вважаємо за доцільне розглянути поняття «наскрізної програми практик», її змістового наповнення та функційного призначення.

Наскрізна програма практик – це основний нормативний та навчально-методичний документ університету, який визначає концептуальні засади практичної підготовки фахівців відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, регламентує послідовність, тривалість і терміни проведення різних видів практик відповідно до навчального плану, визначає цілі, завдання та місце кожного виду практики в структурно-логічній схемі підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, галузь знань: 01 Освіта, спеціальність 017 Фізична культура і спорт.

Наскрізною програмою практик майбутнього тренера на магістерському рівні визначено мету практичної підготовки – закріпити професійні вміння та навички педагогічної діяльності фахівця з фізичної культури та спорту; поглибити знання, сформовані при вивченні профільюючих дисциплін спортивно-педагогічного спрямування; виробити вміння застосовувати ці знання у навчально-виховній роботі з учнями; вдосконалити навички

організації та проведення фізкультурно-оздоровчих і виховних заходів у позанавчальний час (Наскрізна програма практики, 2020).

Також у ній визначено перелік компетентностей здобувачів вищої освіти:

- застосувати теоретичні знання, уміння і навички, отримані під час вивчення спеціальних дисциплін у професійній діяльності;
- показати уміння системно-структурного аналізу практичної педагогічної діяльності, продемонструвати основні навички щодо оформлення необхідної документації для проведення занять фізичною культурою та спортом;
- розробляти досконалий індивідуальний професійний стиль діяльності фахівця з фізичної культури та спорту;
- розвивати професійну творчість та прагнення до самовдосконалення майбутнього фахівця з фізичної культури та спорту;
- організовувати спортивно-масову та фізкультурно-оздоровчу роботу в різних ланках фізичного виховання;
- здійснювати пошук інформації із залученням сучасних інформаційних технологій.

Тренерська практика – важливий та обов’язковий етап у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, котра передбачає:

- проходження в умовах максимально наближених до справжніх умов майбутньої професійної діяльності;
- спрямування на закріплення знань з теорії спортивного тренування та на практичне пізнання закономірностей і принципів професійної діяльності;
- сприяння інтеграції знань, отриманих студентом під час теоретичного навчання;
- спонукання студентів шукати питання щодо змісту, методів і форм професійної діяльності в галузі фізичного виховання і спорту, а саме виконання обов’язків тренера з обраного виду спорту.

Важливим етапом формування професійної компетентності майбутнього тренера-викладача є педагогічна практика в дитячо-юнацькій спортивній школі.

Саме умови педагогічної практики створюють умови для активізації самостійної діяльності студента під час виконання різноманітних навчальних завдань (Воловик, 2017).

Варто зазначити, що ефективність навчальних практик залежить від дотримання низки умов, зокрема: теоретична обґрунтованість системи підготовки студентів до практики, її навчальний і виховний характер, комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів організації та проведення практики, забезпечення наступності та системності на різних етапах її проведення.

Таким чином, чітко усвідомлюємо, що система педагогічних практик є важливим напрямом модернізації спортивно-педагогічної освіти загалом та ключовим елементом в підготовці майбутніх тренерів з боксу в закладах вищої освіти зокрема.

Принагідно додамо, що ми повністю погоджуємося з умовами ефективного проходження практик майбутніми тренерами, пропонованими Є. Павлюком. Це зокрема:

- чітке визначення мети та видів діяльності;
- призначення керівників практики для кожного студента або одного керівника для кількох студентів;
- складання звіту про результати практики після її закінчення;
- здійснення стабільної співпраці університету (факультету) із загальноосвітніми школами, дитячо-юнацькими школами, школами вищої спортивної майстерності (Павлюк, 2014, с. 84). Цілком слушно вчений зазначає, що практика розвиває професійну зрілість майбутніх фахівців, їхні здібності до адаптації в різних професійних умовах.

Професійна компетентність майбутнього тренера формується та зреалізовується в ході всіх видів практик через актуалізацію наступних психолого-педагогічних умінь та навичок:

– аналітичні вміння та навички проявляються в умінні аналізувати та узагальнювати накопичений педагогічний досвід, діагностувати фізичний розвиток вихованців та проводити педагогічне дослідження;

– прогностичні вміння та навички виявляються у здатності прогнозувати розвиток спортивного колективу, спортивних досягнень вихованців, навчально-тренувального процесу загалом;

– проєктувальні вміння та навички необхідні у проєктуванні різних форм навчально-тренувальної діяльності: навчально-методичної, науково-дослідної та позанавчальної;

– рефлексивні вміння та навички реалізуються шляхом оцінюванні власної діяльності у формі самопостереження та самопізнання;

– організаторські вміння та навички забезпечують включення юних спортсменів у різні види діяльності колективу відповідно до їх можливостей, знань та потреб;

– інформаційні вміння та навички виявляються у здатності отримувати, обробляти та викладати навчальну інформацію відповідно до цілей та завдань освітнього процесу;

– розвивальні вміння та навички націлені на розвиток пізнавальних процесів, почуттів та волі різновікових груп спортсменів за допомогою всього методичного та методологічного інструментарію психолого-педагогічних наук.

Навчальні практики – обов’язковий компонент процесу фахової підготовки майбутнього тренера з боксу, важливим етапом їхнього професійного зростання. Практична підготовка забезпечує змістовий зв’язок між теорією та практикою, оскільки в умовах реальної професійної діяльності відбувається інтеграція теоретичних знань і практичних умінь студентів, що зумовлює оволодіння ними складниками професійної компетентності (Стандарт вищої освіти України, 2019).

Навчальні практики є органічною частиною навчально-виховного та тренувального процесу, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки майбутніх фахівців з їх практичною діяльністю у дитячо-юнацьких спортивних

школах. Під час практики студенти шляхом особистого досвіду оволодівають уміннями та навичками тренувальної діяльності і виховання учнів, вчатьса самостійно і творчо застосовувати знання, здобуті у процесі навчання. Основними загальними завданнями навчальної практики є:

- виховання професійнозначущих якостей особистості тренера, потреби у самоосвіті;
- виховання стійкого інтересу й любові до професії тренера;
- закріплення, поглиблення й збагачення суспільно-політичних, психолого-педагогічних і спеціальних знань у процесі їх використання під час вирішення конкретних навчально-тренувальних задач;
- формування й розвиток професійних умінь і навичок майбутнього тренера;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до тренерської діяльності;
- ознайомлення із сучасним станом навчально-тренувальної роботи в спортивних школах різного типу, а також із передовим досвідом діяльності досвідчених тренерів.

Діяльність студентів під час навчальних практик є аналогом професійної діяльності тренера, адекватна змісту і структурі педагогічної діяльності, організовується в реальних умовах спортивної школи, тому ця діяльність повинна ґрунтуватися на професійних знаннях, спиратися на певний теоретичний фундамент. Саме теоретична підготовка майбутніх тренерів до практичної діяльності визначає структуру навчальних планів підготовки фахівців зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Види й обсяг практики визначаються освітньо-професійними програмами, навчальними планами і графіками навчального процесу. Основним нормативним та навчально-методичним документом, який визначає концептуальні засади практичної підготовки майбутнього тренера з виду спорту, регламентує послідовність, тривалість і терміни проведення практики, окреслює мету, завдання та місце кожного виду практик в структурно-логічній

схемі підготовки фахівця є наскрізна програма практик (Положення про практики, 2012).

Організація практичної підготовки майбутніх тренерів має наскрізний характер. Проходження студентами різних видів практик здійснюється протягом усього періоду навчання, починаючи з другого курсу. У таблиці 1.1 наведено структуру практичної підготовки тренерів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Виробнича літня практика для бакалаврів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт є обов'язковою частиною системи професійної підготовки майбутніх тренерів, що є комбінацією теоретичне навчання з набуттям практичних навичок професійної діяльності. Серед завдань цього типу практики:

Таблиця 1.1

**Структура практичної підготовки тренерів зі спеціальності
017 Фізична культура і спорт**

н/п	Назва практики за навчальним планом спеціальності	Терміни проведення (курс, семестр) та тривалість (тижні, кредити)	Перелік навчальних дисциплін, завдання яких виносяться на практичне опрацювання
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти			
1.	Виробнича літня практика	II курс I-го рівня освіти, 4 семестр, 4 тижні, 6 кредитів	
2.	Виробнича практика зі спеціальності	IV курс I-го рівня освіти, 7 семестр, 6 тижні, 9 кредитів	Теорія і методика спортивного тренування.
Другий (магістерський) рівень вищої освіти			
3.	Навчальна науково-дослідна практика	I курс II-го рівня освіти, 2 семестр, 2 тижні, 3 кредити	Теорія і методика спортивного тренування.
4.	Виробнича практика зі спеціальності	II курс II-го рівня освіти, 3 семестр, 6 тижнів, 10 кредитів	Менеджмент фізичної культури і спорту

– удосконалення та контроль знань, умінь та навичок студентів, набутих у процесі оволодіння предметами циклу професійно-педагогічної підготовки фахівців з фізичної культури та спорту;

– ознайомлення зі специфікою організації педагогічного процесу в напрямі фізичного виховання в реальних умовах оздоровчо-виховного закладу;

– виховання в студентів потреби професійної самоосвіти, формування творчого підходу до педагогічної діяльності;

– формування умінь та навичок планування масової фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи оздоровчо-виховного закладу;

– набуття досвіду організатора масової фізкультурно-оздоровчої та спортивної-масової роботи;

– вивчення основної нормативно-правової документації з питань масової фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у літніх оздоровчо-виховних закладах;

– формування творчого та відповідального ставлення студентів-практикантів до роботи з дітьми та підлітками;

– підготовка звітної документації щодо роботи в дитячих оздоровчо-виховних закладах.

Виробнича літня практика для бакалаврів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт містить змістові модулі «Організація виховної роботи», «Методика виховної роботи», «Психологія»; розглянемо їх більш детально.

Змістовий модуль «Організація виховної роботи» спрямований на вирішення таких завдань: систематичне застосування (закріплення, поглиблення, реалізація) знань, умінь і навичок, набутих у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного спрямування; формування цілісного комплексу професійно важливих умінь педагога-вихователя; розвиток уміння майбутніх учителів самостійно, творчо та ефективно вирішувати практичні завдання у навчанні; формування творчого та відповідального ставлення студентів-практикантів до роботи з молодим поколінням; забезпечення єдності навчальної, практичної і наукової складових у підготовці майбутніх педагогів;

розвиток у майбутніх педагогів прагнення до самовдосконалення і професійного самотворення, побудову перспектив професійного самозростання тощо.

Виробничу літню практику студентів структуровано за такими видами роботи:

1. Планування навчально-виховної діяльності тренера у різних типах сучасних оздоровчо-виховних закладів.

2. Здійснення особистісно орієнтованого виховання засобами навчального предмета й у позаурочній виховній роботі.

3. Реалізація системи виховних завдань із актуальних напрямів діяльності сучасних оздоровчо-виховних закладів.

Змістовний модуль «Методика виховної роботи» має на меті формування цілісного комплексу професійно значимих умінь тренера-вихователя. У межах нього пропонується вирішення комплексу завдань:

– підготовки майбутніх педагогів до самостійного, творчого і дійового розв'язання практичних питань виховання;

– формування творчого та відповідального ставлення студентів-практикантів до роботи з підростаючим поколінням;

– забезпечення єдності навчального, практичного і наукового компонентів у підготовці майбутніх тренерів; розвиток у майбутніх тренерів прагнення до самовдосконалення і професійного самотворення, побудова перспектив професійного самозростання тощо.

Зміст діяльності здобувачів вищої освіти за змістовим модулем передбачає планування навчально-виховної діяльності у різних типах сучасних оздоровчо-виховних закладів; здійснення особистісно-орієнтованого виховання спрямовано на реалізацію виховних цілей сучасного закладу освіти у двох видах діяльності педагога:

1) при досягненні виховної мети заходу (заняття) в структурі фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи;

2) безпосередньо в процесі виховання; реалізація системи виховних завдань з актуальних напрямів діяльності сучасних оздоровчо-виховних закладів спрямовано на поєднання індивідуальних творчих можливостей і інтересів студентів і втілення актуальних напрямів виховної діяльності сучасного закладу освіти (морально-духовне, громадянське, екологічне, естетичне, полікультурне, трудове й економічне виховання тощо).

Змістовний модуль «Психологія» має на меті сформувати вміння застосовувати професійно-педагогічні компетентності, які сприяють ефективній взаємодії здобувача як вихователя оздоровчо-виховного закладу з особистістю дитини, з урахуванням її вікових та індивідуальних психологічних особливостей.

Завданнями практики з модуля «Психологія» є актуалізація теоретичних знань майбутніх тренерів із психології; формування креативного й водночас відповідального ставлення студентів-практикантів до роботи з дітьми; формування здатності використовувати психодіагностичний інструментарій для дослідження окремих психологічних характеристик і властивостей дітей; формування вміння змістовної інтерпретації досліджуваних психічних явищ і надання (за їх результатами) кваліфікованих рекомендацій дітям, батькам; вдосконалення навичок міжособистісного спілкування з дітьми, батьками, колегами; формування психологічної готовності усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися етичних професійних норм; формування адекватної самооцінки професійних досягнень студентів-практикантів; розвиток прагнення до особистого та професійного самовдосконалення, самотворення, саморозвитку.

Зміст діяльності здобувачів вищої освіти включає підбір комплексу психологічних ігор, доцільних для проведення з дітьми в організаційний період роботи табору; підбір та здійснення психологічного аналізу педагогічних ситуацій, розробка рекомендацій щодо їх розв'язання.

Загалом вважаємо, що виробнича практика зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт є важливим етапом підготовки бакалаврів з професійною

орієнтацією на теорію та практику підготовки тренера з виду спорту (інструктора, фахівця з організації дозвілля), яка надає можливість отримати практичні уміння та організаторські навички діяльності, необхідні для майбутньої роботи за фахом у сфері фізичної культури і спорту. Головна мета практики полягає у формуванні умінь і навичок застосувати теоретичні знання для відбору і орієнтації спортсменів, основи моделювання та прогнозування у підготовці спортсменів, успішного забезпечення навчально-тренувального процесу, організації фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. Визначена мета реалізовується через вирішення таких завдань:

- сприяння формуванню основних професійно-педагогічних навичок та вмінь, необхідних для майбутньої роботи;

- ознайомлення здобувачів зі структурою і змістом роботи спортивної школи і навчально-тренувальних груп з видів спорту;

- створення цілісного уявлення про зміст і характер діяльності керівника спортивної школи, тренера з виду спорту (організаційна, виховна, навчально-спортивна, науково-дослідна, адміністративно-господарча, суддівська та представницька);

- формування стійких навичок з організації, планування та проведення навчально-тренувального процесу в спортивних групах з видів спорту, а також контролю за його ефективністю;

- усвідомлення застосованих педагогічних технологій та окремих методик планування, організації й контролю діяльності тренера з виду спорту (інструктора, фахівця з організації дозвілля) на основі вивчення нормативної, організаційно-методичної та фінансової документації (Наскрізна програма практики студентів II та IV курсів, 2018).

Практика здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти є важливим складником освітньо-професійної програми підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту; вона спрямована на формування загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, досягнення

цілей і програмних результатів навчання зазначених в освітній програмі «Фізична культура і спорт».

Мета практик на другому (магістерському) рівні полягає в реалізації професійних умінь та навичок набутих у процесі навчання, формуванні здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі дослідницького або інноваційного характеру у галузі фізичної культури і спорту.

Мета зреалізовується за рахунок вирішення таких завдань:

– удосконалити вміння застосовувати основні наукові підходи і методи науково-дослідної діяльності, використовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження, реалізовувати наукові і прикладні проекти, застосовувати на практиці сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення, спрямовані на розв'язання проблем інноваційного характеру.

– удосконалити здатність аналізувати особливості, протиріччя та перспективи розвитку сучасної сфери фізичної культури і спорту, критично осмислювати проблеми у цій галузі знань;

- розширити та поглибити знання щодо управління спортивною діяльністю та підготовкою, удосконалити здатність вільно обговорювати й формулювати мету та завдання спортивної підготовки, особливості змагальної діяльності, структури тренувального процесу тощо, застосовувати засоби, методи та принципи спортивної підготовки, моделювати, прогнозувати й організувати тренування, спортивні змагання, здійснювати відбір тощо;

– сформувані здатність передбачити фактори ризику для здоров'я спортсмена під час тренувань та змагань, проводити профілактику захворюваності, перевтоми, перетренованості та травматизму;

- сформувані вміння застосовувати технології проведення маркетингового дослідження в галузі фізичної культури і спорту, зокрема здійснювати дослідження ринку фізкультурно-спортивних товарів і послуг, аргументовано вибирати технології розробки управлінського рішення у маркетинговій діяльності в сучасних ринкових умовах, застосовувати

різноманітні методики чи практики тайм-менеджменту для ефективної організації часу трудового колективу та управління персоналом;

– удосконалювати навички побудови комунікаційної стратегії з колегами, соціальними партнерами, спортсменами та їхніми батьками, створювати рівноправний позитивний клімат, володіти прийомами спілкування і використання їх у професійній діяльності.

Упродовж проходження науково-дослідної практики та виконання основних завдань, передбачених програмою практики, кожен студент має отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені в змісті кваліфікаційної роботи магістра.

Окреслена практика передбачає формування в здобувачів загальних і спеціальних компетентностей, а саме:

– здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, застосовувати знання у практичних ситуаціях, уміння виявляти та вирішувати проблеми;

– уміння працювати в команді, здатність до міжособистісної взаємодії;

– здатність до планування, пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел;

– здатність розробляти та управляти проєктами, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

– здатність виявляти ініціативу та підприємливість;

– здатність мотивувати людей до реалізації спільної мети;

– уміння планувати тренувальний процес спортсменів різної кваліфікації та реалізовувати його з використанням інноваційних підходів, засобів, методів спортивної підготовки;

– здатність до розуміння спортивної термінології, наукових теорій та концепцій, використання сучасних методів і технологій організації оздоровчо-рекреаційної та фізкультурно-спортивної діяльності;

– здатність планувати, організовувати та здійснювати наукові дослідження з проблем фізичної культури і спорту з дотриманням академічної

доброчесності, використовувати сучасну методологію дослідження, визначати перспективи подальших наукових розвідок;

- навички визначати закономірності, розвиток і форми психічних проявів людини, формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості, створювати комфортні умови у спортивному колективі;

- уміння працювати з нормативно-правовими документами, критично їх оцінювати та вдосконалювати, організовувати діяльність й забезпечувати ефективне управління окремими суб'єктами сфери фізичної культури і спорту;

- здатність здійснювати підприємницьку діяльність у сфері фізичної культури і спорту, проводити маркетингове дослідження, обирати технології розробки управлінського рішення у маркетинговій діяльності в сучасних ринкових умовах;

- здатність до самоосвіти та самовдосконалення для підвищення компетентності у процесі професійної діяльності у галузі фізичної культури і спорту.

Науково-дослідна практика є нормативним освітнім компонентом освітньої програми підготовки магістрів «Фізична культура і спорт». Практика запланована на другий семестр тривалістю два тижні / 3 кредити.

Мета цієї практики – сформувати у здобувачів здатності до здійснення самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання технології її проведення, поглиблення теоретичних знань у галузі фізичної культури і спорту, підбір фактичного матеріалу для написання кваліфікаційної роботи, формування компетентностей необхідних для опрацювання наукових інформаційних джерел.

Визначена мета втілюється через вирішення таких завдань:

- розуміти структуру наукової проблематики та результати наукової роботи фізкультурно-спортивних установ та закладів, вільно обговорювати пріоритетні напрями наукових досліджень в Україні та закордоном, актуальні проблеми наукових досліджень у сфері фізичної культури та спорту;

– визначати стан розробленості питань обраної наукової проблеми у вітчизняних та закордонних працях, визначати структуру та категоріальний апарат кваліфікаційної роботи;

– володіти основами методології та технології наукових досліджень в галузі фізичної культури і спорту при написанні кваліфікаційної роботи та оформленні наукових публікацій;

– розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проекти, знати й застосовувати методи наукових досліджень у сфері фізичної культури і спорту для розв’язання проблем інноваційного характеру;

– дотримуватись принципів академічної доброчесності при організації наукових досліджень.

Науково-дослідницька практика повинна відповідати напряму наукових досліджень магістранта; під час такої практики надається можливість використовувати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, що їх проводить магістрант при написанні кваліфікаційної роботи.

У таблиці 1.2 наведено зміст діяльності здобувача вищої освіти та очікувані програмні результати навчання.

Метою виробничої практики є поглиблення, удосконалення та закріплення здобутих знань, умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та формування готовності студентів до самостійної діяльності за фахом, а також опрацювання матеріалів для завершення написання кваліфікаційної роботи. Виробнича практика зі спеціальності є важливим етапом підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Виробнича практика організовується і проводиться відповідно до освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» другого (магістерського) рівня вищої освіти, поглиблюючи при цьому змістову, операційно-процесуальну та мотиваційну підготовленість магістрів до професійної діяльності у системі фізкультурно-спортивних закладів; удосконалюючи вміння та навички застосовувати теоретичні знання у професійно-практичній діяльності для моделювання та прогнозування спортивних результатів, успішного забезпечення навчального-тренувального

процесу у групах підготовки спортсменів різної кваліфікації; використовуючи сучасні методи, форми організації, засоби організаційно-управлінської діяльності та формування на базі отриманих теоретичних знань, умінь і навичок прийняття рішень у реальних умовах професійно-практичної діяльності.

Таблиця 1.2

**Структура змісту діяльності здобувачів вищої освіти у процесі
навчальної науково-дослідницької практики**

Зміст діяльності здобувачів вищої освіти		Очікувані програмні результати навчання
Організаційна складова діяльності здобувача	Вивчення контингенту спортсменів різних видів спорту, тренувальний процес яких відбувається на базі факультету фізичного виховання (секції з видів спорту, організовані для студентів / професійні тренування спортсменів різних рівнів кваліфікації), їх індивідуальних особливостей, рівня технічної й психологічної підготовленості, фізичного розвитку та функціонального стану тощо.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Приймати ефективні рішення щодо вирішення проблем у сфері фізичної культури та спорту, генерувати та порівнювати альтернативи, оцінювати ризики та ресурсні потреби. 2. Формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, створювати рівноправний позитивний клімат у спортивному колективі, володіти прийомами спілкування і використання їх у професійній діяльності. 3. Організовувати ефективну роботу колективу, спрямовану на досягнення визначених цілей з урахуванням економічних, правових та етичних аспектів.
	Вивчення організації освітнього процесу (графіку навчальних занять) бакалаврів, які відвідують практичні заняття з дисциплін професійного циклу («Теорія і методика викладання волейболу», «Теорія і методика викладання гімнастики», «Рухливі ігри в спорті» тощо), що передбачає формування у майбутніх бакалаврів з фізичної культури і спорту професійно-рухової компетентності. Ознайомлення з програмою практики, змістом поточних завдань та звітної документації, вимогами до оформлення щоденника.	

Теоретична складова діяльності здобувача	Повторення й закріплення теоретичних знань щодо застосування педагогічних методів досліджень у фізичній культурі (спостереження, хронометрування, анкетування, педагогічний експеримент), медико-біологічних методів дослідження й оцінювання фізичного розвитку людини (морфологічні методи дослідження, методи оцінювання фізичного розвитку, метод стандартів, методи вивчення фізіологічних функцій у фізичній культурі тощо), методів вивчення фізичних якостей, використання новітніх комп'ютерних технологій, статистичної обробки результатів досліджень.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналізувати особливості, протиріччя та перспективи розвитку сучасної сфери фізичної культури і спорту, критично осмислювати проблеми у галузі та на межі галузей знань. 2. Здійснювати пошукову роботу щодо необхідної інформації в науковій літературі, базах даних, інших джерелах; аналізувати та оцінювати цю інформацію.
Формування досвіду діяльності здобувача	Застосування методів дослідження на практиці, зокрема визначення раціонально використаного часу на тренуванні, шляхом проведення хронометрування; з'ясування реакцій організму на навантаження способом проведення пульсометрії спортсменів або студентів під час тренувального або навчального процесу; проведення педагогічного експерименту, розроблення анкети, здійснення оцінювання фізичної підготовленості спортсменів (стан сформованості сили, витривалості, гнучкості, спритності).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зреалізувати набуті теоретичні знання й засвоєні методики тренування спортсменів різної кваліфікації при плануванні й проведенні тренувального процесу з використанням сучасних підходів і технологій. 2. Проводити дослідження ринку фізкультурно-спортивних товарів і послуг, обираючи ефективні технології управління персоналом та організації праці колективу. 3. Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення, методи статистичного аналізу даних для розв'язання складних задач фізичної культури та спорту. 4. Розробляти та втілювати наукові і прикладні проекти, спрямовані на розв'язання проблем інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту, а також дотичні до неї міждисциплінарні проекти. 5. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань фізичної культури та спорту до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

У таблиці 1.3 наведено зміст діяльності здобувача вищої освіти та очікувані програмні результати навчання.

Таблиця 1.3

Структура змісту діяльності здобувача вищої освіти у процесі виробничої практики зі спеціальності

Зміст діяльності здобувачів вищої освіти		Очікувані програмні результати навчання
Організаційна складова діяльності здобувача	<p>Вивчення і аналіз системи роботи фізкультурно-спортивного закладу (навчального, виховного та методичного аспектів). Ознайомлення із розкладом занять, матеріально-технічною базою практики, колективом, планами роботи спортивної школи, тренерів з видів спорту тощо. Вивчення робочих документів, які відтворюють основні фонди, обігові кошти, інші активи, а також джерела формування фінансової та матеріально-технічної бази. Вивчення динаміки, перспектив розвитку і сучасного досвіду практичної діяльності спортивного і трудового колективу.</p>	<p>1. Розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проєкти, спрямовані на розв'язання проблем інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту, а також дотичні до неї міждисциплінарні проєкти.</p> <p>2. Приймати ефективні рішення щодо вирішення проблем у сфері фізичної культури та спорту, генерувати та порівнювати альтернативи, оцінювати ризики та ресурсні потреби.</p> <p>3. Організовувати ефективну роботу колективу, спрямовану на досягнення визначених цілей.</p>
Теоретична складова діяльності здобувача	<p>Вивчення нормативно-правової й програмної бази забезпечення функціонування системи управління в галузі фізичної культури і спорту. Аналіз основних напрямів діяльності фізкультурно-спортивного закладу, системи роботи тренера з виду спорту. Знання вікових особливостей спортсменів. Готовність до проведення навчально-тренувальних занять за фахом (тип занять, принципи навчання, методи та форми навчання тощо). Удосконалення знань щодо технології розроблення документів планування (календарного плану, конспектів навчально-тренувальних занять тощо) навчально-тренувального процесу, документів про організацію змагань з видів спорту та інших форм діяльності тренера з виду спорту, сценаріїв виховних заходів.</p>	<p>1. Аналізувати особливості, протиріччя та перспективи розвитку сучасної сфери фізичної культури і спорту, критично осмислювати проблеми у галузі та на межі галузей знань.</p>

Формування досвіду діяльності здобувача	<p>Практичне проведення навчально-тренувальних занять з обраного виду спорту, здійснення планування та обліку навчально-методичної роботи тренера з виду спорту. Проведення змагань, участь у роботі суддівської колегії, складання регламентуючої документації для їх проведення. Організація та проведення масової фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у фізкультурно-спортивному закладі. Облік виконаного тренувального обсягу та ефективності процесу спортивної підготовки. Участь у методичних нарадах, семінарах, засіданнях, заняттях тощо, самостійна розробка і оформлення поточної та підсумкової документації, робота зі спеціальними літературними джерелами за профілем спеціалізації, а також з організаційно-управлінською та інформаційно-довідковою документацією. Виконання індивідуальних завдань з організації громадських та культурно-спортивних заходів, участь в їх проведенні.</p>	<p>1. Застосовувати теоретичні знання й методики тренування спортсменів різної кваліфікації при плануванні й проведенні тренувального процесу з використанням сучасних підходів і технологій.</p> <p>2. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань фізичної культури та спорту до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.</p> <p>3. Формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, створювати рівноправний позитивний клімат у спортивному колективі, володіти прийомами спілкування і використання їх у професійній діяльності.</p>
Дослідницька складова діяльності здобувача	<p>Закріплення й поглиблення теоретичних знань, одержаних здобувачами під час навчання в університеті, набуття і удосконалення практичних умінь та навичок у процесі професійно-практичної діяльності, розвиток здатності компетентного прийняття рішень у виробничих ситуаціях, застосування методів і форм науково-дослідної діяльності. Удосконалення практичних умінь і навичок планування, організації та здійснення наукових досліджень з актуальних проблем фізичної культури і спорту з дотриманням академічної доброчесності, здатності використовувати сучасну методологію дослідження. Здійснення науково-пошукової роботи, яка передбачає аналіз і узагальнення даних / фактичного матеріалу для здійснення контрольного етапу експериментального дослідження, формулювання висновків та завершення написання кваліфікаційної роботи.</p>	<p>1. Здійснювати пошук необхідної інформації у науковій літературі, базах даних, інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію.</p> <p>2. Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення, методи статистичного аналізу даних для розв'язання складних задач фізичної культури та спорту.</p>

Для порівняння нами проаналізовано наскрізні програми практик закладів вищої освіти України.

Так, у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» здобувачі цієї спеціальності проходять три види практик: педагогічна в школі; тренерська практика та практика за профілем майбутньої спеціальності (Товт, Маріонда, Сивохоп, Михайлович, 2019).

У Запорізькому національному університеті на першому бакалаврському рівні передбачено такі види практик:

- навчальна практика, метою якої є ознайомлення з документами на посаді помічника тренера-викладача з виду спорту (3 кредити);

- навчальна практика (ознайомча з тренувальним процесом) також на посаді помічника тренера-викладача з виду спорту(3 кредити);

- виробнича тренерська педагогічна практика на посаді практиканта тренера-викладача з виду спорту (6 кредитів);

- виробнича тренерська практика – також на посаді практиканта тренера-викладача з виду спорту (6 кредитів) (Черненко, Синюгіна, 2019).

У Херсонському державному університеті підготовка фахівців зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт на бакалаврському рівні передбачає:

- навчальну практику (з ігрових видів спорту) на II курсі в четвертому семестрі тривалістю 2 тижня;

- навчальну практику (з організації спортивно-масової роботи) на III курсі загальною тривалістю 10 днів, згідно з програмою якої протягом навчального року кожен студент має прийняти участь в організації та проведенні 10 спортивно-масових заходів;

- виробничу (тренерську) практик, яка проводиться у 8 семестрі (IV курс) тривалістю 6 тижнів;

- переддипломну практику, яка проводиться протягом 2 тижнів у 8 семестрі (IV курс) (Стрикаленко, Кольцова, 2019).

Наскрізна програма практичної підготовки для здобувачів вищої освіти освітньої програми 017 Фізична культура і спорт ПВНЗ «Український гуманітарний інститут» передбачає: 1. Ознайомчу практику в закладах загальної середньої освіти (1 кредит); 2. Ознайомчу тренерську практику з обраного виду фітнесу (1 кредит); 3. Ознайомчу тренерську практику з обраного виду спорту (1 кредит); 4. Польову практику (комплексну) в оздоровчих таборах (2 кредити); 5. Педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти (3 кредити); 6. Тренерську практику з обраного виду фітнесу (3 кредити); 7. Тренерську практику з обраного виду спорту (3 кредити). (Захаріна, 2022). Таким чином, фактично наскрізна програма практики передбачає 7 видів практики, які проводяться в кожному семестрі. Позитивним здобутком є безперечно практики з обраного виду спорту, що дозволяє розділити здобувачів за базами практики та визначити завдання за диференційним принципом відповідно до спортивної спеціалізації. У той же час викликає певні сумніви проведення двох видів практики у закладах загальної середньої освіти, хоча підготовка здійснюється за фахом тренера з виду спорту (а не вчителя фізичного виховання). Також практика фактично не враховує дослідницький та проєктний аспекти діяльності майбутнього тренера.

У ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» за другим магістерським рівнем зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт передбачено три види практик загальним обсягом 810 годин, що становить 27 кредитів:

- педагогічна практика (виробнича) у ДЮСШ – 2 семестр, 4 тижні, 180 годин;
- педагогічна практика (виробнича) асистентська – 3 семестр, 4 тижні, 180 годин;
- науково-дослідна практика, магістерська робота (проєкт) –1-3 семестр, 8 тижнів, 450 годин. Зазначимо, що ця практика (підготовка кваліфікаційної роботи) магістрів проводиться без відриву від навчання, у вільні від

теоретичних занять дні, у 1-3 семестрах (якщо рівень магістра здобувається за освітньо-професійною програмою).

Отже, нами проаналізовано зміст та структуру практичної підготовки майбутніх тренерів у сучасних закладах вищої освіти України. Доведено, що практична підготовка є важливим складником професійної підготовки фахівців; у той же час наголошено, що наявні підходи до організації практик не забезпечують професійно зорієнтовану підготовку майбутніх тренерів, вимоги часто носять формалізований характер та обмежуються поданням звітної документації.

1.3. Готовність майбутніх тренерів до професійної діяльності як результат фахової освіти

В умовах зміни парадигми сучасної освіти в галузі фізичної культури та спорту гостро постає проблема підвищення ефективності професійної підготовки фахівців до тренерської роботи. При цьому особистісна характеристика майбутнього тренера є показником його готовності до створення у процесі професійної діяльності оптимальних умов з метою позитивної соціалізації спортсменів, розвитку їхнього фізичного самовдосконалення та самореалізації, готовності до здійснення особистісно-орієнтованого підходу. Крім особистісного перетворення майбутнього фахівця, в таких умовах відбувається вдосконалення технологій тренерської діяльності, диференційованих за завданнями та прогнозованими результатами.

Категорія готовності в наш час активно досліджується у зв'язку з її фундаментальністю в процесі формування й становлення майбутніх фахівців для різних галузей професійної діяльності. Крім того, готовність як потенційний стан особистості професійно підготовлених майбутніх фахівців досліджується двобічно: і як теоретична проблема, і як практично-орієнтований підхід (Кузнецова, 2016). Проблема готовності майбутнього тренера до діяльності – одна з найважливіших у контексті його професійного становлення

у закладі вищої освіти. Відмінності у визначенні поняття готовності вченими дають підстави говорити про суперечливість існуючих поглядів, а звідси й про неузгодженість процедур перенесення цього поняття в експериментальну площину досліджень.

До основних умов формування готовності здобувачів до майбутньої професійної діяльності можна віднести такі:

- педагогічні умови – забезпечення продуктивності процесу професійної підготовки фахівців;

- управлінські умови – запровадження комплексного підходу до формування цілісної готовності здобувачів до майбутньої професійної діяльності;

- психологічні умови – формування сприятливого соціально-психологічного клімату, самопізнання та самовизначення;

- організаційно-методичні умови – розробка науково-методичних комплексів;

- адаптаційні умови – активне включення здобувачів до практичної управлінської та педагогічної діяльності;

- технологічні умови – створення відповідної матеріально-технічної бази, використання сучасних технічних засобів;

- нормативно-правові умови – налагодження роботи відповідно до вимог чинного законодавства.

Мета формування готовності майбутніх фахівців полягає у полегшенні процесу адаптації в умовах професійної діяльності, досягненні успіху, комплексному опануванні операційною, моральною, психічною, організаторською сторонами обраної професії (Петрученко, 2009).

Попри значну кількість досліджень цієї проблеми, у науковій літературі дефініція «готовність» обґрунтована неоднозначно, а саме як:

- передумова цілеспрямованої діяльності;

- особистісна якість, сформованість якої забезпечує успішне виконання професійних функцій;

- психічний стан;
- активний стан особистості;
- вибіркoву активність організму, що налаштовує людину на подальшу діяльність;
- особистісне структурне утворення;
- передумову і регулятор діяльності тощо (Кузнєцова, 2018).

Поняття «готовність», на думку С. Максименка, є цілеспрямованою характеристикою особистості, що охоплює її переконання, погляди, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, установки. Такої готовності досягають у процесі моральної, психологічної та професійної підготовки. Вона є результатом різнобічного розвитку особистості з урахуванням вимог, зумовлених особливостями професійної діяльності (Максименко, 2005). А. Линенко визначає готовність як цілісне стійке утворення, що мобілізує особистість на включення в професійну діяльність (Линенко, 1995).

Нам імпонує визначення поняття «готовність тренера зі східних єдиноборств до професійної діяльності», запропоноване І. Кузнєцовою; під ним науковиця розуміє цілісне, складне особистісне утворення, інтегративну якість особистості тренера, що поєднує володіння психолого-педагогічними та спортивно-професійними знаннями, вміннями, навичками, а також мотивацію досягнення високого спортивного результату, професійно важливих якостей, які комплексно забезпечують ефективне виконання професійної діяльності. У структурі готовності майбутніх тренерів зі східних єдиноборств до професійної діяльності вчена виділяє змістово-професійний, особистісний, мотиваційний, комунікативний, професійно-діяльнісний складники (Кузнєцова, 2018).

Учені-фахівці педагогіки вищої школи тлумачать поняття «готовність» як цілісну багатоаспектну якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову вибіркoву прогнозувальну мобілізаційність у момент включення в діяльність певної спрямованості» (Курлянд, Хмелюк, Семенова, 2005).

Порівнюючи характеристики сутності терміна «готовність», запропоновані різними вченими, ми дійшли висновку, що він розглядається по-різному, але думки більшості вчених є суголосними у тому, що готовність до діяльності – це, насамперед, розуміння та планування діяльності, відповідальність за її здійснення, потреба досягнення успіху в діяльності, тобто основа поетапного розвитку фахового досвіду діяльності.

Отже, у педагогічній теорії поняття «готовність» розглядається як особливий стан особистості, що активізує її діяльність і дає можливість приймати самостійні рішення, як наявність певних здібностей та багаторівнева, різнопланова освіта людини; той чи той ступінь підготовленості та налаштованості духовних сил фахівця на вирішення поставлених завдань у відповідних умовах, як системоутворювальна установка до діяльності з позитивним результатом та прагненням до вирішення професійних завдань. Готовність передбачає наявність у майбутнього тренера комплексу професійних знань, умінь та навичок, що дозволяють йому здійснювати свою діяльність на рівні сучасних вимог спортивної науки, а також – стійкого прагнення до їх неперервного вдосконалення.

У довідниковій літературі поняття «професійна готовність» тлумачиться як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною та підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконувати. На думку вітчизняних учених, «професійна готовність» є початковим етапом професійного становлення компетентного фахівця, і є нічим іншим, як ступенем сформованості певного комплексу компетентностей, які були набуті в процесі навчання в закладі вищої освіти та можуть бути реалізовані на практиці. Таке потрактування нашоухує на думку про тісний зв'язок професійної компетентності та професійної готовності.

З точки зору змісту готовності майбутнього тренера до професійної діяльності більшість учених виділяють такі компоненти:

– позитивне ставлення до тренерської професії, позитивні установки на ті чи ті види діяльності фахівця;

- стабільні професійні інтереси; стійкі мотиви тренерської діяльності;
 - усвідомлення відповідальності за її результати;
 - адекватні вимоги професійної діяльності щодо якості особистості, риси характеру;
 - професійно значущі знання, вміння, навички, здатність їх мобілізувати та активізувати;
 - розвинені педагогічні здібності; самостійність у вирішенні професійних завдань;
 - розвиненість емоційної, волювої, чуттєвої сфери (натхнення, впевненість в успіху, вміння керувати собою, долати почуття сумніву, страху тощо);
 - стійкі професійно важливі особливості сприйняття, уваги, мислення.
- Крім того, варто зазначити, що готовність до професійної діяльності є результатом, наслідком професійної підготовки та самовдосконалення здобувача.

Готовність до професійної діяльності базується на сформованості мотивів, потреб та здібностей і визначається: рівнем сформованості необхідних професійних компетентностей, здатністю майбутнього тренера застосовувати знання, уміння і навички на практиці, набуттям певного досвіду фахової діяльності.

Реалізація компетентнісного підходу вимагає від тренера постійного розвитку та вдосконалення, чіткого відбору змісту, застосування інноваційних методик, уміння створювати певні педагогічні умови для розвитку потенціалу юних спортсменів, їхнього фізичного вдосконалення та самореалізації, і все це з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти.

Ю. Вербиненко, займаючись питаннями готовності до професійної діяльності, виокремлюючи динамічність, стійкість та цілісність як основні характеристики цієї якості; при цьому вчена потверджує ідею комплексності цього феномену як такого, називаючи компоненти готовності до професійної діяльності:

– змістово-операційний (передбачає систему професійних знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, професійне спрямування уваги, сприймання та пам'яті);

– мотиваційно-цільовий (компіляція позитивного ставлення та інтересу до професії, бажання присвятити себе педагогічній діяльності);

– оцінний (самооцінка власної професійної підготовленості);

– ціннісно-орієнтаційний (поєднання розуміння професійних цінностей та етичних норм, духовність, громадська активність та професійна відповідальність);

– комунікативно-інформаційний (комунікативна компетентність; сформованість комунікативних умінь; розвиток інформаційної культури; використання новітніх інформаційних технологій у професійній педагогічній діяльності);

– креативний (розвиток педагогічної творчості; педагогічна майстерність та професійна культура; використання нових, креативних підходів у методиці викладання) (Вербиненко, 2018).

Під професійно-педагогічною готовністю розуміємо складний інтерактив та узгодженість між його структурними елементами.

Вітчизняні фахівці в галузі спортивної педагогіки професійну готовність майбутнього тренера пропонують досліджувати на особистісному рівні (як вияв індивідуально-особистісних якостей, що зумовлено характером майбутньої діяльності); функційному рівні (представляє професійну готовність майбутнього тренера як тимчасову готовність і працездатність, передстартову активізацію психічних функцій, уміння мобілізувати необхідні фізичні та психічні ресурси для реалізації діяльності; особистісно-діяльнісному рівні (визначає готовність як цілісний вияв усіх сторін особистості, надає можливість ефективно виконувати власні функції) (Кузнєцова, 2018).

З позиції завдань нашого дослідження вважаємо за доречне навести наукову позицію І. Кузнєцової, яка пропонує такі складники професійної готовності тренера (на прикладі таеквондо): психологічна готовність

(мотиваційна, інтелектуальна, особистісна: вольові, емоційні якості характеру та ін.); педагогічна готовність (володіння теорією та методикою спортивного тренування, методами та прийомами спілкування та педагогічного впливу на вихованців); фізична готовність (певний ступінь розвитку рухових якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності тощо); техніко-тактична готовність (володіння прийомами та діями, технікою бою; технікою безпеки та ін.) (Кузнецова, 2016, с. 84). Зі свого боку додаємо до цього переліку теоретичну готовність, регламентовану науково-педагогічною літературою, іншими словами – теоретичною базою; практичну готовність (втілення отриманих знань та умінь на практиці, певний стан розвитку досвіду діяльності);

На основі узагальнення комплексу літературних джерел та практичного досвіду діяльності тренерів у таблиці 1.4 нами запропоновано психологічний, теоретичний та практичний складники готовності майбутнього тренера до професійної діяльності.

Вважаємо за доречне актуалізувати *функції професійної готовності майбутнього тренера*, які формуються в системі практик. Пропоновані функції характерні як процесові формування професійної готовності загалом, так і для формування професійної готовності майбутніх тренерів: гностичну, інтегративну, прогностичну, ціннісно-орієнтувальну.

Гностична функція забезпечує якісну професійну підготовку здобувачів і проявляється у засвоєнні майбутніми тренерами системи професійних знань, вмінні застосовувати їх у практичній діяльності, оволодінні способами виконання професійних завдань на творчій основі, прагненні до набуття нових знань (у тому числі в різних галузях), постійному професійному зростанню, саморозвитку та самореалізації.

З гностичною тісно пов'язана *інтегративна функція* професійної готовності, яка встановлює процесуальну єдність між метою і дією, дозволяє узагальнювати знання, опановувати методи пізнавальної діяльності та переносити їх у професійну; характеризує цілісне, системне мислення і

широкий кругозір майбутнього тренера, здатність осмислювати існуючу реальність та аналізувати свою діяльність.

Таблиця 1.4

Складники готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності

№ з/п	Складник готовності	Зміст та характеристика готовності
1.	Психологічна готовність	<p>Педагогічна спрямованість психологічної готовності проявляється у мотиваційно-ціннісному ставленні до процесу професійної підготовки, у якому реалізуються суб'єкт-суб'єктні відносини. Готовність майбутнього тренера до саморозвитку, його мотиваційна сфера та творчий потенціал, здійснення суспільно-значущої діяльності є системоутворюючими факторами формування психологічної готовності тренера до професійної діяльності.</p> <p>Психологічна готовність проявляється в інтересі майбутнього тренера до даної діяльності, наявності у нього сукупності особистісних якостей та ціннісних орієнтацій, прагненні надавати допомогу, здатності до самоконтролю та саморегуляції.</p>
2.	Теоретична готовність	<p>Теоретична готовність полягає в оволодінні здобувачами необхідними професійними знаннями, технологією педагогічної діяльності та включає складники:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналітична (виявлення та аналіз компонентів освітнього процесу, встановлення взаємозв'язку між ними); - прогностична (прогнозування результатів різних дій); - проектна (самостійний вибір засобів тренування, ефективних форм та методів роботи); - рефлексивна (адекватна оцінка тренувального процесу загалом (підбиття підсумків), адекватна самооцінка своєї тренерської діяльності).
3.	Практична готовність	<p>Практична готовність тренера включає такі складники:</p> <ul style="list-style-type: none"> - методологічні – володіння теорією та методикою спортивного тренування, методами та прийомами спілкування та педагогічного впливу на вихованців; організаційні: формування в спортсменів сталого інтересу до тренувального процесу; навчання необхідним навичкам при організації та проведенні тренувальних занять, застосування методів стимулювання та мотивації діяльності; - інформаційні: здатність передавати інформацію, застосовувати її відповідно до завдань навчально-тренувального процесу; вміння працювати з різними джерелами.

Прогностична функція пов'язана з оцінкою наявних умов, прогнозуванням та проєктуванням результатів професійної діяльності; прогнозуванням мотиваційних, вольових, інтелектуальних зусиль. Вона проявляється у готовності та здатності майбутнього тренера до самостійного та ефективного вирішення виникаючих проблем, умінні брати відповідальність на себе.

Ціннісно-орієнтувальна функція передбачає осмислення здобувачем соціальної значущості та необхідності діяльності в обраній професійній сфері, наявність стійкого професійного інтересу, розуміння відповідальності за результати своєї роботи. Ця функція сприяє усвідомленню себе і свого місця в суспільстві, формуванню уявлень про світ з позицій його духовної, культурної, інтелектуальної, екологічної цілісності, становленню професійної позиції фахівця як комплексу ціннісних відносин до майбутньої тренерської професії, до себе як професіонала та особистості.

Як засвідчує теоретичний аналіз, професійна готовність майбутнього тренера – складний педагогічний феномен, тому вона визначена нами у динамічному взаємозв'язку таких цілісних компонентів, як мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивно-оцінний, які не розділяються один від одного та пов'язані між собою єдиною метою та мають якісний зміст. Рівень їхньої цілісності обумовлений рівнем розвитку професійної самосвідомості майбутнього тренера. Якщо в майбутнього тренера є необхідні професійні компетентності та можливість впроваджувати їх у педагогічний процес, то за цих умов можна здійснити практико-орієнтований підхід.

Мотиваційно-ціннісний компонент – пов'язаний зі стійким інтересом та позитивним ставленням майбутніх фахівців до тренерської діяльності; прагненням проявити себе і досягти успіху; цей компонент забезпечує особистісну спрямованість діяльності майбутнього тренера на успішне оволодіння та збагачення професійно-орієнтованими знаннями, прояв ініціативи, готовності до самореалізації та самовдосконалення професійно

значущих особистісних якостей у процесі майбутньої професійної діяльності, прагнення до творчої активності, здатності до самоаналізу рефлексії.

До складу окресленого компонента входять: мотивація навчальної діяльності, прагнення до самовдосконалення та самореалізації у професійній діяльності, потреба у досягненні мети. Становлення майбутнього тренера як висококваліфікованого фахівця можливе лише за умови сформованого мотиваційно-ціннісного відношення у його професійному становленні. Лише висока мотивація до роботи у фізкультурно-спортивній галузі може стимулювати майбутнього тренера до оволодіння професійною майстерністю, що визначає когнітивний компонент готовності фахівця.

Когнітивний компонент професійної готовності полягає в отриманні майбутнім тренером загальнопедагогічних та спеціальних знань у сфері спорту, сучасних теоретико-методологічних засад навчально-виховного процесу, нових освітніх технологій, форм та методів роботи з різновіковими групами спортсменів, уявлень про специфіку та умови обраної професії, вимоги до особистісних якостей фахівця.

Тренер має оволодіти системою знань у галузі теорії та методики фізкультурної та спортивної підготовки, дидактичних принципів їх застосування на практиці, необхідними медико-біологічними знаннями, оскільки від нього залежить характер обраного навантаження, правильність його дозування у кожному окремому випадку. З допомогою наукових психолого-педагогічних методів тренер може грамотно впливати на особистість вихованця.

Зміст когнітивної сфери відкриває для майбутніх тренерів вільний та варіативний вибір системи нових, необхідних знань, умінь та навичок, сформованість яких відбиває теоретичну готовність фахівця до професійної діяльності. Цей компонент містить знання теоретичних основ професійного становлення, розвинене критичне та логічне мислення. Відбувається переоцінка власних здібностей до тренерської діяльності, суб'єкт пізнає нові методи

діяльності і когнітивний компонент перетворюється на нову форму з іншими якісними характеристиками.

Діяльнісний компонент визначає рівень практичних умінь, готовність до творчого вирішення практичних завдань у навчально-тренувальному процесі. Особливу увагу в процесі професійної підготовки майбутнього тренера необхідно приділяти таким технологіям, які б дозволили здобувачам активно включатись у самостійний пошук та відкриття нового, професійно необхідного. За таких умов стає очевидною необхідність принципового оновлення процесу професійної підготовки майбутніх тренерів, що має забезпечити високий рівень його компетентності, мобільності, максимально сприятливі умови для розвитку особистості.

Діяльнісний компонент встановлює процесуальну єдність між метою та дією і полягає у перенесенні загальних методів та прийомів пізнання у професійну діяльність тренера. На основі отриманих знань здобувач вищої освіти опановує необхідні в цій галузі професійно-практичні вміння та навички: методику, технологію, способи та прийоми фізкультурно-спортивної діяльності

Діяльнісний компонент проявляється в роботі самого тренера, його здатності до планування, проектування діяльності; вмінні оцінювати наявні умови, визначати найімовірніші способи й дії; готовності брати відповідальність на себе, креативно та творчо вирішувати завдання своєї роботи; виявляти перцептивні вміння, оптимізм та доброзичливість. Водночас майбутній тренер у процесі професійної діяльності демонструє і такі якості особистості, як милосердя, толерантність, емпатію, комунікабельність та ін.

Рефлексивно-оцінний компонент характеризується індивідуальною роботою фахівця та полягає в оцінці умов професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту; умінні усвідомлено контролювати свої дії; здібності до самоконтролю, самооцінки та рефлексії; самостійному та ефективному вирішенні виникаючих проблем; проектування результатів роботи тощо.

Варто зазначити, що виділені нами компоненти професійної готовності майбутнього тренера органічно взаємопов'язані, доповнюють один одного та

утворюють єдине ціле, їх розвиток забезпечить підвищення загального рівня готовності майбутнього до діяльності з різновіковими групами спортсменів.

У нашому дослідженні професійна готовність майбутнього тренера тлумачено як комплексну гармонійно узгоджену з компетентністю (знання, вміння, навички) властивість (характеристику) особистості фахівця фізичної культури і спорту, яка поєднує переважаючі внутрішні мотиви діяльності з необхідними професійними цінностями самореалізації та стійким прагненням до неперервного самовдосконалення індивідуального фахового досвіду, набутого в ході навчальних практик зі спеціальності.

Професійна готовність майбутнього тренера як складна багатокомпонентна інтегрована сутність, виражаючись у діяльнісних та особистісних показниках, орієнтує фахівця на гуманістичні цінності професійної освіти. Динамічне поєднання ціннісно-мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивно-оцінного компонентів такої готовності дозволить підвищити ефективність фахової підготовки.

Підготовка тренера, що здійснюється в умовах закладу вищої освіти, як в теоретичній, так і в практичній сферах, сприятиме підвищенню ефективності процесу формування його професійної готовності до роботи у сфері фізичної культури і спорту. Моделювання технології, реалізація програми формування професійної готовності майбутнього тренера, визначення педагогічних умов проходження практик дозволить забезпечити ефективність педагогічного процесу в закладі вищої освіти в контексті оптимізації професійно-практичної підготовки.

Отже, ефективність роботи тренерів з виду спорту безпосередньо пов'язана з підвищенням якості їхньої професійної підготовки в закладі вищої освіти, основою якої є формування професійної готовності фахівця. У нашому дослідженні під формуванням професійної готовності майбутнього тренера ми розуміємо процес спільної діяльності викладачів та здобувачів вищої освіти, що передбачає розвиток спрямованості особистості майбутнього тренера на спілкування та взаємодію з юними спортсменами, оволодіння

компетентностями у сфері фізичної культури і спорту (професійно значущими якостями особистості, соціально-ціннісними мотивами та переконаннями, спеціальними професійними знаннями, вміннями, досвідом), що забезпечують доцільну фізкультурно-спортивну діяльність тренера.

Висновки до першого розділу.

Фізична культура та спорт у суспільстві – один із основних чинників гармонійного розвитку особистості; у зв'язку з цим зростає запит на якість підготовки фахівців, які обслуговують сферу фізичної культури та спорту та вимоги до рівня їхньої професійної компетентності, що має бути зорієнтованою не лише на створення освітнього простору забезпечення активного оволодіння знаннями та практичними навичками самостійного ефективного управління процесом фізичного виховання, але й формування професійно важливих властивостей, від яких залежить результат діяльності тренера.

Відповідно до сучасної освітньої парадигми тренерові необхідно володіти базовими знаннями, професійними вміннями та навичками тренерської роботи, практичним досвідом вирішення професійних завдань, тобто бути компетентним і конкурентоспроможним. У психолого-педагогічній літературі професійна компетентність тренера є цілісним комплексом індивідуально-психологічних якостей і властивостей особистості, поєднаних із готовністю структурувати професійні знання для результативної організації тренувального процесу.

Аналіз науково-педагогічної літератури вможливив з'ясувати, що, не зважаючи на інтерес до ролі тренера в підготовці спортсмена, багато аспектів його професійної діяльності залишаються ґрунтовно неопрацьованими. Так, системний аналіз психологічної структури педагогічної діяльності тренера, виявлення її багатофункціонального характеру; на прикладі різних видів спорту вивчення дидактичних, комунікативних, організаторських, проєктувальних умінь, розвитку педагогічних здібностей, професійно значущих якостей,

індивідуального стилю діяльності та керівництва, типологій особистості та інших аспектів, що є основою педагогічної майстерності тренерів.

Таким чином, виникає об'єктивна потреба в підвищенні якості професійної освіти здобувачів фізкультурно-спортивного профілю в контексті пріоритетних напрямків модернізації сучасної вищої школи через формування в них професійної готовності та пошуку інноваційних підходів до їхнього навчання в закладах вищої освіти.

У ході системно-структурного аналізу джерельної бази дослідження доведено, що вимоги до майбутнього тренера визначаються особливостями сучасної спортивної сфери, професійного спорту, потреб розвитку фізичної культури суспільства, тому виявлено критерії оцінки ефективності діяльності тренера, систематизовано професійно важливі якості фахівця (моральні, комунікативні, вольові; інтелектуальні, атенційні, психомоторні). Проведений аналіз специфіки діяльності сучасних тренерів, дозволив стверджувати, що їхня професійна підготовка має бути заснованою на системі принципів: системності, індивідуалізації, активності. Визначено, що до педагогічних здібностей тренера провідні українські вчені-дослідники проблеми відносять перцептивні, конструктивні, дидактичні, експресивні, організаційні, академічні, спеціальні здібності.

Оскільки констатовано, що система професійного становлення та розвитку тренера у вітчизняних ЗВО реалізується на таких етапах: етап допрофесійного становлення, власне вибір майбутньої професії тренера, професійна підготовка у закладі вищої освіти, професійна адаптація, первинна і вторинна професіоналізація, етап професійної майстерності тренера і наставництва, то зроблено висновок; неперервне формування професійної компетентності майбутніх тренерів є основою їхньої загальної професійної компетентності, включає спеціальну компетентність (знання і навички у сфері спортивної діяльності); соціальну компетентність (уміння і навички працювати з колективом і в колективі, володіння прийомами міжособистісного спілкування, одержання результатів своєї соціальної відповідальності);

особистісну компетентність (навички особистісної саморегуляції, самовиявлення, саморозвитку, здатність осмислювати та коригувати професійні деформації власної особистості); індивідуальну компетентність (навчання та зміна реалізації творчого потенціалу, готовність до професійного зростання) та набуття досвіду фахової діяльності, що можливо у процесі цілого комплексу навчальних і виробничих практик.

Порівняльний аналіз змісту та структури практичної підготовки майбутніх тренерів в українських закладах вищої освіти уможливив доведення, що більшість вітчизняних закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців цієї спеціальності, використовують переважно інформаційну модель освіти, яка спрямована на отримання необхідних професійних знань та вмінь та майже не зорієнтована на формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку. У цьому випадку не ставимо під сумнів пріоритетність професійних знань, але на сучасному етапі розвитку суспільства вважаємо такий стан системи підготовки недостатньо відповідним запитам соціуму й особистості.

Контекстний аналіз специфіки професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у реаліях розвитку сучасної спортивно-педагогічної науки уможливив визначення місця та ролі системи практик у структурі професійної освіти майбутніх тренерів. Нами на шляху обґрунтування інтеграційної педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та визначення перспективних напрямів їхньої спортивної спеціалізації, умовно виділено три етапи розвитку системи навчальних практик фахівців у єдності етапів: репродуктивної навчально-професійної діяльності; навчально-професійної діяльності на рівні оптимізації; творчої навчально-професійної діяльності. Акцентовано, що організація практичної підготовки майбутніх тренерів має наскрізний характер, а проходження здобувачами різних видів практик здійснюється впродовж усього періоду навчання на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях.

Кожен вид практики майбутніх фахівців фізичної культури і спорту має свої завдання, структуру, вимоги та визначені види діяльності; загальна ж мета наскрізної практики полягає у формуванні умінь і навичок тренера застосовувати теоретичні знання для відбору й орієнтації спортсменів, володіння основами моделювання та прогнозування у підготовці спортсменів, успішного забезпечення навчально-тренувального процесу, організації фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів з різними групами людей.

Розглядаючи професійну готовність як цілісне явище і складний педагогічний феномен, дослідники виділяють її функції (гностичну, інтегративну, прогностичну, ціннісно-орієнтовну); вважають, готовність фахівця до професійної діяльності, представляючи собою складну багатокomпонентну інтегровану сутність (систему), містить компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний, сукупність яких дозволяє враховувати специфіку роботи тренера і сприяє підвищенню її ефективності. Професійна готовність виявляється в діяльнісних і особистісних показниках і орієнтує майбутніх тренерів на реалізацію концепції гуманістичної педагогіки та передових технологій фахової діяльності. Обґрунтовано необхідність розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки; професійну готовність майбутнього тренера тлумачимо стійкою спрямованістю особистості на спілкування та взаємодію з різними категоріями спортсменів, сукупність компетентностей тренера у сфері фізичної культури і спорту (професійно значущих якостей, соціально-ціннісних мотивів і переконань, спеціальних знань та умінь) і досвіду діяльності, які забезпечують якість фізкультурно-спортивної роботи.

Матеріали першого розділу представлено публікаціями автора [166; 167; 168; 207; 208].

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ У СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК

У розділі проаналізовано методологічні підходи та обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик; змодельовано авторську педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик у синергетичній єдності цільового, концептуально-методологічного, організаційно-змістового та аналітико-результативного модулів; розроблено методичну систему формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.

2.1. Методологічні підходи та педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик

Важливою ланкою дослідження є також вибір ідей і положень наукових підходів, які розглядаємо найбільш ефективними для реалізації технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Розмаїття наукових підходів дає змогу обирати той чи той підхід, який найбільшою мірою відповідатиме завданням дослідження, проте ми чітко усвідомлюємо, що з позицій лише одного підходу важко зрозуміти сутність предмета дослідження, тому найчастіше науковці спираються на низку підходів, застосування яких відбувається комплексно. У ході аналізу наукових джерел нами встановлено, що означений процес найбільш ефективно забезпечується з урахуванням компетентнісного, інтеграційного, системного, технологічного та практико-орієнтованого підходів.

Принагідно зазначимо, що в нашому дослідженні під методологічним підходом розуміємо сукупність ідей – репрезентантів загальної світоглядної позиції науковця; основоположних принципів стратегії дослідницької

діяльності; способів, прийомів, процедур, за рахунок яких відбувається реалізація обраної стратегії в практичній діяльності.

Компетентнісний підхід упевнено займає нині ключову позицію в модернізації професійної освіти та розглядається як конкретна концептуальна результативно-цільова основа проектування підготовки майбутнього тренера. Як зазначають дослідники, компетентнісний підхід – спроба привести у відповідність освіту та потреби ринку, стерти протиріччя між навчальною та професійною діяльністю.

Диференціюючи різні інтерпретації категорії «професійна компетентність тренера», вважаємо, що розглядати її слід як сукупність інтегральних фундаментальних знань, узагальнених умінь, здібностей і професійно значущих особистісних якостей людини, необхідних у фізкультурно-спортивній діяльності, що відображають рівень професійності виконувати функції, покладені на осіб, та досягати високих результатів.

Термін «компетентність» розглядається як здатність діяти на основі набутих знань, умінь та навичок, але, на відміну від дій здобувача освіти за зразком, шаблоном або аналогією, компетентність передбачає наявність досвіду самостійної діяльності на основі універсальних знань. Тому компетентність – це не лише знання, вміння та навички, а й загалом ерудиція спільно з професійним досвідом, осмислені цінності фізкультурно-спортивної діяльності.

Зазначимо, що з урахуванням формування професійної компетентності майбутнього тренера в спорті, її специфіка досліджується не лише через компетентності, а й через професійну спрямованість, завзятість у тренувальному процесі, через волю до перемоги. Їхня особливість виявляється через готовність застосовувати нові освітні технології, через прояви необхідних якостей їхнього використання, через формування професійної культури і за рахунок професійних здібностей до досягнення поставлених цілей освітнього та спортивного характеру.

Аналіз підходів різних науковців до дослідження концепту «професійна компетентність» та врахування специфіки фізичної культури і спорту дали нам

підстави дійти висновку, що професійна компетентність тренера – це комплексна характеристика особистості, що включає компіляцію професійних, комунікативних та особистісних властивостей, котрі дозволяють досягати якісних результатів у процесі вирішення типових завдань в основних видах професійної діяльності у сфері фізкультури. Структура професійної компетентності педагога-тренера містить три компоненти: професійно-діяльнісний, комунікативний і особистісний. Кожному з них відповідають конкретні компетенції та професійно-особистісні властивості.

Компетентнісний підхід дає можливість оцінити як знаннєвтий компонент, так і особистісні зміни майбутнього тренера, які відбулись у процесі його професійної підготовки. З позицій компетентнісного підходу рівень освіти фахівця визначається його здатністю вирішувати проблеми різного рівня складності за рахунок наявних знань та досвіду практичної діяльності.

Варто зазначити, що в умовах реалізації компетентнісного підходу важливо дійти розуміння, що основу професіоналізму та високої мобільності майбутніх тренерів становлять фундаментальні наукові знання в поєднанні з практикоорієнтованістю освіти, особливо при скороченні термінів освоєння базової освітньої програми. Готовність випускників виконувати професійні завдання діяльності відповідно до здобутої освіти – це і є найважливішим складником його компетентності (Кравченко, 2017; Кристопчук, 2011).

Компетентнісний підхід в освіті зорієнтований на внутрішню зміну ціннісних, мотиваційних структур особистості, її інтересів, установок, позицій, особистісних мотивів оволодіння знаннями, уміннями, способами діяльності. Актуалізуючи особистісні смисли та цінності освіти, компетентнісний підхід забезпечує пріоритет у свідомості здобувачем особистісних цілей та смислів, одночасно виводячи на більш високий рівень соціальні цінності та соціальні сенси оволодіння системою компетентностей (Луговий, 2009; Пометун, 2004; Рудницька, 2016).

Таким чином, у процесі професійної підготовки майбутнього тренера проектується розвиток компетентностей, що виявляються в здібностях та

готовності: усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, мати мотивацію до здійснення професійної діяльності; визначати завдання навчання, виховання та духовно-морального розвитку особистості юних спортсменів; застосовувати сучасні методи діагностування спортивних досягнень, реалізувати індивідуальну освітню траєкторію свого професійно-особистісного становлення.

У контексті аналізу сутності компетентнісного підходу доходимо висновку, що в рамках процесу професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик окреслений підхід передбачає акумуляцію сформованих компетентностей, основу якої становить ідея спрямованості освітнього процесу на кінцевий результат – становлення цілісної професійної компетентності майбутнього тренера, досягнення фахівцями високого рівня професійної готовності до здійснення діяльності. Відповідно до акмеологічної парадигми результатом процесу професійної підготовки майбутнього тренера мають бути не лише компетентності, а й соціальна зрілість особистості, яка має свідому готовність, стійке прагнення бачити суспільство і вирішувати його проблеми, спрямованість до самовдосконалення, неперервного саморозвитку в фізкультурно-спортивній сфері, бажання фахівця проектувати та реалізовувати інноваційні проекти.

Системний підхід – це напрям дослідження, який потрактовує об'єкт як сукупність взаємопов'язаних елементів і відповідно полягає у вивченні відношень і зв'язків між окресленими елементами (Шабанова, 2014). Варто зазначити, що в контексті завдань ЗВО цей підхід визначається як метод, націлений на оптимізацію внутрішньої ефективності освітнього процесу за рахунок аналізу його ключових складників (Guy Berger, 1981). Наші думки є суголосними з ідеями Р. Макарова, оскільки науковець розуміє під системним підходом наукову методологію, засновану на принципах діалектики. Відповідно розгляд, дослідження, конструювання, моделювання педагогічних процесів та явищ відбувається саме у вигляді систем (Макаров, 2005).

У нормативних положеннях ЮНЕСКО визначено складники підготовки фахівця, котрі адаптовано до професійної підготовки майбутнього тренера:

- студенти, які виступають здобувачами компетентностей;
- продукт навчання (те, чому безпосередньо треба навчити в ході підготовки);
- ресурси (час і зусилля, витрачені як викладачами, так і студентами; початкові матеріали; приміщення для навчання/роботи, спортивні зали, бази практик);
- умови (організаційні, соціальні, культурні, економічні), за яких відбувається підготовка майбутнього тренера;
- навчальна стратегія (спосіб, у якій учасники освітнього процесу використовують ресурси та адаптуються до регулятивних умов для досягнення навчального результату);
- зворотній зв'язок, що відповідає на стратегію, обрану викладачем; оцінка його/її діяльності (Guy Berger, 1981).

Погоджуємося і з виокремленням трьох базових характеристик системного підходу, запропонованих Н. Самборською:

- система передбачає наявність окремих частин, які перебувають у нерозривній єдності з цілим;
- кожна з частин цілого відображає певною мірою всю систему, однак ціле домінує над сукупністю складників;
- система – це складно організований об'єкт, що складається з підсистем (Самборська, 2015).

На наш погляд, окреслена концепція демонструє суть системного підходу як такого.

Принадібно додамо, що науковці називають такі основні системні принципи:

- цілісність: не варто зводити функціонал системи до суми функціоналу його складових елементів, так само як і неможливо виведення з останніх

властивостей цілого; кожен елемент є залежним один від одного, як і його властивості та функції;

– структурність: система має власну структуру, тобто мережу зв'язків системи; поведінки системи обумовлена поведінкою її окремих елементів і властивостями її структури;

– взаємозалежність системи і середовища: система не існує відокремлено від середовища, більше того саме в ньому і втілює власні властивості за рахунок взаємодії з ним;

– ієрархічність: кожен компонент системи є системою також, іншими словами компонент – вужча система, а сукупність компонентів загалом – ширший її прояв;

– множинність опису кожної системи: у зв'язку зі складністю та унікальністю кожної системи її адекватне пізнання вимагає побудови безлічі різних моделей, оскільки кожна з них здатна описати лише певний аспект системи (Шабанова, 2014; Іонова, 2011).

Підготовка майбутнього тренера є системним процесом, охоплюючи при цьому соціально-гуманітарні, медико-біологічні та професійно-практичні знання; практичні уміння й навички з техніки, тактики боксу як виду спорту та методики навчання боксу; досвід тренерської діяльності, сформований протягом тривалого часу; досвід ціннісного ставлення до професійних обов'язків.

Дослідники Т. Кочубей, К. Іващенко пропонують процедуру реалізації системного підходу, що складається з низки етапів:

– визначення об'єкту дослідження на основі змінного досвіду чи раніше виявлених закономірностей;

– формулювання цілей та завдань дослідження, а також критеріїв для вивчення об'єкту;

– визначення суттєвих елементів об'єкту;

– окреслення меж системи та вибудовування її попередньої структури;

– встановлення зовнішніх зв'язків елементів об'єкту;

- детальне вивчення кожного з виявлених елементів об'єкту;
- визначення принципів взаємодії системи із середовищем на основі аналізу сукупності зовнішніх зв'язків;
- вияв закономірностей змін й розвитку елементів об'єкту;
- виділення основних причинно-наслідкових (системоутворювальних) зв'язків між елементами, що забезпечують встановлену упорядкованість системи;
- вияв кінцевої структури й організації системи і, відповідно, складання моделі досліджуваної системи;
- аналіз основних принципів поведінки системи; вивчення процесу управління системою (Кочубей, Івашенко, 2014).

Аналіз науково-педагогічної літератури дав нам підстави виокремити такі аспекти системного аналізу процесу підготовки майбутнього тренера:

- 1). система професійної підготовки є цілісним утворенням, що складається з низки елементів;
- 2). дослідження системи вимагає детального аналізу окремих її елементів;
- 3). визначення взаємозв'язків між компонентами системи професійної підготовки майбутнього тренера;
- 4). обґрунтування просторово-часових характеристик функціонування системи.

У контексті досліджуваного питання вважаємо за доцільне виокремити складники системи професійної підготовки майбутнього тренера у закладах вищої освіти:

- нормативно-правова база, що врегульовує процес підготовки майбутніх тренерів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт;
- сукупність локальних внутрішньоуніверситетських нормативних документів, що регламентують освітній процес (освітньо-професійна програма, навчальні плани, програми з навчальних дисциплін, навчально-методичне забезпечення, наскрізні програми практик);

– управлінська складова (управління процесом підготовки майбутнього тренера);

– колектив науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти, які забезпечують професійну підготовку майбутніх тренерів;

– мережа закладів освіти, у яких реалізується система навчальних практик (стажувань) майбутніх тренерів;

– досягнення педагогічної науки та практики, що впроваджуються в освітній і навчально-тренувальний процес підготовки фахівців: наукові підходи, принципи, зміст підготовки, форми, методи, засоби навчання;

– сукупність компетентностей і результатів навчання, передбачених для випускника спеціальності 017 Фізична культура і спорт;

– контингент здобувачів вищої освіти окресленої спеціальності відповідно розподілу за рівнями підготовки;

– комплекс засобів впливу та цілісний динамічний процес взаємодії між викладачами й студентами в освітньому процесі.

Відповідно до завдань системного підходу професійна підготовка майбутнього тренера в закладах вищої освіти містить такі складники:

– формування змісту підготовки завдяки аналізу структури професійної діяльності тренера;

– прогнозування мети навчання;

– аналіз початкового стану системи підготовки;

– розробка навчально-тренувальних матеріалів;

– процес реалізації проекту навчання;

– підбір засобів контролю ефективності процесу підготовки фахівця;

– проектування корекційних впливів та аналіз їх ефективності.

Аналіз процесу професійної підготовки майбутніх тренерів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт дозволяє стверджувати, що системний підхід увиразнює неперервний процес формування компетентного фахівця окресленої спеціальності та є важливою умовою оптимізації його

професійної підготовки на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях. Тому в дослідженні ми потрактуємо підготовку майбутнього тренера саме як систему взаємозв'язаних й взаємозалежних компонентів, котрі існують не ізольовано, а в їх тісній та неперервній взаємодії.

Сьогодення репрезентує поступальні кроки до інтеграції України в європейський простір. Окреслений процес не оминув і освітню сферу, а відповідно й заклади освіти усіх рівнів та форм власності. У контексті євроінтеграції маємо говорити про *практико-орієнтований підхід* до підготовки тренера, актуалізація ролі якого пов'язана із забезпеченням готовності випускників до практичної реалізації надбаних компетентностей. Ми глибоко переконані, що актуальним застосування цього підходу виступає саме в системі підготовки тренерів у закладах вищої освіти, які надають освітні послуги за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Зазначимо, що практико-орієнтований підхід став предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних учених (Р. Аджимулаєва, Н. Басалаєвої, С. Бобракова, А. Вербицького, Н. Житнік, С. Коп'євої, Н. Матюшенко, І. Пальчикової, А. Пригодій), однак застосування положень окресленого підходу в системі професійної підготовки тренера не знаходило належного висвітлення.

Аналіз роботи тренерів в ДЮСШ м. Полтави, специфіки проходження практик студентами спеціальності 017 Фізична культура і спорт засвідчила, що головною проблемою традиційної моделі підготовки майбутнього тренера є відрив теоретичної складової від майбутньої професійної діяльності.

Сучасна система вищої освіти (у тому числі говоримо й про підготовку тренера) є надмірно «теоретизованою», на відміну від необхідного привілеювання практико-методичних засад, як свідчить аналіз праць вітчизняних дослідників. Спостережено недостатній зв'язок між теоретичними і практичними елементами процесу навчання; іншими словами теорія відірвана від практичної діяльності, а практична діяльність, у свою чергу, не відповідає реаліям професійної діяльності, акцентує С. Бобраков (Bobrakov,2012).

Часто під практико-орієнтованим підходом вітчизняні дослідники розуміють метод викладання і навчання в поєднанні з практичною діяльністю, орієнтацію навчального процесу на кінцевий продукт навчання –формування і розвиток професійних компетенцій (Bakhmetova, 2012).

Компаративне вивчення іноземної науково-педагогічної літератури, особіно розробок німецьких учених, дає підстави стверджувати, що практико-орієнтований підхід трактується як:

- активна форма організації професійної підготовки, призначена для застосування як у теоретичному, так і в практичному компонентах, що втілюється за рахунок додавання до навчального процесу елементів професійної діяльності (Warnek, 2007);

- орієнтація змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи (Post, 2010);

- система навчальних проблемних ситуацій, методичних та ситуаційних завдань, спроектованих у професійну підготовку фахівців (Pietsch, 2010).

Повністю погоджуємося з міркуваннями Л. Петренко, котра, узагальнюючи дослідження вітчизняних педагогів, зазначає, що на часі не існує чіткого розуміння педагогічної сутності практико-орієнтованого підходу. На потвердження цієї думки репрезентуємо низку тлумачень окресленого терміна:

- формування професійного досвіду студентів у процесі занурення в професійне середовище під час виробничої і переддипломної практики;

- професійно-орієнтовані технології навчання, спрямовані на формування в майбутніх фахівців значущих для професійної діяльності знань, умінь, навичок, професійно-важливих якостей;

- генерування професійно і соціально значущих компетенцій в ході надбання студентами знань, умінь, навичок і досвіду діяльності тощо (Petrenko, 2016).

Практико-орієнтований підхід є моделюванням предметного змісту професійної діяльності, що забезпечує умови трансформації навчальної діяльності студента в професійну діяльність фахівця (Maikovska, 2016).

Практико-орієнтований підхід ґрунтується на оволодінні майбутнім тренером предметним знанням у процесі практичної діяльності. При цьому практико-орієнтований, навчально-виховний і навчально-тренувальний процеси трактуються як спільна діяльність студента та викладача, що орієнтована на практичний досвід майбутнього тренера, формування навичок для професійної самореалізації.

Практико-орієнтований підхід до підготовки тренера в закладах вищої освіти спрямований на формування практичних умінь і навичок студентів в ході освітнього процесу, забезпечення стійкого зв'язку між теоретичними знаннями та реальною професійною діяльністю тренера.

Вважаємо, що для досягнення завдань практико-орієнтованого підходу в системі підготовки майбутнього тренера слід виокремити *систему принципів*, за рахунок яких утілюється окреслений підхід:

- принцип використання практико-орієнтованих завдань у навчально-виховному й навчально-тренувальному процесі;
- принцип пріоритетності практичної підготовки, орієнтація завдань навчальних дисциплін на систему навчальних практик;
- принцип доступності матеріалу практико-орієнтованих завдань в процесі навчальних практик;
- принцип диференціації та індивідуалізації навчально-тренувального процесу;
- принцип інтеграції навчального матеріалу з орієнтацією на завдання майбутньої професійної діяльності тренера;
- забезпечення гнучкості і динамічності оновлення освітньо-професійних програм підготовки фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт;
- використання сучасних форм і методів роботи зі студентами-майбутніми тренерами;
- принцип рефлексії як інструмента сприйняття досвіду діяльності для подальшого професійного розвитку тренера.

Зміст практико-орієнтованої професійної підготовки тренера в сучасному закладі вищої освіти включає теоретичний та практичний блоки; під теоретичним маємо на увазі лекції, семінари, самостійну роботу, індивідуальну роботу, курсове проєктування тощо, практичний же блок містить практичні та лабораторні роботи, тренувальні заняття, участь у змаганнях різного рівня, навчальну й виробничу практики, виконання дослідних проєктів у межах наукової роботи кафедри, студентського наукового гуртка, участь у круглих столах зі стейкхолдерами тощо.

Говорячи про функції практико-орієнтованого підходу, виокремлюємо такі:

- діагностувальна – для визначення рівня мотивації навчання здобувачів;
- ресурсно-середовищна, що передбачає застосування всіх ресурсів бази закладу вищої освіти, що, у свою чергу, є виявом практикоорієнтованого навчання;
- розвивальна – спрямована на розвиток професійних компетентностей студентів, на самостійне оволодіння ними знаннями і вміннями;
- інтегральна, яка полягає в досягненні синергетичного ефекту від одержання, обробки й систематизації накопичених студентами знань, умінь, володінь з досліджуваних дисциплін.

Практико-орієнтований підхід спрямовує навчально-виховний процес підготовки майбутніх тренерів не лише на формування знань, умінь і навичок, що традиційно є невід'ємним атрибутом освітнього процесу як такого, але, насамперед, зорієнтований на практичну площину, що є базисом для формування професійної компетентності. Відповідно можемо говорити про тісний взаємозв'язок між практико-орієнтованим, компетентнісним, діяльнісним і особистісним підходами.

Саме завдяки перерозподілу теоретичного, практичного та методичного складників професійної підготовки як основи практико-орієнтованого підходу відбувається моделювання реальних професійних ситуацій у закладах вищої освіти, що готують майбутніх тренерів. Додамо, що характеризується підхід

передбачає наголошення на практиці, завдяки чому відбувається перехід навчальної діяльності студентів в особистісну площину, формування позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності. У професійній підготовці майбутнього тренера система навчальних практик має бути середовищем, що є компіляцією професійної майстерності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та комплексу ціннісних орієнтацій, забезпечують готовність фахівця до професійної діяльності.

Таким чином, головною метою професійної підготовки тренера вбачаємо розвиток загальних і професійних компетентностей, здатності діяти в проблемних ситуаціях, послуговуючись при цьому здобутими теоретичними знаннями, вміннями, навичками й особистісними орієнтирами в майбутній професійній діяльності. Ознаками практико-орієнтованого підходу в закладах вищої освіти з окресленої спеціальності визначаємо орієнтацію навчальних програм на актуальні вимоги ринку праці, реальну практичну спрямованість курсових робіт і дослідницьких проєктів; активне залучення фахівців-практиків у навчально-тренувальний процес факультету фізичного виховання.

Актуальним часі вважаємо також *технологічний підхід*, котрий передбачає розробку комплексу методик, засобів, необхідних для формування професійної готовності здобувачів вищої освіти; використання інноваційних технологій навчання, за рахунок яких розкриваються потенційні творчі здібності майбутніх тренерів у процесі навчально-професійної та науково-дослідницької діяльності. Цей підхід зорієнтований на оптимізацію, вдосконалення діяльності, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності. Врахування об'єктивних дидактичних закономірностей забезпечує в конкретних умовах відповідність результату діяльності попередньо поставленим цілям (Бец, 2011).

Проблемний аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави констатувати, що термін «технологія» потлумачується багатоаспектно. Так, серед найпоширеніших дефініцій знаходимо наступні:

– методика чи форма організація навчання (технологія спілкування, технологія взаємодії, технологія організації індивідуальної діяльності);

– сукупність усіх використаних в конкретній педагогічній системі методів, засобів і форм;

– комплекс послідовних методів і процесів, які дозволяють отримати запланований результат (Антонова, 2015; Дичківська, 2004; Дубасенюк, 2001).

У технологізованому суспільстві лексема «технологія» вже не функціонує виключно в технічній площині як такої, у виробничих процесах. Нині технологія означає процедури гармонійного й науково обґрунтованого планування розвитку суспільства, алгоритмізованого досягнення будь-яких цілей. Запровадження досягнень технічного прогресу в різні галузі теоретичної та практичної діяльності вивело на новий рівень ідею технологізації як такої, що, у свою чергу, стало каталізатором застосування положень технологічного підходу в системі професійної підготовки майбутніх тренерів.

У професійній освіті технологічний підхід передбачає гнучке інструментальне управління навчальним процесом у закладі вищої освіти. Аналіз наукових досліджень та практичних розробок в галузі теорії й методики фізичного виховання дозволив припустити, що на сучасному етапі свого розвитку вища професійна освіта все більше тяжіє до універсалізації та технологізації діяльності, охоплюючи різні сфери професійної освіти і використовуючи результати досліджень, що проводяться в педагогіці та психології (Гриньова, 2006; Нісімчук, Падалка, Шпак, 2000).

Сучасний стан професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів характеризується пошуком різнопланових ефективних інструментів, спрямованих на розвиток пізнавальної активності та самостійності, що сприяють самореалізації особистості майбутнього фахівця та досягненню високих результатів у майбутній тренерській діяльності.

Упровадження положень технологічного підходу в систему навчальних практик дозволяє отримувати гарантований результат з найменшими ресурсами, коригувати педагогічний процес для досягнення освітніх цілей,

систематизувати освітній досвід, оперативно вирішувати професійні завдання, створювати комфортні умови для формування особистості, раціонально використовувати освітні інструменти, вибирати ефективні технології для навчання майбутніх тренерів.

Для досягнення високої конкурентоспроможності професійної освіти необхідна її модернізація за рахунок впровадження адаптивних, практико-орієнтованих технологій. Стан професійної освіти прагне універсалізації та технологізації своєї діяльності, охоплюючи різноманітні сфери наук про освіту.

Основними функціями технологічного підходу, на якому базується проектування та застосування технологій у навчальному процесі, вчені називають:

- гностичну (пізнання відмінних властивостей та ознак освітніх технологій);
- концептуальну (розкриття сутності та визначення специфіки освітніх технологій);
- конструктивну (конструювання та створення нових технологій для освітньої практики);
- прогностичну (різні стратегії, напрями, способи та методи застосування технологій в освітній практиці) (Сисоєва, 2015).

Технологічність у дидактиці, як і будь-яка інша категорія, має власні ознаки. За П. Сікорським такими є:

- постановка конкретної мети, планування й організація її виконання;
- використання системи раціональних способів у досягненні поставлених цілей навчання;
- система науково обґрунтованих дій активних учасників процесу навчання;
- інтерактив і цілісність організаційної форми, дидактичного процесу, проектування навчального процесу і гарантованого кінцевого результату;
- педагогічна система, яка підвищує ефективність навчання завдяки використанню відповідних засобів;

– системний метод організації процесу навчання і засвоєння знань через взаємодію технічних і людських ресурсів;

– алгоритмізація спільної діяльності педагога та учнів (Сікорський, 2000).

Технологічний підхід є фундаментом для реалізації різноманітних освітніх технологій у системі професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів. Він передбачає виконання поставлених освітніх цілей, ефективне управління навчальним процесом, втілене викладачем. Технологічний підхід сприяє забезпеченню взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, одержанню гарантованого і прогнозованого результату; дозволяє сформувати професійні компетентності здобувачів, діагностувати цілі навчання, керувати процесом практичної підготовки. Технологічний підхід стає домінуючою характеристикою реалізації професійної освіти й означає перехід на якісно новий рівень ефективності, оптимальності та наукомісткості освітньої діяльності. Як зазначають фахівці в галузі теорії й методики фізичного виховання і спорту, найбільш затребуваними на сьогоднішній момент є практико-орієнтовані технології, спрямовані на забезпечення умов, наближених до майбутньої професії, що позитивно впливає на розвиток професійних компетентностей та готовності майбутнього тренера до професійної діяльності.

Технологічний підхід у підготовці майбутніх тренерів, на наше переконання, є базисом забезпечення відповідного рівня проектування процесу їхньої професійно-практичної підготовки, розвитку професіоналізму, результатом чого може бути створення якісно нових освітніх продуктів і характеристик. Технологічний підхід в системі професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів спрямований на оптимізацію, вдосконалення діяльності, підвищення її результативності, інструментальності та інтенсивності.

У системі професійного навчання навчальні технології репрезентують процес засвоєння фундаментальних і прикладних знань, рефлексивність пізнавальних дій та формують професійно-пізнавальні вміння майбутнього тренера.

Професійно зорієнтована підготовка майбутніх тренерів у системі навчальних практик не втілюється в межах однієї чи навіть кількох дисциплін. Ця проблема має поліпредметний характер і це актуалізує роль інтеграційного складника професійної підготовки майбутніх тренерів. Відповідно виникає потреба охарактеризувати *інтеграційний підхід* як інструмент дослідження. Розуміємо, що кожна професійно-орієнтована дисципліна виконує інтеграційне цільове завдання і забезпечує реальний внесок у формування готовності майбутнього тренера до професійної діяльності та до виконання професійних функцій.

Відповідно до положень інтеграційного підходу розвиток професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик – це керований і регульований процес, результативність та ефективність якого залежать від сукупності педагогічних умов, які зrealізовано через комплекс засобів, методів і форм навчального процесу (Шабанова, 2014).

У підготовці майбутніх тренерів у сучасному закладі вищої освіти завжди гостро стояла проблема синтезу знань, які отримують із різних навчальних дисциплін різних циклів підготовки, а також інтегація теоретичної і практичної підготовки. Одним із способів вирішення цієї проблеми є використання саме інтеграційного підходу, який розглядається як позиція дослідження, відповідно до якої освіта розглядається як процес та результат педагогічної інтеграції (міжпредметної, внутрішньопредметної, міжособистісної, внутрішньоособистісної).

Фахівці в галузі спортивної педагогіки зазначають, що інтеграційний підхід зrealізовується на технологічному та змістовному рівні і сприяє вирішенню таких завдань:

- розкриття інтелектуального потенціалу майбутнього тренера;
- формування професійних компетентностей;
- створення психолого-педагогічних умов для самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, соціалізації.

Складниками інтеграційного підходу є такі: організаційно-методичний (передбачає інтегрування методик навчання (дебати, метод проєктів, модерації, деліберації, ділові ігри, дискусії, круглі столи); діяльнісно-практичний (включає інтеграцію форм навчання, що сприятиме використанню творчих завдань, які сприяють розвитку критичного мислення та креативності, формуванню особистісно-значущих та професійних якостей особистості); ресурсно-змістовний (інтегрує ресурси, необхідні для навчально-пізнавальної діяльності (аудиторної та позааудиторної), визначає зміст інтегративного спеціального курсу, який завдяки своєму змісту, засобам, методам та прийомам сприятиме формуванню професійної компетентності).

У традиційній системі підготовки тренерів головну роль у вирішенні проблеми формування практичних професійних умінь здобувачів вищої освіти відіграє педагогічна практика. Як зазначено попередньо, практика – це найважливіша ланка підготовки сучасного фахівця, вона постає як об'єктивний, системоутворювальний чинник усіх складових цієї підготовки. Саме тому ідеї інтеграційного підходу передбачають при організації професійної підготовки майбутніх тренерів рух не лише від теорії до практики, як це відбувається в сучасній традиційній системі підготовки, а й від практики до теорії. По суті це означає, що тільки при підході, що забезпечує взаємопроникнення, інтеграцію теорії та практики, педагогічна практика реально стане системоутворювальним чинником підготовки здобувачів до майбутньої тренерської діяльності. Досягнення інтеграційної цілісності практичного та теоретичного складників у підготовці майбутніх тренерів досягається шляхом дотримання таких рекомендацій:

– використання такої системи проведення аудиторних занять, яка, з одного боку, дозволяє проводити більш чітку межу між теоретичною та практичною підготовкою та водночас сприятиме їх взаємопроникненню, підвищуючи роль теоретичної підготовки в освоєнні здобувачами операційних засад діяльності тренера в процесі практичних та лабораторних занять.

– організація системи практик майбутніх фахівців, яка має враховувати: особливості професійної діяльності тренера з виду спорту (за спеціалізаціями), інтеграцію теоретичного та практичного змісту практики.

– здійснення самостійної та індивідуальної роботи майбутніх фахівців має бути спрямована на розвиток та закріплення не лише теоретичних знань, скільки педагогічних операцій, методів, процедур або їх поєднання, тобто інтеграція теоретичного та практичного компонентів повинна здійснюватися і в процесі самостійної та індивідуальної роботи здобувачів;

– системне здійснення науково-дослідницької роботи, пов'язаної насамперед з майбутньою професійною діяльністю тренера з виду спорту, що у своєму змісті враховує спеціалізацію здобувачів та ґрунтується на дослідницькому й інтегративному підходах.

Пропонована система заходів, на нашу думку, має сприяти суттєвому підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх тренерів у системі вищої професійної освіти на засадах інтеграційного підходу.

Підсумовуючи розглянуті методологічні підходи до професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик, необхідно зазначити, що вони здебільшого проявляються та реалізуються в тісній єдності, тому їхнє комплексне використання виступає не лише формальним інтегративним об'єднанням, а й запорукою якісної професійної підготовки здобувачів. Пропоновані методологічні підходи у вигляді положень, які допомагають осмислити та зрозуміти залежності між цілями та закономірностями навчання здобувачів у процесі професійної підготовки, стають орієнтирами для ефективної організації та реалізації цих процесів, є основними вихідними положеннями теорії професійної освіти. Методологічні підходи завжди пов'язані між собою, але це не означає, що їх потрібно використовувати якнайбільше, навпаки, їх необхідно відібрати якомога точніше; незалежно від їх кількості, вони впливають з об'єктивного характеру педагогічної та тренерської дійсності, обумовлені закономірностями освітніх процесів та явищ. Методологічні підходи увиразнюють напрями та стратегії

підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної сфери через педагогічну систему, в якій вони розглядаються як єдине ціле.

Наступним етапом дослідження вважаємо виділення педагогічних умов, які уможливають розробку та реалізацію технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Вони розроблялися з урахуванням положень наук про освіту щодо того, що для розвитку готовності майбутнього тренера до професійної діяльності необхідно прагнути до створення умов освітнього середовища, які б були максимально наближеними до умов реальної професійної діяльності. Педагогічні умови тісно взаємозв'язані та взаємозалежні, їх дотримання забезпечує активне, творче, глибоке засвоєння інтегрованих знань з професійно-орієнтованих дисциплін та їх застосування в майбутній професійній діяльності тренера.

Погоджуємося з науковою думкою учених, що умови становлять середовище, у якому виникає, існує й розвивається те чи інше явище або процес; поза цим середовищем вони не можуть існувати. Під «умовами» розуміють сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного явища (Юркова, 2021). Також педагогічні умови розглядаються як взаємозалежні чинники, що за рахунок власної єдності створюють середовище для організації якісного й ефективного освітнього процесу. (Прохоров, 2020 с. 330).

З позиції завдань нашого дослідження вважаємо за доцільне навести думку Н. Тверезовської щодо виокремлення кількох рівнів педагогічних умов: перший рівень (особистісні характеристики здобувачів, які детермінують успішність протікання навчально-виховного процесу); другий рівень – власне класичні педагогічні умови (безпосередні обставини процесу втілення навчання й виховання) (Тверезовська, Філіпова, 2002).

Принагідно зазначимо, що Т. Осадченко визначено головні характеристики педагогічних умов як категорії:

– наявність цілеспрямовано створених взаємозалежних обставин, чинників, можливостей, що удосконалюють процес професійної підготовки;

- активний процес їх реалізації одноосібно чи групою людей;
- цілісність та завершеність процесу реалізації виокремлених педагогічних умов (Осадченко, 2017).

Під *педагогічними умовами* в нашому дослідженні розуміємо спеціально створене освітнє середовище закладу вищої освіти, що сприяє формуванню готовності майбутнього тренера до професійної діяльності в сфері фізичної культури та спорту та сукупність технологічних чинників тренувального процесу й навчальних практик, які забезпечують формування зазначеного виду готовності у процесі професійно зорієнтованої підготовки фахівця.

При відборі педагогічних умов у ході нашого дослідження враховувалася наукова позиція Т. Дмитренко та С. Копилової, які при виокремленні подібних умов пропонують систему критеріїв:

- знаходяться в контексті визначення конкретної мети, що розглядається в якості причини та проблемної ситуації, для знівелювання якої вони й покликані;
- засновані на закономірних зв'язках та відношеннях, які розкриваються в тій чи тій теорії і виникають у процесі пізнання, діяльності, спілкування;
- відносяться до основних компонентів досліджуваного феномена, причетних до досягнення мети;
- за формою представляють заходи, що посилюють властивості об'єктів, які мають бути актуалізовані;
- є узгодженими із закономірностями й принципами педагогічного процесу (Дмитренко, Копилова, 2015).

У межах педагогічних умов процесу навчання О. Савченко виокремлює загальнопедагогічні (безпосередній чи опосередкований вплив на якість процесу навчання), психологічні (обов'язкова увага до всебічного розвитку особистості, відштовхування від вікових та індивідуально-психологічних особливостей тощо) та дидактичні (здійснення процесу навчання з використанням дидактичних принципів та закономірностей, традиційних та нетрадиційних форм організації навчального процесу тощо) (Савченко, 2021).

Традиційно в науково-педагогічній літературі виокремлюють зовнішні (сукупність обставин щодо організації освітнього процесу) та внутрішні (сукупність обставин особистісного й індивідуального змісту, у тому числі: спрямованість особистості, її психологічний стан і позитивна мотивація; особистісні якості, пізнавальні можливості, рівень рефлексії; постійне спонукання до особистісного і професійного самоаналізу, саморозвитку тощо) педагогічні умови. Ми глибоко переконані, що умови константно перебувають у тісній взаємодії, доповнюють одні одних.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та досвіду практичної діяльності ми дійшли висновку, що функціонування технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик є успішним при реалізації сукупності педагогічних умов:

Перша умова – науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності до майбутньої тренерської діяльності.

Умови прийому на спеціальність 017 Фізична культура і спорт передбачають складання вступних нормативів з фізичної підготовки та написання мотиваційного листа, які визначають рівень фізичної підготовки та типові причини вибору спеціальності абітурієнта, що в принципі недостатньо для освоєння професії тренера з виду спорту. Для підготовки конкурентного фахівця нами зроблено спробу застосування психологічного моніторингу, який визначав рівень педагогічної спрямованості майбутнього тренера, його схильності та мотивації, виявляв психологічні особливості особистості. На основі показників психологічного моніторингу проводилася розробка освітніх технологій та застосовувалися диференційовані методики із подальшою проміжною корекцією у процесі професійної підготовки. Важливим у цьому аспекті є спортивні досягнення абітурієнта, досвід виступів на змаганнях різного рівня. Урахування спортивної кваліфікації і спеціалізації має провідне значення при розробці та реалізації технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Як засвідчує

проведене констатувальне дослідження, 78% випускників спеціальності 017 Фізична культура і спорт продовжують професійну кар'єру за тим видом спорту, яким займалися до вступу до закладу вищої освіти. Це актуалізує важливість пропонованої умови й визначає шляхи модернізації, оптимізації та професійної спеціалізації системи навчальних практик у ЗВО.

Вибір професії, у тому числі й професії тренера, відбувається відповідно до соціальних цінностей та інтересу суб'єкта. Важливо враховувати схильності та здібності, типологічні особливості. Дослідники виділяють такі групи мотивів вибору професії та місця роботи: домінантні – стійкий інтерес до професії; ситуативні – вплив конкретних обставин у житті, які завжди узгоджуються з інтересами людини; конформістські – значний вплив з боку найближчого соціального оточення.

Друга умова – інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно-орієнтованих дисциплін і навчальної практики.

У процесі розробки та впровадження авторської технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів відбувається реалізація одного з найважливіших принципів дидактики – принципу системності навчання. На підставі аналізу освітніх програм та програм окремих дисциплін зроблено висновок, що їх зміст повторюється, деякі питання дублюються, часто не дотримується логіка і хронологія викладання дисциплін і окремих змістових модулів.

Підвищення рівня практико-орієнтованих знань майбутніх тренерів з професійно орієнтованих дисциплін виявляється в глибині засвоєних дефініцій, розуміння закономірностей за рахунок їх багатогранної інтерпретації з використанням відомостей, що інтегруються в цих дисциплінах. Також відбувається створення оптимальних умов для розвитку критичного мислення майбутніх тренерів (здатності до абстрагування ідей, вміння виділяти головне, проводити аналогії, здійснювати аналіз, систематизувати, зіставляти, порівнювати, узагальнювати тощо).

Зміст дисциплін соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного циклів проаналізовано, систематизовано та вдосконалено за допомогою навчальних завдань різних форм та ступенів складності (складання порівняльних таблиць, схем, тестових завдань за матеріалами лекції, підготовка доповідей, есе, рекомендацій за актуальними проблемами практичної діяльності) (Гавриш, 2019).

Взаємодію навчальних дисциплін пропоновано ґрунтувати на таких дидактичних положеннях:

- супідрядність функцій окремих навчальних дисциплін;
- постійність інтегративного базису, об'єднання змісту двох або кількох навчальних дисциплін (при цьому одна з них виступає базовою), усунення дублювання в його вивченні;
- економічність – ущільнення й концентрація навчального матеріалу, наявність достатнього обсягу навчальної інформації, яку можливо засвоїти на основі іншої дисципліни (Сидоренко, 1992).

Для реалізації цієї педагогічної умови необхідний перехід від репродуктивної стратегії навчання та диференціації компетентностей за окремими дисциплінами до моделі активного інтегрованого навчання, наближеного до специфіки реальної професійної діяльності. Реалізація цієї умови передбачає розробку цілісної інтеграційної системи професійної підготовки фахівця, яка передбачає орієнтацію професійно-практичної підготовки на вирішення завдань навчальних практик, які, у свою чергу, мають бути максимально наближеними до умов реальної тренерської професії і відповідати спортивному профілю фахівця.

Третя умова – формування позитивної мотивації до професійної діяльності.

Ця умова продиктована тим, що формування професійної готовності носить яскраво виражений індивідуальний характер, оскільки передбачає активну участь майбутнього фахівця й особисту зацікавленість у цьому процесі. У нашому дослідженні освітній процес будувався з урахуванням такої системи

підготовки, яка передбачає наявність індивідуального плану кожного здобувача, де він самостійно визначає свою освітню траєкторію, яку зреалізовує під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін і проходження навчальних практик.

Мотивацію професійної діяльності потлумачуємо як комплекс взаємопов'язаних зовнішніх та внутрішніх мотивів, які визначають спрямованість, інтенсивність та особистісний сенс пізнавальної діяльності майбутніх тренерів.

Професійна спрямованість мотивує вибір професії та забезпечує самоствердження та максимальну професійну реалізацію в професії. Практикоорієнтоване освітнє середовище на основі професійної мотивації сприяє виробленню в майбутніх тренерів позитивної внутрішньої мотивації до самоосвіти, саморозвитку, самопізнання, які суттєво розширили мотиваційно-цілісний спектр професійної спрямованості.

Говорячи про мотивацію, найбільш доцільно звернутися до дослідження потреби у професійній діяльності тренерів та їх мотивування, оскільки, з одного боку, ці показники мотивації мають певну стійкість, а з іншого – піддаються дії спеціально розроблених педагогічних технологій. Як і інші види мотивації, професійна мотивація схильна до впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, які можуть бути як постійними, так і тимчасовими. Тому професійна мотивація одночасно є і відносно стійкою, і мінливою, динамічною системою.

Мотивація може виявлятися у вигляді стійкого утворення особистості, а може бути компонентом діяльності. Як спрямована активність мотивація задає певні співвідношення динамічної та змістової сторін. Продуктивність діяльності, її процес і результат визначається, по-перше, спрямованістю мотивів, їхнім змістом; по-друге, ступенем активності, напруженістю професійних мотивів відповідно змісту, що загалом формує своєрідність мотивації особистості здобувача освіти. Формування мотивації – складний процес, оскільки одночасно на здобувача діє комплекс взаємодоповнюваних,

змінних, неконстантних, а іноді й суперечливих один одному зовнішніх і внутрішніх мотивів (Нікітіна, 2017).

Четверта умова – розвиток та становлення професійно-орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки.

Названа умова передбачає, що формування професійної готовності майбутніх тренерів буде більш ефективним за умови розвитку та становлення відповідно спрямованого освітнього середовища. Його створення й динамічне перетворення можливе лише завдяки побудові інтеграційної системи підготовки майбутнього тренера, у якій важливе місце займає навчальна практика. Утілення окреслених рекомендацій можливе в професійно-орієнтованому середовищі. Пропонуємо детальніше зупинитися на окресленій категорії.

Поняття «освітнє середовище» вчені тлумачать як багаторівневу систему умов, що забезпечує параметри освітньої діяльності в змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному аспектах. Освітнє середовище є компіляцією соціальних, культурних, спеціально організованих у закладі освіти психолого-педагогічних умов, у результаті їх взаємодії зі здобувачем відбувається становлення особистості останнього.

Термін «професійно-орієнтоване освітнє середовище» розглядається як багаторівнева педагогічно організована система умов та можливостей, що забезпечують впровадження професійного контексту в систему підготовки майбутнього фахівця, а також сприяють ефективності процесу трансформації навчальної діяльності у професійну. З позиції предмету нашого дослідження важливим є визначення ключових структурних компонентів освітнього середовища: просторово-предметного, соціального і психодидактичного (Дніпровська, 2012).

Ми глибоко переконані в тому, що як становлення, так і розвиток професійно-орієнтованого навчально-виховного середовища має ґрунтуватися

на інтерактиві дисциплін, що викладаються в межах провадження освітнього процесу. Структурування ж матеріалу в межах професіоналізації змісту освіти передбачає низку елементів:

- встановлення зв'язку між фаховими дисциплінами та практичною підготовкою майбутнього тренера;
- урахування діагностичних явищ, категорій та процесів при здійсненні професійної діяльності.

Варто відмітити, що в процесі навчання здобувачі вчать не лише обирати та компонувати матеріал, а й виділяють головне та другорядне, інтегрують здобуті знання, виокремлюючи дидактичні елементи змісту, а ще й проводять самооцінку власних дій та мети й завдань діяльності в системі практик.

П'ята умова – контекстне проектування професійної підготовки майбутнього тренера.

Окреслена умова передбачає створення якісного навчально-методичного забезпечення, розширення форм, методів, прийомів навчання, відповідних змістові підготовки до практичної діяльності. При розробці технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик важливим є створення методик окремих професійно зорієнтованих дисциплін і врахування їх інтеграції та зв'язків із практикою майбутньої професійної діяльності тренера.

Проектування змісту дисциплін професійної підготовки майбутніх тренерів необхідно розробляти на основі практико-орієнтованого навчання, яке має сприяти підвищенню мотивованості здобувача на набуття професійної компетентності. У контексті цього можемо виокремити чотири вимоги до проектування змісту дисциплін професійної підготовки майбутнього тренера:

- 1). організація практик здобувача освіти (навчальної, виробничої, переддипломної) для набуття реальних професійних компетентностей майбутнім тренером;

2). застосування професійно-орієнтованих технологій навчання в освітньому процесі, що сприяють формуванню у здобувачів необхідних для професії, що опановується, якостей, комплексу знань, умінь та навичок (досвіду);

3). створення в університеті інноваційних форм професійної зайнятості здобувачів з метою вирішення ними реальних науково-практичних та дослідно-виробничих робіт відповідно до профілю навчання;

4). формування відповідних умов у закладі вищої освіти для мотивування здобувачів до здобуття необхідних знань, умінь, навичок і, як наслідок, набуття професійної готовності.

Практико-орієнтовані методи навчання мають низку характерних ознак, властивих лише для них:

- забезпечення переходу від дисциплінарної до міждисциплінарної організації навчального процесу;

- забезпечення переходу від адаптивної форми активності до креативної;

- забезпечення переходу від роз'єднаності процесів формування моральності особистості та отримання навчальних знань до процесу розвитку духовності та формування готовності до практичної діяльності; основним чинником навчання стає рефлексія особистості;

- продуктивність освітнього процесу забезпечується за рахунок рефлексивної позиції здобувача, готовності до інноваційної діяльності, наявності конкретної навчальної позиції, орієнтації на особисту та творчу реалізацію.

Розробка та втілення практико-орієнтованого навчально-методичного забезпечення дозволить моделювати предметний зміст професійної підготовки тренерів, тим самим забезпечуючи умови трансформації навчальної діяльності здобувачів у професійну діяльність кожного фахівця. Втілення справжніх, дійсних професійних практико орієнтованих ситуацій в академічній та практичній фазі підготовки фахівців вважають засобом оптимізації теоретичної, практичної та методичної інформації.

Проведений аналіз наукових праць та досвіду вітчизняних ЗВО переконливо доводить, що розробка і впровадження технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик залежить від відібраних педагогічних умов як базису в комплексній організації освітнього процесу. Педагогічні умови, у свою чергу, як один зі складників технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик, відтворюють сукупність можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища, впливають на особистісний і процесуальний аспекти цієї системи, забезпечують її ефективне функціонування і розвиток.

Окреслені педагогічні умови як довершений комплекс зумисно спроектованих чинників впливу на зовнішні і внутрішні показники навчально-виховного і тренувального процесів та особистісні параметри його учасників сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості кожного майбутнього тренера та створюють оптимальні можливості для виявлення його задатків, можливостей та врахування потреб у професійному розвитку; як один із компонентів педагогічної системи, вони відображають сукупність можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища, впливають на особистісний і процесуальний аспекти цієї системи, забезпечуючи при цьому її ефективне функціонування і розвиток.

2.2. Структура моделі педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик

На сьогоднішній день об'єктивно склалося й дедалі більше загострюється діалектичне протиріччя між стрімким збільшенням обсягу науково-технічних знань та відповідним поглибленням світорозуміння з одного боку та обмеженістю термінів освіти у вищій школі з іншого. Розв'язання цієї суперечності вимагає активного пошуку ефективних шляхів і способів

інтенсифікації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Це актуалізує необхідність переходу від передачі теоретичних знань до розробки і впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти, що, зрештою, дозволить підвищити мотивованість здобувачів до професійної діяльності.

Огляд науково-педагогічної літератури дає нам підстави узагальнити погляди сучасних вітчизняних дослідників щодо тлумачення поняття «педагогічна технологія»; так під нею розглядають послідовну, взаємопов'язану систему дій, операцій та процедур, що виконуються педагогом і спрямовані на вирішення освітніх завдань. Також педагогічною технологією називають планомірне та послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу, що має на меті досягнення конкретного гарантованого результату.

У контексті формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності педагогічна технологія потлумачується нами як комплекс упорядкованих організаційних способів алгоритмізованого управління навчально-пізнавальною та практичною діяльністю здобувачів вищої освіти, як комбінація дій, операцій та процедур, що інструментально забезпечують досягнення прогнозованого та діагностованого результату в обраних умовах фахової підготовки.

Науково обґрунтовану педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик побудовано на системному аналізі типових ознак діяльності майбутнього фахівця, відборі тих його особистісних якостей, загальних та спеціальних знань, умінь та навичок, аспектів досвіду, які будуть йому необхідні для самореалізації в майбутній професії. Тому розробка педагогічної технології має включати аналіз та чіткий відбір навчальної інформації, тобто змісту навчального матеріалу, призначеного для навчання та контролю його засвоєння; аналіз засобів педагогічної комунікації; конкретизацію діяльності викладача та здобувача у ході навчальних практик. Після наукового аналізу слідує етап розробки самої

технології, потім – перевірка розробленої технології в дослідних умовах, її корекція, доповнення та зміна при необхідності, і тільки потім – етап її реалізації в природних умовах вищої освіти здобувачів обраної спеціальності.

Істотними ознаками авторської технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів є:

- діагностувальне цілепокладання та результативність;
- алгоритмізованість та проєктованість системи;
- цілісність та керованість навчального процесу, що реалізується на основі даної технології навчання;
- коригування навчального процесу відповідно до результатів його діагностики.

Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик є продуктом творчого пошукового експерименту, вивчення комплексу літературних джерел, досвіду практичної діяльності закладів вищої освіти. Процес розробки та реалізації технології представлено такими етапами:

1. *Етап моделювання* – відбувається координування діяльності щодо створення технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів, яка має враховувати педагогічну новизну та низку чинників (морально-психологічних, науково-теоретичних, науково-методичних, правових). Базовими елементами цього процесу, що втілюються один за одним, є: визначення мети та завдань педагогічної технології → аналіз науково-теоретичної літератури та актуальної практики підготовки тренера → розробка структури моделі досвіду, плану та методики впровадження, системи аналізу та контролю тощо. Цей етап є основоположним для визначення суті, мети проєктованої технології, продумування проблем, які доведеться вирішувати, обсягів, термінів виконання, потенційних ризиків.

2. *Етап формування моделі педагогічної технології* професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів. На окресленому етапі необхідно за рахунок понять, схем, рекомендацій створити алгоритм втілення визначених

педагогічних умов, управлінських, науково-методичних та інших засобів технології. Ключовими ланками окресленого етапу є: висвітлення актуальності педагогічної технології (підходи) → теоретизація педагогічної технології (умови) → прогнозування результатів педагогічної технології (готовність). Наслідком втілення окреслених послідовних етапів є бачення цілісної картини модельованої педагогічної технології, теоретичне визначення її ефективності.

3. Етап створення педагогічної технології. На цьому етапі теоретичні аспекти педагогічної технології переходять у площину практичної педагогічної діяльності з формування готовності майбутнього тренера до професійної діяльності. Реалізація завдань цього етапу втілюється за наступним алгоритмом дій: оволодіння викладачем новими педагогічними прийомами → коригування діяльності здобувачів → застосування специфічних засобів реалізації завдань педагогічної технології → експертна оцінка. На останній сходинці окресленого етапу професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів проводиться оцінка цієї технології та робляться висновки про доцільність послуговування нею в освітньому процесі.

4. Етап упровадження у практику авторської педагогічної технології відбувається як реалізація системи науково-методичних та організаційних заходів, які забезпечать використання цієї педагогічної технології в системі професійної підготовки майбутніх тренерів, що включає навчальні практики як системоутворювальне ядро такої підготовки.

Розроблена педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик є інноваційною за своєю сутністю та структурно охоплює зовнішні (мету, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкт діяльності, результат) та внутрішні (мотивація, зміст, операції) компоненти. Як і кожна інша педагогічна технологія, вона виконує гностичну (пізнавальну), проєктувальну (перспективне планування завдань та способів їх вирішення), конструктивну (взаємодію викладача та здобувача), комунікативну (інтерактив між учасниками освітнього процесу), організаторську (поетапність дій викладача і здобувачів) функції.

Отже, пропонована педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик – це спеціальний набір умов, а також форм, методів, способів, прийомів навчання та виховних засобів, що є цілеспрямованими педагогічними процедурами, у процесі втілення яких досягається формування професійно-значущих якостей особистості майбутнього тренера, які забезпечують високий рівень його готовності до здійснення практичної діяльності в обраній професії.

Реалізація авторської технології містить два компоненти: *теоретичний*, що інтегрує у собі професійні дисципліни у поєднанні з різноманітними активними практичними методами та *навчально-практичний*, що забезпечує входження здобувачів у майбутню професійну сферу за допомогою системи навчальних практик.

Основу реалізації пропонованої технології становить створення дослідниками педагогічних умов, у яких здобувач вищої освіти має можливість виявити та зреалізувати власний інтерес до пізнання; освоїти різні форми (індивідуальну та групову) практичної діяльності; зробити пізнання звичкою та усвідомлюваною потребою, необхідною для самоактуалізації, саморозвитку, оптимальної адаптації у професійному середовищі.

Ураховуючи побажання роботодавців щодо знань, умінь, навичок випускників, які мають бути готовими ефективно застосовувати їх у своїй трудовій діяльності, відповідати стандартам якості галузевих та регіональних ринків, реалізація педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки є одним зі шляхів вирішення цієї проблеми.

Наведемо типові ознаки педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів, які визначають її інноваційний характер та відповідність положенням пропонованих методологічних підходів.

1. Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів забезпечує перехід від дисциплінарної до міждисциплінарної організації навчальних практик.

2. Пропонована авторська технологія дозволяє реалізувати перехід від домінування адаптивної до креативної форми активності.

3. Забезпечення переходу від роз'єднаності процесів формування моральності та професіоналізму до розвитку духовності та відповідальності як чинників професійної готовності майбутнього тренера.

4. Рефлексія стає системотворчим чинником у розвитку готовності до професійної діяльності та культури майбутнього тренера (випускник повинен усвідомлювати себе носієм міжособистісних відносин та творцем власної стратегії поведінки, що мають поліваріантний характер своїх проявів).

5. Продуктивність забезпечується у вигляді формування особистісно-творчої концепції професійної діяльності; наявності рефлексивної позиції особистості під час реалізації програми формування професійної готовності; схильності до інноваційної діяльності; наявності суб'єктивної позиції в професійній діяльності.

6. Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки спрямована на особистісно-творчу самореалізацію майбутнього тренера в системі навчальних практик.

Досвід професійної підготовки майбутніх тренерів дозволяє виокремити кілька напрямків реалізації педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки. З одного боку, реалізацію технології пов'язано з організацією навчальної, виробничої та переддипломної практики здобувача з метою його заглиблення до професійного середовища, реально створеною можливістю співвіднести свої уявлення про професію з вимогами, що насправді формулюються роботодавцем, усвідомлення власної ролі в роботі. З іншого – вважається найбільш ефективним запровадження технологій навчання, які сприяють формуванню в студентів значущих для майбутньої професійної діяльності якостей особистості, знань, умінь та навичок, які забезпечують якісне виконання функційних обов'язків тренера, а також становлення практико-орієнтованої освіти з використанням можливостей контекстного (професійно спрямованого) вивчення профільних та непрофільних дисциплін.

Розробка та впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів виконує такі функції:

- ілюстративно-схематичну (наочне, у вигляді схеми, відображення змісту технології та взаємозв'язок її складників (модулів));
- гносеологічну (глибоке розуміння системи професійно зорієнтованої підготовки, формування науково-обґрунтованих уявлень і суджень);
- оцінно-критеріальну (створення еталону для порівняльного аналізу й оцінки сукупності властивостей пропонованої технології);
- прогностичну (бачення подальшого розвитку професійної готовності майбутнього тренера);
- модифікаційну (вибір оптимальних шляхів і способів перетворення системи навчальних практик).

Необхідність виконання означених функцій у нашому дослідженні зумовлено тим, що процес формування готовності майбутнього тренера до професійної діяльності є складним, багатоаспектним, його перебіг відбувається в умовах закладу вищої освіти, у яких взаємодіють специфічні суб'єкти і об'єкти освітнього процесу.

Пропонуємо такі аспекти впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик:

- організація всіх видів практик, включаючи навчальну, виробничу та переддипломну, з метою реального набуття здобувачем професійних компетентностей відповідного до вимог професії тренера;
- активне впровадження у навчання практико-орієнтованих знань, які дозволяють сформувати в майбутнього тренера практичні знання, вміння та навички, а також особисті якості, необхідні для якісного виконання своїх функційних обов'язків у майбутньому;
- створення на базі ЗВО інноваційних форм професійної зайнятості студентів задля вирішення науково-практичних та дослідно-виробничих завдань;

– створення педагогічних умов, необхідних для набуття знань, умінь і навичок під час навчальних практик.

Для ефективного та результативного досягнення цілей дослідження необхідно описати компонентний зміст представленої нами педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Пропонована технологія включає в себе такі модулі: цільовий, концептуально-методологічний, організаційно-змістовий та аналітико-результативний (Рис. 2.1.). Пропонуємо їх розглянути більш детально.

Цільовий модуль технології відображає соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованих тренерів у закладі вищої освіти, загальну мету – формування готовності майбутніх тренерів до здійснення професійної діяльності – та завдання пропонованої технології. Формулювання мети є найважливішим етапом проектування моделі технології й створює передумови для об'єднання всіх інших її елементів в цілісну єдність.

Для досягнення зазначеної мети необхідне вирішення таких *завдань*: формування в системі практик ціннісних орієнтацій та мотивів майбутньої професійної діяльності; розвиток особистісних якостей та технологічних умінь майбутніх фахівців, що лежать у структурі професійної готовності; формування та розвиток професійної рефлексії, умінь самооцінки та прагнення до самовдосконалення.

Загалом цільовий модуль технології відображає основи організації процесу формування готовності майбутнього фахівця до тренерської діяльності. Мета процесу формування готовності здобувачів до професійної діяльності представляється не лише як передача знань, умінь, навичок та досвіду, а й як професійний розвиток та саморозвиток творчої особистості, досягнення певного рівня сформованості професійної компетентності в фізкультурно-спортивній сфері, яка дозволить здобувачу самостійно та творчо вирішувати завдання теоретичного та практичного характеру в майбутній професії, бути само реалізованою особистістю і професіоналом.

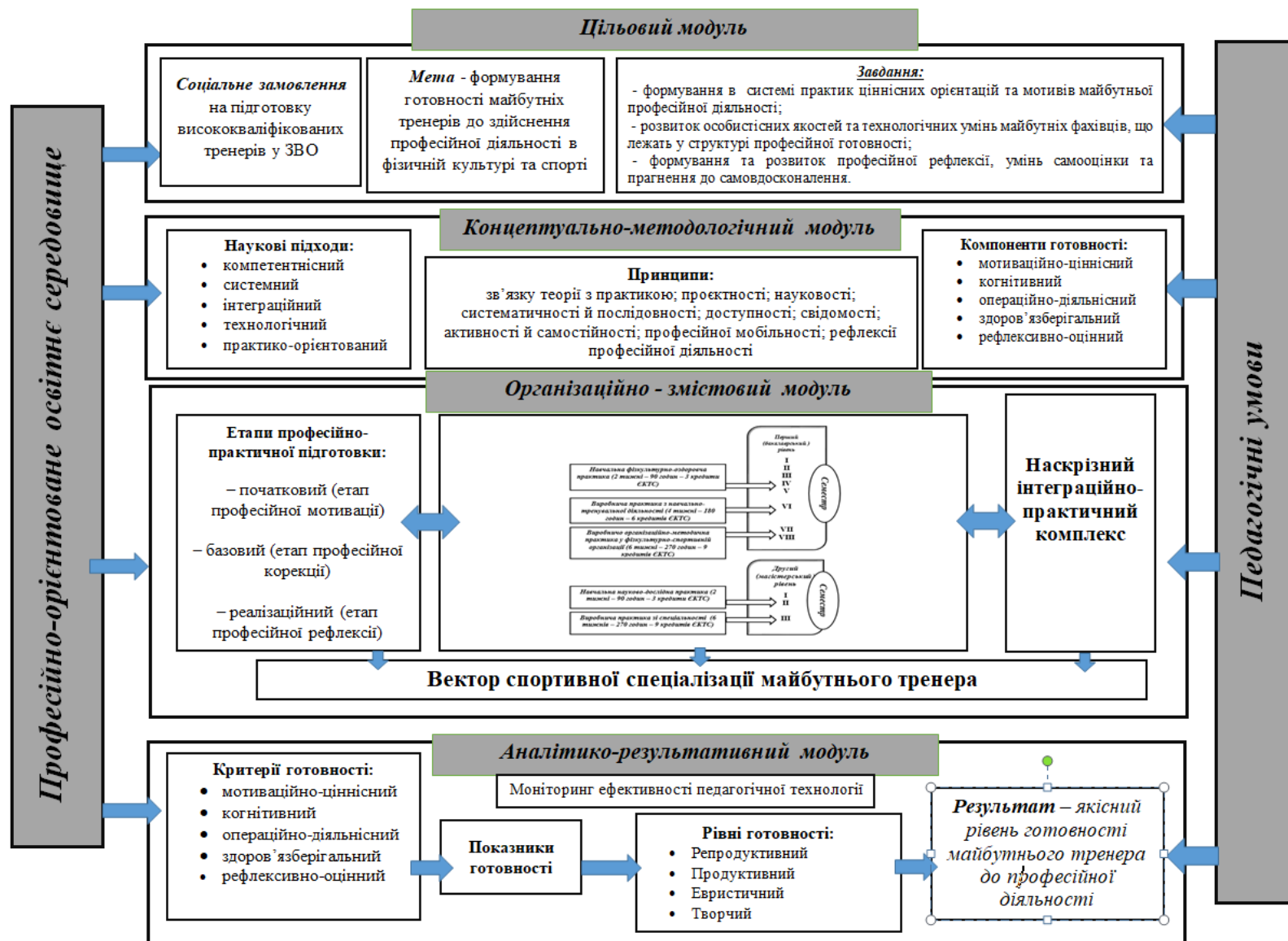

Рис. 2.1. Схема педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик

Концептуально-методологічний модуль педагогічної технології дає змогу врахувати методологічні засади здійснення педагогічної діяльності в підготовці майбутніх тренерів. Він включає основні наукові підходи, на які ми спиралися, принципи та структурні компоненти готовності майбутнього тренера. Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів спирається на компетентнісний, інтеграційний, системний, технологічний та практико-орієнтований підходи і реалізовувалася на основі принципів зв'язку теорії з практикою, проектності, науковості, систематичності й послідовності, доступності, свідомості, активності й самостійності, професійної мобільності, рефлексії професійної діяльності. Під принципами процесу професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик маємо на увазі вихідні положення, що визначають зміст, методи, організаційні форми та дидактичні засоби такої підготовки. Роль принципів, залежно від специфіки завдань, які розв'язуються на різних етапах діяльності, не однакова, й у різних умовах проявляється провідна роль того чи того принципу.

Принцип зв'язку теорії з практикою полягає в забезпеченні єдності теоретичного та практичного навчання в процесі професійної підготовки майбутнього тренера. Теоретичний матеріал, який пропонується майбутнім тренерам, має бути практично закріплений та мати тісний зв'язок з їхньою майбутньою професійною діяльністю.

Принцип проектності – один з важливих принципів процесу формування готовності майбутніх тренерів, спрямований на формування проектного мислення, розвиток послідовності дій майбутнього тренера з урахуванням наявних ресурсів та особливостями індивідуальних характеристик контингенту спортсменів.

Принцип науковості спрямований на розуміння і засвоєння здобувачами на якісному рівні досягнень сучасної спортивно-педагогічної науки. Факти, явища, процеси мають бути достовірними, науково обґрунтованими.

Принцип систематичності й послідовності в навчанні полягає в тому, що компетентності здобувача формуються у визначеній педагогічно обґрунтованій, логічній послідовності.

Принцип доступності передбачає посиленість наданої студентам інформації. Більше того, ця інформація має відповідати здібностям здобувачів, бути покликаною константно вдосконалювати вміння та навички, збільшувати багаж знань.

Принцип свідомості потребує такої організації навчального процесу, при якому здобувач розуміє мету навчання, свідомо сприймає, засвоює знання і застосовує їх на практиці.

Принцип активності й самостійності передбачає самостійність та зацікавленість здобувачів у процесі оволодіння знаннями. Джерелом останніх при цьому є потреба майбутніх тренерів у здобутті знань, у власному самовираженні й самовдосконаленні.

Принцип професійної мобільності передбачає спрямованість змісту, форм, методів професійної підготовки на розвиток у здобувачів здібностей швидко оволодівати знаннями, вдосконалювати професійні вміння та навички й орієнтуватися в умовах швидкоплинних змін.

Принцип рефлексії пов'язаний зі здатністю осмислювати, аналізувати, робити висновки здобувачам щодо власної професійної діяльності.

Розглянуті нами основні принципи формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності тісно взаємопов'язані та взаємозалежні. Вони, з одного боку, визначають концептуальні ідеї щодо відбору та структурування змісту професійної підготовки майбутнього тренера, а з іншого – забезпечують цілісність реалізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців на освітньо-кваліфікаційних рівнях бакалавра та магістра за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Варто зазначити, що окреслені принципи також детермінують проектування та формування змісту професійної підготовки майбутнього тренера до професійно-особистісного саморозвитку. Будучи визначальними у процесі формування готовності майбутніх тренерів до

професійної діяльності, принципи є орієнтиром для постановки мети та завдань, створення оптимальних психолого-педагогічних умов розвитку професійно-орієнтованого освітнього середовища.

Специфіку застосування положень компетентнісного, інтеграційного, системного, технологічного та практико-орієнтованого підходів у системі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту описано нами у підрозділі 2.1 дослідження.

Структура готовності здобувачів вищої освіти до професійної тренерської діяльності є складним системним утворенням, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивно-оцінний компоненти, які не відділяються один від одного, пов'язані між собою єдиною метою та мають якісний зміст. Кожен компонент є підсистемою, що інтегрує у собі комплекс її елементів і виконує певні функції. Ступінь сформованості елементів та характер зв'язку між компонентами готовності визначають структуру зовнішнього його прояву – характер майбутньої професійної діяльності тренера. Зміст складників професійної готовності майбутнього тренера розкрито в підрозділі 1.3 дослідження.

Організаційно-змістовний модуль професійно зорієнтованої підготовки є інформаційно-освітньою платформою, яка дозволяє ефективно формувати готовність майбутніх тренерів до майбутньої професії. До організаційно-змістовного блоку моделі входять види практики, етапи, умови та суб'єкти процесу формування готовності майбутнього тренера до професійної діяльності, а також наскрізний інтеграційно-практичний комплекс професійно-практичних дисциплін.

Етапами процесу реалізації педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик визначено початковий (етап професійної мотивації), базовий (етап професійної корекції) та реалізаційний (етап професійної рефлексії).

Розуміння змісту практики та мотивація до майбутньої професійної діяльності в майбутніх тренерів формуються на *початковому (етап*

професійної мотивації), коли в рамках домінантних за блоком професіоналізації предметів йде теоретичне освоєння сутності, типології спортивно-педагогічної діяльності. Цьому сприяє вивчення таких навчальних дисциплін: «Професійна діяльність в галузі фізичної культури», «Теорія фізичної культури і спорту». «Педагогіка», «Психологія». На цьому етапі реалізуються такі педагогічні умови:

– науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до закладу вищої освіти з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності та мотивації до майбутньої тренерської діяльності;

– формування в майбутнього тренера позитивної мотивації до професійної діяльності.

На базовому (етап професійної корекції) закладаються науково-методичні основи розуміння майбутньої професійної діяльності в аксіологічному, гносеологічному та діяльнісному аспектах в контексті інтеграційної системи дисциплін соціально-гуманітарного («Основи педагогічної майстерності», «Безпекознавство»), природничо-наукового («Загальна фізіологія», «Біохімія», «Біомеханіка», «Спортивна медицина»), та професійного («Управління у фізичній культурі та спорті», «Спортивна метрологія», «Організація та методика проведення спортивних заходів») циклів. На цьому етапі реалізуються такі педагогічні умови:

– інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих дисциплін і фахової практики;

– практико зорієнтоване проектування змісту дисциплін професійної підготовки майбутніх тренерів.

На реалізаційному (етап професійної рефлексії) важливим моментом є самоаналіз змісту та результатів практики з позиції особистісного значення, відбувається трансформація практичного досвіду в результати виконання проектно-дослідницької роботи кваліфікаційного дослідження. На основі творчої самостійної науково-дослідної діяльності та застосування набутого

досвіду у реальних життєвих ситуаціях відбувається подальший розвиток професійних якостей майбутніх тренерів та формується ціннісне ставлення до цієї діяльності. Провідними дисциплінами на цьому етапі визначено «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», «Менеджмент і маркетинг у фізичній культурі та спорті» та розроблено авторський спецкурс «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера». На цьому етапі реалізується педагогічна умова розвитку та становлення професійно-орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки.

Забезпечення міждисциплінарних зв'язків та наступності вивчення майбутніми тренерами професійно орієнтованих дисциплін втілюється через спрямованість процесу навчання на сферу майбутньої професійної діяльності. У цьому передбачено розширення обсягу навчального матеріалу, здійснюється оптимізація інформації за рахунок актуалізації вже наявних у студентів знань, навичок, умінь у сфері спеціальних предметів. На нашу думку, саме спеціальні дисципліни націлені на створення та розвиток у студентів мотивації, необхідної для формування готовності до професійної діяльності, на передачу широкого загалу знань, необхідних для професійної діяльності.

Саме до змісту професійно-практичних дисциплін включено питання діяльності майбутнього тренера, у тому числі виконання конкретних функцій у професійній діяльності. Розроблений та описаний у підрозділі 2.3. наскрізний інтеграційно-практичний комплекс професійно-практичних дисциплін містить узагальнену наукову інформацію про структуру професійної діяльності: цілі, предмет, засоби та основні способи його майбутньої професійної діяльності.

Аналітико-результативний модуль має забезпечити можливість на основі моніторингу якості засвоєння змісту професійно-педагогічної підготовки, експертної оцінки, виокремлених критеріїв (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивно-оцінного), показників, рівнів сформованості готовності до професійної діяльності (репродуктивного,

продуктивного, евристичного, творчого) створити підґрунтя для порівняння й узгодження результатів навчальної діяльності здобувачів зі сформульованими на концептуально-цільовому етапі завданнями. Аналітико-результативний блок передбачає проведення проміжних і контрольних аналітичних процедур і досліджень результативності заходів, що проводяться в ході взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Аналіз інформації дозволяє досліднику вносити зміни в структурні компоненти технології та прогнозувати їх розвиток.

Для кожного з виокремлених критеріїв розроблено систему показників, які дозволяють науково-обґрунтовано їх оцінити й описати:

– *мотиваційно-ціннісний* (потреба у професійному самовизначенні, цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії, розуміння соціальної значущості професії тренера);

– *когнітивний* (система прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування; функціональність (дієвість) та творча реалізація знань);

– *операційно-діяльнісний* (здатність до інтеграції теоретичних знань та практичних завдань, здійснення планування, організації і реалізації тренувальних методик, системна етапна реалізація спортивної спеціалізації тренера);

– *здоров'язберігальний* (вміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя; знання і застосування медико-біологічних та психолого педагогічних аспектів здоров'язбереження; володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів);

– *рефлексивно-оцінний* (самоаналіз показників сформованості готовності до професійної діяльності, прагнення до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення, адекватна самооцінка та прагнення до самовдосконалення).

Узагальнена характеристика кожного рівня може бути представлена наступним чином:

– *репродуктивний рівень* відрізняється несформованістю основних компонентів професійної готовності, здобувачі мають низький індекс емпатійності, альтруїстичності, не усвідомлюють себе як суб'єкта професійної діяльності;

– *реконструктивний рівень* характеризується сформованістю окремих компонентів готовності, що ініційовані не внутрішньою потребою здобувача, а зовнішніми мотивами;

– *мобільний (креативний) рівень* фіксує сформованість усіх компонентів готовності в їхній єдності та взаємодії, майбутні тренери прагнуть уникати стереотипних дій, постійно шукають неординарні теоретичні та практичні ходи, способи актуалізувати належний емоційний стан, самостійно оцінювати та коригувати власну практичну діяльність, нести всю повноту відповідальності за неї.

Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності охарактеризовано нами в підрозділі 3.1. дослідження.

Аналітико-результативний модуль також містить прогнозований результат впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик – досягнення більш якісного рівня готовності до професійної діяльності. Таким чином, результат відображає стан, який має бути отримано в процесі впровадження в освітню діяльність запропонованої технології та комплексу педагогічних умов.

Практико-орієнтоване освітнє середовище передбачає взаємодію та взаємовплив всіх суб'єктів та об'єктів професійної підготовки як у закладі освіти, так і на базах практики.

З урахуванням названих механізмів, на наш погляд, можна виділити низку характеристик середовища закладу вищої освіти, необхідних для ефективного розвитку професійної готовності майбутнього тренера:

1) *практикоорієнтованість освітнього процесу*: використання в лабораторних та семінарських заняттях активних методів навчання, практичних

та проєктних завдань, наближених до актуальних проблем тренерської діяльності; розвиток практики проблемних семінарів, зустрічей, колоквіумів, спільних із представниками провідних спортивних клубів, організацій, спортивних шкіл;

2) *інформаційна насиченість*: постійне додавання до освітнього процесу ЗВО нової, проблемної інформації, що відображає актуальні проблеми сучасної спортивно-педагогічної практики, які пов'язані з професійною діяльністю майбутніх тренерів (огляди світових спортивно-педагогічних тенденцій та проблем, досліджень з психолого-педагогічних проблем фізичної культури та спорту; анонси заходів університетського, міського, регіонального та всеукраїнського рівнів; різноконтекстне обговорення цих проблем та подій), розвиток активно діючих груп у соціальних мережах з постійно оновлюваним контентом та обговореннями актуальних питань практики тренувальної діяльності, в яких беруть участь як і викладачі, так і представники спортивної громадськості регіону;

3) *постійний зв'язок закладу вищої освіти з базами практики*: знайомство здобувачів із базами практик не лише в процесі самої практики, а й у рамках усього навчального процесу; організація постійно діючої системи спільних заходів (навчальних та позанавчальних) з фізкультурно-спортивними установами та закладами регіону; розвиток системи фізкультурно-спортивних та рекреаційних проєктів, які реалізуються безпосередньо здобувачами-майбутніми тренерами в соціальному та освітньому просторі;

4) *наступність у системі «педагогічна теорія – педагогічна практика»*. прагнення закладу вищої освіти до створення у своєму освітньому полі простору справжньої культури дослідження: єдності методології, ціннісних орієнтирів наукового та практичного пошуку та діяльності на всіх рівнях та за участю всіх суб'єктів освітнього процесу (від провідних науковців закладу вищої освіти, керівників наукових шкіл, наукових центрів, лабораторій), до здобувачів, чия освітня діяльність, будучи органічно вплетеною в систему

інтегрованих глибоких теоретичних та одночасно практично значущих досліджень і навчальних практик, набуде якісно іншого рівня.

Зазначимо, що між усіма пропонованими модулями технології існує зворотній зв'язок, який дозволяє, ґрунтуючись на отриманих результатах, вносити низку доповнень, змін до змісту, форм і методів її реалізації. Модулі педагогічної технології взаємопов'язані та взаємозумовлені, оскільки зміна одного компонента технології потребує зміни іншого. Здобувач вищої освіти (майбутній тренер) у процесі спільної діяльності з оволодіння основами професійної діяльності виступає суб'єктом з активною пошуковою, творчою позицією, що має позитивні професійно-орієнтовані мотиви та ціннісно-сміслові орієнтири, спрямовані на успішне, результативне освоєння навчальної програми та самоформування у себе готовності до професійної діяльності.

Отже, розроблена педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик дозволяє моделювати предметний зміст професійної діяльності, тим самим створюючи умови перехідної ланки від навчальної діяльності здобувача до професійної діяльності як фахівця. Відтворення реальних професійних ситуацій в академічній та практичній фазі підготовки майбутнього тренера є основною характеристикою впровадження авторської технології при перерозподілі співвідношення теоретичної, практичної та методичної інформації.

Застосування технології професійно зорієнтованої підготовки надає їй головної цінності: майбутні тренери набувають досвіду професійної діяльності, досягають відповідного рівня їхньої готовності до фахової діяльності. Технологія професійної підготовки змінює акцент у навчальній діяльності здобувачів, спрямовуючи їх на інтелектуальний та професійний розвиток за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності.

Створена технологія професійно зорієнтованої підготовки зумовила розробку відповідної методичної системи формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

2.3. Методична система формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик

Метою цього підрозділу дослідження є розробка інтеграційно-практичної системи формування професійної готовності майбутніх тренерів. Для досягнення загальної мети роботи необхідно реалізувати такі завдання:

1. Розробити вектор практичної підготовки майбутнього тренера шляхом виділення, систематизації та змістового наповнення системи навчальних практик.

2. На основі визначеної структури готовності майбутнього тренера до професійної діяльності розробити наскрізний інтеграційно-практичний комплекс.

3. Змоделювати вектор спортивної спеціалізації майбутнього тренера.

4. Охарактеризувати етапи професійно-практичної підготовки майбутнього тренера, визначити провідні дисципліни на кожному з етапів та обґрунтувати їх трансдисциплінарну інтеграцію з практичною підготовкою фахівця.

При розробці методики формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик нами запропоновано інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс (ІПДК), який дозволив на практиці раціонально використовувати інтеграційні зв'язки між дисциплінами професійної підготовки тренера та системою навчальних практик на початковому (етапі професійної мотивації), базовому (етапі професійної корекції) і реалізаційному (етапі професійної рефлексії) (Рис. 2.2).

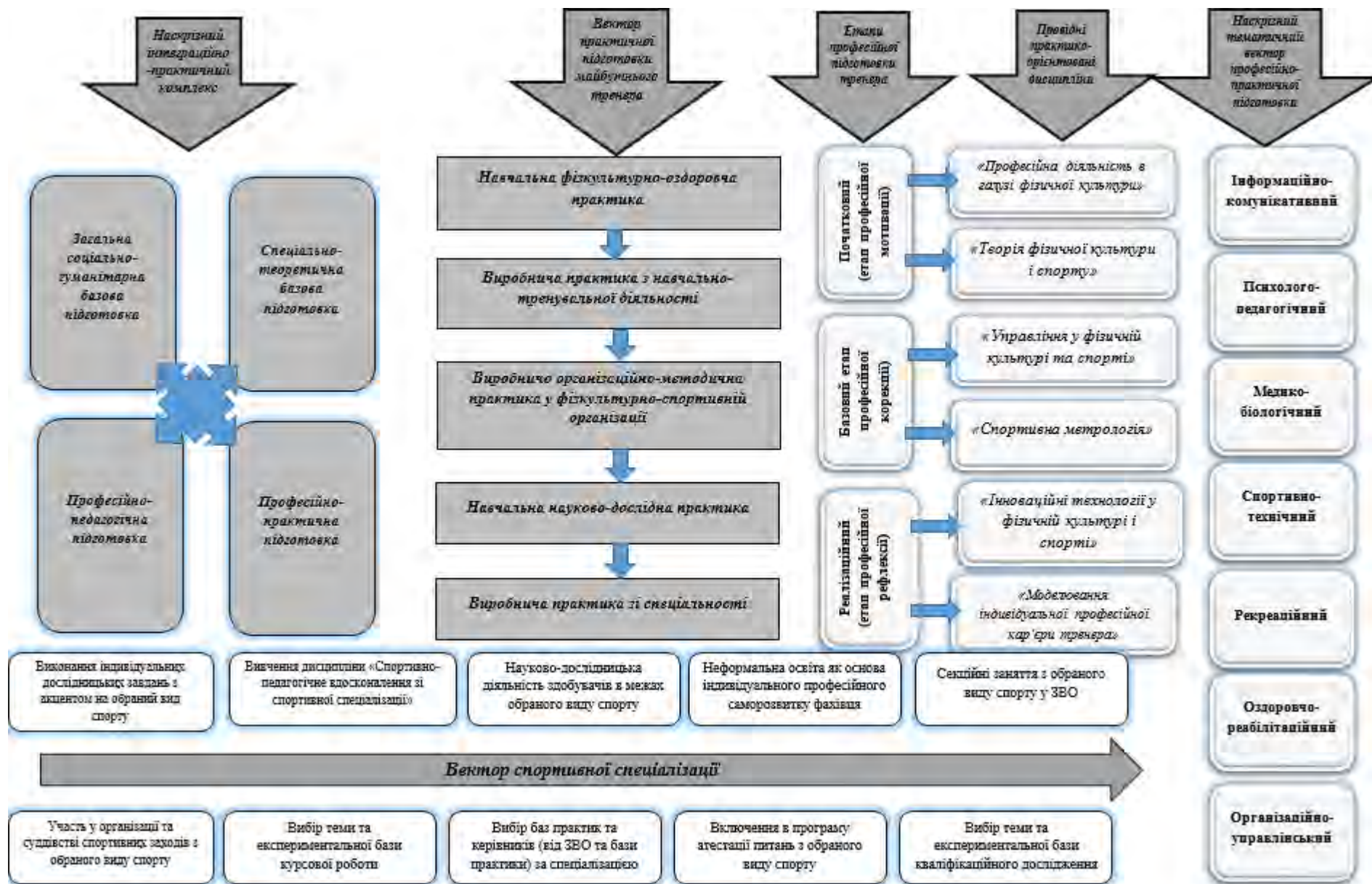

Рис. 2.2. Інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс професійної підготовки майбутнього тренера

Центральною ланкою пропонованого інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу є вектор практичної підготовки тренера (ВППТ) як структурована система навчальних практик підготовки фахівця, яка включає:

- навчальну фізкультурно-оздоровчу практику (2 тижні – 90 годин – 3 кредити ЄКТС) на початковому (етапі професійної мотивації) – 4 семестр першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
- виробничу практику з навчально-тренувальної діяльності (4 тижні – 180 годин – 6 кредитів ЄКТС) на базовому (етапі професійної корекції) – 6 семестр першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
- виробничу організаційно-методичну практику у фізкультурно-спортивній організації (6 тижнів – 270 годин – 9 кредитів ЄКТС) на базовому (етапі професійної корекції) – 8 семестр першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
- навчальну науково-дослідну практику (2 тижні – 90 годин – 3 кредити ЄКТС) на реалізаційному (етапі професійної рефлексії) – 2 семестр другого (магістерського) рівня вищої освіти;
- виробничу практику зі спеціальності (6 тижнів – 270 годин – 9 кредитів ЄКТС) на реалізаційному (етапі професійної рефлексії) – 3 семестр другого (магістерського) рівня вищої освіти;

Теоретичною і методичною основою підготовки фахівця до проходження навчальних практик є наскрізний інтеграційно-практичний комплекс (НПК), який поєднує загальну соціально-гуманітарну підготовку; спеціально-теоретичну базову підготовку; професійно-педагогічну підготовку та професійно-практичну підготовку.

Загальна соціально-гуманітарна підготовка включає ту частину дисциплін навчального плану, які на початковому (етапі професійної мотивації) підготовки майбутніх тренерів забезпечують оволодіння базовими знаннями, необхідні для формування світогляду, вдосконалення особистісних

і громадських якостей майбутнього фахівця. Комплекс цих дисциплін передбачає формування історико-соціологічних, культурологічних, політологічних, правових, економічних та філософських знань, засадничих ідей про основні закони, форми і функції біологічного існування і розвитку людини; загальних психолого-педагогічних аспектів індивідуального та суспільного розвитку людини; про технологічні, економічні та санітарно-гігієнічні умови забезпечення галузі фізичного виховання і спорту. До цього циклу віднесено дисципліни першого (бакалаврського) рівня – «Історія України», «Іноземна мова», «Безпекознавство», «Українська мова», «Психологія», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності» та другого (магістерського) рівня – «Цивільний захист», «Методологія і організація наукових досліджень».

Спеціальна теоретична базова підготовка майбутнього тренера передбачає, що фахівець повинен володіти знаннями й уміннями пояснювати та використовувати у власній практичній діяльності історичні факти про зародження та розвиток спорту в суспільстві; соціальні функції олімпійського та професіонального спорту як виду, результату діяльності, сукупності предметних і духовних цінностей культури; становлення та розвиток науки про спорт; проблеми і методи досліджень спорту; загально-педагогічні принципи навчання і виховання; закономірності, принципи та основні методичні положення підготовки спортсменів; теоретико-методичні основи системи підготовки спортсменів; регламентацію, способи проведення, види та системи спортивних змагань; структуру і зміст змагальної діяльності; чинники створення і втілення результативної змагальної діяльності; вікові, статеві, морфофункціональні особливості розвитку організму спортсмена; мету і особливості; види планування підготовки спортсменів та контроль за їх виконанням; систему і способи початкової орієнтації і відбору; методи контролю різних сторін підготовленості спортсмена, динаміки змагальних і тренувальних навантажень; систему науково-методичного регулювання; потенційно можливі випадки травматизму в заняттях спортом та способи їх

запобігання. До цього циклу віднесено дисципліни першого (бакалаврського) рівня – «Історія України», «Іноземна мова», «Безпекознавство», «Українська мова», «Психологія», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності»; та другого (магістерського) рівня – «Менеджмент і маркетинг у фізичній культурі та спорті», «Іншомовний спортивний дискурс».

Професійно-педагогічна підготовка: тренерові необхідно володіти арсеналом знань, умінь, навичок щодо пояснення матеріалу, осібно:

- знання з історії олімпійського та професійного спорту;
- сучасний стан та актуальні проблеми розвитку спорту в Україні і за її межами;
- особливості організаційних структур і рівень результатів в базовому олімпійському та професійному спорті;
- теоретико-методичні засади спорту осіб з особливими потребами; правила проведення змагань різних рівнів;
- термінологічний арсенал суддівства з обраного виду спорту;
- теоретичні засади положень про змагання;
- організація і проведення масових спортивних заходів;
- специфічність методів в обраному виді спорту;
- системи контрольних вправ початкового і поточного відбору для занять з обраного виду спорту;
- біодинамічні особливості результативної техніки змагальних дій спортсмена в обраному виді спорту;
- специфічні засоби і методи тренування в обраній спортивній спеціалізації;
- методика розвитку рухових якостей (з урахуванням ефект переносу);
- особливості стратегії змагань, тактики змагальної діяльності і методика її поліпшення;
- критерії компонентів навантаження та відпочинку при застосуванні методів суворо регламентованої вправи;

- вікова динаміка зростання спортивної майстерності в обраному виді спорту;

- особливості побудови і методика підготовки спортсменів в різні вікові періоди;

- методика підготовки жінок;

- особливості підготовки спортивної форми (одягу) та гігієна місць занять і проведення змагань, оснащення, правила експлуатації інвентаря та техніка безпеки в обраному виді спорту;

- способи прогнозування розвитку спортивних результатів в обраному виді спорту;

- планування макро-, мезо- і мікроструктур системи підготовки спортсменів в залежності від етапу багаторічної підготовки;

- особливості динаміки функціонування систем організму в процесі змагальної діяльності спортсменів;

- механізми термінової і довгострокової адаптації в системі підготовки спортсменів.

У контексті професійно-педагогічної підготовки важливим є медико-біологічні знання та вміння. Тренерові необхідно володіти знаннями про:

- вплив компонентів навантаження на і динаміку адаптаційних процесів;

- особливості адаптації систем енергозабезпечення; динаміку діяльності функціональних систем в процесі підготовки спортсменів;

- мету, завдання, засоби і методи спортивного тренування; техніку спортивних вправ як систему результативних дій спортсмена;

- стратегію і тактику спорту;

- засоби і методи розвитку рухових якостей спортсмена;

- засоби і методи оволодіння технікою спортивних вправ;

- засоби і методи тактичної підготовки спортсмена; методи оцінки, аналізу і вдосконалення техніки, тактики та рухових якостей спортсмена при виконанні спортивних вправ;

- засоби і методи психічної підготовки спортсменів; структуру побудови тренувального заняття і його організацію;
- періодизацію і побудову системи підготовки спортсменів;
- етапи багаторічної підготовки.

До цього циклу віднесено дисципліни першого (бакалаврського) рівня («Анатомія людини з основами спортивної морфології», «Професійна діяльність у галузі фізичної культури і спорту», «Теорія фізичної культури», «Основи спортивної підготовки», «Психологія спорту», «Спортивна метрологія», «Олімпійський і професійний спорт», «Оздоровчо-рекреаційна діяльність», «Біохімія м'язової діяльності», «Загальна фізіологія», «Гігієна», «Управління у фізичній культурі та спорті», «Адаптивний спорт», «Менеджмент спортивних заходів», «Спортивна медицина», «Фізична реабілітація», «Біомеханіка») та другого (магістерського) рівня («Психологія управління в спортивній організації», «Методика викладання спеціалізованих навчальних дисциплін у закладах вищої освіти», «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті», «Медико-біологічне забезпечення підготовки спортсмена», «Іншомовний спортивний дискурс»).

У межах професійно-практичної підготовки майбутній тренер повинен:

–бути достатньо фізично розвиненим для проведення практичних знань, суддівства змагань та продуктивного виконання інших функційних обов'язків;

– уміти правильно демонструвати тренувальні вправи, елементи техніки спортивних вправ, техніко-тактичні дії з обраної спортивної спеціалізації;

– володіти прийомами страхування спортсменів під час виконання вправ;

– володіти навичками надання первинної допомоги при травмуваннях;

– керувати передстартовим станом спортсмена до і в процесі змагань;

- володіти методами збору, метрологічної обробки і аналізу спеціальної інформації з використанням комп'ютерної техніки про стан підготовленості, сукупність змагальних дій, тактику змагальної діяльності спортсмена, його партнерів та можливих майбутніх суперників;

- ефективно використовувати у своїй діяльності організаційні, економічні, соціально-психологічні та нормативно-правові методи управління системою підготовки спортсменів.

До циклу професійно-практичної підготовки віднесено дисципліни першого (бакалаврського) рівня, а саме: «Теорія і методика викладання спортивних ігор», «Рухливі ігри у спорті», «Теорія і методика викладання легкої атлетики», «Теорія і методика викладання плавання», «Теорія і методика викладання гімнастики»; та другого (магістерського) рівня: «Теорія та методика спортивного тренування» та «Фітнес-технології у спорті».

Вектор спортивної спеціалізації (ВСС) у системі професійної підготовки майбутнього тренера розглядається нами як система заходів та організаційно-методичних прийомів, яка забезпечує розвиток та реалізацію здібностей фахівця в напрямку обраного виду спорту. Вектор спортивної спеціалізації в системі підготовки майбутнього тренера включає наступні аспекти:

- виконання індивідуальних дослідницьких завдань з акцентом на обраний вид спорту;

- вивчення дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення зі спортивної спеціалізації»;

- науково-дослідницька діяльність здобувачів в межах обраного виду спорту;

- неформальна освіта як основа індивідуального професійного саморозвитку фахівця;

- секційні заняття з обраного виду спорту в ЗВО;

- участь в організації та суддівстві спортивних заходів з обраного виду спорту;
- вибір теми та експериментальної бази курсової роботи;
- вибір баз практик та керівників (від ЗВО та бази практики) за спеціалізацією;
- включення в програму атестації питань з обраного виду спорту;
- вибір теми та експериментальної бази кваліфікаційного дослідження.

Також у структурі пропонованого інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу професійної підготовки майбутнього тренера визначено наскрізний тематичний *вектор професійно-практичної підготовки (НТВ)* – логічно вибудована послідовність змістових тем (інтеграційних вузлів – ІВ), які розкривають сутність професійно-практичної діяльності майбутнього тренера. Нами запропоновано сім провідних інтеграційних вузлів, а саме: інформаційно-комунікативний, психолого-педагогічний, медико-біологічний, рекреаційний, спортивно-технічний, оздоровчо-реабілітаційний та організаційно-управлінський.

На *початковому етапі (етапі професійної мотивації)* реалізації педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів роботу здійснювали в циклах соціально-гуманітарної, медико-біологічної та професійно-практичної підготовки.

Центральними на цьому етапі нами визначено дисципліни «Професійна діяльність в галузі фізичної культури» та «Теорія фізичної культури».

Навчальна дисципліна «*Професійна діяльність в галузі фізичної культури*» є обов'язковою в системі підготовки бакалавра за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, вивчається в першому семестрі, включає 120 годин і 4 кредити ЄКТС та один змістовий модуль: «Теоретичні аспекти діяльності сучасного тренера» (Корносенко, Хлібкевич, 2021).

Мета вивчення навчальної дисципліни – сформуванню в здобувачів систему теоретичних знань про зміст професійної діяльності тренера, шляхи та способи її опанування, умінь наукової організації навчальної діяльності як

підґрунтя до оволодіння іншими фаховими знаннями, гуманістично зорієнтований професійний світогляд майбутнього педагога, тренера.

У таблиці 2.1 наведено зміст окресленої навчальної дисципліни.

Таблиця 2.1

Зміст та структура дисципліни «Професійна діяльність в галузі фізичної культури»

№	Тема	Зміст теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти діяльності сучасного тренера</i>					
1	Фізична культура-невід’ємна частина національної культури	Фізична культура і спорт як соціальне явище. Система фізичного виховання і спорту. Соціалізація людей з обмеженими фізичними можливостями засобами фізичної культури. Активні види рекреації різних груп населення	4	6	10
2	Кадрове забезпечення установ і організацій галузі фізичної культури і спорту	Еволюція системи підготовки фізкультурно-спортивних кадрів. Зміст і структура системи вищої освіти. Ретроспективний порівняльний аналіз структури та професійної орієнтації навчальних курсів країн світу. Становлення вітчизняної вищої фізкультурної освіти. Сучасний стан та тенденції розвитку системи вищої освіти України	4	4	4
3	Модель фахівця фізичної культури та спорту та його професійна діяльність	Роль у фахівця фізичної культури в сучасному суспільстві. Кваліфікаційні характеристики професій працівників спортивної діяльності. Професіограма фахівця галузі фізичної культури. Вимоги до рівня підготовленості сучасного фахівця фізичної культури	4	4	4
4	Особливості адаптації здобувачів до навчання у закладах вищої освіти	Студенти та їх адаптація до навчання. Соціалізація та соціальна адаптація – необхідні умови самоактуалізації студентської молоді. Типологія студентів ЗВО. Права та обов’язки студентів закладів вищої освіти. Організація продуктивної студентської навчальної діяльності.	2	4	8

5	Характеристика навчальної діяльності майбутніх тренерів у ЗВО	Особливості навчальної діяльності студентів ЗВО фізкультурного спрямування. Техніка прослуховування та конспектування лекцій. Підготовка студента до семінарських / практичних занять. Організація консультативної допомоги студентам. Значення професійно-практичної підготовки студентів	2	4	8
6	Основи науково-дослідної діяльності майбутніх тренерів у ЗВО	Специфіка навчальної науково-дослідної роботи студентів. Особливості науково-дослідної роботи студентів. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу. Бібліографічний апарат наукових досліджень. Пошук інформації у процесі наукової роботи	4	6	8
7	Індивідуальне дослідницьке завдання				30
Загалом			20	28	72

Очікувані результати навчання з дисципліни:

- визначити актуальні проблеми й умови діяльності тренера, можливості майбутнього працевлаштування;
- аналізувати базові законодавчі документи, які визначають основні аспекти діяльності педагога в галузі фізичної культури і спорту;
- відтворювати елементарні педагогічні поняття й терміни;
- аналізувати й оформлювати інформаційні й науково-методичні джерела, які стосуються професійної діяльності фахівця фізичної культури;
- визначати місце і роль науки в сучасному суспільстві, класифікувати види, форми й методи організації наукових досліджень, аналізувати інформацію наукового й методичного характеру (Корносенко, Хлібкевич, 2021).

У додатку А наведено робочу програму дисципліни «Професійна діяльність в галузі фізичної культури».

Навчальна дисципліна «Теорія фізичної культури і спорту» є обов'язковою в системі підготовки бакалавра за спеціальністю 017 Фізична

культура і спорт, вивчається в першому семестрі, включає 150 годин і 5 кредитів ЄКТС.

Таблиця 2.2

Зміст та структура дисципліни «Теорія фізичної культури і спорту»

№	Тема	Зміст теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1	Фізична культура і спорт як соціальна система	Основні поняття теорії фізичної культури і спорту. Структура і функції фізичної культури і спорту. Цілі, завдання та засади функціонування фізичної культури і спорту в суспільстві. Теорія фізичної культури і спорту як наука і навчальна дисципліна	4	4	12
2	Засоби формування фізичної культури особистості	Поняття про засоби. Фізичні вправи - основний специфічний засіб формування фізичної культури особистості. Фактори, що визначають ефективність впливу фізичних вправ. Зміст і форма фізичних вправ. Класифікація фізичних вправ. Поняття про техніку фізичних вправ. Характеристики техніки фізичних вправ. Природні сили природи і гігієнічні фактори. Навантаження і відпочинок як взаємопов'язані компоненти виконання фізичних вправ.	4	4	12
3	Методи формування фізичної культури особистості	Вихідні поняття «метод», «методичний прийом», «методика». Класифікація методів. Загальні вимоги до їх вибору. Методи, спрямовані на формування знань Методи оволодіння руховими вміннями та навичками. Методи, спрямовані на вдосконалення рухових навичок і розвиток рухових здібностей.	4	4	10
4	Принципи занять фізичними вправами	Зміст і характеристика загальних принципів. Зміст і характеристика специфічних принципів.	4	4	12
5	Основи навчання рухових дій	Формування знань, рухових умінь і навичок як процес і результат навчання. Теорія поетапного формування рухового дії. Взаємодія навичок. Помилки і шляхи їх усунення. Структура процесу навчання рухових дій і особливості його етапів	4	4	12

6	Загальна характеристика фізичних здібностей	Поняття про фізичні здібності. Основні закономірності розвитку. Принципи розвитку фізичних здібностей. Силові здібності та методика їх розвитку. Швидкісні здібності і методика їх розвитку. Витривалість і методика її розвитку. Гнучкість і методика її розвитку. Координаційні здібності і методика її розвитку.	4	4	12
7	Індивідуальне дослідницьке завдання	Розробити методику розвитку рухових якостей на прикладі обраного виду спорту.			30
Загалом			24	24	102

Метою дисципліни визначено формування системи теоретичних знань про закономірності розвитку й функціонування фізичної культури і спорту як цілісної системи в навчальній, соціально-побутовій та виробничій сферах (Свертнєв, 2021).

У таблиці 2.2 представлено зміст дисципліни «Теорія фізичної культури і спорту».

Очікувані результати навчання з дисципліни «Теорія фізичної культури і спорту»:

- здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем;

- показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення;

- оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег;

- здійснювати навчання руховим діям та розвиток рухових якостей людини в умовах різних форм організації занять фізичними вправами;

- демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших

чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення;

– використовувати здобуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати у сфері фізичної культури і спорту;

– пояснювати особливості функціонування фізичної культури у навчальній, соціально-побутовій та виробничій сферах, визначати засоби, методи й принципи фізичного виховання різних груп населення (Свертнев, 2021).

У додатку Б наведено робочу програму дисципліни «Теорія фізичної культури і спорту».

На базовому етапі (етап професійної корекції) – 5-8 семестри першого (бакалаврського) рівня вищої освіти підготовки фахівця зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт інтеграційними дисциплінарними модулями нами визначено такі дисципліни: «Управління у фізичній культурі та спорті» і «Спортивна метрологія».

Навчальна дисципліна *«Управління у фізичній культурі та спорті»* є обов'язковою в системі підготовки бакалавра за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, вивчається в третьому семестрі, включає 150 годин і 5 кредитів ЄКТС. Метою дисципліни визначено забезпечення майбутніх фахівців теоретичними знаннями про систему управління фізкультурним рухом в Україні та розвиток практичних умінь управлінської діяльності (Свертнев, 2021).

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни є теоретичні знання та практичні уміння з дисциплін «Олімпійський і професійний спорт», «Теорія фізичної культури і спорту», «Професійна діяльність в галузі фізичної культури і спорту».

У таблиці 2.3 представлено зміст дисципліни «Управління у фізичній культурі та спорті».

Таблиця 2.3

Зміст та структура дисципліни «Управління у фізичній культурі та спорті»

№	Тема	Зміст теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління у сфері фізичної культури і спорту					
1	Управління у сфері фізичної культури як навчальна та наукова дисципліна	Зміст дисципліни. Зародження міжгалузевої науки управління. Управління у сфері фізичної культури як науковий та навчальний предмет. Понятійний апарат теорії управління. Сучасні концепції теорії управління.	2	2	6
2	Система управління сферою фізичної культури і спорту в Україні	Фізична культура та спорт як соціальна система суспільства. Суб'єкти сфери фізичної культури і спорту. Органи публічної влади в системі управління сферою фізичної культури та спорту. Громадські організації в сфері фізичної культури та спорту. Спортивні школи як складова системи фізичної культури.	6	6	14
3	Організаційне, фінансове, кадрове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту	Організаційне забезпечення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. Інформаційне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту. Кадрове та наукове забезпечення сфери фізичної культури і спорту. Медичне забезпечення сфери фізичної культури і спорту (спортивна медицина).	2	2	8
4	Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури та спорту	Міжнародний спортивний рух на сучасному етапі. Міжнародні організації, які сприяють розвитку фізичної культури.	2	2	8

Змістовий модуль 2. Процес управління в організації фізкультурно-спортивної спрямованості					
5	Організації в сфері фізичної культури і спорту	Особливості функціонування фізкультурних організацій в сучасних умовах. Типологія фізкультурно-спортивних організацій. Внутрішнє середовище організації та його компоненти. Зовнішнє середовище організації. Регламентування діяльності організацій. Діловодство і ділові наради. Спонсорство, юридична та соціальна відповідальність організацій.	4	4	10
6	Принципи, функції та методи управління діяльністю організацій у сфері фізичної культури і спорту	Принципи управлінської діяльності. Класифікація та взаємозв'язок функцій управління. Планування як функція управління. Організація: делегування повноважень, побудова або удосконалення організаційних структур. Мотивація діяльності співробітників організацій. Контроль, облік та звітність. Зв'язувальні процеси: комунікації та прийняття рішень. Методи управлінської діяльності.	4	4	14
7	Управління персоналом організації фізкультурно-спортивної спрямованості	Управлінська діяльність. Керівництво і його стилі. Формальні та неформальні групи. Влада та особистий вплив на підлеглих. Управління конфліктними ситуаціями. Система, технологія та напрямки управління персоналом.	4	4	12
8	Індивідуальне дослідницьке завдання	Презентація + доповідь на тему: «Діловодство і ділові наради» або «Спонсорство у ФКіС» або «Юридична та соціальна відповідальність фізкультурно-спортивних організацій». Презентація + доповідь на тему: «Контроль, облік та звітність діяльності або «Зв'язувальні процеси: комунікації та прийняття рішень у ФКіС». Презентація + доповідь на тему: «Управління конфліктними ситуаціями» або «Система, технологія та напрямки управління персоналом».			30
Загалом			24	24	102

Очікувані результати навчання з дисципліни «Управління у фізичній культурі та спорті»:

– здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв’язання існуючих проблем;

– уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій;

– демонструвати навички самостійної роботи, ініціативності та підприємливості; демонструвати критичне та самокритичне мислення;

– засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег;

– втілювати заходи з підготовки спортсменів, організації й проведення спортивних змагань;

– аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб’єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства;

– використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність;

– застосовувати набуті теоретичні знання для розв’язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

У додатку В наведено робочу програму дисципліни «Управління у фізичній культурі та спорті».

Навчальна дисципліна «*Спортивна метрологія*» є обов’язковою в системі підготовки бакалавра за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, вивчається в сьомому семестрі, включає 120 годин і 5 кредитів ЄКТС. Метою дисципліни є формування в студентів цілісної системи теоретичних і методичних знань, умінь і навичок вимірювання, контролю та оцінки розвитку, рухової підготовленості людини у фізичному вихованні та спорті; розвиток професійного мислення та професійно-значущих особистісних якостей (Тараненко, 2021).

У таблиці 2.4 наведено зміст дисципліни «Спортивна метрологія».

Таблиця 2.4

Зміст та структура дисципліни «Спортивна метрологія»

№	Тема	Лекції	Практичні	Самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Основи теорії спортивної метрології</i>				
1	Основні поняття спортивної метрології.	2		
2	Основи теорії вимірювань.	2		
3	Основи теорії тестів і теорії оцінок.	4		
4	Аналіз похибок вимірювань. Види системи вимірювань. Інструментальні методи контролю у фізичному вихованні і спорті.		2	
5	Методологія тестування. Педагогічна оцінка результатів тестових вимірювань. Визначення біологічного віку, біологічних ритмів людини.		4	
6	Конструктивний аналіз класифікації контролю у фізичному вихованні і спорті			6
7	Проаналізувати законодавчу базу метрології та метрологічної діяльності в Україні. Виконати теоретичні тестові завдання.			4
8	Інструментальні методи контролю розвитку функціональних можливостей спортсменів			8
9	Законспектувати методіку Державних тестів оцінювання стану фізичної підготовленості учнів та проаналізувати нормативні норми цих тестів. Виконати теоретичні тестові завдання. Дати загальну характеристику Всеукраїнському фізкультурно-оздоровчому комплексу «Крок до здоров'я».			6
<i>Змістовий модуль 2. Метрологічний контроль за рівнем підготовленості спортсменів</i>				
10	Метрологічні основи контролю розвитку рухових здібностей та забезпечення спортивного відбору	2		
11	Метрологічні основи контролю за тренувальними та змагальними навантаженнями	4		
12	Метрологічні основи контролю за технічною та тактичною підготовленістю спортсменів	4		
13	Метрологічний контроль розвитку швидкісних, силових, координаційних здібностей, гнучкості та витривалості.		6	
14	Контроль за величиною навантаження. Симптоми початкової стадії перетренованості. Методи оцінки фізичної працездатності		4	

Закінчення табл. 2.4.

15	Критерії та методи контролю за технічною підготовленістю спортсменів. Основи контролю за тактичною підготовленістю спортсменів			2	
16	Тестування різних проявів координаційних здібностей школярів. Законспектувати та вивчити тести-вправи для визначення рухової пам'яті. Прогноз схильності дітей до спортивної діяльності на основі співставлення паспортного і біологічного віку. Виконати теоретичні тестові завдання.				10
17	Визначення максимальної аеробної продуктивності за допомогою субмаксимальних тестів. Контроль за змагальним навантаженням. Контроль над психологічною підготовленістю, психічним станом.				10
18	Дайте характеристику спортивно-руховим помилкам та основам їх подолання. Проаналізуйте особливості вдосконалення техніки та її реалізації.				10
7	Індивідуальне дослідницьке завдання				30
Загалом			18	18	84

Очікувані результати навчання з дисципліни «Спортивна метрологія»:

- відтворити узагальнену інформацію про основи теорії вимірювань, теорії тестів та теорії оцінок; визначити класифікацію контролю у фізичному вихованні і спорті;
- використовувати різні технології тестування рухових здібностей та технології контролю фізичної підготовленості; застосовувати статистичні методи обробки результатів вимірювань розвитку моторики людини;
- узагальнити критерії та методи контролю за тренувальними і змагальними навантаженнями та за технічною і тактичною підготовленістю;
- проаналізувати та оцінити результати метрологічного контролю розвитку рухових здібностей та фізичної підготовленості;
- пояснити важливість метрологічного контролю у процесі підготовки спортсменів;

– підтримувати та позитивно оцінювати намагання учнів під час виконання тестових вправ;

– аргументувати доцільність використання метрологічного контролю у процесі фізкультурної діяльності; спроектувати комплекс тестових методик для контролю за технічною й тактичною підготовленістю, за тренувальними та змагальними навантаженнями в обраному виді спорту.

У додатку Г наведено робочу програму дисципліни «Спортивна метрологія».

На реалізаційному етапі (етапі професійної рефлексії) впровадження авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик центральними обрано дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» та «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера».

Навчальна дисципліна «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» є обов'язковою в системі підготовки магістра за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Таблиця 2.5

Зміст та структура дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті»

№	Тема	Зміст теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи використання інноваційних технологій фізичній культурі і спорті					
1	Історичні аспекти використання інноваційних технологій у фізичному вихованні та під час підготовки спортсменів.	Поняття і зміст інноваційних технологій і технологічного підходу. Історія виникнення і концептуальні положення інноваційних технологій. Предмет і сфера дослідження освітньої інноватики, їх взаємозв'язок з фізкультурно-спортивною практикою. Співвідношення понять «інновація» та «новація», «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес», «інновації в освіті» та «інноваційна освіта», «інновації у фізичній культурі».	2	2	7

2	Закономірності інноваційних процесів.	Структура і динаміка інноваційних процесів. Закони перебігу інноваційних процесів. Динаміка розвитку інноваційних процесів. Принципи управління інноваційними процесами. Типи структур інноваційних процесів. Класифікація типів інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті. Законодавчі основи фізичної культури і спорту, що регламентують використання інноваційних технологій в освітньо-виховному та навчально-тренувальному процесі. «Європейська спортивна хартія» (European Sports Charter and Human Rights in Sport) як базовий документ, що визначає напрями інновації у сфері фізичної культури і спорту. Вплив новітніх технологічних розробок на ефективність процесу спортивної підготовки.	2	4	7
3	Сучасні технології підготовки спортсменів та їх класифікація.	Сучасні концепції спортивної педагогіки. Інноваційні технології в галузі фізичної культури (педагогічні, медико-біологічні, інформаційні). Сутність та особливості педагогічних технологій. Технологічний підхід і новітні медико-біологічні технології у фізичній культурі і спорті. Поняття про інформаційні технології. Напрями використання інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті. Перспективи використання інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті.	2	4	8
Змістовий модуль 2. Інноваційна професійна діяльність тренера					
4	Методичні особливості впровадження інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті.	Особливості роботи тренера із сучасним поколінням. Особливості використання активних методів організації навчально-тренувального процесу: дискусія, гейміфікація, метод проєктів, інтерактивні методи «Sports Case study» та «Action learning» (кейси, квести, воркшопи, е-навчання), ситуативного моделювання, різнорівневого, програмового навчання, взаємонавчання. Використання елементів інноваційних технологій у процесі навчання рухових дій. Використання сучасного спортивного обладнання в обраному виді спорту.	2	4	8
5	Використання інноваційних технологій у дитячо-юнацькому спорті.	Диференційоване (різнорівневе) навчання в системі дитячо-юнацького спорту. Інноваційні технології організації та проведення навчально-тренувальних занять. Інноваційні практики організації контролю спортивної підготовленості. Новітні підходи щодо проєктування просвітницьких та виховних заходів. Інформаційно-комунікаційні технології. Персональне освітнє середовище тренера.	2	10	20

6	Технології інноваційного професійного вдосконалення тренера	Зміст сучасної інноваційної діяльності тренера. Етапи інноваційної педагогічної діяльності. Компоненти готовності тренера до інноваційної професійної діяльності. Ціннісно-мотиваційна готовність тренера до інновацій. Компетентнісна готовність тренера до інноваційної діяльності: методологічна, технологічна, нормативно-правова, управлінська компетенції. Потенціал творчості в інноваційній професійній діяльності. Рефлексія як механізм інноваційної діяльності і професійного саморозвитку тренера. Показники та рівні готовності тренера до інноваційної діяльності. Антиінноваційні бар'єри та шляхи їх подолання. Напрями підвищення творчого потенціалу тренера.	2	4	10
7	Індивідуальне дослідницьке завдання	Пройти онлайн-курс на платформі Prometheus «Нова фізична культура» (за покликанням: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PE101+2020_T2/course/). У разі отримання сертифікату – 15 балів (по 5 балів за три модулі та в разі отримання сертифікату).			20
Загалом			1 2	2 8	80

Дисципліна вивчається в другому семестрі, включає 120 годин і 4 кредити ЄКТС та два змістових модулі: «Теоретичні основи використання інноваційних технологій фізичній культурі і спорті» та «Інноваційна професійна діяльність тренера» (Даниско, 2021).

У таблиці 2.5 представлено зміст окресленої дисципліни.

Зміст дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» наведено в додатку Д.

Мета навчальної дисципліни «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера» – адаптація студентів у системі професійно-педагогічної освіти та їх професійна орієнтація на кваліфікацію тренера; формування в здобувачів системи науково-теоретичних знань та умінь у галузі спортивної психолого-педагогічної науки, удосконалення професійних умінь та навичок.

Основні завдання, які необхідно вирішити задля досягнення мети навчальної дисципліни «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера»:

- - познайомити здобувачів з індивідуально-особистісними концепціями здійснення професійно-педагогічної діяльності тренера;
- - сформулювати уявлення про сутність, структуру та особливості роботи у фізкультурно-спортивних організаціях;
- - сприяти безперервному вдосконаленню організаторських, комунікативних здібностей, оволодінню студентами професійною культурою, культурою інтелектуальної та дослідницької діяльності в процесі освоєння професійно-практичних знань;
- - сприяти формуванню потреби в самоорганізації, прагнення до безперервної самоосвіти, саморозвитку.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера» магістранти повинні *знати*:

- зміст навчальної дисципліни, основні поняття та терміни;
- професійні основи, що сприяють становленню тренера-професіонала;
- компоненти, що становлять основу професійної майстерності та їх характеристики;
- технологію, структуру та стилі діяльності тренера;
- сутність професійної компетентності тренера з виду спорту.

Уміти:

- аналізувати рівень своїх професійних здібностей, особистісних професійних якостей;
- переносити знання в нові умови своєї професійної діяльності;
- оперувати знаннями в практичній ситуації, розвивати навички самоконтролю, самоаналізу та усувати допущені помилки;

- знаходити взаємозв'язок професійно-орієнтованих дисциплін та професійної майстерності тренера;
- знаходити шляхи самоосвіти та самовдосконалення.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: вивчення даного курсу передбачає наявність базових знань з обраного виду спорту, з основ спортивної підготовки та зв'язок з такими дисциплінами як: «Психофізіологія професійної діяльності», «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», «Менеджмент і маркетинг у фізичній культурі та спорті».

У таблиці 2.6 наведено змістову структуру навчальної дисципліни «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера».

Таблиця 2.6

Змістова структура навчальної дисципліни «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера»

№	Тема	Зміст теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти розвитку індивідуальної професійної кар'єри тренера					
1.1.	Поняттєвий апарат дослідження індивідуальної професійної кар'єри тренера	Структурні функції в діяльності тренера – виховна; навчально-тренувальна; відбору та селекції; планувальна; контролю; обліку та корекції; організаторська; секундантська до, під час та після змагань; матеріально-технічного забезпечення; самовдосконалення; науково-дослідницька; представницька; суддівська; правова; агітаційно-пропагандистська. Структурні компоненти діяльності тренера – гностичний; проектувальний, конструктивний; організаторський; комунікативний.	2	2	8
		Педагогічні рівні діяльності тренера – репродуктивний; адаптивний; локально-моделюючий; системно-моделюючий. Педагогічні здібності тренера – дидактичні; перцептивні; гностичні; комунікативні, психомоторні, сугестивні, академічні, експресивні, організаційні.			

1.2.	Професіоналізація діяльності і особистості тренера. Професійна кар'єра.	Поняття про тренерську діяльність: сутність і ціннісні характеристики. Компоненти тренерської діяльності: конструктивний, організаторський, комунікативний. Характеристика конструктивного компоненту – аналітичні, прогностичні та проєктувальні вміння тренера. Характеристика організаторського компоненту – мобілізаційні, інформаційні, розвиваючі та орієнтувальні вміння. Характеристика комунікативного компоненту – перцептивні вміння, вміння педагогічного спілкування, вміння педагогічної техніки. Психолого-педагогічні основи тренерської діяльності. Поняття про професійну культуру тренера – аксіологічний, технологічний, евристичний складники. Транспрофесіоналізм. Професійне самовиховання тренера. Поняття про професійну кар'єру тренера.	2	2	10
1.3.	Професійне становлення тренера.	Поняття професійного становлення тренера. Фактори реалізації особистісного потенціалу. Моделі становлення професійної діяльності: адаптативна модель, модель професійного розвитку. Стадії професійного становлення (допрофесіоналізм, професіоналізм, суперпрофесіоналізм, непрофесіоналізм, післяпрофесіоналізм). Професійне самовизначення як основа професійного становлення. Самоактуалізація та соціальна адаптація тренера.	2	2	10
1.4.	Психологічні аспекти розвитку індивідуальної професійної кар'єри тренера: врахування індивідуальності, диференційований підхід.	Загальні уявлення та поняття особистості спортсмена та тренера. Уявлення про психологічну сутність. Індивідуальність та її прояви. Форми особливості тренера. Темперамент та індивідуальний стиль професійної діяльності. Принцип індивідуалізації навчання та тренування. Вибір стилів та їх ефективність. Готовність до діяльності та психічні стани тренера.	2	2	8

		Адаптація особи до реальних умов тренувального процесу. Психологічні умови успішного управління навчально-виховним процесом. Методи індивідуальної роботи з різновіковими групами спортсменів. Індивідуально-психологічні чинники успішності тренерської діяльності. Готовність до діяльності тренера: стан психологічної готовності, як стійка характеристика особистості чи підготовленість до тренерської діяльності, рівні адаптації до цього виду діяльності, необхідні психологічні знання для роботи тренера у психологічній підготовці юного спортсмена (загальна та спеціальна психологічна підготовка). Психологія особистості тренера Пізнання тренером особливостей свого типу вищої нервової діяльності та свого типу темпераменту, сила нервових процесів, значимість нервових процесів у професійній діяльності тренера.			
1.5.	Керівництво самовихованням спортсменів.	Методи вивчення вихованості різновікових груп спортсменів: аналіз вчинків спортсменів, педагогічне спостереження, спосіб розмови, спосіб створення навмисних ситуацій. Сутність самовиховання. Напрями самовиховання у спорті: самовиховання як самоствердження, самовиховання як самоврядування, самовиховання як самоконтроль. Педагогічне керівництво самовихованням юних спортсменів.	2	2	8
Змістовий модуль 2. Реалізаційні аспекти розвитку індивідуальної професійної кар'єри тренера					
2.1.	Адаптація тренера до професійної діяльності	Передумови формування та реалізації майстерності тренера. Ключові компетентності тренера. Критерії успішності тренера та їх індивідуальний характер. Модель адаптації тренера в післяуніверситетський період. Етапи засвоєння професії. Структурні компоненти спортивно-педагогічної діяльності. Основні етапи адаптації. Кризи професійного становлення. Типи конфліктів професійного розвитку. Характеристика операційної сфери тренера. Професіограма, схема проведення професіографічного аналізу діяльності тренера.	4	2	10

Закінчення табл. 2.6

2.2.	Методичні аспекти професійної майстерності тренера	Визначення професійної майстерності. Поняття про рівні діяльності тренера. Ефективність діяльності тренера. Особистісні та ситуативні передумови підвищення ефективності діяльності. Психологічні критерії майстерності. Функціональні критерії майстерності. «Карта особистості» тренера. Стили діяльності тренера. Імідж тренера. Професійне самовдосконалення тренера.	2	2	8
2.3.	Оцінка труднощів та ризиків у розвитку індивідуальної професійної кар'єри тренера	Психолого-педагогічні знання, що визначають сутність професійної підготовки тренера. Знання психології особистості в контексті диференційованого підходу. Аналіз ситуації та прийняття тренером рішень. Успішність ухвалення педагогічних рішень. Вибір педагогічного впливу. Суб'єктивні причини виникнення конфліктних ситуацій. Типи поведінки тренера у різних конфліктних ситуаціях.	2	2	8
2.4.	Науково-дослідницька та методична робота тренера як основа професійного зростання.	Дослідницька культура спортивного педагога. Особливості застосування методів дослідження у спортивній підготовці. Сутність наукової організації праці тренера. Наукові методи збирання, переробки та зберігання інформації, наукові методи вивчення тренування учнів, наукові методи організації педагогічної праці. Системний підхід до правильності організації праці тренера: правильне формулювання цілей та завдань, вибір оптимальних засобів та методів педагогічної праці: визначення характеру навантажень, аналіз тренування, регулювання уваги та ін. Самоосвіта, самовиховання. Аналіз сучасного стану використання інформаційних технологій у тренерській роботі. Місце та напрями їх використання Інтернет-технології у роботі тренера. Спеціалізовані спортивні портали та сайти. Шляхи вдосконалення використання Інтернет-технологій у промисловості спорту. Використання інноваційних технологій. Прогностична діяльність тренера як основа професійного зростання.	2	4	10
Загалом			20	20	80

Орієнтовна тематика проєктів

1. Володіння педагогічною технікою як умова ефективної роботи тренера (на прикладі обраного виду спорту).
2. Майстерність тренера в управлінні міжособистісними відносинами учасників спортивної групи (команди).
3. Етичні проблеми у діяльності спортивного тренера.
4. Типові труднощі у діяльності педагога-тренера та шляхи їх вирішення (на прикладі обраного виду спорту).
5. Модель медико-педагогічного контролю в обраному виді спорту.
6. Стратегія зміни спортивної спеціалізації тренера: навчання, практика, працевлаштування.
7. Розвиток тренера-науковця в контексті регіональних можливостей провідних наукових шкіл.
8. Формування прогностичних навичок тренера – аналіз передового практичного досвіду (на прикладі обраного виду спорту).
9. Розробка рекреаційних та спортивно-оздоровчих проєктів в контексті розвитку регіону.
10. Реабілітаційна діяльність тренера (на прикладі обраного виду спорту).

Зразковий перелік письмових завдань, передбачених планом практичного заняття

1. Розробіть і заповніть схему/таблицю: «Порівняльна характеристика характеристик особистості учителя-предметника і спортивного педагога /тренера».
2. Розробіть та заповніть схему/таблицю: «Порівняльна характеристика діяльності учителя-предметника та спортивного педагога/тренера».
3. Покажіть на прикладах шляху кар'єрного зростання та визначте кар'єрні перспективи випускника спеціальності 017 Фізична культура і спорт бакалаврського і магістерського рівнів.

4. Запропонуйте рейтинг ефективних способів формування професіоналізму та професійно-педагогічної культури спортивного педагога/тренера.

5. Складіть професіограму спортивного педагога/тренера.

6. Запропонуйте систему профілактики та подолання професійних деформацій спортивного педагога/тренера.

7. Підготуйте презентацію професії/спорту. Уявіть ситуацію, що ви набираєте молодих спортсменів (дорослих) для занять у спортивну групу. У своїй бесіді Вам слід відобразити найпривабливіші сторони спорту/професії.

8. Оцініть рівень виразності умінь до професійного самовиховання у Вас особисто.

9. Розробіть елементи іміджу спортивного педагога/тренера.

10. Проаналізуйте поняття «досвідчений тренер» та «тренер-майстер» – ці поняття потрібно розглядати як синоніми чи містять якісну відмінність?

11. Наведіть зі свого досвіду приклади, що підтверджують, що рівноваженість, гуманність, цілеспрямованість є домінуючими якостями у тренерській професії.

12. Запропонуйте варіанти запобігання появі негативних якостей особистості. Зауважте ті якості, які вам притаманні.

Отже, розроблено методичну систему формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик, яка реалізується через інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс, який дозволив на практиці раціонально використовувати інтеграційні зв'язки між дисциплінами професійної підготовки тренера та системою навчальних практик. Розроблено вектор практичної підготовки майбутнього тренера шляхом виділення, систематизації та змістового наповнення системи навчальних практик; визначено структуру підготовки майбутнього тренера до професійної діяльності та розроблено наскрізний інтеграційно-практичний комплекс, який поєднує загальну соціально-гуманітарну підготовку; спеціально-теоретичну базову підготовку; професійно-педагогічну

підготовку та професійно-практичну підготовку; змодельовано вектор спортивної спеціалізації майбутнього тренера, як систему заходів та організаційно-методичних прийомів, яка забезпечує розвиток та реалізацію здібностей фахівця в напрямі обраного виду спорту; охарактеризовано етапи професійно-практичної підготовки майбутнього тренера та визначено провідні дисципліни на кожному з етапів, обґрунтувати їх трансдисциплінарну інтеграцію з практичною підготовкою тренера.

Висновки до другого розділу

У другому розділі дисертації відповідно до завдань завершено теоретичний блок дослідження, осібно формування поняттєвого апарату, розпочатого в першому розділі, і планомірний тематичний аналіз науково-педагогічної літератури. Окреслені міркування та ідеї забезпечують можливість переведення наукового пошуку в практичну площину.

У процесі системного аналізу джерел встановлено, що вирішення завдань дослідження можливе за рахунок використання комплексу наукових підходів, вибір та стратегія застосування яких зумовлені логікою дослідження та обґрунтованою на попередніх етапах дослідження структурою готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності. Доведено, що процес формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик найбільш ефективно забезпечується засобами компетентнісного, інтеграційного, системного, технологічного та практико-орієнтованого підходів.

З позицій компетентнісного підходу рівень освіти фахівця визначається його здатністю вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду практичної діяльності. *Компетентнісний підхід* у процесі підготовки майбутнього тренера орієнтований на внутрішню зміну ціннісних, мотиваційних структур особистості, її інтересів, установок, позицій, внутрішніх особистісних мотивів оволодіння знаннями, уміннями, способами діяльності. *Системний підхід* дозволяє розглянути професійну підготовку майбутніх тренерів через призму соціально-гуманітарних, медико-

біологічних та професійно-практичних знань; практичних умінь і навичок з техніки, тактики обраного виду спорту та методики його навчання; досвіду фізкультурно-педагогічної тренерської діяльності, сформованого впродовж тривалого проміжку часу, а також досвіду ціннісного ставлення до професійних обов'язків. У контексті *практико-орієнтованого підходу* освітній процес розуміється як спільна діяльність здобувача та викладача, що зорієнтована на практичний досвід майбутнього тренера, формування навичок для професійної самореалізації. Упровадження положень *технологічного підходу* в систему навчальних практик майбутніх тренерів дозволяє отримувати гарантований результат з найменшими ресурсами, коригувати педагогічний процес формування готовності для досягнення освітніх цілей, систематизувати освітній досвід, оперативно вирішувати професійні завдання, створювати комфортні умови для розвитку особистості, раціонально використовувати освітні інструменти, обирати ефективні технології навчання майбутніх тренерів. *Інтеграційний підхід* реалізовано на технологічному та змістовому рівні; він розкриває інтелектуальний потенціал майбутнього тренера, формує складники професійної готовності; створює психолого-педагогічні умови для самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, соціалізації.

Представлено власне визначення терміну «педагогічні умови», яке трактуємо як спеціально створене освітнє середовище закладу вищої освіти, що сприяє формуванню готовності майбутнього тренера до професійної діяльності в сфері фізичної культури та спорту та сукупність методів, прийомів навчально-тренувального процесу, які забезпечують формування зазначеного виду готовності у процесі професійно зорієнтованої підготовки фахівця засобами навчальних практик.

Визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності (науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності та мотивації до

майбутньої тренерської діяльності; інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих дисциплін і фахової практики; формування у майбутнього тренера позитивної мотивації до професійної діяльності; розвиток та становлення професійно орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки; практико зорієнтоване проектування змісту дисциплін професійної підготовки майбутнього тренера).

Обґрунтовано та модельовано педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Реалізація авторської технології включає два компоненти: *теоретичний*, що інтегрує професійні дисципліни в поєднанні з різноманітними активними практичними методами та *навчально-практичний*, що забезпечує входження здобувачів у майбутню професійну сферу за допомогою системи навчальних практик. Пропонована технологія має такі модулі: цільовий, концептуально-методологічний, організаційно-змістовий та аналітико-результативний. Так, *цільовий модуль* відображає соціальне замовлення, мету, завдання пропонованої технології; *концептуально-методологічний модуль* поєднує основні наукові підходи, принципи та структурні компоненти готовності майбутнього тренера до професійної діяльності; *організаційно-змістовий модуль* містить види студентської практики, етапи, умови та суб'єкти процесу формування готовності майбутнього тренера до професійної діяльності, наскрізний інтеграційно-практичний комплекс професійно-практичних дисциплін; *аналітико-результативний модуль* включає критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивно-оцінний), показники, рівні сформованості готовності до професійної діяльності (репродуктивний, продуктивний, евристичний, творчий) та результат упровадження технології, який синхронізовано з метою.

Для реалізації авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик та визначених педагогічних умов було розроблено методичну систему формування професійної готовності майбутніх тренерів, яка передбачає використання інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу, що дозволив раціонально використовувати інтеграційні зв'язки між дисциплінами професійної підготовки тренера та системою навчальних практик на початковому (етапі професійної мотивації), базовому (етапі професійної корекції) і реалізаційному (етапі професійної рефлексії) фахової підготовки.

Центральною ланкою пропонованого інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу є вектор практичної підготовки тренера як структурована система навчальних практик; теоретичною і методичною основою пропонованого комплексу фахівця до проходження навчальних практик є наскрізний інтеграційно-практичний комплекс, який поєднує загальну соціально-гуманітарну; спеціально-теоретичну; професійно-педагогічну та професійно-практичну підготовку. Вектор спортивної спеціалізації (ВСС) розглядається нами як система заходів та організаційно-методичних прийомів, яка забезпечує розвиток та реалізацію здібностей фахівця в напрямку обраного виду спорту. У структурі пропонованого інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу професійної підготовки майбутнього тренера нами визначено наскрізний тематичний *вектор професійно-практичної підготовки, який* містить сім провідних інтеграційних вузлів: інформаційно-комунікативний, психолого-педагогічний, медико-біологічний, рекреаційний, спортивно-технічний, оздоровчо-реабілітаційний та організаційно-управлінський. На кожному з етапів підготовки визначено провідні навчальні дисципліни, які інтегруються із навчальними практиками та забезпечують формування цілісної готовності тренера до майбутньої професійної діяльності.

Матеріали другого розділу представлено публікаціями автора [169; 170; 171; 172; 174; 175].

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ

У розділі представлено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, здоров'язберігальний, рефлексивно-оцінний) та відповідні кожному з них показники готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, які охарактеризовано за репродуктивним, продуктивним, евристичним і творчими рівнями; окреслені критерії та показники стали основою діагностування поточного стану та аналізу ефективності авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик на організаційній, констатувальній та формувальній стадіях експерименту з упровадження запропонованої педагогічної технології; окреслено шляхи її реалізації та узагальнено результати педагогічного експерименту.

3.1. Моделювання комплексу діагностичних чинників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Використання технологічного прийому моделювання в нашому дослідженні дозволяє найповніше і точно відобразити кластери планування, проектування, конструювання готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності. Можливе вирішення завдання знаходження оптимального комплексу діагностичних факторів успішної професійної діяльності майбутнього тренера (яка є багатокритеріальною та багатофакторною) визначається моделлю, що описує функціональні особливості комплексу діагностичних факторів успішної діяльності фахівця та дозволяє спроектувати критерії та показники готовності до професійної діяльності .

З метою вирішення практичних завдань дослідження виникає потреба деталізувати критерії та показники, за допомогою яких можна простежити

динаміку формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності у системі навчальних практик.

Актуальним завданням доведення ефективності розробленої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів є формулювання доцільності та якості критеріїв, за якими оцінюється готовність майбутніх тренерів до професійної діяльності. Доцільність визначається виокремленням системи об'єктивних критеріїв, які є мірилом готовності до професійної діяльності та демонструють динаміку її розвитку за властивими їм показниками й рівнями сформованості.

Пропонуємо звернути увагу на тлумачення поняття «критерій» у різних джерелах. Так, у словнику іншомовних слів під окресленою лексемою мається на увазі ознака, на основі якої формується оцінка якості об'єкта, процесу, мірило такої оцінки. Зазначено, що, не будучи реально існуючою якістю або властивістю об'єкта, критерій є ідеальним уявленням суб'єкта оцінювання про те, яким має бути об'єкт в ідеалі. У словниковій статті також апелюється до того, що за допомогою критерію як такого визначається реальний стан об'єкту (Словник іншомовних слів, 2000). У «Педагогічному словникові професійної освіти» під поняттям «критерій» розуміється засіб міркування, ознака, на основі якої проводиться визначення або класифікація чого-небудь, мірило оцінки (Гончаренко, 2000).

А. Губа потрактовує критерій як якість, властивість, ознаку досліджуваного об'єкта, що дають можливість дійти висновків про його стан, рівень розвитку та функціонування (Губа, 2010, с. 300).

Отже, критерій – це певний вказівник, зразок, за яким можна будувати висновки про стан підготовленості суб'єкта до будь-якої діяльності. Згідно з теоретичним і практичним вимогами до професійної освіти, критерії мають відображати головні закономірності формування особистості майбутнього тренера, бути об'єднувальною ланкою професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів, відображати єдність між якісними і кількісними показниками готовності (Іванова, 2010; Мирончук, 2018).

На основі аналізу низки джерел науково-педагогічної літератури нами систематизовано загальні вимоги до критеріїв з урахуванням специфіки професійно-педагогічної підготовки майбутніх тренерів:

– критерії повинні бути розкриті через ряд якісних показників (ознак), за мірою прояву яких можна судити про виразність критерію;

– критерії повинні відображати динаміку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності у часі та педагогічному просторі;

– критерії мають максимально охоплювати основні види педагогічної діяльності у професії підготовки майбутнього тренера (Іванова, 2010; Кравченко, 2018).

Також зазначимо, що в процесі розроблення критеріїв та показників до характеристик критеріїв важливими виступають однозначність (однакове потлумачення в межах дослідження), адекватність (відповідність природі досліджуваного явища), обґрунтованість (правомірність диференціювання рівнів розвитку явища), надійність (здатність зменшення розходження в ситуації повторного оцінювання), відтворення всіх елементів явища (Гузій, 2007. с. 372). Додамо також, що для критеріїв є важливим відображення динаміки вимірюваної якості в просторі й часі, що втілюється за рахунок розкриття їх показників. Інтенсивність прояву останніх є ідентифікатором рівня сформованості конкретного критерію (Іванова, 2010, с. 153).

Важливо зазначити, що кожен критерій є сукупністю низки показників, які розкривають зміст критерію, уточнюють його значення та є доступними для оцінювання. Показник та критерій перебувають у постійному взаємозв'язку, так як, з одного боку, якість першого повністю залежить від того, наскільки він об'єктивно та повно характеризує прийнятий критерій, а з іншого боку, науково обґрунтований вибір критеріїв зумовлений доцільним вибором зрозумілих показників (Кравченко, 2018).

Принагідно зазначимо, що показник – це опис характеристики об'єкта, яка визнається суттєвим та актуальним у процесі оцінювання (Словник

іншомовних слів, с.15); кількісна характеристика явища або часткова складова процесу розвитку.

У визначенні показників, на наше переконання, необхідно дотримувались вимог, узагальнених Ю. Поповським:

- чіткість показників, їхня змістовність та вимірність;
- системність показників, котра репрезентує найбільш повну характеристику досліджуваного процесу;
- гнучкість, адаптивність, здатність відображати всі потенційні зміни об'єкта;
- ефективність показників (Поповський, 2013).

Отже, під показником розуміємо ступінь прояву критерію, його якісну та кількісну характеристику, за якою визначається стан об'єкта. У літературі лексема «показник» ототожнюється зі свідченням, доказом, ознакою, індикатором чого-небудь. Іншими словами, це певна величина або якість змінної, міра прояву критерію; кількісна чи якісна характеристика, за якою визначають різні стани об'єкта, роблять висновок про розвиток чи рух чого-небудь. Критерій – це група показників, які його характеризують у якісному та кількісному аспектах; найбільш загальна властивість, синтетична ознака, завдяки якій оцінюють те чи те явище, а показники відносно нього є частковими критеріями (Мирончук, 2018).

В. Багрій розглядає поняття «показник» як набір якісних та кількісних характеристик критерію. Науковиця вважає, що при визначенні показників ефективності діяльності необхідно дотримуватися таких вимог:

- чіткість визначення змісту показників та можливість їх вимірювання;
- системність показників, що забезпечує повну характеристику досліджуваного процесу;
- гнучкість, адаптивність;
- здатність відображати всі можливі зміни об'єкта;
- результативність, ефективність показників (Багрій, 2012).

Ураховуючи результати вітчизняних та зарубіжних досліджень, а також теоретичні уявлення про змістовні характеристики і специфічні особливості процесу розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в системі навчальних практик, вважаємо за необхідне виділити такі критерії сформованості: *мотиваційно-ціннісний, когнітивний, здоров'язберігальний, діяльнісний та рефлексивно-оцінний*. У таблиці 3.1 представлено характеристику кожного з виділених критеріїв та показників.

Так *мотиваційно-ціннісний критерій* характеризується:

- потребою майбутнього тренера в інтелектуальному саморозвитку та самореалізації, особистісному та професійному зростанні з метою досягнення успіху;
- потребою у творчому перетворенні навчально-виховного процесу та у систематичному підвищенні його ефективності в умовах співпраці;
- інтересом до пошуку нових способів та засобів розвитку особистості спортсмена;
- підвищенням інтересу до власної тренувальної діяльності;
- стійким прагненням до створення та використання авторських тренувальних методик.

Мотиваційно-ціннісний критерій дозволяє оцінити динаміку розвитку низки якостей майбутнього тренера, серед яких:

- цінності професійної діяльності та цінності, що розкривають професійний статус тренера;
- культура рухової діяльності; культура міжособистісних стосунків у системі тренер-спортсмен;
- усвідомлення суспільної значущості праці тренера; престижність тренерської діяльності;
- постійне прагнення до оновлення знань у сфері фізкультурно-спортивної освіти;
- цінності, що виявляють ступінь залученості особистості в тренерську професію тощо.

Таблиця 3.1

Взаємозалежність критеріїв та показників сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Критерій	Показники	Рівень сформованості			
		Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
Мотиваційно-ціннісний	потреба у професійному самовизначенні	відсутність стійкого інтересу до майбутньої професійної діяльності, відсутність мотивації досягнення та не розуміння соціальної значущості професії тренера	розуміння важливості розвитку професійної діяльності, належний стан професійної мотивації, розвинений ступінь мотивації досягнення	сформований стійкий інтерес до майбутньої професійної діяльності, розвинена мотивація досягнення в професійній діяльності та сформоване розуміння соціальної значущості майбутньої професії	усвідомлення готовності до професійної діяльності як внутрішня потреба розвитку особистості тренера; ступінь мотивації досягнення розвинений на рівні професійного самоусвідомлення
	цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії				
	розуміння соціальної значущості професії тренера				
Когнітивний	сформованість системи прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування	знання з соціально-гуманітарних, медико-біологічних і професійно-практичних дисциплін мають безсистемний характер і неорієнтовані на професійну діяльність.	знання з соціально-гуманітарних, медико-біологічних і професійно-практичних дисциплін структуровані і частково спрямовані на професійну діяльність; відсутній зв'язок із практикою майбутньої професії.	практико-орієнтовані знання носять системний характер і орієнтовані на майбутню професійну діяльність; належне володіння методиками дослідження функціональних показників та технологій організації професійної діяльності	знання мають системний характер, чітко структуровані, спрямовані на професійну діяльність майбутнього тренера. сформована функціональна міжпредметна система професійно-практичного знання.
	ступінь функціональності (дієвості) та творча реалізація знань	Загальна інформованість із питань володіння методиками дослідження функціональних показників та технологій організації діяльності	Вибіркова інформованість із питань застосування методик дослідження функціональних показників та технологій організації професійної діяльності.		системне застосування методик дослідження функціональних показників та технологій організації професійної діяльності.

Продовження табл. 3.1.

<p>Діяльнісний</p>	<p>здатність до інтеграції теоретичних знань та практичної підготовки здійснення планування, організації і реалізації тренувальних методик системна етапна реалізація спортивної спеціалізації тренера</p>	<p>майбутні тренери визначають напрям і структуру тренувальних методик лише під чітким зовнішнім контролем, самотивація не розвинена; відсутня системність у реалізації спортивної спеціалізації тренера</p>	<p>фахівці розуміють важливість інтеграції теоретичних знань і практичної підготовки, потребують постійної підтримки і корекції у плануванні тренувальних методик, прояви самотивації фрагментарні і несистемні</p>	<p>майбутні тренери науково обґрунтовано визначають зміст і структуру тренувальних методик, розвинені аналітичні, прогностичні проектувальні уміння, самотивація розвинена на достатньому рівні; відмічається чітка системність і послідовність у реалізації спортивної спеціалізації тренера</p>	<p>сформована цілісна інтеграційна система професійно-практичних знань та їхнього прояву в системі навчальних практик. Фахівці самостійно і нестереотипно планують структуру власної тренерської діяльності на основі самотивації з врахуванням особистого спортивного досвіду</p>
<p>Здоров'язберігальний</p>	<p>вміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя; знання медико-біологічних та психолого педагогічних аспектів здоров'язбереження; володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів</p>	<p>знання основ здоров'язбереження, здорового способу життя та науково-обґрунтованої побудови навчально-тренувального процесу носять фрагментарний, безсистемний характер. Здобувачі не володіють навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів на вихованців.</p>	<p>майбутні фахівці мають сформовані навички оцінювання власної діяльності і діяльності вихованців з позиції здорового способу життя; на евристичному рівні засвоєні медико-біологічні та психолого-педагогічні аспекти здоров'язбереження. Здобувач є особистим прикладом дотримання здорового способу життя.</p>	<p>відмічається науково-обґрунтоване знання основ здорового способу життя, технологій здоров'язбереження, та побудови навчально-тренувального процесу з врахуванням сенситивних періодів розвитку. Здобувачі не мають проблем з дотримання здорового способу життя, є взірцем для своїх вихованців. У навчально-тренувальному процесі не допускають перетренувань, перевтоми</p>	<p>ідеї здоров'язбереження є центральною ланкою професійної діяльності. Знання наукових основ проведення навчально-тренувальних занять орієнтовано в першу чергу на збереження і покращення здоров'я вихованців. Системне і науково обґрунтоване використання здоров'язберігальних технологій у процесі практик, застосування методик оцінки показників фізичного і психічного здоров'я.</p>

Закінчення табл. 3.1

Рефлексивно-оцінний	самоаналіз сформованості професійної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	відсутність розуміння важливості системи навчальних практик у професійному становленні тренера. Здобувачі не здатні об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності та практичної підготовки, помічати помилки і недоліки, слабкий розвиток самоконтролю, самооцінки, прагнення до самовдосконалення та професійного становлення.	несистемне усвідомлення важливості практичної підготовки, уміння аналізувати власний досвід і оцінювати результати, уміння виправляти можливі помилки. Майбутні фахівці здійснюють самооцінку; самоаналіз власної практичної діяльності, але не здатні вносити об'єктивні корективи та прогнозувати динаміку. Практична підготовка використовується для задоволення потреби в професійному та особистісному зростанні.	здобувачі чітко усвідомлюють важливість навчальних практик у професійному становленні тренера; об'єктивно оцінюють результати практичної підготовки, аналізують і виправляють помилки і недоліки, мають розвинений ступінь самоконтролю, самооцінки, прагнення до самовдосконалення та професійного становлення	сформоване стійке усвідомлення важливості практичної підготовки, уміння аналізувати власний тренерський досвід і оцінювати результати, уміння виправляти можливі помилки. Майбутні тренери уміють прогнозувати можливі ускладнення під час знаходження рішення до поставленого завдання; займається самоосвітою та самовдосконаленням; відповідають за наслідки власних дій; використовують особистий спортивний досвід та впевнено надають допомогу іншим
	здатність до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення				
	професійна рефлексія				

Зміст мотиваційно-ціннісного критерію відображають такі показники: потреба у професійному самовизначенні, цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії, розуміння соціальної значущості професії тренера.

Когнітивний критерій розглядаємо через сформованість сукупності знань про сутність практичної діяльності тренера; володіння сукупністю професійно-практичних та психолого-педагогічних знань, необхідних для діяльності майбутнього тренера; знання методології проведення тренувальних занять з різновіковими групами населення; здатність до структурно-системного бачення навчально-тренувального процесу (встановлення зв'язків об'єктів та їх причин, пов'язаних з ними проблем, володіння загальним підходом до з'ясування суті будь-яких об'єктів і явищ); встановлення подібності та відмінності між своїми ідеями та задумами та нововведеннями тренерів-професіоналів, здатність визначати доцільність їх доопрацювання та впровадження. Когнітивний компонент є теоретичною базою та інструментом діяльності майбутнього тренера, передумовою для його методичного зростання та саморозвитку.

До показників сформованості готовності майбутнього тренера до професійної діяльності за цим критерієм відносяться обсяг, повнота та глибина професійно-практичних знань, їх якість, системність, міцність та усвідомленість. При цьому йдеться не тільки про знання основних фізкультурно-спортивних закономірностей, а й про загальні знання фахівця, широту його ерудиції, поінформованість про події в різних сферах життя суспільства, і, насамперед, про спортивні події на всіх рівнях їх організації. Перелічені ознаки та показники є взаємозалежними, ґрунтуються на комбінації різних типів знань та визначають готовність тренера на запит спортсменів у будь-який момент поділитися цими знаннями з ними, навести актуальні приклади для ілюстрації проблем, що розглядаються на тренувальному занятті чи спортивному заході, провести паралелі з подіями в спортивній команді (колективі).

Також важливим показником когнітивного критерію розглядаємо функціональність (дієвість) знань – наявність умінь їх використання в процесі рішення практикоорієнтованих задач, що, передбачає конкретне визначення основних напрямів застосування знань у практичній діяльності тренера та

змістовну характеристику методів, процедур і методики дій щодо послуговування як теоретичними, так і практичними знаннями. До показників цього компоненту відносимо також рівень володіння фізкультурно-спортивними термінами; здатність до креативу щодо реалізації засвоєних знань і вмінь (отримання нових знань на базі минулих); здатність до самооцінювання; володіння професійно-значущими фізкультурно-спортивними і здоров'язберігальними технологіями, методами та формами майбутньої тренерської діяльності, знання і розуміння основних професійних понять і норм, необхідних для подальшої професійної діяльності (Поповський, 2013). Важливо зазначити, що когнітивний критерій є оцінним показником умінь зосереджувати мислення на розв'язанні практико-орієнтованих завдань, що виникають в результаті розходження наукових ідей і концепцій або розходження теорії і практики. Отже, до показників когнітивного критерію відносимо систему прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування, функціональність (дієвість) та творчу реалізацію знань.

Діяльнісний критерій дозволяє оцінити вміння розробляти логіку процесу створення авторських тренувальних новацій; уміння самостійно проєктувати нові фізкультурно-спортивні технології, моделі тренування та системи виховної діяльності й інші освітні нововведення; уміння самостійно розробляти діагностичний інструментарій та проводити оцінювання ефективності тренувальної методики; прагнення узагальнювати та інтерпретувати динаміку отриманих даних.

Діяльнісний критерій передбачає наявність ознак готовності, необхідних для проєктування та реалізації навчально-тренувального процесу в логіці досягнення спортивного результату та здоров'язбереження. Цей критерій передбачає такі вміння як:

- гностичні вміння;
- методичні вміння, що полягають у відборі та застосуванні оптимальних методик та технологій фізкультурно-спортивної діяльності;

– ідеологічні вміння, що включають популяризацію здорового способу життя;

– організаційно-комунікативні навички, що розвивають ініціативи тренера, націлені на відновлення фізичного, емоційного та психічного здоров'я.

Тобто, здобувач має критично осмислювати, систематизувати, якісно оцінювати матеріал, правильно послуговуватися ним для вирішення конкретних завдань (Поповський, 2013).

Показниками діяльнісного критерію нами визначено: здатність до інтеграції теоретичних знань та практичної підготовки; здійснення планування, організації і реалізації тренувальних методик; системна поетапна реалізація спортивної спеціалізації тренера.

Здоров'язберігальний критерій передбачає оцінювання життєвих навичок майбутнього тренера, що сприяють фізичному, соціальному, психічному та духовному здоров'ю, а саме: життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю (навички раціонального харчування, рухової активності, санітарно-гігієнічні навички, режим діяльності та відпочинку); життєві навички, які сприяють соціальному здоров'ю (навички ефективного спілкування, співчуття, поведінки в умовах тиску, загроз, спільної діяльності); життєві навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю (самоусвідомлення, самооцінка, аналіз проблем та прийняття рішень, навички самоконтролю, мотивація успіху та тренування волі). Здоров'язберігальний критерій оцінюється за знанневим, поведінковим та емоційно-ціннісним аспектами.

За знанневим аспектом оцінюється обізнаність, поінформованість майбутніх тренерів про здоров'я людини та особливості, способи його збереження (критерії здоров'я, сутність, види та ін.); знання про чинники, які негативно та позитивно впливають на стан здоров'я людини; знання про способи збереження та зміцнення здоров'я. Поведінковий – дозволяє визначити відповідність дій та вчинків майбутнього тренера вимогам здорового способу життя (загартування, заняття фізичними вправами, раціональне харчування, дотримання правил гігієни, відмова від шкідливих звичок, уникнення перевтоми

і перетренованості). Емоційно-ціннісний аспект дозволяє визначити особливості ставлення здобувачів до власного здоров'я та здоров'я юних спортсменів. У цьому аспекті оцінюється переживання за власне здоров'я, прагнення до збереження останнього; оцінні судження, що характеризують активно позитивне емоційне ставлення студентів до здоров'я підопічних; наявність особистісної мотивації студентів до здорового способу життя та сформованість системи цінностей та потреб в оздоровчій діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я.

Показниками здоров'язберігального критерію нами визначено вміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя; знання медико-біологічних та психолого-педагогічних аспектів здоров'язбереження; володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів.

Рефлексивно-оцінний критерій розкриває вміння аналізувати навчально-тренувальний процес та його результати; уміння визначати ефективність авторського освітнього продукту; здатність до суб'єктивної оцінки результатів власної тренерської діяльності; усвідомлення своїх конкурентних переваг та прагнення до їх нарощування; уміння оцінювати відповідність фізкультурно-спортивних технологій, що використовуються тренером, сучасним вимогам.

Рефлексивно-оцінний компонент готовності ідображає здатність майбутнього тренера до аналізу та оцінки своєї професійної компетентності. Цей критерій опосередкований вмінням блокувати неефективні та розвивати ефективні стратегії реалізації фізкультурно-спортивної діяльності: він забезпечує осмислення наявного досвіду в цій сфері та прогнозування наслідків збереження та/або зміни застосовуваних стратегій. Зіставлення прогнозованих та реально отриманих результатів дає можливість скоригувати цілі та способи професійної діяльності, спроектувати власну траєкторію саморозвитку та самовдосконалення, виробити індивідуальний тренерський стиль.

Пропонований критерій висвітлює такі елементи готовності, як уміння тренера оцінювати ефективність своєї професійної діяльності; розуміння власної

конкурентоспроможності та бажання нарощувати свої конкурентні переваги, прагнення послідовно і неперервно виявляти відповідність сучасним вимогам методик і технологій, що застосовуються в тренерській роботі. Зазначений критерій допоможе оцінити етику та мораль, професійну відповідальність майбутнього тренера.

Показниками цього критерію є:

- самоаналіз сформованості професійної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності;
- здатність до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення;
- професійна рефлексія.

Усі компоненти досліджуваної готовності майбутнього тренера до професійної діяльності працюють не ізольовано, а в кооперації один з одним, інтегративно. Готовність майбутніх тренерів до професійної діяльності визначається певним рівнем залежно від прояву тих чи тих критеріїв і показників. Рівень є показником діалектичності процесу розвитку певної властивості; відношенням «вищих» і «нижчих» ступенів розвитку структур будь-яких об'єктів або процесів; дискретністю, структурністю процесу розвитку готовності та є показником цілісності, системності означеної якості, ступенем її розвитку. Рівневий підхід дозволяє потлумачувати будь-який процес розвитку особистості як перехід від нижчого рівня до вищого, складнішого і якісно відмінного (Шабалдак, 2017). Ураховуючи співвідношення та ступінь вияву означених показників, визначаємо сформованість готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності за репродуктивним, продуктивним, евристичним та творчим рівнями.

Репродуктивний рівень відрізняється несформованістю основних компонентів готовності майбутнього тренера. Респонденти цього рівня мають низький індекс емпатійності, альтруїстичності, не усвідомлюють себе як суб'єкта професійної діяльності. Репродуктивний рівень сформованості готовності означає, що здобувач не має уявлення про себе як про тренера,

професійно-практичні знання та прикладні вміння в нього відсутні або сформовані стихійно, тому недостатньо повні та неґрунтовні. Сама тренерська діяльність розуміється окремими діями, виконавчими актами. Як правило такі здобувачі мало цікавляться питаннями, пов'язаними з вихованням та розвитком дітей та підлітків; не замислюються про можливість професійної тренерської діяльності, не мають мотиву її вибору. У них відмічається низька чи неадекватно занижена самооцінка професійно значущих професійних якостей. Такий рівень сформованості негативно впливає на готовність майбутніх фахівців спортивної сфери до вибору професійної тренерської діяльності. Рефлексивні якості виявляються слабо, здобувачі не мають бажання досягти ефективності роботи у виконанні професійних функцій.

Здобувачі, які належать до цього рівня, засвоюють навчальний матеріал поверхово, і як результат їхні знання є несистемними та фрагментарними. Уміння працювати з джерелами інформації в таких здобувачів сформовані недостатньо, а інтерес у роботі з науково-педагогічною літературою не виявляється. Ці здобувачі демонструють недостатній рівень сформованості знань, умінь та навичок роботи з дітьми різного віку; практичні дії вони виконують рефлексивно за аналогією, за допомогою та під керівництвом викладача. Здобувачам освіти цього рівня не вистачає самостійності в прийнятті рішень, їм важко проаналізувати та проводити самооцінку діяльності. Вони демонструють недостатню стійкість до проблемних моментів у тренерській роботі, частково контролюють свій емоційний стан, не проявляють стійких вольових зусиль до роботи зі спортсменами.

Продуктивний рівень характеризується тим, що починають функціонувати лише окремі компоненти готовності здобувачів, ініційовані не їхніми внутрішніми потребами, а зовнішніми вимогами. Респонденти важко і необ'єктивно оцінюють процес і результат своїх дій, не отримують від них повноцінного задоволення. Спостерігаються пізнавальний інтерес та мотивація до вирішення проблемних ситуацій у тренерській діяльності, дається рефлексивна оцінка цієї діяльності; здобувачі проєктують різні варіанти

розвитку траєкторії власної професійної діяльності. Типовим для студентів цього рівня є прагнення до розвитку, професійного самовдосконалення, рефлексивна позиція, висока самооцінка професійно важливих якостей, самореалізація через вироблення індивідуального плану розвитку. Також для досліджуваних цього рівня характерно емоційно-ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, вони осмислюють її соціальне і особистісне значення в майбутньому. Простежується позитивна, але не завжди усвідомлена й стійка мотивація до отримання знань, набуття практико-орієнтованих умінь та навичок. Знання з дисциплін соціально-гуманітарного, професійно-практичного та медико-біологічного циклу достатньо систематизовані, але міждисциплінарні зв'язки нестійкі і фрагментарні. Отримані знання майбутні тренери застосовують за шаблоном, потребують постійного контролю та підтримки викладача; вони прагнуть навчитися аналізувати свою діяльність, оцінювати її результативність та перспективи. У студентів цього рівня можна помітити часткову стійкість до різних емоційних моментів у тренерській діяльності, стійкість вольових зусиль.

Евристичний рівень сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності характеризується несистемним освоєнням психолого-педагогічних, медико-біологічних та професійно-практичних знань; усвідомленням значення ролі професії тренера у суспільстві. Часто на цьому рівні самооцінка здобувачів є неадекватною; мотиви вибору професії тренера часто є нестійкими. Досить часто міждисциплінарні зв'язки нестійкі і фрагментарні. Отримані знання застосовуються за алгоритмом, не переносяться на реальні практичні ситуації, здобувачі потребують постійного контролю та підтримки викладача чи керівника практики; нерідко виникають проблеми з аналізом ефективності власної професійно-практичної діяльності, з оцінюванням її результативності та окресленням перспектив розвитку. Здобувачі мають достатній ступінь розвитку спостережливості, відповідальності, творче мислення, а також стійку потребу підвищувати свій рівень професійних знань та вдосконалювати прикладні вміння. Професійна

рефлексія розвинена, але носить несистемний характер. Евристичний рівень фіксує належну сформованість всіх компонентів готовності з певними прогалинами. Як результат відсутні єдність та взаємодія. Здобувачі прагнуть уникати стереотипних дій, постійно шукають неординарні теоретичні та практичні рішення проблемних ситуацій, намагаються актуалізувати належний емоційний стан у професійній діяльності, прагнуть самостійно оцінювати та регулювати власну практичну діяльність, нести відповідальність за її результати. Для майбутніх тренерів властиво адекватне усвідомлення практичної готовності до майбутньої фізкультурно-спортивної діяльності. Здобувачі впевнено застосовують знання в реальних ситуаціях.

Творчий рівень сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності характеризується такими показниками:

- усвідомленням значення ролі професії тренера у суспільстві;
- креативним підходом до освоєння психолого-педагогічних, медико-біологічних та професійно-практичних знань;
- стійким, творчим ставленням студентів до професійної діяльності;
- адекватною самооцінкою;
- вираженим мотивом вибору професії тренера.

Здобувач має високорозвинену спостережливість, урівноваженість, відповідальність, комунікабельність, творче мислення, а також стійку потребу підвищувати свій рівень знань та вдосконалювати прикладні вміння. У структурі розвитку особистості майбутнього тренера гармонійно поєднуються спортивні та педагогічні інтереси та потреби. Розвинена рефлексія та креативна самостійність створюють умови для ефективного формування фахівця фізкультурно-спортивного профілю з відповідним рівнем психолого-педагогічної підготовки. Творчий рівень фіксує сформованість всіх компонентів готовності у їхній єдності та взаємодії. Здобувачі прагнуть уникати стереотипних дій, постійно шукають неординарні теоретичні та практичні ходи, способи керувати собою, актуалізувати належний емоційний стан, самостійно оцінювати та коригувати власну практичну діяльність, нести відповідальності за

неї. На цьому рівні майбутні тренери мають систему дій з пошуку знань з елементами творчості. Також окресленим діям притаманні дослідницько-пошукові, проблемні методи і прийоми пізнання. Здобувачі мають усвідомлення практичної готовності до майбутньої тренерської діяльності, упевнено застосовують знання на практиці, здатні до імпровізації, аналізу та оцінки власної діяльності. Цей рівень готовності характеризується сформованістю власних поглядів, переконань, емоційною стійкістю, працездатністю, наполегливістю, організованістю, креативністю.

Фіксування особистісних змін, що відбуваються, здійснюється в розробленій системі вимірювальних процедур. Щоб визначити рівень готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності нами використовувалися такі методики: анкетування, тестування, інтерв'ювання, «Інтегральна оцінка рівня фізичного здоров'я» (Г. Опанасенко), методика «Визначення рівня підготовленості людини до занять фізичною культурою і спортом» (П. Плахтій), методика «Мотивація професійної діяльності» (К. Замфір); методика визначення професійно-педагогічної майстерності майбутніх фахівців (С. Гільманов). Також в експерименті використовувався ряд «суб'єктивних» методик, суть яких полягає в тому, що студенти самі оцінюють зміни, що відбуваються з ними в результаті участі в спеціальному курсі «Моделювання професійної кар'єри тренера».

У таблиці 3.2 представлено діагностичний інструментарій дослідження сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

Вибрані нами методики, які забезпечують отримання даних, відрізнялися низкою особливостей, серед яких:

- адекватність (дали можливість отримати дані, що демонстрували реальну ситуацію суб'єктів діагностування);
- об'єктивність (відсутність суб'єктивної точки зору в аналізі отриманих даних);
- повнота даних (достатня кількість даних, потрібних для вивчення реального стану суб'єкта діагностування).

Діагностичний інструментарій сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Критерій (компонент) сформованості	Метод діагностики
Мотиваційно-ціннісний	- методика «Мотивація професійної діяльності» К. Замфір; - методика визначення професійно-педагогічної майстерності студентів С. Гільманова; - аналіз експертних оцінок.
Когнітивний	- навчальні тести; - експертна оцінка; - комп'ютерне тестування; - аналіз поточної успішності.
Операційно-діяльнісний	- ситуаційні завдання, що потребують прояву інтегрованих практико орієнтованих знань; - експертні оцінки; - аналіз результатів практики.
Здоров'язберігальний	- «Інтегральна оцінка рівня фізичного здоров'я» (Г. Опанасенко); - методика П. Плахтія «Визначення рівня підготовленості людини до занять фізичною культурою і спортом»; - навчальна комп'ютерна програма «Методи діагностики функціонального стану організму людини».
Рефлексивно-оцінний	- методика оцінки рівня розвитку професійної рефлексії; - методика Дембо–Рубінштейн «Діагностика самоставлення»; - експертні оцінки; - аналіз результатів практики.

Таким чином, визначені нами критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності є основою діагностування поточного стану та аналізу ефективності авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Ефективність виділених показників формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності оцінюється за трьома рівнями сформованості готовності (репродуктивний, продуктивний та мобільний (креативний)) залежно від ступеня прояву показників та відповідно до обраних критеріїв (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний,

здоров'язберігальний та рефлексивно-оцінний). Доведено, що ціннісно-мотиваційний критерій відображає аксіологічну і стимулювальну функції системи навчальних практик майбутнього тренера та містить систему мотивів і потреб, особистих цінностей і сенсів і висвітлює включає систему міждисциплінарних наукових знань, їхню практичність та функціональність, передбачає навички аналізу наукових фактів, інтерпретації результатів навчання та впровадження їх у практику; операційно-діяльнісний критерій передбачає оцінку прикладних умінь майбутнього тренера, які сформовані на основі інтеграції професійно орієнтованих знань та практичної підготовки; здоров'язберігальний критерій дозволяє оцінити рівень готовності майбутнього тренера до здійснення професійної діяльності з використання технологій діагностики, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я; рефлексивно-оцінний – визначає здатність майбутніх тренерів проводити оцінку результатів власної діяльності з точки зору досягнення запланованої мети, виявляти способи цієї діяльності, оцінювати та аналізувати їх продуктивність для подальшого використання з урахуванням специфіки професії тренера.

Представлені критерії та рівні готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності є важливим чинником для проведення та аналізу результатів педагогічного експерименту, який може дозволити визначити ефективність розробленої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик.

3.2. Характеристика змісту, технології та організації експериментального дослідження

Програма впровадження авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик містила організаційний, констатувальний та формувальний стадії експерименту.

Організаційний і констатувальний стадії експерименту включали в себе теоретичне вивчення комплексу наукових підходів; розробку та обґрунтування

педагогічних умов; виявлення початкового стану сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності; обґрунтування та конструювання моделі авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Особливу увагу було зосереджено на реалізації завдань операційно-змістового блоку пропонованої моделі, який включав інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс, наскрізний інтеграційно-практичний комплекс (блоки загальної соціально-гуманітарної підготовки, спеціально-теоретичної базової підготовки, професійно-педагогічної підготовки та професійно-практичної підготовки), вектор спортивної спеціалізації та наскрізний тематичний вектор професійно-практичної підготовки фахівця. Це забезпечило інноваційний характер пропонованої моделі й визначило необхідність експериментальної перевірки її ефективності в освітньому процесі шляхом упровадження комплексу навчальних дисциплін на *початковому етапі (етапі професійної мотивації)* «Професійна діяльність в галузі фізичної культури» та «Теорія фізичної культури»); на *базовому етапі (етапі професійної корекції)* – «Управління у фізичній культурі та спорті» і «Спортивна метрологія»; на *реалізаційному етапі (етапі професійної рефлексії)* - «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» та «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера».

На стадії констатувального дослідження провідним завданням було визначено оцінку вихідного стану сформованості професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик; завданням формувального етапу дослідження – оцінка ефективності авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів. Пропонована технологія, а також сформульовані на її основі практичні рекомендації можуть використовуватися для оптимізації професійної підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти. На рисунку 3.1 наведено програму експериментальної роботи.

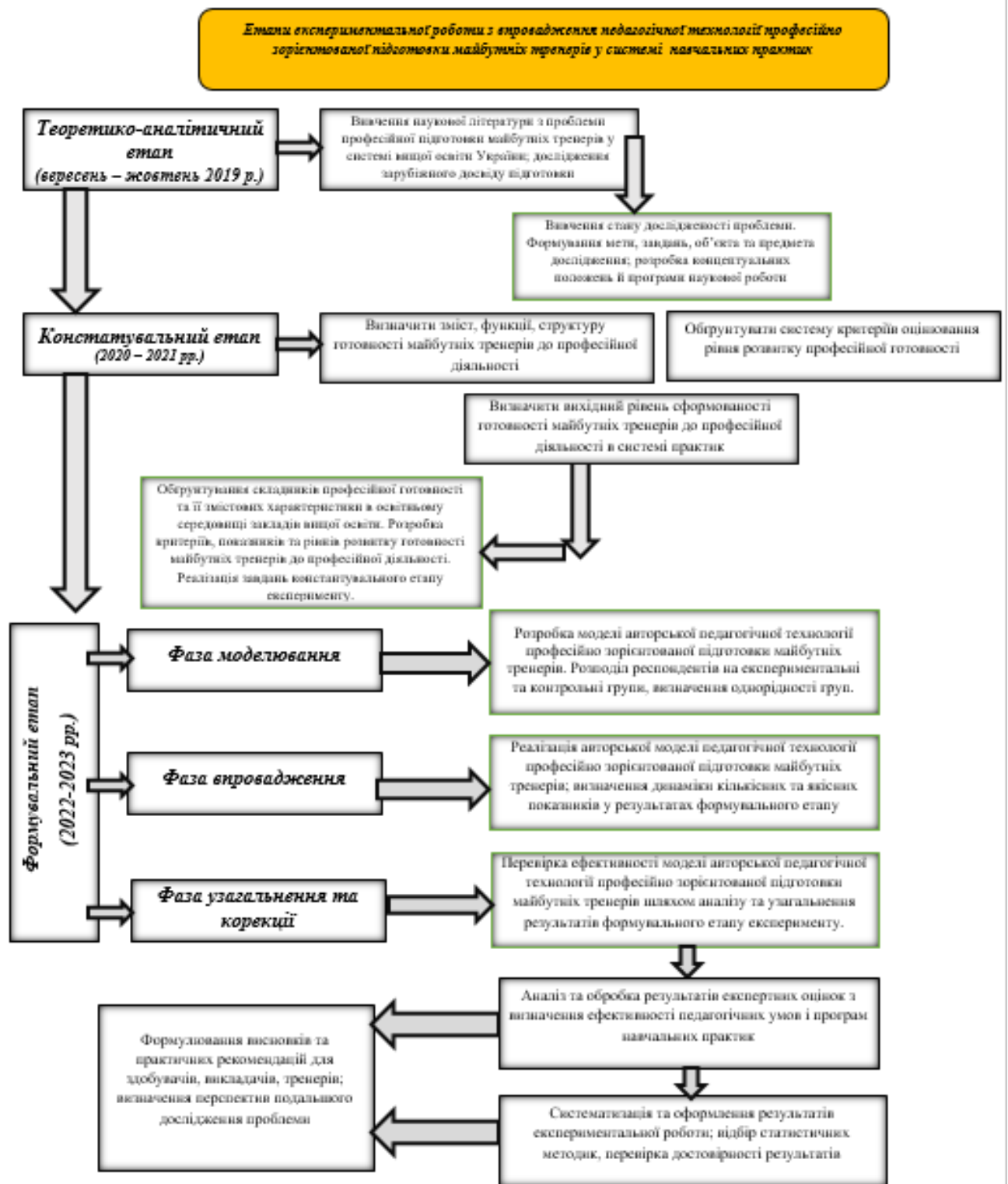

Рис. 3.1. Структура та послідовність експериментальної роботи з розвитку професійно зорієнтованої підготовки майбутніх

Теоретико-аналітичний етап експерименту (2019 рік) було присвячено аналізу наукової літератури з проблеми професійної підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти, визначено дефініцію «професійна

компетентність майбутнього тренера», «готовність до професійної діяльності», досліджено генезу й сучасний стану системи професійної підготовки майбутнього тренера, проаналізовано міжнародний досвід підготовки. У контексті завдань теоретико-аналітичного етапу експерименту було констатовано відсутність єдино прийнятої дефініції терміну «професійна підготовка майбутнього тренера» та його логічної адаптації щодо завдань спортивно-педагогічної науки, реалізації практичної підготовки фахівця; відсутність системних досліджень процесу професійно-практичної підготовки майбутнього тренера контексті положень компетентнісного, системного, інтеграційного, технологічного та практико-орієнтованого підходу.

На цьому етапі обґрунтовано стан дослідженості проблеми професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в контексті розвитку спортивно-педагогічної науки, сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт та предмет дослідження; розроблено концептуальні положення й програму експериментальної роботи.

Констатувальний етап експерименту (2020–2021 рр.) був спрямований на обґрунтування змісту та структури готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, визначення системи критеріїв, показників та рівнів оцінювання розвитку такої готовності. Ставилися наступні завдання: визначити рівень розуміння викладачами актуальності проблеми підготовки майбутніх тренерів до практичної діяльності; виявити стан сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки відповідно репродуктивного, продуктивного, евристичного та творчого рівнів.

Формувальний етап експерименту (2022–2023 рр.) було умовно поділено нами на фази: моделювання, впровадження і узагальнення і корекції.

Фаза моделювання передбачала визначення науково-педагогічної доцільності використання комплексу методологічних підходів (компетентнісного, системного, інтеграційного, технологічного, практико-орієнтованого) до професійної підготовки майбутніх тренерів; розроблено

модель авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів; розподілено експериментальні та контрольні групи.

Під час *фази впровадження* спроектовано та впроваджено інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс професійної підготовки майбутнього тренера, який дозволив на практиці раціонально використовувати інтеграційні зв'язки між дисциплінами як у межах одного циклу, так і між навчальними циклами підготовки на етапах підготовки майбутнього тренера – на початковому (етапі професійної мотивації), на базовому (етапі професійної корекції) та на реалізаційному (етапі професійної рефлексії). Також нами визначено провідні практико-орієнтовані дисципліни на кожному з етапів підготовки, які є визначальними у розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на засадах інтеграційної спрямованості: початковий етап (етап професійної мотивації) – «Професійна діяльність в галузі фізичної культури» та «Теорія фізичної культури», базовий етап (етап професійної корекції) – «Управління у фізичній культурі та спорті» і «Спортивна метрологія», реалізаційний етап (етап професійної рефлексії) – «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті» та «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера».

Фаза узагальнення та корекції передбачала перевірку ефективності та доцільності впровадження розробленої моделі педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів шляхом інтерпретації результатів формульованого експерименту; проведено оформлення результатів експериментальної роботи; забезпечено відбір статистичних методик та здійснено на їхній основі перевірку достовірності отриманих даних; узагальнено висновки та запропоновано практичні рекомендації до модернізації професійної підготовки майбутнього тренера в ЗВО, окреслено перспективи подальшого вивчення проблеми.

Загалом формульовальний експеримент нами організовувався за правилом єдиної різниці. Маємо на увазі ідентичні умови проведення підготовки в кожній з груп. Нами було створено наступні експериментальну ситуацію:

– структуровано експериментальні й контрольні групи таким чином, що їхній кількісний і якісний склад був подібним за всіма досліджуваними показниками впродовж усього експерименту;

– упроваджено в освітній процес професійної підготовки майбутніх тренерів експериментальний фактор – педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у синергетичній єдності цільового, концептуально-методологічного, організаційно-змістового та аналітико-результативного модулів; у контрольних групах підготовка здійснювалась за традиційною методикою;

– проведено підсумковий порівняльний аналіз результатів експерименту в експериментальних і контрольних групах.

Експериментальними факторами дослідження визначено:

– процес професійної підготовки майбутніх тренерів із використанням практико-орієнтованих методів та технологій;

– спроектована та впроваджена методична система формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик у формі інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу (ІПДК), який дозволив на практиці раціонально використовувати інтеграційні зв'язки між дисциплінами професійної підготовки тренера та системою навчальних практик на етапах підготовки;

– розроблене методичне забезпечення дисциплін «Професійна діяльність в галузі фізичної культури», «Теорія фізичної культури», «Управління у фізичній культурі та спорті», «Спортивна метрологія», «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера»;

– комплекс практико-орієнтованих завдань, тестів, ситуаційних задач прикладного змісту.

У дослідженні використано комплекс емпіричних методів, які дозволяють забезпечити безпосередню оцінку ефективності професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів, точну й об'єктивну фіксацію педагогічних фактів та явищ для подальшого теоретичного аналізу. Емпіричні методи

забезпечують накопичення, класифікацію та узагальнення вихідного матеріалу для створення наукової теорії. У процесі дослідження нами використано такі емпіричні методи: вивчення літературних джерел, нормативних документів та інтернет ресурсів; спостереження, бесіда, опитування, тестування, математичні методи. Розглянемо їх більш детально.

Вивчення літератури та інших джерел. Опрацювання різного типу літератури (нормативно-правових документів, матеріалів, що містять факти та характеризують історію та сучасний стан професійно зорієнтованої підготовки майбутніх) у нашому дослідженні є провідним способом створення початкових уявлень і вихідної концепції практичної підготовки майбутніх тренерів, виявлення проблем та суперечностей у розробці питання їхньої професійної підготовки. При вивченні літературних джерел нами особлива увага зверталася на критичне осмислення інформації, перевірку об'єктивності фактів та положень.

Педагогічне спостереження як засіб збору інформації у нашому дослідженні передбачає цілеспрямоване, планомірне та систематичне сприйняття та фіксацію динаміки розвитку готовності майбутнього тренера до професійної діяльності. Спостереження як науковий метод спрямований на конкретну мету; є планомірним, систематичним та об'єктивним. До сильних сторін методу спостереження варто віднести наявність сприятливих умов для вивчення предмета в його цілісності, звичному функціонуванні. Більше того цей метод не дозволяє втручатися в процес, вносити змінювати чи зумисно створювати певні ситуації. Саме тому результати спостереження мають бути обов'язково підкріплені даними, одержаними за допомогою інших методів дослідження.

Бесіда – один з основних методів дослідження ефективності професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в контексті розвитку спортивно-педагогічної науки, який передбачає отримання інформації про досліджуване явище в логічній формі, як від досліджуваної особистості, членів експериментальних груп, так і від інших причетних до навчально-тренувального

процесу осіб. Цінним окреслений метод є за рахунок можливості встановити особистий контакт зі здобувачами-майбутніми тренерами, можливості оперативно отримати потрібні дані, уточнити та інтерпретувати їх. Метод бесіди найбільш ефективно використано нами в дослідженні при оцінюванні мотиваційно-ціннісного і рефлексивно-оцінного складників готовності майбутнього тренера до професійної діяльності.

Письмове та усне опитування у нашому дослідженні розглядаються як безпосередні або опосередковані звернення дослідника до респондентів з питаннями, зміст відповідей на які розкриває окремі сторони проблеми практичної підготовки майбутніх тренерів у сучасних закладах вищої освіти. Методи опитування в нашому дослідженні використано у таких формах:

- анкетування (письмове опитування);
- інтерв'ю (усне опитування);
- експертне опитування.

Розглянемо окреслені форми опитувань більш детально. *Анкетування* – метод емпіричного дослідження, що ґрунтується на опитуванні значної кількості респондентів. Одним з найбільш ефективних методів збору інформації в нашому дослідженні є *експертне опитування*, яке передбачає отримання даних за допомогою знань компетентних осіб в галузі спортивної педагогічної науки. Результати опитувань, що ґрунтуються на судженні фахівців, називаються експертними оцінками, тому цей метод називають методом експертних оцінок. Підвищення достовірності результатів експертного опитування досягається за допомогою логічних та статистичних процедур, підбору фахівців, організації опитування, опрацювання отриманих даних. Метод експертних оцінок використано нами на етапі констатувального експерименту, а також при оцінці діяльнісного і рефлексивно-оцінного критеріїв сформованості готовності майбутнього тренера до професійної діяльності. При використанні методу експертних оцінок нами проводився ретельний вибір експертів – викладачів, які добре знають оцінювану фізкультурно-спортивну галузь, досліджуваний об'єкт та здатні до об'єктивної, неупередженої оцінки. Метод експертних оцінок

використано нами зокрема для оцінки ефективності педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.

На різних етапах дослідження використано метод *тестування* – діагностичну процедуру, що складається з використання письмових та комп'ютерних тестів. Найбільш інформативними є тести, які використані нами при оцінюванні когнітивного критерію сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки.

Моніторинг розглядаємо як постійний нагляд, регулярне відстеження стану процесу готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, аналізу окремих його параметрів з метою вивчення динаміки процесів та прогнозування кількісних і якісних змін, запобігання небажаним явищам.

Педагогічний експеримент враховував основний принцип – зміна у кожній дослідницькій процедурі лише одного будь-якого чинника при незмінності та контрольованості інших (Кокун, 2011).

У дослідженні впроваджуються *математичні методи дослідження* і, зокрема, методи статистичної обробки дослідницького матеріалу:

- реєстрація – визначає виявлення виділеної якості у явищ даного класу та підрахунок кількості за наявністю чи відсутністю даної якості;

- ранжування – розташування зібраних даних у певній послідовності (зменшення або наростання показників);

- моделювання – створення та дослідження моделей;

- методи для обробки експериментальних даних із підвищення обґрунтування висновків. У педагогіці та психології вони представлені описовою статистикою (таблиці, графіки); теорією статистичних висновків; теорією планування експериментів. Результати, опрацьовані за допомогою методів математичної статистики, дозволили встановити кількісну залежність у вигляді графіків, діаграм, таблиць; статистичними методами – визначити обсяг вибірки, мінімум, максимум, інтервал, суму, середню величину, медіану та

дисперсію. Головним статистичним показником достовірності даних визначили критерій Вілкоксона-Манна-Уїтні; додатковий – для перевірки середніх збігів – критерій Крамера-Уелча.

Емпіричні та теоретичні методи в нашому дослідженні взаємопов'язані та взаємозумовлені. Теоретичні методи передбачають проникнення в сутність полягають у їхньому поясненні, у побудові ідеального конструкту вирішення педагогічної проблеми. А емпіричні методи дозволяють описувати стан вирішення педагогічної проблеми у сучасній освітній практиці; зумовлюють можливість практичної перевірки спроектованого теоретичного конструкту вирішення педагогічної проблеми.

Метою констатувального експерименту було провести якісний порівняльний аналіз рівнів розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки. Результати такого аналізу підтвердили гіпотезу про недостатній стан сформованості всіх показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

У констатувальному експерименті (2019–2020 рр.) взяли участь 465 майбутніх тренерів і 56 викладачів закладів вищої освіти, що готують фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. З метою ефективної діагностики стану професійної підготовки та виявлення рівнів сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності констатувальний експеримент нами було проведено на базах університету Григорія Сковороди в Переяславі, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди.

Проведений констатувальний зріз дозволив нам сформулювати контрольну й експериментальну групи дослідження. З цією метою із загальної кількості респондентів – студентів перших курсів закладів вищої освіти, які брали участь у констатувальному експерименті – було виключено 10 % респондентів, що мали найвищі показники сформованості компонентів готовності майбутніх тренерів

до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, і 10% тих, хто виявили найнижчі результати. Це сприяло досягненню однорідності експериментальної і контрольної груп та забезпечувало надійність даних формульованого експерименту та. Сформовані контрольна та експериментальна групи було рівномірно розподілено за рівнями сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки.

У таблиці 3.3 представлено узагальнені результати констатувального дослідження, котрі засвідчують, що контрольна та експериментальна групи були однорідними за вихідним рівнем сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки. У результаті аналізу матеріалів констатувального експерименту нами виявлено, що переважна більшість здобувачів і контрольної (45,1 %) і експериментальної (43,8 %) груп виявляють репродуктивний рівень готовності до професійної діяльності тренера; також лише 7,7 % та 8,1 % респондентів виявили творчий рівень сформованості готовності до професійної тренерської діяльності, що загалом актуалізує необхідність розробки і впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та методичної системи формування їхньої професійної готовності в системі навчальних практик.

Таблиця 3.3

Вихідний стан готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності (розподіл на контрольні та експериментальні групи)

Рівень сформованості	Контрольна група		Експериментальна група	
	осіб	%	осіб	%
Репродуктивний	94	45,1	92	43,8
Продуктивний	59	28,4	60	28,6
Евристичний	39	18,8	41	19,5
Творчий	16	7,7	17	8,1
Всього	208	100	210	100

Однорідність контрольної й експериментальної груп засвідчує також аналіз сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, представлений у таблиці 3.4.

Результати критеріального аналізу показують, що найнижчі показники сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки виявлено за рефлексивно-оцінним і діяльнісним критеріями – переважно репродуктивний і продуктивний рівні сформованості. Дещо вищі показники виявлено за мотиваційно-ціннісним і когнітивними критеріями, хоча абсолютні величини цих показників наголошують на необхідності оптимізації методичної системи формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.

Таблиця 3.4

Вихідні результати розподілу респондентів контрольної та експериментальної груп за критеріями сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності (у %)

Критерій науково-дослідницької компетентності	Репродуктивний		Продуктивний		Евристичний		Творчий	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Мотиваційно-ціннісний	34	34	23	23	31	32	12	11
Когнітивний	39	37	25	26	27	28	9	9
Діяльнісний	43	42	27	26	23	24	7	8
Здоров'язберігальний	37	35	30	32	24	25	9	8
Рефлексивно-оцінний	48	47	29	30	17	18	6	5

На етапі формувального експерименту участь прийняли 418 здобувачі експериментальних груп закладів вищої освіти України, що готують фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, зокрема Університету Григорія Сковороди в Переяславі – 86 (42 КГ + 44 ЕГ), Ізмаїльського державного гуманітарного університету – 63 (32 КГ + 31 ЕГ), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – 116 (60 КГ + 56 ЕГ),

Волинського національного університету імені Лесі Українки – 89 (43 КГ + 46 ЕГ), Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди – 64 (31 КГ + 33 ЕГ).

У таблиці 3.5 показано розподіл контрольної й експериментальної груп для забезпечення достовірності даних експерименту.

Отже, результати діагностувального зрізу стану готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки засвідчили переважання репродуктивного і продуктивного рівнів розвитку показників усіх критеріїв.

Таблиця 3.5

Дані про розподіл здобувачів експериментальної і контрольної груп за закладами вищої освіти України

Назва військового ЗВО	Контрольна група (кількість здобувачів)	Експериментальна група (кількість здобувачів)	Всього за ЗВО
Університет Григорія Сковороди в Переяславі	42	44	86
Ізмаїльський державний гуманітарний університет	32	31	63
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	60	56	116
Волинський національний університету імені Лесі Українки	43	46	89
Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди	31	33	64
УСЬОГО	208	210	418

Покомпонентний аналіз даних констатувального експерименту виявив, що за *мотиваційно-ціннісними показниками* більшість майбутніх тренерів мають слабку мотивацію до майбутньої професійної діяльності, не розуміють змістової сутності цієї діяльності, характеризуються високими показниками пасивності в навчальній діяльності, не мають чіткої мети та цілей для досягнення професійних результатів. Значний відсоток майбутніх тренерів не усвідомлюють

значущості потреби підвищення рівня професійного розвитку та формування позитивної професійної мотивації.

За когнітивним критерієм відмічаємо низький рівень сформованості системи професійно-практичних знань майбутніх тренерів. Констатовано, що знання з соціально-гуманітарних, медико-біологічних і професійно-практичних дисциплін мають безсистемний характер і не орієнтовані на професійну діяльність майбутнього тренера. Аналіз сформованості груп науково-практичних знань (див. підрозділ 2.3) засвідчив найнижчі показники розвитку за знаннями медико-біологічного, рекреаційного та спортивно-технічного спрямування, а найвищі – за інформаційно-комунікативним та оздоровчо-реабілітаційним спрямуванням .

За показниками *операційно-діяльнісного критерію* на констатувальному етапі дослідження встановлено, що більшість респондентів визначають напрям і структуру тренувальних методик лише під чітким зовнішнім контролем, їхня самомотивація фактично не розвинена; відсутня системність у реалізації спортивної спеціалізації тренера. У контексті розвитку показників цього критерію відмічаємо відсутність навичок планування, організації і реалізації професійно-практичної діяльності, низькі характеристики готовності до об'єктивної оцінки проміжних і кінцевих результатів такої діяльності.

На констатувальному етапі експерименту показники *здоров'язберігального критерію* сформованості готовності майбутніх тренерів знаходяться переважно на репродуктивному рівні, теоретичні основи здоров'язбереження, ідеї здорового способу життя та науково-обґрунтованої побудови навчально-тренувального процесу носять фрагментарний, безсистемний характер. Здобувачі не володіють навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів на вихованців, часто самі мають проблеми з дотримання здорового способу життя.

Щодо вихідного стану показників *рефлексивно-оцінного критерію* констатувальна стадія дослідження доводить, що майбутні тренери мають переважно репродуктивний та продуктивний рівні сформованості навичок

професійної рефлексії, здобувачі не розуміють важливість саморозвитку особистості майбутнього тренера, не оцінюють належним чином актуальність професійного вдосконалення через самопізнання, самооцінку в професійно-практичній діяльності. Педагогічне спостереження дозволило встановити несистемне усвідомлення здобувачами важливості практичної підготовки, уміння аналізувати власний досвід і оцінювати результати, уміння виправляти можливі помилки. При цьому майбутні тренери здійснюють самооцінку та самоаналіз практичної діяльності, але при цьому не здатні вносити об'єктивні корективи та прогнозувати динаміку.

Отже, результати констатувального експерименту зумовили необхідність розробки, впровадження та перевірки кількісних і якісних показників ефективності педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки та відповідного їй інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу професійної підготовки майбутніх тренерів.

3.2. Аналіз результатів експериментальної роботи з формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик

За результатами формувального експерименту шляхом діагностування майбутніх тренерів контрольних та експериментальних груп ми отримали дані, які підтверджують ефективність запропонованої авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів.

Дослідження динаміки кількісних і якісних показників проводилось упродовж 2021–2023 рр. Початок формувального етапу експерименту – вересень 2021 року та його завершення – червень 2023 року.

Планування формувального експерименту враховувало поетапну реалізацію авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів, яка включала початковий (етап професійної мотивації), базовий (етап професійної корекції) та реалізаційний (етап професійної рефлексії) етапи.

До діагностувальних чинників, за якими визначалася ефективність розробленої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів, віднесено попередньо розроблені критерії та показники мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, здоров'язберігального, рефлексивно-оцінного компонентів готовності до професійної діяльності, які оцінені нами за репродуктивним, продуктивним, евристичним і творчими рівнями.

Проведений на попередніх етапах дослідження аналіз досвіду професійної підготовки майбутніх тренерів засвідчив, що розвиток їхньої готовності до професійної діяльності в процесі практичної підготовки. відбувається впродовж трьох етапів:

– *початковий (етап професійної мотивації)* – (1–4-й семестри першого (бакалаврського) рівня) – зміст орієнтований на розвиток цінностей та мотивів професійної діяльності майбутнього тренера, відбувається ознайомлення з особливостями професії, підготовка до проходження навчальних практик. Реалізація цього етапу підготовки здійснювалася в процесі вивчення дисциплін «Професійна діяльність в галузі фізичної культури», «Теорія фізичної культури і спорту», а також у процесі практик: «Навчальна фізкультурно-оздоровча практика» та «Виробнича практика з навчально-тренувальної діяльності».

– *базовий (етап професійної корекції)* – (5–8-й семестри першого (бакалаврського) рівня) – передбачає досягнення позитивної динаміки розвитку готовності майбутніх тренерів до майбутньої професійної діяльності на основі практико орієнтованих знань, умінь, навичок; вивчення дисциплін практичного спрямування, у процесі якої відбувається апробація набутого професійного досвіду. Реалізація завдань базового етапу підготовки здійснювалася в контексті вивчення дисциплін «Управління у фізичній культурі і спорті», «Спортивна метрологія», а також у процесі «Виробничої організаційно-методичної практики у фізкультурно-спортивних організаціях»

– *реалізаційний (етап професійної рефлексії)* – (1–3-й семестри другого (магістерського) рівня), що забезпечує розвиток професійно-рефлексивних

компонентів готовності майбутнього тренера, апробацію набутого досвіду в практичній діяльності та під час проходження практик. Цей етап зrealізовано шляхом вивчення дисциплін «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті», «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера», а також в процесі проходження «Навчальної науково-дослідної практики» та «Виробничої практики зі спеціальності».

Динаміку розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки оцінювали за визначеними на теоретичному рівні критеріями і показниками.

Початковий етап формувального експерименту мав на меті визначення стану сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки та оцінку динаміки змін рівнів такої готовності. Результати початкового етапу (етапу професійної мотивації) в експериментальній групі засвідчили найвище зростання мотиваційно-ціннісних показників розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки (+14,75 %), що пояснюємо спрямованістю базових навчальних «Анатомія людини з основами спортивної морфології», «Професійна діяльність у галузі фізичної культури і спорту», «Теорія фізичної культури», «Основи спортивної підготовки» на формування ціннісного ставлення майбутніх тренерів до професійної діяльності. Також такій динаміці, на нашу думку сприяє активна участь здобувачів у навчальній фізкультурно-оздоровчій практиці та виробничій практиці з навчально-тренувальної діяльності. Середню динаміку приросту на цьому етапі відзначаємо за показниками когнітивного (+10,25 %) та здоров'язберігального (+11,75 %) критеріїв. Навчальна фізкультурно-оздоровча практика спрямована на актуалізацію питань здоров'язбереження різних верств населення, врахування індивідуальних показників спортсменів під час дозування навантажень, попередження травматизму, перевтоми та перетренованості. Це дозволяє досягти позитивного приросту за здоров'язберігальним критерієм сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

Найнижчі прирости на цьому етапі спостерігаємо за показниками діяльнісного (8,00 %) та рефлексивно-оцінного (7,25 %) критеріїв. Пояснюємо такий стан переважанням матеріалу теоретичного характеру без чіткої системи зв'язку з практикою майбутньої тренерської діяльності, що загалом відповідає завданням цього етапу професійної підготовки й пояснюється домінуванням дисциплін теоретичного спрямування переважно соціально-гуманітарного та медико-біологічного циклу (табл. 3.6, рис. 3.2).

Таблиця 3.6

Динаміка показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на початковому етапі (етапі професійної мотивації) формувального експерименту (у %)

Критерій готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Репродуктивний		Продуктивний		Евристичний		Творчий		Середній приріст, %
	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	
Мотиваційно-ціннісний	34	28	23	17	32	39	11	16	14,75
Когнітивний	37	29	26	25	28	33	9	13	10,25
Діяльнісний	42	36	26	25	24	28	8	11	8,00
Здоров'язберігальний	35	28	32	29	25	31	8	12	11,75
Рефлексивно-оцінний	47	43	30	28	18	21	5	8	7,25

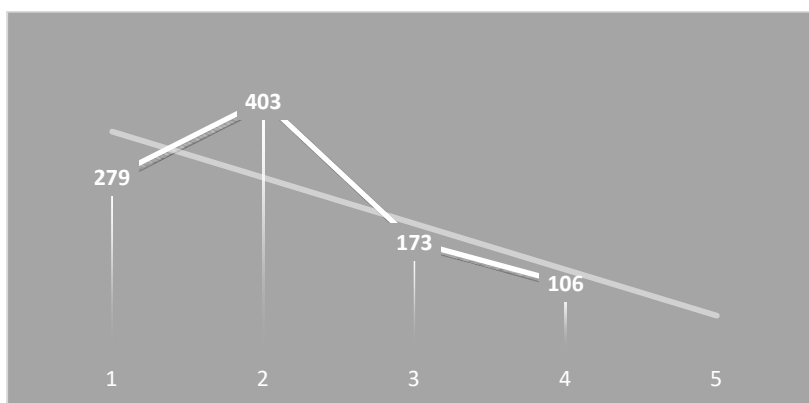

Рис. 3.2. Розвиток критеріїв сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності на початковому етапі (етапі професійної мотивації) формувального експерименту

Отже, на початковому етапі (етапі професійної мотивації) підготовки констатуємо низку позитивних трансформацій:

- усвідомлення майбутніми тренерами особистісної та суспільної значущості майбутньої професії;
- розвиток стійкого пізнавального інтересу до проблеми здоров'язбереження;
- сформованість потреби в розвитку професійних фізкультурно-спортивних знань та умінь майбутніх тренерів;
- орієнтація на досягнення високих спортивних, тренувальних та професійних результатів.

Базовий (етап професійної корекції) експерименту мав на меті розвиток готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки шляхом підвищення якості теоретичних знань (інформаційно-комунікативні, медико-біологічні, психолого-педагогічні, спортивно-технічні, рекреаційні, оздоровчо-реабілітаційні, організаційно-управлінські) і їх застосування в реальних умовах професійної діяльності тренера; оволодіння методами дослідження, прогнозування, проектування майбутньої професійної діяльності, формування вміння інтегрувати практичний досвід у систему професійної діяльності. Результати контрольного зрізу за підсумками цього етапу формувального експерименту в експериментальній групі виявили максимальне зростання показників за когнітивним критерієм сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки (+15,50 %). Цьому сприяло викладання на інтеграційній основі дисциплін «Управління у фізичній культурі та спорті» та «Спортивна метрологія». Суттєві показники приросту також відмічаємо за здоров'язберігальним критерієм, чому сприяло вивчення значної кількості дисциплін медико-біологічного циклу, зокрема «Фізіології спорту», «Біомеханіки», «Вікової фізіології та шкільної гігієни». Також відмічаємо стабільний приріст за мотиваційно-ціннісними (+12,75 %), діяльнісними (12,75 %) та здоров'язберігальними (12,50 %) показниками, чому сприяло активне включення майбутніх тренерів у процес

практичної реалізації набутих навичок професійної діяльності, зокрема під час виробничої організаціо-методичної практики у фізкультурно-спортивній організації. У той же час відмічається порівняно низький приріст за рефлексивно-оцінними показниками (+ 10,00 %), що пояснюємо недостатнім включенням більшості здобувачів у реалії професійної діяльності, недостатнім рівнем спрямованості практичної підготовки (табл. 3.7, рис. 3.3).

Таблиця 3.7

Динаміка показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на базовому (етапі професійної корекції) формульованого експерименту (у %)

Критерій готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Репродуктивний		Продуктивний		Евристичний		Творчий		Середній приріст, %
	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	
Мотиваційно-ціннісний	28	23	17	12	39	43	16	22	12,75
Когнітивний	29	24	25	19	33	37	13	20	15,50
Діяльнісний	36	31	25	20	28	32	11	17	12,75
Здоров'язберігальний	28	23	29	24	31	36	12	17	12,50
Рефлексивно-оцінний	43	38	28	26	21	24	8	12	8,5

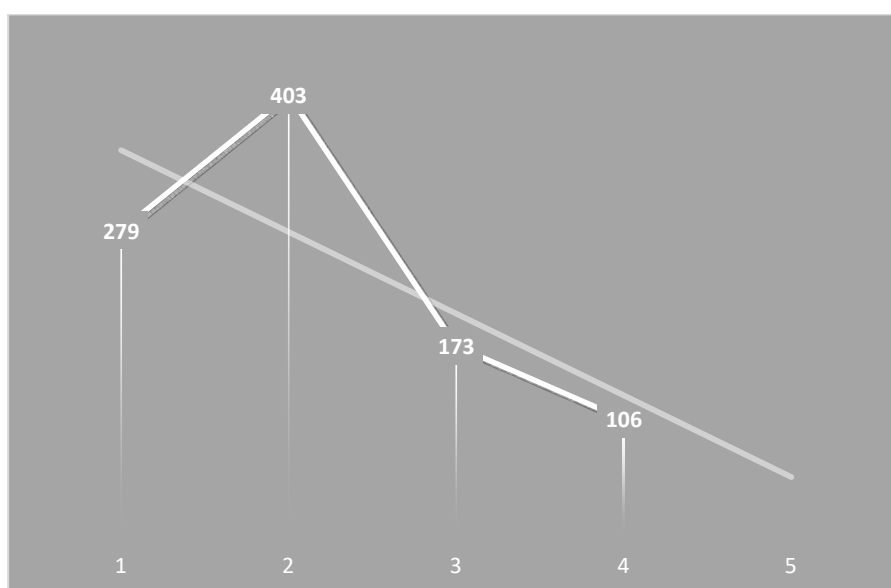

Рис. 3.3. Розвиток показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності на базовому (етапі професійної корекції) формульованого експерименту (у %)

До позитивних новоутворень цього етапу відносимо знання майбутніми тренерами методології наукового дослідження в галузі фізичної культури і спорту; теоретичних основ оздоровчої, реабілітаційної, рекреаційної діяльності тренера; сформованість початкових управлінських знань та досвіду. У діяльнісному контексті відмічаємо сформованість уміння прогнозувати результати власної практичної діяльності, моделювати тренувальний процес не допускаючи перетренувань та перевтоми. Варто також відзначити науково обґрунтовані дії здобувачів щодо врахування вікових, статевих факторів диференціації тренувального процесу, а також уміння користуватися інформаційними джерелами та володіти методами роботи з науковою літературою під час самопідготовки до практичної діяльності.

Реалізаційний (етап професійної рефлексії) формувального експерименту мав на меті в процесі практичної підготовки розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності визначити ступінь оволодіння спортивно-педагогічними технологіями; дослідити рівень сформованості досвіду використання різноманітних форм і методів тренерської діяльності; оцінити вміння майбутніх тренерів робити обґрунтовані висновки та своєчасно вносити корективи у навчально-тренувальний та виховний процес з урахуванням практично отриманих даних.

Результати підсумкового зрізу на етапі професійної рефлексії виявили найвищий позитивний приріст за рефлексивно-оцінними показниками сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки (+ 34,25 %); присутнє зростання сформованості діяльнісних (+ 29,5 %) і мотиваційно-ціннісних (24,75 %) і стабільний приріст здоров'язберігальних і когнітивних показників (по + 19,50 %) (таблиця 3.8, рис. 3.4).

Динаміка показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на реалізаційному (етапі професійної рефлексії) формувальному експерименту (у %)

Критерій готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Репродуктивний		Продуктивний		Евристичний		Творчий		Середній приріст, %
	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	
Мотиваційно-ціннісний	23	13	12	2	43	54	22	31	24,75
Когнітивний	24	14	19	13	37	45	20	28	19,50
Діяльнісний	31	18	20	9	32	45	17	28	29,5
Здоров'язберігальний	23	13	24	18	36	44	17	25	19,50
Рефлексивно-оцінний	38	20	26	16	24	37	12	27	34,25

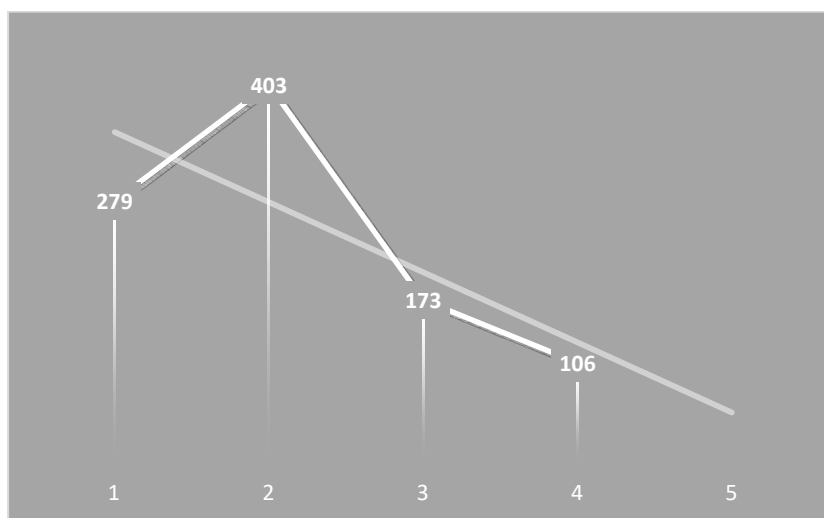

Рис. 3.4. Розвиток показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на реалізаційному (етапі професійної рефлексії) формувальному експерименту (у %)

Таку високу динаміку критеріїв сформованості пояснюємо домінуванням дисциплін інтегрованого типу, які чітко орієнтовані на практичну діяльність майбутнього тренера, а з іншого боку, поєднують знання попередніх дисциплін соціально-гуманітарного, медико-біологічного, спортивно-технічного циклів. Сюди відносимо насамперед такі навчальні курси, як «Інноваційні технології у

фізичній культурі та спорті», «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера», «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи» та ін.

Також варто відзначити участь здобувачів магістерського рівня в процесі виконання завдань навчальної науково-дослідної практики, у якій вони перетворювалися на активного суб'єкта практичної діяльності, вивчали навчально-тренувальний процес, розробляли та тестували власні тренувальні методики та системи. Під час проходження виробничої практики зі спеціальності здобувачі мали можливість застосовувати отриманий досвід практичної підготовки в реальному навчально-тренувальному процесі, виявляти сильні і слабкі сторони власної підготовленості, коригувати цей процес за допомогою досвідчених тренерів і керівників від ЗВО.

Отже, на реалізаційному (етапі професійної рефлексії) констатуємо розвиток здатності майбутніх тренерів працювати з інформацією з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій. У контексті розвитку професійної рефлексії відмічаємо динаміку здатності аналізувати власну професійну діяльність, а також здатність до саморегуляції (наявність знань про способи професійного самовдосконалення; уміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей; уміння бачити причини недоліків у своїй роботі, в собі; бажання самоудосконалюватися).

У контрольній групі констатовано відсутність істотних змін у динаміці показників.

Загалом же в експериментальній групі бачимо стабільне зростання всіх груп критеріальних показників: найвищий приріст забезпечено за мотиваційно-ціннісним (52,25 %), дещо нижчі (але достатньо стабільні) прирости за діяльнісними (+50,25 %) та рефлексивно-оцінними (50,00 %) показниками. За здоров'язберігальними показниками приріст склав +43,75 %, а за когнітивними показниками відповідно +44,00 % (табл. 3.9, рис. 3.5).

Таблиця 3.9

Динаміка показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки за результатами формувального експерименту (у %)

Критерій готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Репродуктивний		Продуктивний		Евристичний		Творчий		Середній приріст, %
	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	ЕГп	ЕГк	
Мотиваційно-ціннісний	34	13	23	2	32	54	11	31	52,25
Когнітивний	37	14	26	13	28	45	9	28	44,00
Діяльнісний	42	18	26	9	24	45	8	28	50,25
Здоров'язберігальний	35	13	32	18	25	44	8	25	43,75
Рефлексивно-оцінний	47	20	30	16	18	37	5	27	50,00

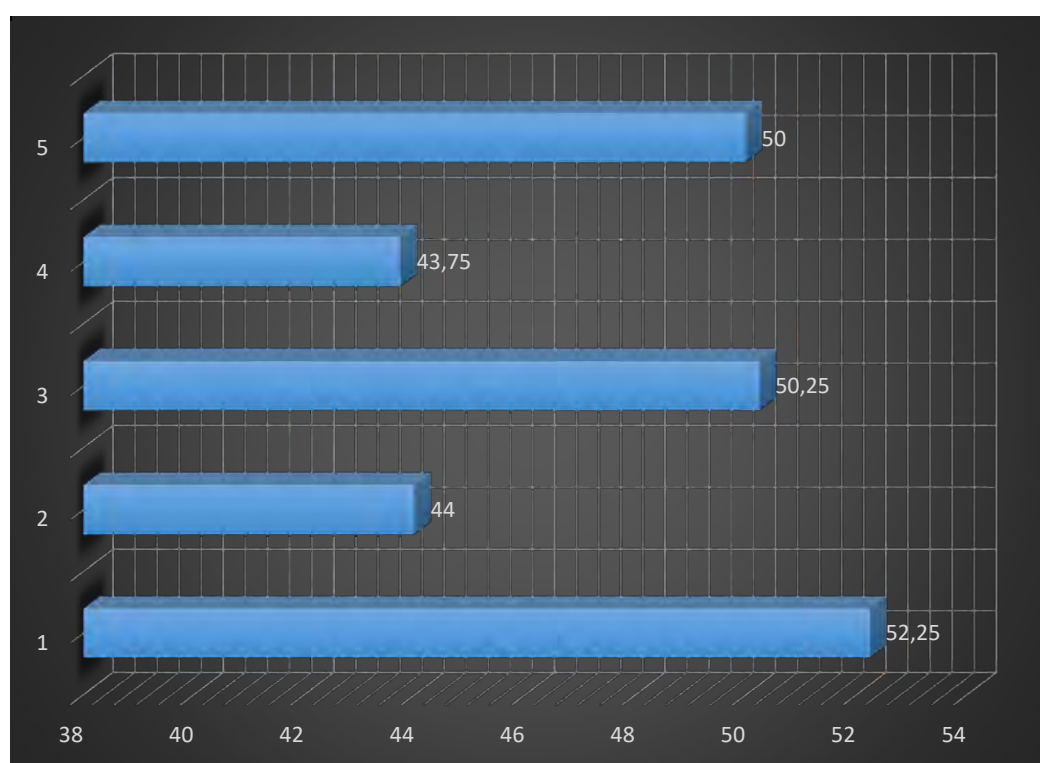

Рис. 3.5. Динаміка загального приросту показників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки

Динаміка розвитку мотиваційно-ціннісного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки нами оцінено за такими показниками: потреба в професійному самовизначенні, цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії, розуміння соціальної значущості професії тренера. У таблиці 3.10 наведено результати сформованості показників досліджуваного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

Таблиця 3.10

Динаміка сформованості показників мотиваційно-ціннісного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Показник готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Рівні сформованості (%)							
	Контрольна група (n - 208)				Експериментальна група (n - 210)			
	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
<i>Мотиваційно-ціннісний критерій</i>								
потреба у професійному самовизначенні	34	33	24	9	16	18	43	23
цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії	36	36	20	8	15	18	44	23
розуміння соціальної значущості професії тренера	39	41	13	7	13	17	45	25

Результати опитування свідчать, що на початку формувального етапу експерименту характер потреб, що спонукають до розвитку готовності

майбутніх тренерів до професійної діяльності, має однакову спрямованість в ЕГ та КГ.

Як помітно з аналізу даних таблиці 3.10 потреба в професійному самовизначенні в експериментальній групі перебуває переважно на евристичному (43 %) і творчому (23 %) рівнях сформованості. При цьому в контрольній групі сформованість готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки за цим показником перебуває на репродуктивному (34 %) та продуктивному (33 %) рівнях сформованості.

У експериментальній групі цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії сформовано на евристичному (44 %) та творчому (23 %) рівнях. Частка респондентів, що виявили репродуктивний рівень сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності за цим показником, становила 15 %. У той же час у контрольній групі переважають респонденти, що виявили продуктивний і репродуктивний (по 36 %) рівні, творчий рівень продемонстрували лише 8 % досліджуваних групи. Розуміння соціальної значущості професії тренера в експериментальній групі встановлено на евристичному (45%) та творчому (25 %) рівнях, у той час як у контрольній групі цей показник виміряно переважно на репродуктивному – 39 % і продуктивному – 41 % рівнях.

Відповідно до отриманих результатів можемо стверджувати, що сконструйована та впроваджена педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та відповідний їй інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс дозволили змінити мотиваційно-ціннісні пріоритети майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної галузі в експериментальній групі: розвиток мотивації до професійної діяльності, ціннісного ставлення до професії тренера, що сприяють формуванню позитивної спрямованості майбутніх тренерів до саморозвитку та є передумовою підвищення рівня їхньої професійної компетентності в системі навчальних практик.

Динаміку рівнів сформованості когнітивного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки оцінено нами за такими ознаками: сформованість системи прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування; ступінь функціональності (дієвості) та творчої реалізації знань, що представлено в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Динаміка сформованості показників когнітивного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Показник готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Рівні сформованості (%)							
	Контрольна група (n - 208)				Експериментальна група (n - 210)			
	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
<i>Когнітивний критерій</i>								
сформованість системи прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування	30	35	25	10	14	15	35	36
ступінь функціональності (дієвості) та творчої реалізації знань	33	37	21	9	13	20	39	28

На початку формуального експерименту в здобувачів ЕГ та КГ діагностовано приблизно однаковий рівень розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки. Після

проведення формувального експерименту та впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та відповідної методики в процес професійної підготовки майбутніх тренерів експериментальної групи (КГ працювали за традиційною методикою) відбулася зміна рангових місць показників сформованості професійно орієнтованих знань. Сформованість системи прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування у контрольній групі виявлено на продуктивному (35 %) та репродуктивному (30 %) рівнях, творчий рівень за цим показником сформованості виявлено лише у 10 % респондентів. У експериментальній групі сформованість когнітивного критерію за цим показником виявлено на евристичному (35 %) та творчому (36 %) рівнях.

У експериментальній групі ступінь функціональності (дієвості) та творчої реалізації знань сформовано переважно на евристичному (39 %) та творчому (28 %) рівнях. Частка респондентів, що виявили репродуктивний рівень сформованості готовності до професійної діяльності тренера за цим показником, становила 13 %. У контрольній групі переважають респонденти, що виявили продуктивний та репродуктивний рівні (37 % і 33 % відповідно), у той час як творчий рівень мали лише 9 % респондентів.

Оцінювання динаміки показників за когнітивним критерієм сформованості готовності до професійної тренерської діяльності здійснювалося за сімома наскрізними тематичними векторами професійно-практичної підготовки: інформаційно-комунікативний, психолого-педагогічний, медико-біологічний, спортивно-технічний, рекреаційний, оздоровчо-реабілітаційний, організаційно-управлінський. У таблиці 3.12 та на рисунку 3.6 представлено динаміку результатів сформованості знань за цими векторами.

**Динаміка показників експериментальної групи (ЕГ₁ ↔ ЕГ₂)
за сформованістю професійно-практичних знань за наскрізними
тематичними векторами (%)**

Наскрізний тематичний вектор	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
інформаційно-комунікативний	- 19	- 15	+ 24	+ 10
психолого-педагогічний	- 13	- 13	+ 15	+ 11
медико-біологічний	- 14	- 16	+ 16	+ 14
спортивно-технічний	- 17	- 10	+ 14	+ 13
рекреаційний	- 17	- 10	+ 14	+ 13
оздоровчо-реабілітаційний	- 14	- 16	+ 16	+ 14
організаційно-управлінський	- 19	- 15	+ 24	+ 10

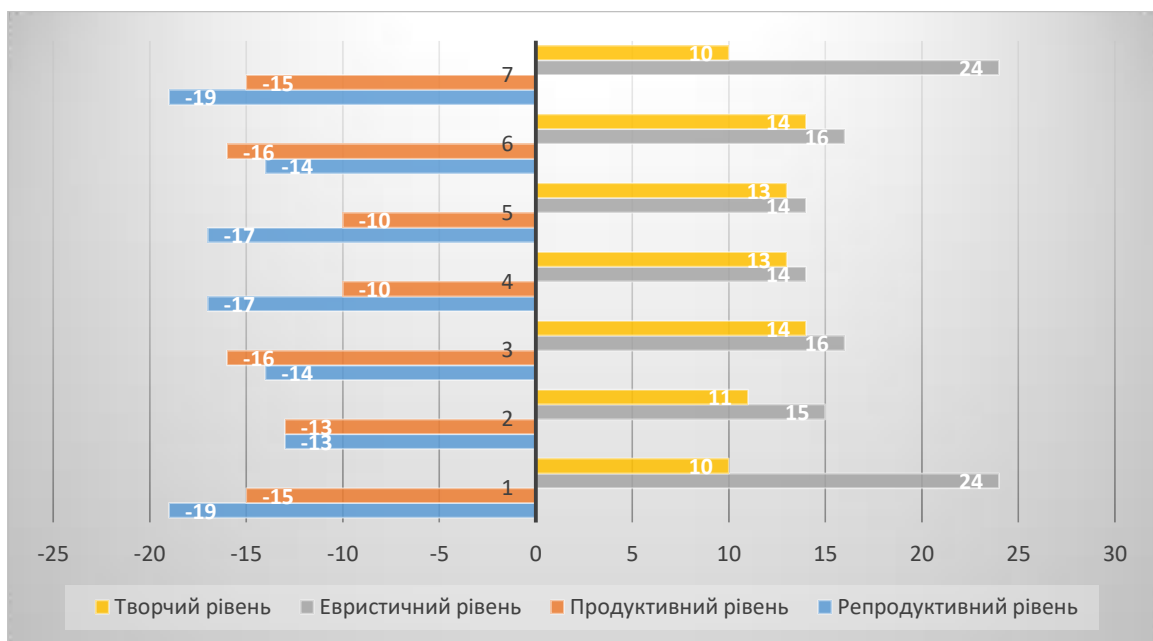

Рис. 3.6. Динаміка показників експериментальної групи за сформованістю груп знань майбутніх тренерів

Найбільший приріст результатів сформованості професійно-практичних знань у експериментальній групі спостерігали за інформаційно-комунікативним та організаційно-управлінським векторами. Так, у цих групах кількість майбутніх тренерів, які виявили репродуктивний рівень зменшилася на 19 %,

продуктивний – на 15 %. Збільшилася кількість здобувачів, що виявили евристичний рівень на 24 % і творчий рівень на 10 %. За результатами вивчення динаміки показників медико-біологічного та оздоровчо-реабілітаційного блоків констатуємо зменшення кількості здобувачів, які виявили репродуктивний і продуктивний рівні на 14 % і 16 % відповідно та збільшення кількості респондентів за евристичним та творчим рівнями на 14 % та 16 % відповідно.

Приріст результатів спортивно-технічного та рекреаційного блоків був дещо нижчим: зниження показників сформованості знань за репродуктивним та продуктивним рівнями відбулося на межах 17 % і 10 %, а також супроводжувалося зростанням показників евристичного та творчого рівнів на 13 % і 14 % відповідно.

Найнижча динаміка приростів сформованості професійно-практичних знань відмічається за психолого-педагогічним вектором: зменшення кількості майбутніх тренерів, що виявили репродуктивний і продуктивний рівні становить по 13 %, що відповідно супроводжується із збільшенням показників евристичного на 15% та творчого рівнів – на 11 %. Динаміка результатів зрізу за сформованістю професійно-практичних знань за наскрізними тематичними векторами в контрольній групі не виявила суттєвих розбіжностей між контрольним і підсумковим їх визначенням.

Робимо висновок, що експериментальна робота з упровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів показала зростання рівня засвоєння респондентами ЕГ практико орієнтованих знань у процесі професійної підготовки в умовах ЗВО.

Готовність майбутніх тренерів успішно здійснювати професійну діяльність, яка ґрунтується на теоретичних знаннях також передбачає формування відповідних практичних умінь. Проілюструємо динаміку їх сформованості в структурі діяльнісного критерію в процесі формувального етапу експерименту. Розвиток показників діяльнісного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки оцінено нами за такими ознаками як здатність до інтеграції теоретичних знань

та практичної підготовки; здійснення планування, організації і реалізації тренувальних методик; системна етапна реалізація спортивної спеціалізації тренера, що представлено в таблиці 3.13.

Аналіз даних засвідчує, що за показниками діяльнісного критерію між контрольною й експериментальною групами після завершення формувального експерименту констатовано суттєві відмінності.

За показником здатності до інтеграції теоретичних знань та практичної підготовки у експериментальній групі переважають здобувачі, які виявили творчий та евристичний рівні – 41 % і 32 % відповідно, що загалом, порівняно із констатувальним експериментом становить приріст 27 % і 23 % відповідно. У контрольній групі за цим показником більшість респондентів виявили продуктивний і репродуктивний рівні – 48 % і 37 % відповідно.

Таблиця 3.13

Динаміка сформованості показників діяльнісного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Показник готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Рівні сформованості (%)							
	Контрольна група (n - 208)				Експериментальна група (n - 210)			
	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
<i>Діяльнісний критерій</i>								
здатність до інтеграції теоретичних знань та практичної підготовки	37	48	19	6	11	16	32	41
здійснення планування, організації і реалізації тренувальних методик	35	37	20	8	12	19	30	39
системна етапна реалізація спортивної спеціалізації тренера	39	38	14	9	12	16	35	37

За показником здійснення планування, організації й реалізації тренувальних методик в експериментальній групі відмічено суттєве зростання кількості респондентів, що виявили творчий рівень – до 39 %, а також евристичний рівень – до 30%. Принагідно зазначимо, що позитивним ми вважаємо скорочення кількості майбутніх тренерів, які мали репродуктивний рівень – до 12 %.

Суттєві відмінності між контрольною й експериментальною групами спостережені за показником системної етапної реалізації спортивної спеціалізації тренера. Так, репродуктивний рівень у контрольній групі виявило 39% здобувачів, порівняно з експериментальною – 12 %; за продуктивним рівнем 38 % і 16 % відповідно. Суттєві переваги респондентів експериментальної групи констатовано за творчим рівнем (37 %) порівняно з контрольною групою (9%).

Оцінювання динаміки професійно-практичних умінь майбутніх тренерів за діяльнісним критерієм готовності до професійної діяльності в процесі практичної підготовки здійснювалося за такими групами: гностичні, аналітичні, інформаційно-комунікативні, діагностувальні, прогностичні, та проектувальні уміння. Наочно динаміка результатів сформованості професійно-практичних умінь за цими групами представлено в таблиці 3.14 та на рисунку 3.7.

Найвищі прирости відмічаємо за гностичними та інформаційно-комунікативними уміннями майбутніх тренерів – +41 % і +36 % відповідно; за групами аналітичних, прогностичних, проектувальних і діагностувальних професійно-практичних умінь стабільні прирости в межах 22–26 %.

**Динаміка показників експериментальної групи (ЕГ₁ ↔ ЕГ₂)
за сформованістю груп професійно-практичних умінь (%)**

Професійно-практичні уміння тренера	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Середній приріст
Аналітичні	- 11	- 15	+ 14	+ 12	26
Діагностувальні	- 10	- 14	+ 12	+ 12	24
Прогностичні	- 12	- 11	+ 13	+ 10	23
Проектувальні	- 10	- 12	+ 11	+ 11	22
Гностичні	- 21	- 20	+ 22	+ 19	41
Інформаційно- комунікативні	- 19	- 17	+ 24	+ 12	36

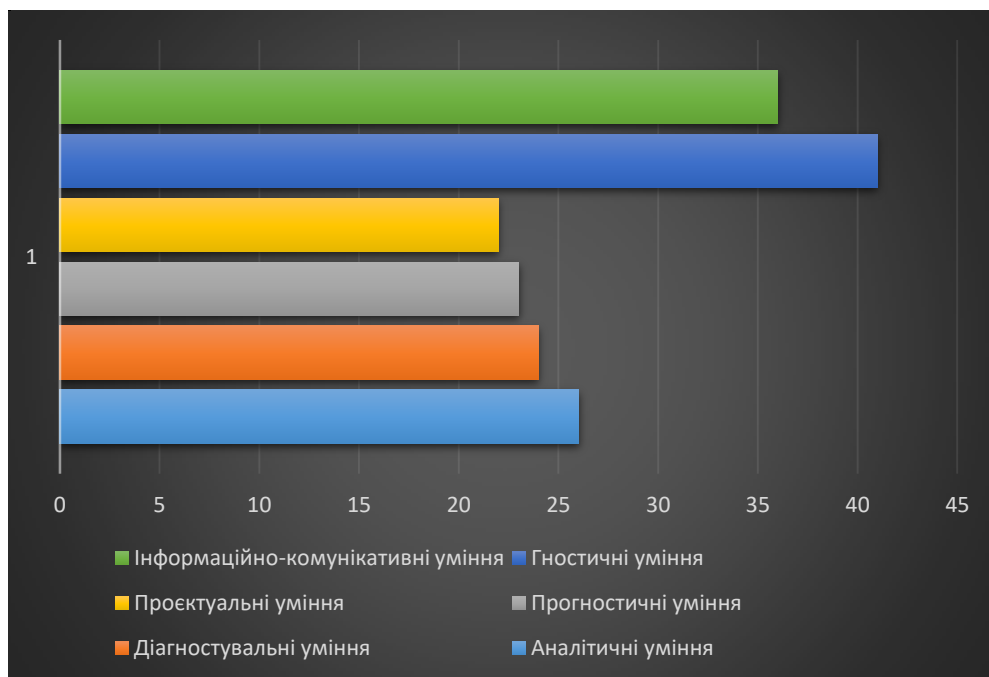

Рис. 3.7. Динаміка показників експериментальної групи за сформованістю груп професійно-практичних умінь майбутніх тренерів

Отже, після проведення формувального етапу експерименту констатовано, що у контрольній групі кількісні показники, які характеризують професійно-практичні уміння майбутніх тренерів, не досягли суттєвих якісних приростів,

проте відмічаємо позитивну динаміку розвитку професійно-практичних умінь здобувачів експериментальної групи.

Оцінювання розвитку здоров'язберігального критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки здійснювалося за такими показниками: вміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя; знання медико-біологічних та психолого педагогічних аспектів здоров'язбереження; володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів, що представлено в таблиці 3.15.

Таблиця 3.15

Динаміка сформованості показників когнітивного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності

Показник готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Рівні сформованості (%)							
	Контрольна група (n - 208)				Експериментальна група (n - 210)			
	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
<i>Здоров'язберігальний критерій</i>								
вміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя	32	34	23	11	14	15	37	34
знання медико-біологічних та психолого педагогічних аспектів здоров'язбереження;	35	35	22	8	12	21	37	30
володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів	35	37	20	8	12	19	30	39

На етапі констатувального експерименту в здобувачів ЕГ та КГ визначено приблизно однаковий рівень розвитку розуміння, сприйняття та реалізації здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності. Після проведення формувального експерименту та впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та відповідного інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу відбулася зміна рангових місць показників сформованості за цим критерієм. Уміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя у контрольній групі виявлено на продуктивному (34 %) та репродуктивному (32 %) рівнях, евристичний рівень констатовано у 23 % досліджуваних, а творчий рівень лише в 11 % респондентів. В експериментальній групі сформованість здоров'язберігального критерію за цим показником виявлено здебільшого на евристичному (37 %) та творчому (34 %) рівнях.

У експериментальній групі знання медико-біологічних та психолого-педагогічних аспектів здоров'язбереження сформовано переважно на евристичному (37 %) та творчому (30 %) рівнях. Частка респондентів, що виявили репродуктивний рівень сформованості готовності до професійної діяльності тренера за цим показником, становила 12 %. У контрольній групі переважають респонденти, що виявили продуктивний та репродуктивний рівні (по 35 %), у той час як творчий рівень мали лише 8 % здобувачів.

Подібна ситуація спостерігається і за показником володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів: у експериментальній групі домінують творчий (39 %) та евристичний (30 %) рівні виявлення сформованості цього показника, а в контрольній більшість респондентів виявляють продуктивний (37 %) та репродуктивний (35 %) рівні.

У таблиці 3.16 представлено сформованість показників рефлексивно-оцінного критерію готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, що оцінено нами за такими ознаками: здатність до самоаналізу сформованості професійної готовності майбутніх тренерів до

професійної діяльності; здатність до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення; професійна рефлексія.

Таблиця 3.16

**Динаміка сформованості показників рефлексивно-оцінного критерію
готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності**

Показник готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Рівні сформованості (%)							
	Контрольна група (n - 208)				Експериментальна група (n - 210)			
	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
<i>Рефлексивно-оцінний критерій</i>								
самоаналіз сформованості професійної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	34	37	21	8	10	14	30	46
здатність до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення професійна рефлексія	35	37	20	8	11	16	30	43
професійна рефлексія	34	41	16	9	12	17	32	39

Творчий рівень здатності до самоаналізу сформованості професійної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в експериментальній групі виявили 46 % респондентів – проти 8 % у контрольній групі, евристичний – 30 % і 21 % відповідно, продуктивний – 16 % і 37 %; репродуктивний – 10 і 34 %. Подібні результати відмічаємо й за сформованістю здатності до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення: у експериментальній групі більшість респондентів виявили творчий (43%) і евристичний (30 %) рівні,

репродуктивні рівні виявлені лише у 11 % майбутніх тренерів. Розвиток професійної рефлексії в експериментальній групі зафіксовано на творчому (39 %) і евристичному (32 %) рівнях, а в контрольній – на репродуктивному (34 %) і продуктивному (41 %) рівнях.

У таблиці 3.17 представлено узагальнені результати динаміки розвитку показників усіх обраних критеріїв готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки.

Таблиця 3.17

Узагальнені результати експериментальної роботи з розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки

Показник готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	Рівні сформованості (%)							
	Контрольна група (n - 208)				Експериментальна група (n - 210)			
	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий	Репродуктивний	Продуктивний	Евристичний	Творчий
<i>Мотиваційно-ціннісний критерій</i>								
потреба у професійному самовизначенні	34	33	24	9	16	18	43	23
цілеспрямованість мотивів навчання та вибору професії	36	36	20	8	15	18	44	23
розуміння соціальної значущості професії тренера	39	41	13	7	13	17	45	25
<i>Когнітивний критерій</i>								
сформованість системи прикладних знань соціально-гуманітарного, медико-біологічного та професійно-практичного спрямування	30	35	25	10	14	15	35	36
ступінь функціональності (дієвості) та творчої реалізації знань	33	37	21	9	13	20	39	28

<i>Діяльнісний критерій</i>								
здатність до інтеграції теоретичних знань та практичної підготовки	37	48	19	6	11	16	32	41
здійснення планування, організації і реалізації тренувальних методик	35	37	20	8	12	19	30	39
системна етапна реалізація спортивної спеціалізації тренера	39	38	14	9	12	16	35	37
<i>Здоров'язберігальний критерій</i>								
вміння оцінювати власну діяльність і діяльність вихованців з позиції здорового способу життя	32	34	23	11	14	15	37	34
знання медико-біологічних та психолого педагогічних аспектів здоров'язбереження;	35	35	22	8	12	21	37	30
володіння навичками здоров'язберігальних педагогічних впливів	35	37	20	8	12	19	30	39
<i>Рефлексивно-оцінний критерій</i>								
самоаналіз сформованості професійної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності	34	37	21	8	10	14	30	46
здатність до постійного професійного зростання та особистісного вдосконалення	35	37	20	8	11	16	30	43
професійна рефлексія	34	41	16	9	12	17	32	39

Отже, аналіз результатів дослідження рівнів розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки свідчить про перевагу відповідних показників експериментальних груп над контрольними у кількісному вираженні. За таких умов враховано, що обидві вибірки до початку експерименту були майже однаковими стосовно рівня готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

Проведений якісний аналіз ефективності впровадження моделі авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та розробленого методичного забезпечення зумовив необхідність проведення комплексного кількісного аналізу даних дослідження. З'ясовано, що показники контрольної й експериментальної груп на контрольному зрізі фактично співпадають. Також відмічаємо відсутність істотних змін у показниках контрольної групи до та після експерименту, що стало наслідком упровадження традиційної методики підготовки.

Суттєві зміни спостережено в динаміці показників експериментальної групи до і після впровадження розробленої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та комплексу навчальних дисциплін в структурі інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу, спрямованих на етапний розвиток готовності до професійної діяльності.

Так, у експериментальній групі загалом констатовано зменшення кількості здобувачів, що виявили репродуктивний рівень сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на 74 особи, що становить 35,3 %; також скоротилася кількість респондентів ЕГ, які виявили продуктивний рівень (22 особи), що становить 10,5 %. На 29 осіб (13,4 %) у експериментальній групі збільшилася кількість респондентів, які виявили евристичний рівень готовності тренера до професійної діяльності. Найбільш суттєві зростання показників відмічаємо за творчим рівнем сформованості – зростання на 30,2 % (63 респонденти) (табл. 3.18, рис. 3.8).

Для визначення достовірності отриманих результатів необхідно застосувати статистичний критерій. Процедуру прийняття рішення щодо того, який статистичний критерій доцільно використати в даній ситуації, наводимо у Додатку Е.

**Результати впровадження експериментальної педагогічної технології
професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів
(абсолютні одиниці / %)**

Рівень	Контрольна група до експерименту		Експериментальна група до експерименту		Контрольна група після експерименту		Експериментальна група після експерименту	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Репродуктивний	94	45,1	92	43,8	79	38,0	18	8,5
Продуктивний	59	28,4	60	28,6	59	28,3	38	18,1
Евристичний	39	18,8	41	19,5	45	21,7	74	35,1
Творчий	16	7,7	17	8,1	25	12,0	80	38,3
Всього	208	100	210	100	208	100	210	100

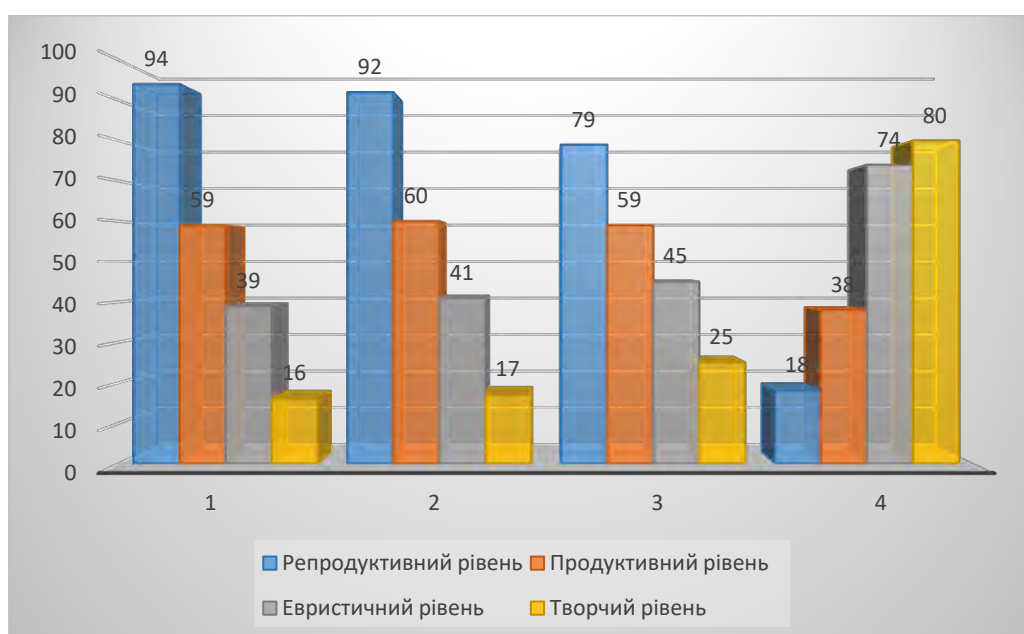

Рис. 3.8. Динаміка розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки (підсумкове узагальнення)

Відповідно до додатку Е вибору статистичного критерію нашого дослідження, вимірювання проведено в шкалі відношень, різниця значень велика (≥ 10), обсяг вибірки великий ($N, M > 50$), тому оптимальним є використання в якості головного статистичного показника критерію Вілкоксона-Манна-Уїтні; у якості додаткового статистичного показника для перевірки

середніх збігів вважаємо за доречне використати критерій Крамера-Уелча (Гаркуша, 2019; Цюцюра, 2006).

Для статистичної обробки результатів дослідження нами використано показники описової статистики: обсяг вибірки, мінімум, максимум, інтервал, сума, середня величина, медіана та дисперсія (Цюцюра, 2006; Кунда, 2020).

Показники описової статистики (обсяг вибірки, мінімум, максимум, інтервал, сума, середня величина, медіана та дисперсія) наведено в додатку Є 1.

Наступним завданням експерименту було визначення достовірності отриманих статистичних даних. Емпіричне значення критерію Вілкоксона-Манна-Уїтні визначали за формулою (3.2) (Кунда, 2020):

$$W_{\text{эмт}} = \frac{\left| \frac{N \cdot M}{2} - U \right|}{\sqrt{\frac{N \cdot M \cdot (N + M + 1)}{12}}} \quad (3.2)$$

Результати визначення достовірності й різниці порівнюваних вибірок для експериментальних даних, що виміряні в шкалі відношень, наведені в додатку Є 2.

Для комп'ютерного розрахунку статистичних показників використано комп'ютерну програму «Статистика в педагогіці», яка дозволяє автоматично обрати статистичний критерій, а також визначити достовірність співпадіння і розбіжності показників досліджуваних об'єктів.

Визначення достовірності результатів експерименту за критерієм Крамера-Уелча проведено за формулою (3.3) (Кунда, 2020).

$$T_{\text{эмт}} = \frac{\sqrt{M \cdot N} |\bar{x} - \bar{y}|}{\sqrt{M \cdot D_x + N \cdot D_y}} \quad (3.3)$$

Результати визначення достовірності й різниці порівнюваних вибірок для експериментальних даних, що виміряні в шкалі відношень, за допомогою критерію Крамера-Уелча наведено в додатку Є 3.

Для визначення ефективності пропонованих педагогічних умов розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки та для оцінювання професійної спрямованості системи навчальних

практик нами використано метод експертних оцінок, який мав на меті отримати інформацію, необхідну для подальшої теоретичної і дослідно-експериментальної роботи з проблеми.

Після завершення формуального експерименту нами здійснено аналіз думок експертів, які забезпечують підготовку фахівців 017 Фізична культура і спорт та які були безпосередньо залучені до проведення експерименту. Групу експертів диференційовано на три підгрупи: *тренери ДЮСШ, спортивних клубів – безпосередні керівники навчальних практик здобувачів – 32 особи; науково-педагогічні працівники, що відповідають за зміст ОП «Фізична культура і спорт»*(члени робочої групи зі створення / оновлення ОП) – 27 осіб; *викладачі професійно-практичних дисциплін ЗВО України, що забезпечують підготовку цих фахівців – 45 респондентів* (табл. 3.19).

Викладачі дисциплін професійно-практичного циклу найчастіше наголошують на необхідності інтеграції фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих дисциплін і фахової практики (83 %), вони також зазначають важливість практико зорієнтованого проектування змісту дисциплін професійної підготовки (89 %) та розвитку професійно-орієнтованого освітнього середовища ЗВО (88 %).

Подібні тенденції також спостерігаємо в експертній групі тренерів ДЮСШ та спортивних клубів, які були безпосередніми керівниками практик. Ця група експертів також наголошує на важливості науково-обґрунтованого відбіру абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності та мотивації до майбутньої тренерської діяльності (76 %). Загалом експертна оцінка ефективності педагогічних умов підтвердила їхню актуальність, дієвість та відповідність процесу формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки.

Аналіз експертних оцінок ефективності пропонованих педагогічних умов розвитку професійної готовності майбутніх тренерів

№	Педагогічна умова	Викладачі дисциплін професійно-практичного циклу	Тренера ДЮСШ, спортивних клубів – керівники практики	Члени робочих груп ОП «Фізична культура і спорт»	Середнє значення
1	науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності та мотивації до майбутньої тренерської діяльності	62 %	76 %	51 %	63 %
2	інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно орієнтованих дисциплін і фахової практики	83 %	87 %	67 %	79 %
3	формування у майбутнього тренера позитивної мотивації до професійної діяльності	59 %	69 %	64 %	64%
4	розвиток та становлення професійно-орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки	88 %	69 %	77 %	78 %
5	практико зорієнтоване проектування змісту дисциплін професійної підготовки майбутнього тренера	89 %	81 %	61 %	77 %
Загалом		76,22 %	76,4 %	64 %	

Також групам експертів було запропоновано оцінити зміст і практичну спрямованість програм навчальних практик підготовки майбутнього тренера за 10-ти бальною шкалою. Результати експертних оцінок наведено в таблиці 3.20.

Аналіз експертних оцінок професійної спрямованості системи навчальних практик підготовки майбутніх тренерів (бали)

№	Педагогічна умова	Викладачі дисциплін професійно-практичного циклу	Тренера ДЮСШ, спортивних клубів – керівники практики	Члени робочих груп ОП «Фізична культура і спорт»	Середнє значення
1	Навчальна фізкультурно-оздоровча практика	7,8	8,1	8,9	8,3
2	Виробнича практика з навчально-тренувальної діяльності	8,4	8,6	7,9	8,3
3	Виробнича організаційно-методична практика у фізкультурно спортивній організації	9,6	9,1	9,0	9,2
4	Навчальна науково-дослідна практика	9,3	8,5	9,0	8,9
5	Виробнича практика зі спеціальності	9,3	9,9	8,4	9,2
Загалом		8,9	8,8	8,6	8,8

Найвищі оцінки експертів отримали виробнича організаційно-методична практика у фізкультурно-спортивній організації й виробнича практика зі спеціальності: по 9,2 балів. Найнижче оцінені навчальна фізкультурно-оздоровча практика й виробнича практика з навчально-тренувальної діяльності – по 8,3 балів. Викладачі дисциплін професійно-практичного циклу найвище оцінили виробничу організаційно-методичну практику у фізкультурно спортивній організації (9,6 балів); тренери ДЮСШ, спортивних клубів найвище оцінили виробничу практику зі спеціальності (9,9 балів), а члени робочих груп ОП «Фізична культура і спорт» – виробничу організаційно-методичну практику у фізкультурно спортивній організації і навчальну науково-дослідну практику – по 9 балів.

Отже, набуття майбутніми тренерами досвіду професійної діяльності окреслює такі тенденції: у мотиваційній сфері спостерігаємо перехід від нестійких уявлень про професійну діяльність до глибокого розуміння

спонукальних чинників, які стають більш диференційованими та набувають сучасної фізкультурно-спортивної спрямованості. Зміст діяльності майбутнього тренера, яка орієнтована на розвиток професійної компетентності, визначається якісними змінами: від алгоритмічної діяльності під керівництвом до самостійної творчої діагностики, прогнозування та проєктування особистісного розвитку професійного фахівця.

Загалом можна стверджувати, що рівень розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки за умов впровадження авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та методичної системи її реалізації суттєво підвищився.

Отже, результати порівняльного аналізу результатів формувального етапу експерименту підтверджують, що рівень готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки можна суттєво підвищити шляхом впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та відповідного навчально-методичного забезпечення.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі розроблено критерії, відповідні їм показники та логічні рівні сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, представлено експериментальну програму дослідження; визначено вихідний рівень сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності у здобувачів експериментальних ЗВО; описано специфіку поетапного впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та окреслено шляхи її реалізації; узагальнено результати педагогічного експерименту.

У процесі роботи на основі аналізу літературних джерел уточнено поняття «критерій сформованості», «показник сформованості», «рівень сформованості»; обґрунтовано вибір критеріїв (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний,

здоров'язберігальний, рефлексивно-оцінний) та відповідних показників розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, розроблено рівневі характеристики стану досліджуваної характеристики; відібрано та адаптовано відповідно завдань дослідження діагностичний інструментарій, що уможлиблює визначення рівні сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності. З метою перевірки ефективності педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів розроблено та апробовано програму організаційного, констатувального та формувального педагогічного експерименту; формувальний, у свою чергу, включав фази: моделювання, впровадження, узагальнення та корекції.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що готовність майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки перебуває переважно на репродуктивному та продуктивному рівнях сформованості. Це зумовило необхідність упровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів. Загалом у констатувальному експерименті взяли участь 465 майбутніх тренерів і 56 викладачів закладів вищої освіти, що готують фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. З метою ефективного діагностики стану професійної підготовки та виявлення рівнів сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності констатувальний експеримент нами було проведено на базах університету Григорія Сковороди в Переяславі, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди.

Виділені експериментальну та контрольну групи рівномірно розподілено за рівнями сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки; підтверджено однорідність контрольної й експериментальної груп шляхом критеріального аналізу

вихідного рівня сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності: найнижчі показники сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки виявлено за рефлексивно-оцінним і діяльнісним критеріями – переважно репродуктивний і продуктивний рівні сформованості; дещо вищі показники виявлено за мотиваційно-ціннісним і когнітивними критеріями, хоча абсолютні величини цих показників наголошують на необхідності оптимізації методичної системи формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик.

На початковому етапі реалізації технології визначено та вдосконалено відповідно до завдань розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності такі дисципліни «Професійна діяльність в галузі фізичної культури», «Теорія фізичної культури і спорту»; на базовому (професійної корекції) етапі – «Управління у фізичній культурі та спорті», «Спортивна метрологія»; на реалізаційному (професійної рефлексії) етапі – «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті», «Моделювання індивідуальної професійної кар'єри тренера»; адаптовано та модернізовано професійно-орієнтований зміст навчальних практик: навчальна фізкультурно-оздоровча практика, виробнича практика з навчально-тренувальної діяльності, виробнича організаційно-методична практика у фізкультурно-спортивній організації, навчальна науково-дослідна практика та виробнича практика зі спеціальності .

На підставі узагальнення результатів формувального етапу експерименту з використанням методів статистичної обробки (критерії) та порівняльного аналізу виявлено позитивну динаміку кількісних і якісних змін показників сформованості складників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки.

За результатами формувального етапу експерименту діагностовано перерозподіл респондентів за рівнями сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки: констатовано зменшення кількості здобувачів, що виявили репродуктивний

рівень в процесі практичної підготовки на 74 особи, що становить 35,3 %; також скоротилася кількість респондентів ЕГ, які виявили продуктивний рівень (22 особи), що становить 10,5 %. На 29 осіб (13,4 %) в експериментальній групі збільшилася кількість респондентів, які виявили евристичний рівень готовності; найбільш суттєві зростання показників відмічаємо за творчим рівнем сформованості – зростання на 30,2 % (63 респонденти). У контрольних групах позитивна динаміка виражена несуттєво.

Відслідковано динаміку розвитку складників готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки на окремих етапах: на початковому (професійної мотивації) етапі констатовано максимальне зростання показників за когнітивним критерієм, також відмічено стабільний приріст за мотиваційно-ціннісними, діяльними, та здоров'язберігальними критеріями; у той же час констатовано порівняно низький приріст за рефлексивно-оцінними показниками. На базовому (професійної корекції) етапі встановлено максимальне зростання показників за когнітивним критерієм сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки; суттєві показники приросту також відмічено за здоров'язберігальним критерієм; також вартує уваги стабільний приріст за мотиваційно-ціннісними, діяльними та здоров'язберігальними показниками. У той же час виявлено порівняно низький приріст за рефлексивно-оцінними показниками, що пояснюємо недостатнім рівнем спрямованості практичної підготовки. На реалізаційному (професійної рефлексії) етапі виявлено найвищий позитивний приріст за рефлексивно-оцінними показниками сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, зростання сформованості діяльних і мотиваційно-ціннісних і стабільний приріст здоров'язберігальних і когнітивних показників.

Методом експертних оцінок визначено важливість, доцільність та ефективність розроблених педагогічних умов розвитку готовності майбутніх

тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки, а також оцінено зміст і практичну спрямованість програм навчальних практик підготовки майбутнього тренера.

Кількісне та якісне узагальнення даних експериментальної роботи дало можливість констатувати в експериментальній групі зменшення кількості здобувачів із репродуктивним рівнем сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки (-35,3 %), скорочення кількості респондентів, які виявили продуктивний рівень (-10,5 %), а також збільшення кількості респондентів з евристичним рівнем досліджуваної характеристики (+13,4 %). Суттєві зростання показників виявлено і за творчим рівнем сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки у експериментальній групі (+30,2 %). Водночас у контрольній групі істотних змін не відбулося.

Матеріали третього розділу представлено публікаціями автора [173; 176; 209].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування й експериментальну перевірку педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик, що дозволило зробити висновки відповідно поставлених завдань.

1. Вивчено сучасний стан проблеми професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в системі навчальних практик у сучасній педагогічній теорії і практиці. Встановлено, що вчені наголошують на єдності теоретичної, методичної та практичної сторін підготовки майбутніх тренерів у сучасних ЗВО, що забезпечує дієвість системи знань та вмінь (В. Ареф'єва, В. Березовський, Н. Воловик, М. Воробйов, Ю. Долинний, А. Захарінв, О. Корносенко, Т. Круцевич, П. Ладика, Н. Михайлова, О. Свєртнєв, С. Червона та ін). Загальні аспекти професійної підготовки майбутніх тренерів досліджено в наукових працях Ж. Бережної, Н. Волянюк, М. Данилка, О. Лаврєнтьєва, І. Малинського, Є. Павлюка, А. Ребрини, А. Сват'єва, О. Сопотницької, Л. Сущенко, Н. Темчишиної, В. Толкача, А. Цьося, Т. Чопик, С. Хлібкевича, П. Хоменка. У дослідженнях Н. Белікової, В. Бобрицької, М. Гриньової, О. Даниско, Р. Карпюка піднімається проблематика готовності майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної галузі до використання здоров'язберігальних технологій та побудови здоров'язберігального освітнього середовища.

На основі аналізу літературних джерел з'ясовано, що професійна компетентність тренера як сукупність інтегруючих фундаментальних знань, узагальнених умінь, здібностей і професійно значущих якостей особистості, необхідних у фізкультурно-спортивній діяльності, є основою готовності майбутніх фахівців, що демонструє рівень професіоналізму, стійке прагнення виконувати професійні функції та досягати високих результатів праці.

Аналіз міжнародного досвіду підготовки тренерів із видів спорту засвідчує, що науковці різних країн світу спрямовують свою увагу на створення єдиної інтегрованої системи професійної підготовки тренерів у вищих

навчальних закладах та в інших організаціях, яка ґрунтується на компетентнісній моделі фахівця.

Загалом системний аналіз літературних джерел засвідчив, що проблематика вивчення аспектів практичної підготовки майбутніх тренерів характеризується відсутністю цілісної теоретико-методологічної системи єдності теорії та практики в підготовці майбутнього тренера до формування професійної готовності в процесі навчальних практик та відсутністю обґрунтованої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки фахівців фізкультурно-спортивної сфери.

2. Визначено структуру готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності, обґрунтовано критерії, показники та рівні її сформованості. Специфіка професійної готовності полягає в тому, що, з одного боку, вона розглядається як інтегральна особистісна якість майбутнього тренера, заснована на знаннях та вміннях у професійній галузі; з іншого – як психічний стан особистості, яка усвідомлює цілі професійної діяльності, здійснює оцінку та аналіз наявних умов, визначає способи дії, прогнозує інтелектуальні, мотиваційні, вольові зусилля та можливі результати. У зв'язку з цим професійна готовність є метою та результатом підготовки, а практична та психологічна готовність визначають ефективність професійної діяльності у фізкультурно-спортивній сфері.

Формування професійної готовності майбутнього тренера трактується як процес спільної діяльності викладача та здобувача, що передбачає розвиток спрямованості особистості майбутнього тренера на спілкування та взаємодію з юними спортсменами, оволодіння компетентностями у сфері фізичної культури і спорту, що забезпечують доцільну фізкультурно-спортивну діяльність тренера.

Обґрунтовано структуру готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки у єдності мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного, здоров'язберігального та рефлексивно-оцінного компонентів, розроблено відповідні компонентам критерії, показники та рівні (репродуктивний, продуктивний, евристичний, творчий) сформованості.

Визначено *функції професійної готовності майбутнього тренера*, які формуються в системі практик: гностичну, інтегративну, прогностичну, ціннісно-орієнтувальну.

3. Розроблено педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс такої підготовки. Основу моделі педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі практик становлять взаємопов'язані модулі: *цільовий*, який враховує соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованих тренерів у ЗВО, включає мету (формування готовності майбутніх тренерів до здійснення професійної діяльності) та завдання (формування у майбутніх тренерів у системі практик ціннісних орієнтацій та мотивів до майбутньої професійної діяльності; розвиток технологічних умінь та особистісних якостей майбутніх фахівців, що лежать у структурі професійної готовності; формування рефлексивних умінь та розвиток професійної рефлексії майбутнього тренера) формування професійної готовності; *концептуально-методологічний* – враховує методологічні підходи (компетентнісний, практико-орієнтований, системний, інтеграційний, технологічний), принципи та відображає компоненти професійної готовності тренера; *організаційно-змістовий* – реалізується через інтеграційний практико-дисциплінарний комплекс професійної підготовки майбутнього тренера, який забезпечує інтеграційні зв'язки між дисциплінами професійної підготовки та системою навчальних практик на початковому (етап професійної мотивації), базовому (етапі професійної корекції) і реалізаційному (етап професійної рефлексії) етапах підготовки фахівців; *аналітико-результативний модуль*, що передбачає моніторинг ефективності педагогічної технології на основі критеріїв готовності, відповідним їй компонентам, суголосних їм показників і логічних рівнів сформованості (репродуктивного, продуктивного, евристичного, творчого).

У структурі моделі педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик також визначено

комплекс педагогічних умов формування їхньої готовності до професійної діяльності в процесі практичної підготовки (науково-обґрунтований відбір абітурієнтів до ЗВО з виявленням професійно-спортивної спрямованості і кваліфікації, схильності до майбутньої тренерської діяльності; інтеграція фахової підготовки майбутніх тренерів шляхом реалізації міждисциплінарних зв'язків професійно-орієнтованих дисциплін і навчальної практики; формування позитивної мотивації до професійної діяльності; розвиток та становлення професійно-орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечує цілісний і неперервний процес формування професійної готовності майбутнього тренера за рахунок побудови інтеграційної системи підготовки; контекстне проектування професійної підготовки майбутнього тренера), які системно впливають на всі модулі технології.

4. Створено навчально-методичний супровід забезпечення розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки у формі інтеграційного практико-дисциплінарного комплексу, який дозволив на практиці раціонально використовувати інтеграційні зв'язки між дисциплінами професійної підготовки тренера та системою навчальних практик на всіх етапах фахового становлення.

Пропонований комплекс містить *вектор практичної підготовки майбутнього тренера* шляхом виділення, систематизації та змістового наповнення системи навчальних практик (навчальна фізкультурно-оздоровча практика, виробнича практика з навчально-тренувальної діяльності, виробнича організаційно-методична практика у фізкультурно-спортивній організації, навчальна науково-дослідна практика та виробнича практика зі спеціальності); *вектор професійно-практичної підготовки (НТВ)* – логічно вибудована послідовність змістових тем – інтеграційних вузлів, які розкривають сутність професійно-практичної діяльності майбутнього тренера (інформаційно-комунікативний, психолого-педагогічний, медико-біологічний, рекреаційний, спортивно-технічний, оздоровчо-реабілітаційний, організаційно-управлінський); *вектор спортивної спеціалізації* – система заходів та організаційно-методичних

прийомів, яка забезпечує розвиток та реалізацію здібностей фахівця в напрямку обраного виду спорту. На кожному з етапів підготовки відібрано практико-орієнтовані дисципліни, які визначено центрами інтеграції теоретичної підготовки та системи навчальних практик, обґрунтовано їх трансдисциплінарну інтеграцію з практичною підготовкою майбутніх тренерів.

5. Експериментально перевірено ефективність розробленої педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в освітньому процесі фахових ЗВО України. Етапи експериментальної роботи відповідали визначеним на теоретичному рівні етапам формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності. Загалом в експериментальній групі (210 осіб) виявлено стабільне поетапне зростання всіх критеріальних показників, що зумовило висновок щодо педагогічної доцільності розробленої технології, педагогічних умов та навчально-методичного супроводу формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

Аналіз отриманих результатів засвідчив позитивні зміни за всіма компонентами проєктної компетентності в майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у експериментальній групі, про що говорить суттєве зростання показників за творчим рівнем сформованості – зростання на 30,2 % , на 13,4% - за евристичним рівнем, а також скорочення частки досліджуваних, що виявили репродуктивний рівень сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності на 35,3 % та продуктивний рівень на 10,5 %.

Застосування методів математичної статистики, зокрема критерію Вілкоксона-Манна-Уїтні та критерію Крамера-Уелча, на рівні значущості виявило розбіжності в розподілах здобувачів КГ та ЕГ за рівнями сформованості готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки та засвідчило ефективність педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне висвітлення проблеми розвитку готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі

практичної підготовки; подальшого вивчення потребують питання обґрунтування теоретичних і методичних засад побудови практико-орієнтованого освітнього середовища на основі тісної співпраці закладів вищої освіти та потенційних роботодавці, вдосконалення механізмів оцінки рівня професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів. Дослідження означених проблем стане предметом подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщенко В. Система та педагогічні умови формування професійної компетентності офіцерів державної кримінально-виконавчої служби України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2019. № 4 (19). С. 6–25.
2. Аносов І. П., Елькін М. В., Головкова М. М., Коробченко А. А. Основи науково-педагогічних досліджень : навч. посіб. Мелітополь, 2015. 218 с.
3. Антомонов М. Ю., Коробейніков Г. В., Хмельницька І. В., Харковлюк-Балакіна Н. В. Математичні методи оброблення та моделювання результатів експериментальних досліджень : навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 2021. 261 с.
4. Антонова О. Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті*. Ч. 1: Сучасні технології. Київ, 2015. С. 8–15.
5. Ареф'єв В. Г., Михайлова Н. Д. Самостійна робота студентів під час педагогічної практики. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 120 с.
6. Багрій В. Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 6. С. 10–14.
7. Бережна Ж. В. Особливості професійної компетентності майбутнього тренера. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах*. 2010. Вип. 6. С. 46–51.
8. Березюк О. С. Системний підхід до формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців у сучасному освітньому просторі. *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження* : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 193–209.
9. Беседа Н. А. Розвиток навичок конструктивного спілкування в майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (тренінг для студентів). *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 2. С. 66–68.

10. Бец І. О. Теоретичні основи формування науково-дослідницької компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011. № 4. С. 11–15.
11. Белікова Н. О. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012 . 45 с.
12. Бобраков С. Реформування змісту професійної підготовки вчителів у ВНЗ Німеччини: практико-орієнтований підхід. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2012. № 2. С. 161–168.
13. Богдан Ж., Серета Н., Солодовник Т. Формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти : монографія. Харків, 2020. 262 с.
14. Буренко М. С. Педагогічні умови формування фахових компетенцій майбутніх тренерів-викладачів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 5. С. 16–21.
15. Верби́ненко Ю. Професійна готовність до педагогічної діяльності. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12274/1/Professional.pdf>
16. Вихор В. Удосконалення фізичної підготовки студентів засобами боксу. *Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*. 2016. № 1 (13). С. 24–28.
17. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002* : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. Харків : ОВС, 2002. С. 301–309.
18. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. [для студентів магістратури]. Київ, 2003. 316 с.
19. Вознюк О. В. Проблема наукової й предметної інтеграції знань. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету*. 2010. Вип. 15, ч. 2.

С. 179–184.

20. Волков Л. В. Теорія і методика дитячого та юнацького спорту : підручник. Київ : Освіта України, 2016. 464 с.
21. Воловик Н. І., Березовський В. А. Тренерська практика : методичний посібник для студентів факультетів фізичного виховання та спорту вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 42 с.
22. Воловик О. Теорія імовірностей і математична статистика в педагогіці. Київ, 1969. 202 с.
23. Воляннюк Н. Ю., Цьось А. В. Акмеологічна специфіка підготовки майбутнього спеціаліста з фізичної культури та спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2002. Т. 1. С. 131–133.
24. Воляннюк Н. Ю. Готовність до професійно-педагогічної діяльності тренера-викладача, як показник суб'єктності. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. Київ, 2004. Т. IV, вип. 1. С. 90–96.
25. Воляннюк Н. Ю. Профессиональное развитие спортивного педагога как субъекта деятельности. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та педагогіки* : збірник наукових праць. Луганськ : Східноукраїнський нац. ун-т ім. Володимира Даля, 2002. № 2 (4). С. 271–274.
26. Воляннюк Н. Ю. Психологія професійного становлення тренера : монографія. Луцьк, 2006. 444 с.
27. Воробйов М. І., Круцевич Т. Ю. Практика в системі фізкультурної освіти : навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 2006. 192 с.
28. Воронова В. І. Психологія спорту : навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 2007. 298 с.
29. Гаркуша С. В. Методи математичної статистики в педагогічних дослідженнях : навч.-метод. посіб. для аспірантів, спец. 014 Середня

- освіта (фізична культура), 017 Фізична культура і спорт. Чернігів, 2019. 72 с.
30. Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт» : навч. посіб. Львів : Українські технології, 2003. 232 с.
31. Глазирін І. Д., Глазиріна В. М. Педагогіка спортивної діяльності : курс лекцій та лабораторний практикум. Черкаси, 2013. 132 с.
32. Гнатенко К. В. Зміст поняття «професійна культура викладача фізичного виховання і спорту». *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Харків, 2019. С. 51–55.
33. Голуб Л. О. Наскрізна програма практики студентів II та IV курсів I рівня освіти факультету фізичного виховання денної форми навчання. Галузь знань 01 Освіта за спеціальністю за спеціальністю 017. Фізична культура і спорт. Полтава, 2018. 16 с.
34. Голуб Л. О., Касьян Б. Г. Принципи організації педагогічної практики майбутніх учителів фізичної культури та тренерів. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (23-24 квітня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 29–34.
35. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
36. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
37. Горюк П. І. Молдован А. Д., Кошура А. В. Компетентнісний підхід як основа професійної підготовки тренера. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22, т. 4. С. 46–46.
38. Грибан Г., Скорий О., Опанчук Д., Косенко Н. Формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх тренерів різних видів спорту. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/36014/1/135-143.pdf>
39. Губа А. В. Теоретико-методичні засади формування управлінської культури вчителя – майбутнього менеджера освіти : дис. ... д-ра пед. наук :

- 13.00.04. Харків, 2010. 511 с.
40. Гузій Н. В. Категорія професіоналізму в теорії і практиці підготовки майбутнього педагога : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 488 с.
41. Данилко М., Толкач В. Сучасні уявлення про сутність і структуру діяльності тренера. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2010. № 2. С. 22–26.
42. Даниско О. В. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті. Робоча програма навчальної дисципліни «Фізична культура» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Полтава, 2021. 12 с.
43. Даниско О. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті : конспект лекцій. Полтава, 2021. 80 с.
44. Демінський О. Ц. Дидактичні основи оптимізації спортивного тренування : монографія. Київ, 2001. 238 с.
45. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Київ : Академвидав, 2004. 334 с.
46. Дмитренко Т. О., Копилова С. В. Місце педагогічних умов у системі наукового знання. *Трансформація соціальних функцій образования в современном мире* : матеріали Міжнарод. науч.-практ. конф. Харьков, 2015. С. 160–164.
47. Дніпровська Т. В. Практико-орієнтоване освітнє середовище як педагогічна умова процесу формування управлінської компетентності в майбутніх інженерів автотранспорту. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. № 37. С. 68–73.
48. Долинний Ю. О., Олійник О. М., Черненко С. О. Навчально-ознайомча та виробнича практика в системі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту. *Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання* : зб. наук. праць VI Міжнарод. науч.-практ. конф. Краматорськ, 2020. С. 291–295.
49. Дубасенюк О. А. Технологічний підхід до професійно-педагогічної

- підготовки: пошуки та перспективи. *Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів*. Житомир, 2001. С. 4–12.
50. Дубревський Ю. М. Формування управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в процесі професійної підготовки. Донецьк, 2011. 60 с.
51. Дурманенко О. Теоретичний аналіз поняття «педагогічні умови» в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок*. 2012. № 7 (90). С. 135–138.
52. Євдокимов В. І. Педагогічний експеримент. Харків, 2001. 148 с.
53. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 3. С. 39–43.
54. Єрмоленко О. В., Стрелков К. О. Актуальні питання проектування змісту компетентнісно орієнтованого навчання майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання* : зб. наук. праць VI Міжнар. наук.-практ. конф. Краматорськ, 2020. С. 251–255.
55. Єфіменко П. Б. Педагогічні умови забезпечення різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2002. 250 с.
56. Єфремов С. В. Інтеграція у змісті професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2008. № 40. С. 65–69.
57. Жмарев Н. В. Управленческая и организаторская деятельность тренера. Киев, 1980. 144 с.
58. Зайцева Ю. В., Тараненко І. В. Теоретичний аналіз змісту понять «фізична культура», «спорт», «фізичне виховання». *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 23. С. 193–198. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/13775>

59. Захаріна А. Г. Наскрізна програма практичної підготовки для здобувачів вищої освіти освітньої програми 017 Фізична культура і спорт ПВНЗ «Український гуманітарний інститут». Буча, 2022. 20 с.
60. Іваній І. В. Сутність професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 1 (45). С. 136–146.
61. Іванова С. В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2010. Вип. 52. С. 152–156.
62. Іонова О. М. Системний та синергетичний підходи у педагогічних дослідженнях : навч. посіб. Харків, 2011. 50 с.
63. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання : [навч.-метод. посіб.]. Ніжин, 2012. 102 с.
64. Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика : монографія. Луцьк, 2008. 504 с.
65. Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2006. 228 с.
66. Квасниця О. М., Квасниця І. М., Флерчук В. В. Формування професійної мобільності майбутнього фахівця сфери фізичної культури і спорту під час проходження практики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Вип. 3 (148). С. 56–61.
67. Когут І. Роль держави у розвитку фізичної культури та спорту осіб з особливими потребами. *Оздоровча і спортивна робота з неповносправними* : [зб. наук. статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних]. Львів, 2003. Вип. 1. С. 50–54.
68. Кокур О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В., Малхазов О. Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності

- військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : метод. посіб. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.
69. Кондрацька Г. Д. Методологічні основи формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх фахівців з фізичного виховання у вищих навчальних закладах освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова* : зб. наук. праць. Київ, 2017. Вип. 5. С. 159–162.
70. Конох А. П. Особливості підготовки майбутніх тренерів-викладачів східних єдиноборств до професійної діяльності в дитячо-юнацькій спортивній школі. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Вип. 17, т. 1. С. 81–84.
71. Конох А. П. Сутність та структура професійно-педагогічної компетентності як найвищого рівня педагогічної майстерності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2005. № 12. С. 20–28.
72. Корбутяк В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навч. посіб. Рівне, 2010. 176 с.
73. Корносенко О. К., Хлібкевич С. Б. Професійна діяльність в галузі фізичної культури : робоча програма навчальної дисципліни. Полтава, 2021. 10 с.
74. Кочубей Т. Д., Іващенко К. В. Системний підхід у вищій школі : навч. посіб. Умань, 2014. 131 с.
75. Кравченко Л., Оніпко В. Нова якість вищої освіти – виклик сучасності. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*. Полтава. 2019. Вип. 5. С. 9-12.
76. Кравченко С. Критерії, показники та рівні сформованості дослідницької компетентності майбутніх екологів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. Київ, 2018. С. 135–142.
77. Кравченко С. О. Науково-педагогічний аналіз понять «компетенція» та

- «компетентність». *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 8 (177). С. 41–47.
- 78.Кристочук Т. Є. Компетентнісний підхід: європейський вимір. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Мелітополь : МППУ ім. Богдана Хмельницького, 2011. Вип. 6. С. 33–42.
- 79.Кузнецова І. Ю. Модель реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх тренерів зі східних однокласників до професійної діяльності у дитячо-юнацьких спортивних школах. *Virtus Scientific Journal*. 2018. № 29. С. 42–46.
- 80.Кузнецова І. Ю. Психолого-педагогічні особливості готовності тренера з таеквон-до до професійної діяльності. *Педагогічні науки*. Херсон, 2016. Вип. LXXIII, т. 2. С. 80–84.
- 81.Кунда В. В. Застосування методів математичної статистики у науково-педагогічних дослідженнях. *Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки : тези доповідей XX Міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених*. Київ : НАУ, 2020. Т. 1. С. 264–265.
- 82.Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 399 с.
- 83.Лаврентьев О. М., Крупеня С. В., Малинський І. Й. Формування моделі професійної підготовки тренера з обраного виду спорту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 5 (136). С. 58–61.
- 84.Ладика П. І. Організаційно-правові основи проведення тренерської практики в закладах фізичної культури і спорту. *Трансформація практичної підготовки в контексті сучасних законодавчих ініціатив : матеріали міжфакультетського навч.-метод. семінару*. Тернопіль, 2018. С. 73–75.
- 85.Левків В. І. Концепція професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор у вищих навчальних закладах. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 3 (70). С. 74–77.
- 86.Левків В. І. Модель формування професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор у вищих навчальних закладах.

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2015. Вип. 3 (56). С. 213–216.

87. Левків В. Шляхи узгодження вітчизняних вимог до кваліфікації спортивних тренерів з європейськими стандартами тренерської діяльності. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2016. № 4 (26). С. 76–83.
88. Линенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1. С. 125–132.
89. Луговий В. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка та психологія*. 2009. № 2. С. 13–26.
90. Майковська В. І. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 50/51. С. 161–167.
91. Максименко С. Д., Заброцький М. М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування). Київ : Главник, 2005. 112 с.
92. Манько В. М. Психолого–педагогічні умови підготовки студентів до засвоєння нових знань. *Наукові записки : зб. наук. ст. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Київ, 2000. Т. XXXVI, ч. 4. С. 66–74.
93. Мирончук Н. М. Критерії та показники сформованості у майбутніх викладачів вищої школи готовності до самоорганізації у професійній діяльності. *Проблеми освіти : зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. Київ, 2018. С. 173–178.
94. Мічуда Ю. П. Концептуальні проблеми гуманізації навчально-виховного процесу в університеті фізичного виховання і спорту. *Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні : матеріали першої республіканської конф.* Луцьк : Надстир'я, 1994. С. 456–458.

95. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / уклад.: М. Ф. Степко, Я. Я. Балюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарников ; відп. ред. М. Ф. Степко. Київ, 2004. 60 с.
96. Мулик В. В., Камаєв О. І. Теорія системності і системний підхід в професійній діяльності тренера : навч.-метод. посіб. Харків, 2017. 88 с.
97. Наскрізна програма практики магістрантів 1 та 2 курсів II рівня освіти факультету фізичного виховання. Галузь знань 01 Освіта за спеціальністю 017. Фізична культура і спорт. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 50 с.
98. Наскрізна програма практики студентів II та IV курсів I рівня освіти факультету фізичного виховання денної форми навчання. Галузь знань 01 Освіта за спеціальністю 017. Фізична культура і спорт. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. 16 с.
99. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія / заг. ред. В. І. Лозової. Харків, 2012. 348 с.
100. Нікітіна. І. В. Розвиток мотивації студентів : практикум : навч. посіб. Київ : НУХТ, 2017. 326 с. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/29283/1/6.pdf>
101. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Київ, 2000. 365 с.
102. Онаць О. М. Управління розвитком професійної компетентності молодого вчителя загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 2006. 250 с.
103. Осадченко Т. М. Підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язберезувального середовища початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2017. 251 с.
104. П'ятничук Г. О. Наскрізна програма практики зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» другого (магістерського) рівня вищої освіти / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2021. 27 с.

105. Павлюк Є. О., Чопик Т. В. Аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців з олімпійського та професійного спорту у вищих навчальних закладах. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 2. С. 92–95.
106. Павлюк Є. О., Чопик Т. В. Визначення методологічних основ професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2013. Вип. 5 (30). С. 174–179.
107. Павлюк Є. О. Концепція підготовки майбутніх тренерів-викладачів у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 2. С. 187–193.
108. Павлюк Є. О., Чопик Т. В. Критеріальний підхід розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів в процесі їх професійного становлення. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_1_14.
109. Павлюк Є. О., Чопик Т. В. Модель розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки. *Професійне становлення особистості: психолого-педагогічний науковий журнал*. Хмельницький, 2013. С. 141–149.
110. Павлюк Є. О. Педагогічні умови системи професійного становлення майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка, соціальна робота*. 2015. Вип. 35. С. 128–131.
111. Павлюк Є. О. Форми професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів у процесі навчання у ВНЗ. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 42 (2). С. 82–86.

112. Педагогічні технології: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / за ред. М. В. Гриньової. Полтава, 2006. 230 с.
113. Петренко Л. М. Практико-орієнтований підхід до формування змісту підвищення кваліфікації педагогів за дистанційною формою. *Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти* : збірник матеріалів Всеукр. Інтернет-конф. Хмельницький, 2016. С. 465–469.
114. Петрученко Н. М. Основні характеристики готовності до професійної діяльності студентів-інвалідів. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : зб. наук. праць. Київ : Університет «Україна», 2009. № 6 (8). С. 139–245.
115. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. *Освітні технології* : навч.-метод. посіб. Київ, 2002. 255 с.
116. Пехота О. М., Будаєв В. Д., Старєва А. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. Київ, 2003. 240 с.
117. Плотнікова К. Р. Сутність феномену «тренер-викладач» та особливості його професійної підготовки. *Освіта та педагогічна наука*. 2019. № 2 (171). С. 24–31.
118. Положення про практики у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка : затверджено вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка 27.12.12, протокол № 6. Полтава, 2012. 46 с.
119. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентісного підходу в українській освіті. *Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий підхід та українські перспективи* / за ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. С. 64–70.
120. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.

121. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2004. 192 с.
122. Поповський Ю. Б. Компоненти, критерії і показники сформованості готовності майбутніх економістів до використання автоматизованої системи опитування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка, соціальна робота*. 2013. Вип. 29. С. 170–174.
123. Прима А. В. Сучасний погляд на формування готовності майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогіка*. Тернопіль, 2016. № 3. С. 108–115.
124. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко, та ін. Київ, 2000. 380 с.
125. Прохоров О. А. Експериментальна перевірка педагогічних умов та технології готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 27. С. 322–332.
126. Радкевич В., Бородієнко О. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія. *Професійно-технічна освіта*. 2015. № 2. С. 17–19.
127. Ребрина А. А. Особливості професійно-педагогічної діяльності тренера викладача з виду спорту та його професійно-важливі якості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 9 (140). С. 86–89.
128. Романишина Л. М., Романишина О. Я. Інноваційні технології в підготовці майбутніх фахівців. *Збірник наукових праць Кременецького обл. гуманітар. пед. ін-ту ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки*. Кременець, 2007. Вип. 2. С. 50–57.
129. Романова С. М. Коучинг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2010. Т. 1. С. 83–88.
130. Рудніцька К. В. Сутність поняття «компетентнісний підхід»,

- «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1 (38). С. 241–244.
131. Савенкова Л. О., Романова Г. М. Тренінг як засіб формування психологопедагогічної компетентності викладачів. *Тренінгові технології як засіб формування знанневих та практичних компетенцій: досвід факультетів і кафедр*: зб. матеріалів наук.-метод. конф. Київ, 2009. С. 154–163.
132. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : [підручник]. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
133. Самборська Н. М. Соціально-комунікативна компетентність майбутніх медичних працівників у контексті системного та компетентнісного підходів. *Проблеми освіти* : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. № 85. С. 97–101.
134. Сватъєв А. В. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 48. С. 194–203.
135. Сватъєв А. В. Зміст загально-освітянського компонента підготовки майбутнього менеджера фізичної культури і спорту до професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2019. № 12. С. 101–105.
136. Сватъєв А. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2013. 459 с.

137. Сватъєв А. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і середній школі*. 2020. Вип. 73, т. 2. С. 178–184
138. Свєртнєв О. А. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 77. С. 40–43.
139. Свєртнєв О. А. Теорія фізичної культури і спорту : робоча програма навчальної дисципліни. Полтава, 2021. 12 с.
140. Свєртнєв О. А. Управління у фізичній культурі та спорті. Робоча програма навчальної дисципліни підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 017. Фізична культура і спорт. Полтава, 2021. 11 с.
141. Свєртнєв О., Шапаренко Е., Новік С., Галюза С. Формування професійної готовності майбутніх тренерів у процесі проходження виробничої практики. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 78. С. 104–108.
142. Свєртнєв О. А., Голуб Л. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в умовах педагогічної практики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2019. Вип. 5. С. 161–165.
143. Сидоренко В. К. Проблема актуальна, різнобічна (про інтеграцію навчальних предметів у педагогічній теорії і практиці). *Рідна школа* 1992. № 7/8. С. 30–34.

144. Сисоєва С. О. Класифікація сучасних означень педагогічної технології. *Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку*. Миколаїв, 2002. С. 31–38.
145. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень*. Рівне, 2013. 360 с.
146. Сікорський П. І. *Теорія і методика диференційованого навчання* : [монографія]. Львів, 2000. 421 с.
147. *Словник іншомовних слів* / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
148. Совгіра С. Характеристика освітнього середовища закладів вищої освіти в контексті середовищного підходу. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи* : матеріали третьої Міжнар. наук.-практ. конф. Умань, 2018. С. 31–36.
149. Сопотницька О. В. Деякі аспекти та шляхи підготовки фахівців фізичного виховання до тренерської діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ ; Вінниця, 2010. Вип. 24. С. 506–509.
150. Сопотницька О. В. Особистісно орієнтоване навчання у підготовці майбутнього тренера. *Педагогічні науки*. 2010. № 53. С. 112–114.
151. Сотник Ж. Г., Романова В. І. Педагогічна майстерність тренера-викладача. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі* : тези доп. II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Дніпро, 2021. Т. 2. С. 294–296.
152. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт : затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 567.

153. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 629 с.
154. Стрикаленко Є. А, Кольцова О. С. Наскрізна програма практики за спеціальністю 017 Фізична культура першого бакалаврського рівня / Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2019. 52 с.
155. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект). Запоріжжя, 2003. 442 с.
156. Тараненко І. В. Спортивна метрологія. Робоча програма навчальної дисципліни підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 017. Фізична культура і спорт. Полтава, 2021. 12 с.
157. Тверезовська Н., Філіппова Л. Сутність та зміст поняття «педагогічні умови». *Нова педагогічна думка*. 2009. № 3. С. 90–92.
158. Тимчишена Н. Сучасний тренер у педагогічній системі. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк, 2008. Т. 1. С. 252–254.
159. Товт В. А., Маріонда І. І., Сивохоп Е. М., Михайлович С. О. Наскрізна програма практик в системі підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту : навч. посіб. Ужгород, 2019. 157 с.
160. Томащук О. Г., Деделюк Н. А. Підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання до роботи у центрах інваспорту з позиції потреб сучасності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. Вип. 3 (2). С. 339–342.
161. Трубачова С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / за ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. С. 53–56.

162. Фастівець А. В., Хоменко П. В. Методи діагностики функціонального стану організму людини : навчальна комп'ютерна програма. Полтава, 2015 (А. с. № 60594 від 09.07.2015 р.).
163. Федик О. П. Психологічні особливості професійної підготовки студентів до майбутньої спортивно-педагогічної діяльності : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 1999. 16 с.
164. Федієнко В. В. Моделі кваліметрії і порівняння рівнів навчальних досягнень студентів у різних оціночних системах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кіровоград, 2009. 212 с.
165. Філософський енциклопедичний словник / голова ред. кол. В. І. Шинкарук. Київ, 2002. 742 с.
166. Хижняк О. О. Аналіз педагогічного потенціалу навчальних практик у системі спортивно-педагогічної підготовки майбутніх тренерів з боксу у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки*. 2019. № 74. С. 86–89.
167. Хижняк О. О. Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів у закладах вищої освіти : навч. посіб. Полтава : Болотін, 2019. 130 с.
168. Хижняк О. О. Особливості професійно-практичної підготовки майбутніх тренерів з боксу у закладах вищої освіти. *Часопис кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури «Фізична культура: теорія і практика»*. Полтава, 2020. С. 163–166.
169. Хижняк О. О. Особливості формування психологічного складника підготовки майбутнього тренера з боксу. *Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава, 2020. С. 84–89.
170. Хижняк О. О. Педагогічний потенціал навчальних практик у підготовці тренера з боксу. *Технологія здоров'язбереження в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи* : матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Полтава, 2019. С. 121–124.

171. Хижняк О. Перспективи впровадження супервізії в практичну підготовку майбутніх тренерів з боксу. *Концептуалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в контексті змішаного навчання*: колективна монографія / за заг. ред. О. К. Корносенко, О. В. Даниско; ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. С. 130–158.
172. Хижняк О. О. Практико-орієнтований підхід у системі професійної підготовки тренера з боксу у закладах вищої освіти. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 159–168.
173. Хижняк О. О. Практична підготовка сучасного тренера з боксу у закладах вищої освіти. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матеріали заочної Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця: ДонНУ, 2020. С. 79–81.
174. Хижняк О. О. Процес самовиховання в структурі загальної психологічної підготовки спортсменів. *Технології здоров'язбережування в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи*: матеріали VIII Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Полтава: Сімон, 2021. С. 112–116.
175. Хижняк О. О. Системний підхід у професійно-практичній підготовці майбутнього тренера з боксу у закладах вищої освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 24. С. 218–221.
176. Хижняк О. О. Співпраця закладів вищої освіти і ДЮСШ в системі підготовки тренерів з боксу. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Кременчук, 2020. С. 526–528.
177. Хоменко П. В. Природничо-наукова підготовка фахівця фізичної культури: монографія. Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка. 2012. 380 с.
178. Царенко К. В., Симонік А. В., Пономарьов В. О., Надтока О. О., Сватъєв А. В. Обґрунтування авторської програми підвищення кваліфікації тренерів-викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл за

- очно-дистанційною формою навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і середній школі*. 2019. Вип. 67, т. 1. С. 113–118.
179. Червона С. В. Практика за фахом, як підготовка майбутніх тренерів з ігрових видів спорту до управління підготовкою спортивної команди. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту*. 2019. № 3. С. 116–124.
180. Червона С. П. Вивчення думки студентів щодо результатів проходження практики за фахом (на прикладі студентів спортивних спеціалізацій ігрових видів спорту). *Спортивні ігри*. 2019. № 3 (19). С. 56–63.
181. Черезова І. О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки*. 2014. Вип. 1, т. 1. С. 103–107.
182. Черненко О. Є., Синюгіна М. Б. Наскрізна програма практичної підготовки за спеціальністю 017 Фізична культура першого бакалаврського рівня. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2019. 15 с.
183. Черненко С., Олійник О., Сорокін Ю., Коваль О. Характеристика освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. 2020. Вип. 36. С. 84–94.
184. Чопик Т. В. Дієвість педагогічних умов і моделі розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки. *Педагогіка та психологія*. 2013. Вип. 654. С. 182–193.
185. Чопик Т. В. Інноваційні підходи професійної підготовки майбутнього тренера-викладача в умовах сучасного інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25–27 жовтня 2012 р. Тернопіль, 2012. С. 373–378.

186. Чопик Т. В. Класифікація теоретико-методичних основ фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*. 2013. № 6. С. 59–63.
187. Чопик Т. В. Компетентнісний підхід в процесі професійно – педагогічної підготовки майбутніх тренерів-викладачів у вищому навчальному закладі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Вінниця, 2012. Вип. 30. С. 484–490.
188. Чопик Т. В., Павлюк Є. О. Науково-методичні рекомендації щодо розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки. Хмельницький, 2013. 22 с.
189. Чопик Т. В. Педагогічні аспекти формування готовності до професійної діяльності майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки. *Здоров'я, фізичне виховання і спорт в умовах сьогодення* : зб. пр. наук.-практ. конф. Хмельницький, 2021. С. 108–112.
190. Чопик Т. В. Педагогічні умови професійної підготовки у вищому навчальному закладі майбутніх тренерів-викладачів. *Здоров'я, фізичне виховання і спорт в умовах сьогодення* : зб. пр. наук.-практ. конф. Хмельницький, 2012. С. 100–103.
191. Чудна Р. В. Стан і актуальні питання галузі фізичного виховання неповносправних в Україні. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2002. № 4. С. 62–66.
192. Шабалдак А. В. Компоненти, критерії, показники та рівні готовності курсантів військової академії до професійної діяльності на основі реалізації праксеологічного підходу. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42). С. 263–267.
193. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі : підручник для студ. магістратури. Дніпропетровськ, 2014. 120 с.

194. Шикарук О. А., Павлюк Є. О., Свіргунець Є. М., Флерчук В. В. Теорія і методика дитячо-юнацького спорту. Хмельницький : ХНУ, 2011. 149 с.
195. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 1997. 55 с.
196. Шкляр В. М. Використання статистичних методів у педагогічних дослідженнях. *Scientific Journal «ScienceRise»* 2015. № 12, 5(17). С. 39–43.
197. Юркова А. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності у збройних силах України. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 21. С. 37–42.
198. Юрченко А. О. Модель формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вчителів фізики засобами електронних інтернет-технологій. *Фізико-математична освіта*. 2018. Вип. 3 (17). С. 113–117.
199. Bettcher Wolfgang. Wissen, Kompetenz, Bildung, Erziehung oder was? Zur Diskussion um Standardisierung in der allgemeinbildenden Schule. Kompetenzentwicklung in der Beruflichen Bildung. Leske Budrich : Opladen, 2002.
200. Crespo M. The European Framework for the recognition of coaching competence and qualifications / European Framework Coaching Qualifications Crespo. London, 2008.
201. Dror Y. Systematic Partnership of University Level Schools of Teacher Training for Improvement and Change in the Field. *Westminster Studies in Education*. 1997. Vol. 20 (1). P. 55–63.
202. Duffy P. Sport Coaching and the European Qualifications Framework (EQF). URL: http://www.blosokics.be/Tewerkstelling/Gedeelde%20%20documenten/Compententies/101219_EU_voorzitterschap_Sportcoaching-EQF.pdf.

203. Guy Berger, Étienne Brunswic. A systems approach to teaching and learning procedures: a guide for educators. 2nd ed. Paris : The UNESCO Press, 1981. 203 p.
204. International Sport Coaching Framework. Version 1.1. URL: http://www.icce.ws/assets/files/news/ISCF_1_aug_2012.pdf.
205. International Sport Coaching Framework. Version 1.2. URL: http://www.icce.ws/_assets/files/iscf-1.2-10-7-15.pdf.
206. Johnson U., Andersson K., Fallby J. Sport psychology consulting among Swedish premier soccer coaches. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2011. Vol. 9 (4). P. 308–322.
207. Khyzhnyak O. O. Practical trainings in the boxing coach training system problem statement in general form. *Nauka i Studia*. 2019. P. 27–34.
208. Khyzhnyak O. O. Sport end pedagogical education of future boxing trainer. *Latest directions of modern science : abstracts of III International Scientific and Practical Conference Vancouver*. Canada, 2023. P. 177–178.
209. Khyzhnyak Oleksandr. Boxing coach-to-be professional training at higher educational institutions. *Ukrainian professional education*. 2020. No 7. P. 81–88.
210. Kiprych S., Donets O., Kornosenko O., Khomenko P., Zhamardiy V., Shkola O., Binetskyi D., Kasich N., Serhiienko V., Bloschynskyi I. Evaluation of interconnection of special working capacity and response of single combat sportsmen's cardiorespiratory system at the stage of direct training for competition. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. Vol. 9, is. 7. P. 115–123.
211. Kornosenko O., Denysovets T., Danysko O., Synytsya S. System of Preparation of Future Fitness Coaches' for Health-Improving Activity in the Conditions of Rehabilitation Establishments. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. Vol. 9, is. 8. P. 33–41.
212. Lorimer R. The Development of Empathic Accuracy in Sports Coaches. *Journal of Sport Psychology in Action*. 2013. Vol. 4 (1). P. 26–33.

213. Lozhkin G. V. Psychological distance between athletes in a sports team and its effect on team's competitiveness. *Abstract Book 28th International Congress of Psychology*, August 8 – 13. Beijing, China, 2004. P. 679.
214. Mazin V. M., Byrka M. F., Sushchenko A. V., Svatiev A. V., Veritov O. I. A New Dimension of Learning in Higher Education: Algorithmic Thinking. *Propósitos y Representaciones*. 2021. No. 9 (SPE2). P. 990.
215. Mazin V., Byrka M., Motives for sports for teenagers who are fencing and doing football. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2022. Vol. 22. Is. 6.
216. Mazin V., Bytsiuk V. Pedagogical conditions for forming professional subjectivity of future physical education teachers. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)*. 2019. Vol. 6, is. 7. P. 7–13.
217. Michel Milistetd Coaching and Coach Education in Brazil. URL: http://www.academia.edu/11510732/Coaching_and_Coach_Education_in_Brazil.pdf.
218. Munk Dieter. Beruf und Kompetenz. Kompetenzentwicklung in der beruflichen Bildung. Leske Budrich : Opladen, 2002.
219. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung. Kassel : Kassel University Press, 2010. 294 s.
220. Podlog L., Dionigi R. Coach strategies for addressing psychosocial challenges during the return to sport from injury. *Journal of Sports Sciences*. 2010. Vol. 28 (11). P. 1197–1208.
221. Post E.-M. Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen-und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer. Leipzig : Univ. Dass, 2010. 791 s.

222. Rahmenlehrplan für den Ausbildungsberuf Berufskraftfahrer. Berufskraftfahrerinnen : BIBB, 2000.
223. Roos T. G. Die Arbeitswelt im Jahre 2020: Was bedeutet sie für die Bildung (Leicht gendert für Thurgauer Zeitung, 18 Juni 2002).
224. Szark-Eckardt Mirosława, Golebiewski Piotr, Cieslicka Mirosława, Stankiewicz Blazej. The assertiveness of people who practice karate. *Physical Education of Students*. 2012. Vol. 4. P. 150–158.
225. Taranenko I., Zhamardiy V., Shkola O., Tolchieva H., Saienko V., Batiieva N., Kyzim P. Professional competencies as a component of professional training of a fitness trainer-teacher in higher education institutions. *Journal For Educators Teachers And Trainers*. 2021. Vol. 12, is. 1. P. 72–81.
226. Unruh N., Unruh S., Scantling E. Certified Athletic Trainers as Certified Teachers. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*. 2008. Vol. 79 (8). P. 31–51.
227. Warnek D. Aktionsforschung und Praxisbezug in der Darf-Lehrerausbildung. Dagmara Warneke. Kassel : Kassel Univ. Press, 2007. 599 s.
228. Zaitseva Yuliia, Taranenko Iryna, Grynova Maryna, Tkachenko Andriy, Mikheienko Olexander. A Modern Approach to the System of Training for Organization of Physical Culture and Sports Work of Physical Education Teachers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. Vol. 9 (10). P. 79–88.
229. Zeidner M., Saklofske D. Adaptive and maladaptive coping. Handbook of coping: theory, research, applications / ed. by M. Zeidner, N. S. Endler. N.Y.: John Wiley & Sons, 1996. P. 505–531.

Додатки

Додаток А

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна діяльність у галузі фізичної культури»

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Професійна діяльність в галузі фізичної культури»

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	<i>017 Фізична культура і спорт</i>
Освітня програма	<i>Фізична культура і спорт</i>

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Обов'язкова	
	Рік підготовки:	
	1-й	-й
Загальна кількість годин – 120	Семестр	
	1-й	-й
Кількість змістових модулів – <i>1</i>	Лекції	
	<i>20 год.</i>	<i>6 год.</i>
	Семінарські заняття	
	<i>28 год.</i>	<i>8 год.</i>
	Практичні заняття	
	<i>год.</i>	<i>год.</i>
	Лабораторні заняття	
	<i>год.</i>	<i>год.</i>
	Самостійна робота	
	<i>72 год.</i>	<i>106 год.</i>
	Вид підсумкового контролю: екзамен	
Мова навчання	Українська	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни: сформувати в студентів систему теоретичних знань про зміст професійної діяльності учителя фізичної культури, шляхи та способи її опанування, умінь наукової організації навчальної діяльності як підґрунтя до оволодіння іншими фаховими знаннями, гуманістично зорієнтований професійний світогляд майбутнього педагога, тренера.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: розуміння основ професійної діяльності тренера з видів спорту, вчителя фізичної культури (професійних функцій, обов'язків).

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- визначити актуальні проблеми й умови діяльності тренера, можливості майбутнього працевлаштування;
- аналізувати базові законодавчі документи, які визначають основні аспекти діяльності педагога в галузі фізичної культури і спорту;
- відтворювати елементарні педагогічні поняття й терміни;
- аналізувати й оформлювати інформаційні й науково-методичні джерела, які стосуються професійної діяльності фахівця фізичної культури;
- визначати місце і роль науки в сучасному суспільстві, класифікувати види, форми й методи організації наукових досліджень, аналізувати інформацію наукового й методичного характеру.

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом. Студент має глибокі міцні і системні знання з дисципліни, використовує термінологію, вільно володіє понятійним апаратом; здатний пояснювати функції тренера, учителя фізичної культури, інструктора-методиста з фізичного виховання тощо; має ґрунтовні знання й усвідомлення важливості вивчення дисципліни, будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи наукову термінологію.
75-89	Студент виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом. Студент знає програмний матеріал повністю; має практичні навички роботи з науковою та науково-методичною літературою, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми, вільно володіє понятійним апаратом, має чітке уявлення про функції тренера, учителя, інструктора-методиста; на

	простому доступно-побутовому рівні здатний пояснювати основні поняття дисципліни; вміє працювати з навчальним матеріалом; має знання й усвідомлення важливості вивчення дисципліни; вміє правильно планувати свою самостійну роботу.
60-74	Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати вивчення навчальної дисципліни. Студент знає основний зміст теми, має уявлення про спеціальність, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами, недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми, понятійним апаратом володіє на репродуктивному рівні, має загальне уявлення про функції тренера, учителя фізичної культури, інструктора-методиста; складність викликає аналіз і оформлення наукової та науково-методичної літератури; навички працювати з навчальним матеріалом несформовані; відсутнє й усвідомлення важливості вивчення дисципліни; вміє правильно планувати свою самостійну роботу.
35-59	Ряд запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни відсутні. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом. Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні, має поверхове уявлення про функції тренера, учителя фізичної культури, інструктора-методиста; не може пояснити зміст базових понять; не вміє самостійно структурувати навчальний матеріал, працювати, ускладнюється у виокремленні та характеристиці видів наукових робіт; не вміє правильно планувати свою самостійну роботу.
0-34	Результати навчання відсутні. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невиразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання.

6. Засоби діагностики результатів навчання: поточний, модульний. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент – 100. Діагностичний розділ визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і включає в себе ряд підрозділів (блоків): 1) контроль засвоєння теоретичних знань (опитування на семінарських заняттях); 2) контроль самостійної роботи студентів (виконання письмових завдань); 3) форми поточного контролю: усне опитування, експрес-тест, бліц-опитування. 4) форми модульного контролю: модульна контрольна робота (що містить відповідь на теоретичне питання й тестування змішаного характеру).

7. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Фізична культура і спорт як соціальне явище. Система фізичного виховання і спорту. Соціалізація людей з обмеженими фізичними можливостями засобами фізичної культури. Активні види рекреації різних груп населення

ТЕМА 2. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Еволюція системи підготовки фізкультурно-спортивних кадрів. Зміст і структура системи вищої освіти за часів СРСР. Ретроспективний порівняльний аналіз структури та професійної орієнтації навчальних курсів країн світу. Становлення вітчизняної вищої фізкультурної освіти. Сучасний стан та тенденції розвитку системи вищої освіти України

Тема 3. МОДЕЛЬ ФАХІВЦЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЙОГО ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Роль у фахівця фізичної культури в сучасному суспільстві. Кваліфікаційні характеристики професій працівників спортивної діяльності. Професіограма фахівця галузі фізичної культури. Вимоги до рівня підготовленості сучасного фахівця фізичної культури

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Студенти та їх адаптація до навчання. Соціалізація та соціальна адаптація – необхідні умови самоактуалізації студентської молоді. Типологія студентів ЗВО. Права та обов'язки студентів закладів вищої освіти. Організація продуктивної студентської навчальної діяльності.

Тема 5. ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Особливості навчальної діяльності студентів ЗВО фізкультурного спрямування. Техніка прослуховування та конспектування лекцій. Підготовка студента до семінарських / практичних занять. Організація консультативної допомоги студентам. Значення професійно-практичної підготовки студентів

ТЕМА 6. ВИДИ І ФОРМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Специфіка навчальної науково-дослідна роботи студентів. Особливості науково-дослідної роботи студентів. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу. Бібліографічний апарат наукових досліджень. Пошук інформації у процесі наукової роботи

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	у тому числі:				у тому числі:			
	Лекції	Семінарські/ практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Лекції	Семінарські/ практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 1. фізична культура – невід'ємна частина національної культури	4	6		10	2	2		18
Тема 2. Кадрове забезпечення установ та організацій фізичної культури	4	4		4				16
Тема 3. Модель фахівця фізичної культури та його професійна	4	4		4				18

діяльність								
Тема 4. Особливості адаптації студентів до навчання в закладах вищої освіти	2	4		8				16
Тема 5. Характеристика навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти	2	4		8	2	2		14
Тема 6. Види і форми науково-дослідної роботи студентів	4	6		8	2	2		24
Екзамен				30				30
Разом	20	28		72	6	6		136

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Тема 1. Фізична культура – невід'ємна частина національної культури	6	2
2.	Тема 2. Кадрове забезпечення установ та організацій фізичної культури	4	
3.	Тема 3. Модель фахівця фізичної культури та його професійна діяльність	4	
4.	Тема 4. Особливості адаптації студентів до навчання в закладах вищої освіти	4	

5.	Тема 5. Характеристика навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти	4	2
6.	Тема 6. Види і форми науково-дослідної роботи студентів	6	2

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		
...			
Разом годин за семестр			

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Тема 1. Фізична культура – невід'ємна частина національної культури	10	18
2.	Тема 2. Кадрове забезпечення установ та організацій фізичної культури	4	16
3.	Тема 3. Модель фахівця фізичної культури та його професійна діяльність	4	18
4.	Тема 4. Особливості адаптації студентів до	8	16

	навчання в закладах вищої освіти		
5.	Тема 5. Характеристика навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти	8	14
6.	Тема 6. Види і форми науково-дослідної роботи студентів	8	24
	Екзамен	30	30
Разом годин за семестр		102	136

Тематика індивідуальних завдань - реферат

9. Форми поточного та підсумкового контролю : груповий контроль (процесі проведення група тимчасово поділяється на кілька підгруп (від 2 до 10 студентів) і кожній підгрупі дається перевірочне завдання з метою узагальнення і систематизації навчального матеріалу; фронтальний контроль (завдання пропонуються всій групі, у процесі вивчається правильність сприйняття й розуміння навчального матеріалу, розкриваються слабкі сторони у знаннях студентів, виявляються недоліки, прогалини, помилки в роботах і відповідях, що дає змогу викладачу вчасно визначити заходи щодо їх подолання й усунення); взаємний контроль (сприяє виробленню таких якостей особистості, як чесність і справедливість, колективізм; допомагає викладачу здійснювати перевірку знань студентів, значно активізує діяльність студентів, підвищує інтерес до знань, викликає у них зацікавлення); самоконтроль; модульний контроль – виконання рівневої контрольної роботи (тести, репродуктивне і творче завдання). Підсумковий контроль – екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Екзамен

Розподіл балів (за максимальними значеннями) та послідовність їхнього накопичення за результатами аудиторної, самостійної роботи та модульного контролю								Сума
Змістовий модуль №1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	МКР	Екзамен	
Аудиторна робота – 4 балів (усні)	Аудиторна робота – 4 балів Самостійна	Аудиторна робота – 4 балів (усні відповіді /	Аудиторна робота – 4 балів (усні	Аудиторна робота – 4	Аудиторна робота – 4	10	40	100

відповіді / тестові завдання на занятті) Самостійна робота – 4 балів	а робота – 4 балів	тестові завдання на занятті) Самостійна робота – 6 балів	відповіді) Самостійна робота – 4 балів	балів (усні відповіді) Самостійна робота – 4 балів	балів. Самостійна робота – 4 балів		
---	--------------------	---	---	---	---------------------------------------	--	--

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>екзамен</i>
	Значення оцінки
90 – 100	зараховано
75-89	
60-74	
35-59	зараховано з можливістю повторного складання
0-34	зараховано з можливістю повторного складання

12. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення та ін.: навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни, фонди бібліотеки ПНПУ, інтернет-ресурси, мультимедійне забезпечення (презентації).

13. Інформаційні ресурси:

Основна література

1. Войнар Ю. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах Євроінтеграції: монографія / Ю. Войнар, Д. Наварецький, І. Глазирін – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.
2. Герцик М.С. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт» : підручник / М.С. Герцик, О.М. Вацеба. – Харків : «ОВС», 2005. – 240 с.
3. Корносенко О. К. Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів: наукові основи і досвід : монографія / О.К. Корносенко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – 396 с.
4. Теория и методика физического воспитания. Т. 1. / Под ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 424 с

5. Теория и методика физического воспитания. Т. 2. / Под ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 392 с

6. Фролова Л.С. Вступ до спеціальності «Фізичне виховання» : навч.-метод. посібник / Л.С. Фролова. – Черкаси, 2014. – 282 с.

Додаткова література

7. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта. / Л.В. Волков – К.: Олимпийская литература, 2002. – 296 с.

8. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка – Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. – 384 с.

9. Степченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підручник. / Д.М. Степченко, О. С. Чмир – К.: Знання, 2005. – 309 с.

10. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. / В.А. Семиченко – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.

11. Філіпченко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: навчальний посібник / А. С. Філіпченко – К.: Академвидав, 2005. – 208 с.

Додаток Б

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія фізичної культури і спорту»

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Теорія фізичної культури і спорту»

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	<i>017 Фізична культура і спорт</i>
Освітня програма	<i>Фізична культура і спорт</i>

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	<i>Обов'язкова</i>	
Загальна кількість годин – 150	Рік підготовки:	
	1-й	
Кількість змістових модулів – 1	Семестр	
	1-й	
	Лекції	
	<i>24 год.</i>	<i>6 год.</i>
	Семінарські заняття	
	<i>не передбачені</i>	<i>не передбачені</i>
	Практичні заняття	
	<i>24 год.</i>	<i>8 год.</i>
	Самостійна робота	
	<i>102 год.</i>	<i>136 год.</i>
	Вид підсумкового контролю: екзамен	
	Мова навчання	Українська

2. Мета: сформувати теоретичні знання про закономірності розвитку і функціонування фізичної культури і спорту як цілісної системи у навчальній, соціально-побутовій та виробничій сферах.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: навчальний предмет «Фізична культура» в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО)

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- Здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем; показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення.
- Засвоювати нову фахову інформацію у сфері фізичної культури і спорту, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

- Здійснювати навчання руховим діям та розвиток рухових якостей людини в умовах різних форм організації занять фізичними вправами.
- Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення.
- Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати у сфері фізичної культури і спорту.
- Пояснювати особливості функціонування фізичної культури у навчальній, соціально-побутовій та виробничій сферах, визначати засоби, методи й принципи фізичного виховання різних груп населення.

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	<p>Студент демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;</p> <p>самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, робить творчо обґрунтовані висновки, справляється з додатковими завданнями;</p> <p>не має пропусків і одержав високі бали за модульні контрольні роботи та відповіді на практичних заняттях.</p>
75-89	<p>Студент виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;</p> <p>добирає переконливі аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача;</p> <p>має кілька пропусків;</p> <p>модульні контрольні роботи й відповіді на практичних заняттях оцінено достатньо високо.</p>

60-74	<p>Наявні мінімально достатні результати вивчення навчальної дисципліни для подальшої професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту ;</p> <p>не вміє глибоко та переконливо обґрунтовувати свої думки;</p> <p>зі складнощами або не надто вдало добирає приклади;</p> <p>має пропуски; модульні контрольні роботи й відповіді на практичних заняттях оцінено задовільно</p>
35-59	<p>Ряд запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни відсутні. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшої професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;</p> <p>має багато пропусків, не писав модульні контрольні роботи або одержав за них і відповіді на заняттях незадовільні оцінки.</p>
0-34	Результати навчання відсутні.

6. Засоби діагностики результатів навчання:

- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- стандартизовані тести;
- ілюстративні матеріали;
- каталоги інформаційних ресурсів.

7. Програма навчальної дисципліни:

- Тема 1. Фізична культура і спорт як соціальна система
- Тема 2. Засоби формування фізичної культури особистості
- Тема 3. Методи формування фізичної культури особистості
- Тема 4. Принципи занять фізичними вправами
- Тема 5. Основи навчання рухових дій
- Тема 6. Загальна характеристика фізичних здібностей

8. Структура навчальної дисципліни

Назва змістового модуля, теми, завдання для самостійної роботи	К-ть годин (денна)	К-ть годин (заочна)	Види навчальної діяльності	Оцінювання (кількість балів за тему)
1	2	3	4	5
Тема 1. Фізична культура і спорт як соціальна система Завдання для самостійної роботи: Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему за вибором: <ul style="list-style-type: none"> - Основні поняття теорії фізичної культури і спорту - Структура і функції фізичної культури і спорту - Цілі, завдання та засади функціонування фізичної культури і спорту в суспільстві Рекомендовані інформаційні ресурси: 1, 2, 3,4,5	2	2	Лекція	6 1 - усна відпов.; 3 - сам. роб.; 2 - практ.завд.
	2	-	Практичне заняття	
	10	14	Самостійна робота	
Тема 2. Засоби формування фізичної культури особистості Завдання для самостійної роботи: Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему: <ul style="list-style-type: none"> - Фактори, що визначають ефективність впливу фізичних вправ - Зміст і форма фізичних вправ - Класифікація фізичних вправ - Поняття про техніку фізичних вправ 	4	-	Лекція	8 1 - усна відпов.; 3 - сам. роб.; 2 - практ.завд.
	4	2	Практичне заняття	
	10	18	Самостійна робота	

<ul style="list-style-type: none"> - Характеристики техніки фізичних вправ - Природні сили природи і гігієнічні фактори - Навантаження і відпочинок як взаємопов'язані компоненти виконання фізичних вправ <p>Рекомендовані інформаційні ресурси: 1, 2, 3,4,5</p>				
<p>Тема 3. Методи формування фізичної культури особистості</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Класифікація методів. Загальні вимоги до їх вибору - Методи, спрямовані на формування знань - Методи оволодіння руховими вміннями та навичками - Методи, спрямовані на вдосконалення рухових навичок і розвиток рухових здібностей <p>Рекомендовані інформаційні ресурси: 1, 2, 3,4,5</p>	4	-	Лекція	10 1 - усна відпов.; 3 - сам. роб.; 2- практ.завд.
	4	2	Практичне заняття	
	18	24	Самостійна робота	
<p>Тема 4. Принципи занять фізичними вправами</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зміст і характеристика загальних принципів - Зміст і характеристика специфічних принципів <p>Рекомендовані інформаційні ресурси: 1, 2, 3,4,5</p>	2	-	Лекція	6 1 - усна відпов.; 3 - сам. роб.; 2- практ.завд.
	2	-	Практичне заняття	
	10	16	Самостійна робота	
<p>Тема 5. Основи навчання рухових дій</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p>	4	2	Лекція	10 1 - усна відпов.; 3 - сам. роб.; 2-
	4	2	Практичне заняття	
	18	24	Самостійна робота	

Презентація + доповідь на тему: <ul style="list-style-type: none"> - Формування знань, рухових умінь і навичок як процес і результат навчання - Теорія поетапного формування рухового дії - Взаємодія навичок - Помилки і шляхи їх усунення - Структура процесу навчання рухових дій і особливості його етапів Рекомендовані інформаційні ресурси: 1, 2, 3,4,5				практ.завд.
Тема 6. Загальна характеристика фізичних здібностей	8	2	Лекція	20
Завдання для самостійної роботи:	8	2	Практичне заняття	1 - усна відпов.; 3-сам. роб.; 2- практ.завд.
Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему: <ul style="list-style-type: none"> - Поняття про фізичні здібності - Основні закономірності розвитку - Принципи розвитку фізичних здібностей - Силкові здібності та методика їх розвитку - Швидкісні здібності і методика їх розвитку - Витривалість і методика її розвитку - Гнучкість і методика її розвитку - Координаційні здібності і методика її розвитку Рекомендовані інформаційні ресурси: 1, 2, 3,4,5	36	40	Самостійна робота	
Підготовка до екзамену	30	30		
МКР				20
Розподіл балів:	Аудиторна та самостійна робота			60

МКР				20
Підсумковий контроль (екзамен)				40
	л	с/п/л	с.р	
Денна форма: <i>(кіл-ть год)</i>	24	24	102	
Заочна форма: <i>(кіл-ть год)</i>	6	8	136	
Усього годин: <i>(кіл-ть год)</i>	150			

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин	
1	<p>Тема 1. Фізична культура і спорт як соціальна система</p> <p>Основні поняття теорії фізичної культури і спорту</p> <p>Структура і функції фізичної культури і спорту</p> <p>Цілі, завдання та засади функціонування фізичної культури і спорту в суспільстві</p> <p>Теорія фізичної культури і спорту як наука і навчальна дисципліна</p>	2	-
2	<p>Тема 2. Засоби формування фізичної культури особистості</p> <p>Поняття про засоби. Фізичні вправи - основний специфічний засіб формування фізичної культури особистості</p> <p>Фактори, що визначають ефективність впливу фізичних вправ</p> <p>Зміст і форма фізичних вправ</p> <p>Класифікація фізичних вправ</p> <p>Поняття про техніку фізичних вправ</p> <p>Характеристики техніки фізичних вправ</p> <p>Природні сили природи і гігієнічні фактори</p> <p>Навантаження і відпочинок як взаємопов'язані компоненти виконання фізичних вправ</p>	4	2
3	<p>Тема 3. Методи формування фізичної культури особистості</p> <p>Вихідні поняття «метод», «методичний прийом», «методика»</p> <p>Класифікація методів. Загальні вимоги до їх вибору</p> <p>Методи, спрямовані на формування знань</p> <p>Методи оволодіння руховими вміннями та навичками</p> <p>Методи, спрямовані на вдосконалення рухових навичок і розвиток рухових здібностей</p>	4	2
4	<p>Тема 4. Принципи занять фізичними вправами</p> <p>Зміст і характеристика загальних принципів</p> <p>Зміст і характеристика специфічних принципів</p>	2	-
5	<p>Тема 5. Основи навчання рухових дій</p> <p>Формування знань, рухових умінь і навичок як процес і результат</p>	4	2

	навчання Теорія поетапного формування рухового дії Взаємодія навичок Помилки і шляхи їх усунення Структура процесу навчання рухових дій і особливості його етапів		
6	Тема 6. Загальна характеристика фізичних здібностей Поняття про фізичні здібності Основні закономірності розвитку Принципи розвитку фізичних здібностей Силові здібності та методика їх розвитку Швидкісні здібності і методика їх розвитку Витривалість і методика її розвитку Гнучкість і методика її розвитку Координаційні здібності і методика її розвитку	8	2
Разом		24	8

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Тема 1. Фізична культура і спорт як соціальна система Завдання для самостійної роботи: Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему за вибором: <ul style="list-style-type: none"> - Основні поняття теорії фізичної культури і спорту - Структура і функції фізичної культури і спорту - Цілі, завдання та засади функціонування фізичної культури і спорту в суспільстві 	6	10
	Тема 2. Засоби формування фізичної культури особистості Завдання для самостійної роботи: Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему:	8	12

	<ul style="list-style-type: none"> - Фактори, що визначають ефективність впливу фізичних вправ - Зміст і форма фізичних вправ - Класифікація фізичних вправ - Поняття про техніку фізичних вправ - Характеристики техніки фізичних вправ - Природні сили природи і гігієнічні фактори - Навантаження і відпочинок як взаємопов'язані компоненти виконання фізичних вправ 		
	<p>Тема 3. Методи формування фізичної культури особистості</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Класифікація методів. Загальні вимоги до їх вибору - Методи, спрямовані на формування знань - Методи оволодіння руховими вміннями та навичками - Методи, спрямовані на вдосконалення рухових навичок і розвиток рухових здібностей 	14	20
	<p>Тема 4. Принципи занять фізичними вправами</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зміст і характеристика загальних принципів <p>Зміст і характеристика специфічних принципів</p>	8	14
	<p>Тема 5. Основи навчання рухових дій</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формування знань, рухових умінь і навичок як процес і результат навчання - Теорія поетапного формування рухового дії - Взаємодія навичок - Помилки і шляхи їх усунення - Структура процесу навчання рухових дій і особливості його етапів 	14	20
	<p>Тема 6. Загальна характеристика фізичних здібностей</p> <p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поняття про фізичні здібності - Основні закономірності розвитку 	22	30

	<ul style="list-style-type: none"> - Принципи розвитку фізичних здібностей - Силкові здібності та методика їх розвитку - Швидкісні здібності і методика їх розвитку - Витривалість і методика її розвитку - Гнучкість і методика її розвитку - Координаційні здібності і методика її розвитку 		
Підготовка до екзамену		30	30
Разом годин за семестр		110	136

9. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль знань

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених умінь і навичок самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів з навчальної дисципліни є:

- а) систематичність та активність роботи на практичних (семінарських) заняттях;
- б) виконання обов'язкових завдань для самостійного опрацювання;
- в) виконання модульних (контрольних) робіт;

Оцінювання поточної роботи студента здійснюється в межах 60 балів.

Оцінюється:

- систематичність та активність роботи на лекціях та семінарських заняттях
- поточне (усне опитування 1 бал, 1 бал – практичне завдання); самостійна робота (1-3 бали)

Модульний контроль: виконання однієї модульної контрольної роботи – 1-10 балів.

Підсумковий контроль: екзамен 1-40 балів.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний, модульний контроль та самостійна робота						Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
МКР							
6	8	10	6	10	20		

T1, T2 ... T6– теми змістових модулів;

МКР – модульна контрольна робота.

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>екзамен</i>	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Оцінка за чотирибальною (якісною) шкалою	Оцінка за двобальною шкалою
90 – 100	відмінно	зараховано
75-89	добре	
60-74	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення та ін.:

навчально-методичний комплекс початкової дисципліни, фонди бібліотеки ПНПУ, інтернет-ресурси, мультимедійне забезпечення (презентації);

Сторінка курсу в classroom	https://classroom.google.com/u/0/c/MzkwODQ0OTc4MDI5
----------------------------	---

13. Інформаційні ресурси

Основні інформаційні джерела:

1. Круцевич Т.Ю. Теорія та методика фізичного виховання. Том 1. – Київ: Видавництво «Олімпійська література», 2003. – 424 с.
2. Свєртнев О.А. Теорія фізичної культури і спорту. Текст лекцій з дисципліни «Теорія фізичної культури і спорту» для підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалавр) спеціальності 017.Фізична культура і спорт. – Полтава, 2021. – 58 с.
3. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 272 с.
4. Віртуальна кімната <https://classroom.google.com>
5. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. - <http://194.44.152.155/elib/local/sk697212.pdf>

Забезпечення: навчально-методичний комплекс початкової дисципліни, фонди бібліотеки ПНПУ, інтернет-ресурси, мультимедійне забезпечення (презентації).

Додаток В

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління у фізичній культурі та спорті»

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Управління у фізичній культурі та спорті»

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	<i>017 Фізична культура і спорт</i>
Освітня програма	<i>Фізична культура і спорт</i>

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни (обов'язкова, за вибором)	
	Денна форма навчання	аочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Обов'язкова	
Змістових модулів (за умов поділу) – 2	Рік підготовки:	
	3-й	
Загальна кількість годин – 150	Семестр	
Самостійна робота – 102 год.	5-й	
	Лекції	
	24 год.	6 год.
	Семінарські заняття	
	-	-
	Практичні заняття	
	24 год.	8 год.
	Лабораторні заняття	
	-	-
	Самостійна робота	
	102 год.	136 год.
	Вид підсумкового контролю: іспит	

2. **Мета вивчення навчальної дисципліни:** забезпечити майбутніх фахівців теоретичними знаннями про систему управління фізкультурним рухом в Україні та сформувати практичні уміння управлінської діяльності.
3. **Передумови для вивчення навчальної дисципліни:** «Теорія фізичної культури і спорту», «Професійна діяльність в галузі фізичної культури і спорту», «Олімпійський і професійний спорт».
4. **Очікувані результати навчання з дисципліни:**
 - Здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем.
 - Уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та

комунікаційних технологій.

- Показувати навички самостійної роботи, ініціативності та підприємливості; демонструвати критичне та самокритичне мислення.
- Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.
- Здійснювати заходи з підготовки спортсменів, організації й проведення спортивних змагань.
- Аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства.
- Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
- Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент виявляє міцні і глибокі знання про систему управління фізкультурним рухом в Україні та закономірності розвитку і функціонування фізичної культури і спорту як цілісної системи у навчальній, соціально-побутовій та виробничій сферах; вміє відшукувати необхідну інформацію з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій у науковій літературі, базах даних, інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію; здійснює аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструє власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем; виявляє навички самостійної роботи, критичного та самокритичного мислення; аргументує управлінські рішення при вирішенні проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; демонструє навички лідерства; виявляє здатність до безперервного професійного розвитку; здатен застосовувати сучасні технології управління суб'єктами сфери фізичної культури і спорту; одержав високі бали за відповіді на практичних заняттях, модульні контрольні та самостійну роботу.
75-89	Студент самостійно відповідає на поставлені запитання, демонструє достатні знання про систему управління фізкультурним рухом в Україні та закономірності розвитку і функціонування фізичної культури й спорту; виявляє здатність відшукувати необхідну інформацію з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій; під керівництвом викладача приймає управлінські рішення для вирішення проблемних ситуацій суб'єктів фізичної культури і спорту;

	виявляє здатність застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань керівника та змістовно інтерпретувати отримані результати; відповіді на практичних заняттях, модульні контрольні та самостійну роботи оцінено добре.
60-74	Студент самостійно, але неповно відтворює знання про систему управління фізкультурним рухом в Україні; зі складнощами здійснює аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту; за допомогою викладача добирає аргументи на підтвердження своїх думок чи приймає управлінські рішення; не надто вдало відшуковує необхідну інформацію з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій; відповіді на практичних заняттях, модульні контрольні та самостійні роботи оцінено задовільно.
35-59	Студент відтворює знання про систему управління фізкультурним рухом в Україні на початковому рівні; з допомогою викладача називає окремі поняття та визначення в фізичній культурі та спорті; не виявляє здатність відшуковувати необхідну інформацію з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій; не виявляє здатність застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; не виконував самостійної та модульних контрольних робіт або одержав за них незадовільні оцінки; за відповіді на заняттях одержав незадовільні оцінки.
0-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного відтворення окремих понять в управлінні фізичною культурою та спортом, з допомогою викладача відповідає на питання; не писав модульні контрольні роботи, на заняттях одержав незадовільні оцінки або взагалі їх не відвідував.

6. Засоби діагностики результатів навчання:

усна відповідь, письмовий тестовий, захист виконаних завдань самостійної роботи, виконання практичних завдань.

7. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління у сфері фізичної культури і спорту

Тема1. Управління у сфері фізичної культури як навчальна та наукова дисципліна

Зміст дисципліни. Зародження міжгалузевої науки управління. Управління у сфері фізичної культури як науковий та навчальний предмет. Понятійний апарат теорії управління. Сучасні концепції теорії управління.

Тема 2. Система управління сферою фізичної культури і спорту в Україні

Фізична культура та спорт як соціальна система суспільства. Суб'єкти сфери фізичної культури і спорту. Органи публічної влади в системі управління сферою

фізичної культури та спорту. Громадські організації в сфері фізичної культури та спорту. Спортивні школи як складова системи фізичної культури.

Тема 3. Організаційне, фінансове, кадрове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту

Організаційне забезпечення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. Інформаційне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту. Кадрове та наукове забезпечення сфери фізичної культури і спорту. Медичне забезпечення сфери фізичної культури і спорту (спортивна медицина).

Тема 4. Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури та спорту

Міжнародний спортивний рух на сучасному етапі. Міжнародні організації, які сприяють розвитку фізичної культури.

Змістовий модуль 2. Процес управління в організації фізкультурно-спортивної спрямованості

Тема 5. Організації в сфері фізичної культури і спорту

Особливості функціонування фізкультурних організацій в сучасних умовах. Типологія фізкультурно-спортивних організацій. Внутрішнє середовище організації та його компоненти. Зовнішнє середовище організації. Регламентування діяльності організацій. Діловодство і ділові наради. Спонсорство, юридична та соціальна відповідальність організацій.

Тема 6. Принципи, функції та методи управління діяльністю організацій у сфері фізичної культури і спорту

Принципи управлінської діяльності. Класифікація та взаємозв'язок функцій управління. Планування як функція управління. Організація: делегування повноважень, побудова або удосконалення організаційних структур. Мотивація діяльності співробітників організацій. Контроль, облік та звітність. Зв'язувальні процеси: комунікації та прийняття рішень. Методи управлінської діяльності.

Тема 7. Управління персоналом організації фізкультурно-спортивної спрямованості

Управлінська діяльність. Керівництво і його стилі. Формальні та неформальні групи. Влада та особистий вплив на підлеглих. Управління конфліктними ситуаціями. Система, технологія та напрямки управління персоналом.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання			
	Лекції	Практ./ Семинар.		Самост. робота
<i>Тема 1.</i> Управління у сфері фізичної культури як навчальна та наукова дисципліна	2	2		6
<i>Тема 2.</i> Система управління сферою фізичної культури і спорту в Україні	6	6		14
<i>Тема 3.</i> Організаційне, фінансове, кадрове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту	2	2		8
<i>Тема 4.</i> Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури та спорту	2	2		8
Усього за 1 модулем	12	12		36
<i>Тема 5.</i> Організації в сфері фізичної культури і спорту	4	4		10
<i>Тема 6.</i> Принципи, функції та методи управління діяльністю організацій у сфері фізичної культури і спорту	4	4		14
<i>Тема 7.</i> Управління персоналом організації фізкультурно-спортивної спрямованості	4	4		12
Усього за 2 модулем	12	12		36
Підготовка до екзамену				30
Усього годин	24	24		102

9. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Тема 1. Управління у сфері фізичної культури як навчальна та наукова дисципліна	2	
2	Тема 2. Система управління сферою фізичної культури і спорту в Україні	6	
3	Тема 3. Організаційне, фінансове, кадрове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту	2	
4	Тема 4. Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури та спорту	2	
5	Тема 5. Організації в сфері фізичної культури і спорту	4	
6	Тема 6. Принципи, функції та методи управління діяльністю організацій у сфері фізичної культури і спорту	4	
7	Тема 7. Управління персоналом організації фізкультурно-спортивної спрямованості	4	
	Разом	24	

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління у сфері фізичної культури і спорту		
1	<i>Тема 1.</i> Управління у сфері фізичної культури як навчальна та наукова дисципліна Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему: «Понятійний апарат теорії управління» або «Сучасні концепції теорії управління».	10
2	<i>Тема 2.</i> Система управління сферою фізичної культури і спорту в Україні Конспект самопідготовки.	14

	<p>Презентація + доповідь на одну із тем:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Центри фізичного здоров'я населення фізичної культури і спорту інвалідів та олімпійської підготовки. – Центри студентського спорту вищих навчальних закладів. – Фізкультурно-оздоровчі заклади. – Колективи фізичної культури. – Фізкультурно-спортивні товариства. – Спортивні федерації. – Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів, студентів та ветеранів фізичної культури і спорту. – Суб'єкти паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні. Спортивний комітет України. 	
3	<p><i>Тема 3. Організаційне, фінансове, кадрове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту</i></p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на одну із тем:</p> <p>«Джерела фінансування ФКіС»</p> <p>«Інформаційне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту».</p> <p>«Медичне забезпечення сфери фізичної культури і спорту (спортивна медицина)».</p>	14
4	<p><i>Тема 4. Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури та спорту</i></p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему: «Міжнародні організації, які сприяють розвитку фізичного виховання населення».</p>	12
	Разом за ЗМ 1	36
Змістовий модуль 2. Процес управління в організації фізкультурно-спортивної спрямованості		
6	<p><i>Тема 5. Організації в сфері фізичної культури і спорту</i></p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему: «Діловодство і ділові наради» або «Спонсорство у ФКіС» або «Юридична та соціальна відповідальність фізкультурно-спортивних організацій».</p>	16
7	<p><i>Тема 7. Принципи, функції та методи управління діяльністю організацій у сфері фізичної культури і спорту</i></p> <p>Конспект самопідготовки.</p> <p>Презентація + доповідь на тему: «Контроль, облік та звітність діяльності або «Зв'язувальні процеси: комунікації та прийняття рішень у ФКіС».</p>	20

8	Тема 8. Управління персоналом організації фізкультурно-спортивної спрямованості Конспект самопідготовки. Презентація + доповідь на тему: «Управління конфліктними ситуаціями» або «Система, технологія та напрямки управління персоналом».	16
Разом за ЗМ 2		36
Підготов до екзамену		30
Разом годин за семестр		102

11. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль знань

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених умінь і навичок самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів з навчальної дисципліни є:

- а) систематичність та активність роботи на практичних (семінарських) заняттях;
- б) виконання обов'язкових завдань для самостійного опрацювання;
- в) виконання модульних (контрольних) робіт;

Оцінювання поточної роботи студента здійснюється в межах 60 балів.

Оцінюється:

- систематичність та активність роботи на лекціях та семінарських заняттях
- поточне (усне опитування 1 бал, 1 бал – практичне завдання); самостійна робота (1-3 бали)

Модульний контроль: виконання однієї модульної контрольної роботи – 1-10 балів.

Підсумковий контроль: екзамен 1-40 балів.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний, модульний контроль та самостійна робота									Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				40	100
T1	T2	T3	T4	МКР 1	T5	T6	T7	МКР2		
4	4	4	4	10	5	5	5	10		

T1, T2 ... T6– теми змістових модулів; МКР – модульна контрольна робота.

13. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>екзамен</i>	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Оцінка за чотирибальною (якісною) шкалою	Оцінка за двобальною шкалою
90 – 100	відмінно	зараховано
75-89	добре	
60-74	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення та ін.:

навчально-методичний комплекс початкової дисципліни, фонди бібліотеки ПНПУ, інтернет-ресурси, мультимедійне забезпечення (презентації);

Сторінка курсу в classroom	https://classroom.google.com/c/NTI3MTM2MDYxMDMz?cjc=xcazxx5
----------------------------	---

15. Рекомендована література

Базова

1. Городинська І.В. Управління фізичною культурою і спортом: навч. Посібник для студентів факультету фізичного виховання та спорту. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. – 112с.
2. Жданова О. М. Управління сферою фізичного виховання і спорту [Текст] : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. фіз. виховання і спорту / Жданова О. М., Чеховська Л.Я. – Львів: Коло, 2009. – 224 с.
3. Олійник М.О. Організаційно-управлінська діяльність у системі управлінь і комітетів з питань фізичної культури /Олійник М.О.[Навчальний посібник]. – Харків, 2000. – 80 с.
4. Свєртнев О.А. Менеджмент фізичної культури і спорту. – Текст лекцій з дисципліни «Менеджмент фізичної культури і спорту» для підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 017.Фізична культура і спорт. – Полтава, 2018. – 78 с. [затв. вчен. рад. ПНПУ ім. В.Г. Короленка, прот. № 1 від 25.10.2018р.]

Допоміжна

5. Леонова А. О. Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції. – Львів: Центр Європи, 1995. – 176 с
6. Олійник М.О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні /Олійник М.О., Скрипник А.П. /Видавництво з-є, перероблене і доповнене. – Харків: ХадІФК, 2000. – 292 с.
7. Свєртнєв О.А. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту / О.А. Свєртнєв / Педагогічні науки: науковий журнал. – Випуск 77. – Полтава, 2021. – С. 40-43.

16. Інформаційні ресурси

8. ЗАКОН УКРАЇНИ Про фізичну культуру і спорт – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
9. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>
10. Міністерство молоді та спорту України (Офіційний сайт) – <https://mms.gov.ua>
11. Національний Олімпійський Комітет України (Офіційний сайт) – <https://noc-ukr.org>
12. ФСТ "Динамо" України (Офіційний сайт) – <http://www.dynamo.ua>
13. Спортивний комітет України (Офіційний сайт) – <http://scu.org.ua/>
14. Національний комітет спорту інвалідів України – <http://www.paralympic.org.ua/>
15. ФСТ «Спартак» – <http://spartak.org.ua/>

Додаток Г

Робоча програма навчальної дисципліни «Спортивна метрологія»

РОБОЧА ПРОГРАМА**навчальної дисципліни****«Спортивна метрологія»**

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	<i>017 Фізична культура і спорт</i>
Освітня програма	<i>Фізична культура і спорт</i>

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання/ скорочений термін (ФВ-26; ФВ -38; ФК-39)	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –4	Обов'язкова / вибіркова	
	Рік підготовки:	
	4-й / (2-й; 3-й)	2-й; 3-й; 4-й
Загальна кількість годин – 120	Семестр	
	7-й / (3-й; 5-й)	3-й; 5-й; 7-й
Кількість змістових модулів –2 <i>(за умов поділу)</i>	Лекції	
	<i>18 год.</i>	<i>6 год.</i>
	Семінарські заняття	
	<i>год.</i>	<i>год.</i>
	Практичні заняття	
	<i>год.</i>	<i>год.</i>
	Лабораторні заняття	
	<i>18 год.</i>	<i>6 год.</i>
	Самостійна робота	
	<i>84 год.</i>	<i>108 год.</i>
	Вид підсумкового контролю: екзамен	
Мова навчання	Українська	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни: сформувати у студентів цілісну систему теоретичних і методичних знань, умінь і навичок вимірювання, контролю та оцінки розвитку, рухової підготовленості людини у фізичному

вихованні та спорті; розвиток професійного мислення та професійно-значущих особистісних якостей.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: вивчення даного курсу передбачає зв'язок з такими дисциплінами як: «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія спорту», «Методика спортивного тренування», «Біомеханіка», «Фізіологічні основи фізичного виховання», «Теорія і методика викладання спортивних ігор», «Теорія і методика викладання гімнастики».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- відтворити узагальнюючу інформацію про основи теорії вимірювань, теорії тестів та теорії оцінок; визначити класифікацію контролю у фізичному вихованні і спорті.
- використовувати різні технології тестування рухових здібностей та технології контролю фізичної підготовленості; застосовувати статистичні методи обробки результатів вимірювань розвитку моторики людини.
- узагальнити критерії та методи контролю за тренувальними і змагальними навантаженнями та за технічною і тактичною підготовленістю.
- проаналізувати та оцінити результати метрологічного контролю розвитку рухових здібностей та фізичної підготовленості.
- пояснити важливість метрологічного контролю у процесі підготовки спортсменів
- підтримувати та позитивно оцінювати намагання учнів під час виконання тестових вправ.
- аргументувати доцільність використання метрологічного контролю у процесі фізкультурної діяльності; спроектувати комплекс тестових методик для контролю за технічною і тактичною підготовленістю, за тренувальними і змагальними навантаженнями в обраному виді спорту.

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	<p>Високий: студент на високому рівні опанував програмовий матеріал. Самостійно, у межах даної програми, оцінює різноманітні явища і факти, теорії, використовує здобуті знання;</p> <p>розв'язує комбіновані типові задачі стандартним або оригінальним способом, розв'язує нестандартні задачі;</p> <p>виявляє особисті творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання</p>
75-89	<p>Достатній: студент здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження повних рішень під керівництвом викладача</p>
60-74	<p>Середній: студент виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань допускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.</p>
35-59	<p>Початковий: студент допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.</p>
0-34	

6. Засоби діагностики результатів навчання:

1. Усне опитування на практичних заняттях.
2. Виконання практичних завдань.
3. Виконання тестових завдань.
4. Виконання самостійної роботи та індивідуальних завдань.
5. Розробка проектів та презентацій.

7. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Основи теорії спортивної метрології

Тема 1. Основні поняття спортивної метрології.

Тема 2. Основи теорії вимірювань.

Тема 3. Основи теорії тестів і теорії оцінок.

Змістовий модуль 2. Метрологічний контроль за рівнем підготовленості спортсменів

Тема 4. Метрологічні основи контролю розвитку рухових здібностей та забезпечення спортивного відбору.

Тема 5. Метрологічні основи контролю за тренувальними та змагальними навантаженнями.

Тема 6. Метрологічні основи контролю за технічною та тактичною підготовленістю спортсменів.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	у тому числі:				у тому числі:			
	Лекції	Семинарські практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Лекції	Семинарські практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМ 1. Основи теорії спортивної метрології								
Тема 1. Основні поняття спортивної метрології	2			8	2			10

Тема 2. Основи теорії вимірювань.	2		2	8				14
Тема 3. Основи теорії тестів і теорії оцінок.	4		4	8			2	10
Разом за ЗМ 1	8		6	24	2		2	34
ЗМ 2. Метрологічний контроль за рівнем підготовленості спортсменів								
Тема 4. Метрологічні основи контролю розвитку рухових здібностей та забезпечення спортивного відбору.	2		6	10	2		2	15
Тема 5. Метрологічні основи контролю за тренувальними та змагальними навантаженнями	4		4	10	2		2	15
Тема 6. Метрологічні основи контролю за технічною та тактичною підготовленістю спортсменів.	4		2	10				14
В (за необхідністю)								
Підготовка до екзамену				30				30
Разом за ЗМ 2	10		12	60	4		4	74
Разом	18		18	84	6		6	108

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		
2			

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання / скорочений термін (ФВ-26; ФВ-38)	Заочна форма навчання
1.	Аналіз похибок вимірювань. Види системи вимірювань. Інструментальні методи контролю у фізичному вихованні і спорті.	2	
2.	Методологія тестування. Педагогічна оцінка результатів тестових вимірювань. Визначення біологічного віку, біологічних ритмів людини.	4	2
3.	Метрологічний контроль розвитку швидкісних, силових, координаційних здібностей, гнучкості та витривалості.	6	2
4.	Контроль за величиною навантаження. Симптоми початкової стадії перетренованості. Методи оцінки фізичної працездатності	4	2
5.	Критерії та методи контролю за технічною підготовленістю спортсменів. Основи контролю за тактичною підготовленістю спортсменів	2	
Разом годин за семестр		18	6

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання / скорочений термін (ФВ-; ФВ - 38)	Заочна форма навчання
Змістовий модуль 1.			
1.	Конструктивний аналіз класифікації контролю у фізичному вихованні і спорті	6	6
2.	Проаналізувати законодавчу базу метрології та метрологічної діяльності в Україні. Виконати теоретичні тестові завдання.	4	4
3.	Інструментальні методи контролю розвитку функціональних можливостей спортсменів	8	14
4.	Законспектувати методика Державних тестів оцінювання стану фізичної підготовленості учнів та проаналізувати нормативні норми цих тестів. Виконати теоретичні тестові завдання. Дати загальну характеристику Всеукраїнському фізкультурно-оздоровчому комплексу «Крок до здоров'я».	6	10
Разом за ЗМ 1		24	34
Змістовий модуль 2.			
3.	Тестування різних проявів координаційних здібностей школярів. Законспектувати та вивчити тести-вправи для визначення рухової пам'яті. Прогноз схильності дітей до спортивної діяльності на основі співставлення паспортного і біологічного віку. Виконати теоретичні тестові завдання.	10	15
4.	Визначення максимальної аеробної продуктивності за допомогою субмаксимальних тестів. Контроль за змагальним навантаженням. Контроль над психологічною підготовленістю,	10	15

	психічним станом.		
5.	Дайте характеристику спортивно-руховим помилкам та основам їх подолання. Проаналізуйте особливості вдосконалення техніки та її реалізації.	10	14
ІЗ *			
Підготов до екзамену **		30	30
Разом за ЗМ 2		60	74
Разом годин за семестр		84	108

Примітка:

*(не обов'язковий компонент самостійної роботи студента)

** (за наявності)

8. Форми поточного та підсумкового контролю ЕКЗАМЕН

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів (за максимальними значеннями) та послідовність їхнього накопичення за результатами аудиторної, самостійної роботи та модульного контролю								Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				40	100
T1	T2	T3	МК	T 4	T5	T 6.	МК		
4	8	8	8	8	8	8	8		

T1, T2 , ... – теми, включені до змістових модулів..

*Примітка: *За умови наявності даного компонента в структурі самостійної роботи дисципліни

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>екзамен</i>	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Значення оцінки	Значення оцінки
90 – 100	відмінно	зараховано
75-89	добре	

60-74	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	зараховано з можливістю повторного складання

12. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення та ін.:

Навчально-методичний комплекс початкової дисципліни, діагностичний інструментарій, фонди бібліотеки ПНПУ імені В. Г. Короленка, інтернет-ресурси.

13. Інформаційні ресурси

Основна література

1. Сергієнко Л. П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти: підручник / Л. П. Сергієнко – К. : КНТ, 2010. – 776 с.
2. Тараненко І. В. Основи спортивної метрології: навч. Посібник / І. В. Тараненко, Ю. В. Зайцева – Полтава : ПП «Астроя», 2018. – 170 с.

Додаткова література

3. Годик М. А. Комплексный контроль в спортивных играх [Текст] / М. А. Годик, А. П. Скородумова. – М.: Советский спорт, 2010.– 336 с.
4. Круцевич Т.Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч. посіб. / Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, Г. В. Безверхня. – К.: Олімп. Л-ра, 2011. – 224 с. : іл. – Бібліогр.: с. 221-223.
5. Сергієнко Л. П. Тестування рухових здібностей школярів: навч. посіб / Л. П. Сергієнко – К.: Олімпійська література, 2001. – 439 с.

Електронні джерела:

6. Фізіологічне та педагогічне обґрунтування тестів для оцінки силових здібностей дітей молодшого шкільного віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/sport/77/12845-fiziologichne-ta-pedagogichne-ob%D2%91runtuvannya-testiv-dlya-ocinki-silovix-zdibnostej-ditej-molodshogo-shkilnogo-viku.html>
7. Метрологічний контроль у фізичному вихованні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sport.mdu.edu.ua/fks/wp-content/uploads/2017/12/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%9C%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80-%D1%83-%D1%84%D1%96%D0%B7-%D0%B2%D0%B8%D1%85-2.pdf>

Додаток Д Робоча програма навчальної дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті»

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті»

підготовки здобувачів

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	<i>01 Освіта, педагогіка</i>
Спеціальність (спеціалізація) (за наявності)	<i>017 Фізична культура і спорт</i>
Освітня програма	<i>Освітньо-професійна «Фізична культура і спорт»</i>

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Обов'язкова / вибіркова	
	Рік підготовки:	
	1-й	-
Загальна кількість годин – 120	Семестр	
	1-й	-
Кількість змістових модулів –2 <i>(за умов поділу)</i>	Лекції	
	<i>12 год.</i>	-
	Семінарські заняття	
	<i>28 год.</i>	-
	Практичні заняття	
	-	-
	Лабораторні заняття	
	-	-
	Самостійна робота	
	<i>80 год.</i>	-
Вид підсумкового контролю: залік		
Мова навчання	Українська	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни:

Мета викладання навчальної дисципліни “Інноваційні технології у фізичній культурі спорту”: сформувати у студентів низку знань, умінь та навичок обирати та використовувати ефективні новітні освітні, оздоровчі та інформаційні технології у майбутній професійній діяльності.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: освітні компоненти, базові знання яких та результати навчання необхідні здобувачеві для успішного навчання та опанування компетентностями з дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті»: «Методологія та організація наукових досліджень», «Психофізіологія професійної діяльності», «Менеджмент і маркетинг у фізичній культурі та спорті», «Методика викладання спеціалізованих навчальних дисциплін у закладах вищої освіти».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері фізичної культури та спорту;
- використовувати знання щодо психолого-педагогічних, медико-біологічних, соціокультурних основ інноваційних перетворень та уміти аргументувати їх вагомість та практичну значущість у професійній діяльності;
- планувати, організувати, здійснювати контроль та оцінку стану спортсменів, коригувати підготовку спортсменів на основі передового досвіду та сучасних тенденцій розвитку галузі фізичної культури й спорту;
- розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проєкти, спрямовані на розв'язання проблем інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту;
- впроваджувати інноваційні спортивно-педагогічні технології, інтерактивні засоби і методи, нестандартне та мультимедійне обладнання під час організації та проведення навчально-тренувальних занять й змагань;
- здатність генерувати нові ідеї, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію.

5. Критерії оцінювання результатів навчання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
---	--

90-100	Здобувач освіти має глибокі міцні і системні знання з теми, вільно володіє понятійним апаратом, використовує термінологію, має чітке уявлення про зміст, види інноваційних технологій; вміє працювати з навчальним матеріалом; пропонує шляхи упровадження інноваційних технологій у практику фізичної культури і спорту; вільно аргументує вибір інноваційних засобів і методів у дитячо-юнацькому спорті; здатен самостійно та творчо передбачати ключові напрями інноваційних перетворень у фізичній культурі і спорті, вміє самостійно проектувати професійний саморозвиток.
75-89	Здобувач освіти знає програмний матеріал повністю, вільно володіє понятійним апаратом, має практичні навички з організації інноваційної діяльності, має уявлення про зміст, структуру, види інноваційних технологій, але не може вийти за межі теми; вміє працювати з навчальним матеріалом у межах, рекомендованих викладачем; пропонує шляхи упровадження інноваційних технологій у практику фізичної культури і спорту; вільно аргументує вибір інноваційних засобів і методів у дитячо-юнацькому спорті; з допомогою викладача передбачає основні напрями інноваційних перетворень у фізичній культурі і спорті, добирає інструменти професійного саморозвитку.
60-74	Здобувач освіти знає основний зміст тем навчальної дисципліни, але знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами; понятійним апаратом володіє на репродуктивному рівні; має практичні навички організації інноваційної діяльності, але не може вийти за межі теми; має загальне уявлення про зміст, види інноваційних технологій, проте не може самостійно та творчо передбачити основні напрями інноваційних перетворень у фізичній культурі і спорті; ускладнюється в обґрунтуванні вибору інноваційних засобів і методів у дитячо-юнацькому спорті; без допомоги викладача не здатен самостійно проектувати модель професійного саморозвитку.
35-59	Здобувач освіти має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні, має поверхове уявлення про зміст і види інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті; не вміє самостійно структурувати навчальний матеріал, здатен передбачити основні напрями інноваційних перетворень у фізичній культурі і спорті на репродуктивному рівні; не може аргументувати вибір інноваційних засобів і методів у дитячо-юнацькому спорті; не вміє правильно планувати свою самостійну роботу та професійний саморозвиток.
0-34	Студент має фрагментарні знання з теми; не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований; не вміє викласти програмний матеріал; практичні навички сформовані на рівні розпізнавання.

6. Засоби діагностики результатів навчання: поточний, модульний, підсумковий контроль. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді тестів. Для оцінювання використовується національна чотирибальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент – 100. Діагностичний розділ визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і включає в себе такі блоки:

1) контроль засвоєння теоретичних знань (опитування на практичних заняттях та виконання письмових тестів);

2) контроль самостійної роботи студентів (виконання письмових завдань).

Форми поточного контролю: усне опитування, тестування, модульний контроль.

Форми підсумкового контролю: залік.

7. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи використання інноваційних технологій фізичній культурі і спорті

Тема 1. Історичні аспекти використання інноваційних технологій у фізичному вихованні та під час підготовки спортсменів. Поняття і зміст інноваційних технологій і технологічного підходу. Історія виникнення і концептуальні положення інноваційних технологій. Предмет і сфера дослідження освітньої інноватики, їх взаємозв'язок з фікультурно-спортивною практикою. Співвідношення понять «інновація» та «новація», «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес», «інновації в освіті» та «інноваційна освіта», «інновації у фізичній культурі». Умови перетворення новацій у сфері фізичної культури і спорту в інноваційні технології.

Тема 2. Закономірності інноваційних процесів. Структура і динаміка інноваційних процесів. Закони перебігу інноваційних процесів. Динаміка розвитку інноваційних процесів. Принципи управління інноваційними процесами. Типи структур інноваційних процесів. Класифікація типів інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті.

Законодавчі основи фізичної культури і спорту, що регламентують використання інноваційних технологій в освітньо-виховному та навчально-тренувальному процесах. «Європейська спортивна хартія» (European Sports Charter and Human Rights in Sport) як базовий документ, що визначає напрями інновації у сфері фізичної культури і спорту. Вплив новітніх технологічних розробок на ефективність процесу спортивної підготовки.

Тема 3. Сучасні технології підготовки спортсменів та їх класифікація. Сучасні концепції спортивної педагогіки. Інноваційні технології в галузі фізичної культури (педагогічні, медико-біологічні, інформаційні). Сутність та особливості педагогічних технологій. Технологічний підхід і новітні медико-біологічні технології у фізичній культурі і спорті. Поняття про інформаційні технології. Напрями використання інноваційних технологій у

фізичній культурі і спорті. Перспективи використання інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті.

Змістовий модуль 2. Інноваційна професійна діяльність тренера

Тема 4. Методичні особливості впровадження інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті. Особливості роботи тренера із сучасним поколінням. Особливості використання активних методів організації навчально-тренувального процесу: дискусія, гейміфікація, метод проєктів, інтерактивні методи «Sports Case study» та «Action learning» (кейси, квести, воркшопи, е-навчання), ситуативного моделювання, різнорівневого, програмового навчання, взаємонавчання. Використання елементів інноваційних технологій у процесі навчання рухових дій. Використання сучасного спортивного обладнання в обраному виді спорту.

Тема 5. Використання інноваційних технологій у дитячо-юнацькому спорті.

Диференційоване (різнорівневе) навчання в системі дитячо-юнацького спорту. Інноваційні технології організації та проведення навчально-тренувальних занять. Інноваційні практики організації контролю спортивної підготовленості. Технології побудови реабілітаційних та оздоровчих програм для юних спортсменів.

Новітні підходи щодо проєктування просвітницьких та виховних заходів, спрямованих на формування соціально-значущих особистих якостей юних спортсменів у позашкільних фізкультурно-оздоровчих та спортивних навчальних закладах (рекреаційно-адаптивні заходи у спортивних гуртках і секціях, заходи спорт-шоу для учнів і батьків, арт-виставки спортивної та фізкультурно-оздоровчої тематики, коворгінги та лекторії для батьків та колег тощо).

Інформаційно-комунікаційні технології. Види інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Інформаційні технології у фізичній культурі і спорті. Шляхи використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі тренера. Динамічно керовані моделі та безконтактні сенсорні системи у спортивній діяльності. Специфіка даних у фізичній культурі і спорті. Системи реєстрації і контролю фізичних вправ у спорті. Методи комп'ютерної діагностики у фізичній культурі і спорті. Сучасний напрям спортивного моніторингу Smart fabrics («Розумний одяг»,). Використання прикладних ІТ-засобів у тренувальному процесі (сучасний напрям спортивного моніторингу Smart fabrics - «Розумний одяг»; Motion capture – захоплення рухів, відеофіксації, віртуальної та доповненої реальності). Персональне освітнє середовище тренера.

Тема 6. Технології інноваційного професійного вдосконалення тренера. Зміст сучасної інноваційної діяльності тренера. Етапи інноваційної педагогічної діяльності. Компоненти готовності тренера до інноваційної професійної діяльності. Ціннісно-мотиваційна готовність тренера до інновацій. Компетентнісна готовність тренера до інноваційної діяльності: методологічна, технологічна, нормативно-правова, управлінська компетенції.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	у тому числі:				у тому числі:			
	Лекції	Семинарські/практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Лекції	Семинарські/практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМ 1. Теоретичні основи використання інноваційних технологій фізичній культурі і спорті								
Тема 1. Історичні аспекти використання інноваційних технологій у фізичному вихованні та під час підготовки спортсменів	2	2	-	7	-	-	-	-
Тема 2. Закономірності інноваційних процесів	2	4	-	7	-	-	-	-
Тема 3. Сучасні технології підготовки	2	4	-	8	-	-	-	-

спортсменів та їх класифікація								
Разом за ЗМ 1	6	10	-	22	-	-	-	-
ЗМ 2. Інноваційна професійна діяльність тренера								
Тема 4. Методичні особливості впровадження інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті	2	4	-	8	-	-	-	-
Тема 5. Використання інноваційних технологій у дитячо-юнацькому спорті	2	10		20				
Тема 6. Технології інноваційного професійного вдосконалення тренера	2	4		10				
В (за необхідністю)				20				
Разом за ЗМ 2	6	18		58				
Усього	12	28		80				

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема 1. Історичні аспекти використання інноваційних технологій у фізичному вихованні та під час підготовки спортсменів	2	-
2	Тема 2. Закономірності інноваційних процесів	4	-
3	Тема 3. Сучасні технології підготовки спортсменів та їх класифікація	4	-
4	Тема 4. Методичні особливості впровадження інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті	4	-
5	Тема 5. Використання інноваційних технологій у дитячо-юнацькому спорті	10	-
6	Тема 6. Технології інноваційного професійного вдосконалення тренера	4	-
Разом за семестр		28	

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи використання інноваційних технологій фізичній культурі і спорті			
1.	Тема 1. Історичні аспекти використання інноваційних технологій у фізичному вихованні та під час підготовки спортсменів	7	
2.	Тема 2. Закономірності інноваційних процесів	7	
3.	Тема 3. Сучасні технології підготовки спортсменів та їх класифікація	8	
Разом за ЗМ 1		22	
Змістовий модуль 2. Інноваційна професійна діяльність тренера			
4.	Тема 4. Методичні особливості впровадження інноваційних технологій у фізичній культурі і спорті	8	
5.	Тема 5. Використання інноваційних технологій у дитячо-юнацькому спорті	20	
6.	Тема 6. Технології інноваційного професійного вдосконалення тренера	10	
ІНДЗ *		20	
Підготов до екзамену **		-	
Разом за ЗМ 2		58	
Разом годин за семестр		80	

Примітка:

* (не обов'язковий компонент самостійної роботи студента)

** (за наявності)

Тематика індивідуальних завдань

(за наявності у структурі самостійної роботи)

Пройти онлайн-курс на платформі Prometheus «Нова фізична культура» (за покликанням: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PE101+2020_T2/course/). У разі отримання сертифікату – 15 балів (по 5 балів за три модулі та в разі отримання сертифікату).

9. Форми поточного та підсумкового контролю

Відповідно до навчального плану викладачем запропоновано такі шляхи оцінювання навчальних досягнень студентів, як поточний, модульний, підсумковий контроль.

Форми поточного контролю: усне опитування, тестування, модульний контроль.

Форми підсумкового контролю: залік.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Залік 1 семестр

Розподіл балів (за максимальними значеннями) та послідовність їх накопичення за результатами аудиторної, самостійної роботи та модульного контролю									Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				ІНДЗ *	
T1	T2	T3	МКР1	T4	T5	T6	МКР2		
5	8	8	8	11	29	8	8	15	100

(*T1, T2 ... T5 – теми, включені до змістових модулів)

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Значення оцінки
90 – 100	зараховано
75-89	
60-74	
35-59	зараховано з можливістю повторного складання
0-34	зараховано без можливості повторного складання

12. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення та ін.:

Навчально-методичний комплекс дисципліни «Інноваційні технології у фізичній культурі» (електронна версія на кафедрі).

Мультимедійні презентації. Інструктивно-методичні матеріали до

семінарських, практичних занять. Комплекти модульних тестових завдань.

Бібліотечний ресурс (фахова література, вітчизняні та закордонні періодичні видання, в тому числі в електронному вигляді), електронний репозитарій ПНПУ імені В.Г. Короленка; електронний ресурс Google Classroom.

13. Інформаційні ресурси

Основна література

Основна література:

1. Даниско О. Інноваційні технології у фізичній культурі і спорті: конспект лекцій (електронне видання) / О. Даниско. – Полтава, ПНПУ, 2021. – 80 с.
2. Качан О.А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник / О. А. Качан. – Слов'янськ: Витоки, 2017. – 138 с.
3. Кожедуб Т.Г. Інноваційні підходи до теоретичної підготовки у фізичному вихованні: навчальний посібник / Т.Г. Кожедуб. Н.В. Москаленко. – Дніпропетровськ : Інновація, 2015. – 108 с.
4. Корягін В.М. Інноваційні технології тестового контролю у фізичному вихованні і спорті / В.М. Корягін, О.З. Блавт. – Львів Львівська Політехніка, 2019. – 236 с.
5. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т.– К.: Вид. центр “Просвіта”, 2000. – 368 с.

Додаткова література:

6. Плахотнюк Н.П. Структурно-функціональний аналіз інноваційної педагогічної діяльності як цілісної системи / Н.П. Плахотнюк // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 42. – С. 78–82
7. Нагорна В. Застосування інноваційних інформаційних технологій в навчально-тренувальній діяльності фахівців з фізичної культури та спорт / В. Нагорна, М. Титаренко // Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії: Матеріали 2-ї Всеукр. електрон. наук.-практ. конф. [Інтернет], (18 квітня 2019 р.). - Київ: НУФВСУ, 2019. С. 244-246.
8. Корягін В.М. Інноваційні технології тестового контролю у фізичному вихованні і спорті / В.М. Корягін, О.З. Блавт. – Львів Львівська Політехніка, 2019. – 236 с.
9. Сидорченко К. М. Загальна теорія підготовки спортсменів : [навч.- метод. посібн.] / К. М. Сидорченко – Одеса, 2013. – 214 с.

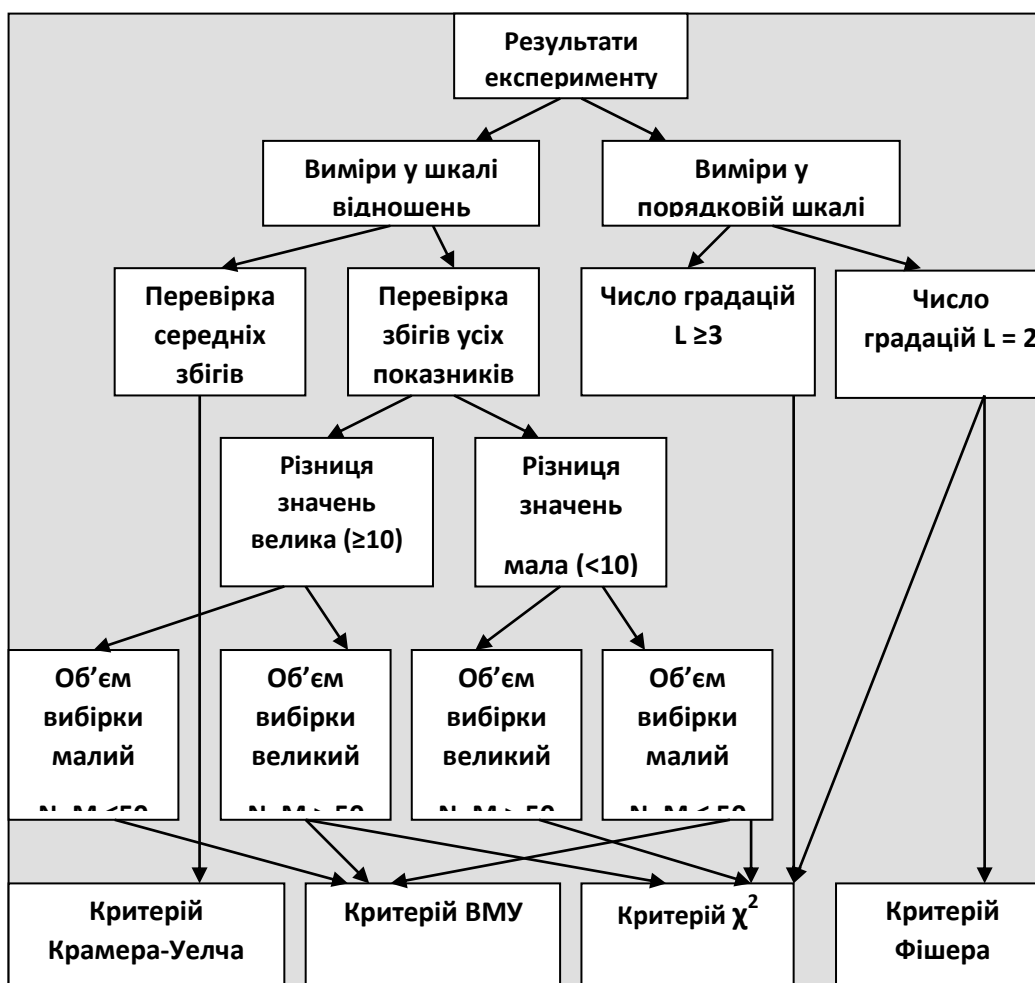
Інформаційні ресурси:

10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 2-ге вид., доповн. – Київ : Академвидав, 2012. – 352 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r726.pdf>

11. Інноваційні технології футбольних тренувань у німецькому Гоффенгаймі (ексклюзив Профутболу). URL: <https://2plus2.ua/novyny/innovaciyni-tehnologii-futbolnih-trenuvan-u-nimeckomu-goffengaymi-eksklyuziv-profutbolu>
12. [Кашуба В.](#) Інноваційні технології в сучасному спорті / В. Кашуба // [Спортивний вісник Придніпров'я](#). – 2016. – № 1. – С. 46–57. URL: <https://cutt.ly/2CGyCt5>
13. Сайт-навігатор з навчальної дисципліни. URL: <https://cutt.ly/4Ex8EjF>

Додаток Е

Алгоритм вибору статистичних критеріїв дослідження

Додаток Є

Є 1. Описова статистика експерименту

Педагогическая статистика *

Файл Правка Справка

Шкала: Отношений Критерий: <<< Автоопределение >>>

Метод ввода данных: Индивидуальные данные Суммарные данные

Индивидуальные данные Суммарные данные **Описательная статистика** Анализ

Параметры	Контрольная группа до начала эксперимента	Контрольная группа после окончания эксперимента	Экспериментальная группа до начала	Экспериментальная группа после окончания эксперимента
Объем выборки	3	3	3	3
Минимум	21	19	22	37
Максимум	115	108	114	112
Интервал (размах)	94	89	92	75
Сумма	212	212	216	216
Среднее	70,6667	70,6667	72	72
Медиана	76	85	80	67
Дисперсия	2230,3333	2134,3333	2164	1425

Є 2. Розрахунок емпіричного значення критерію Вілкоксона-Манна-Уїтні

Педагогическая статистика *

Файл Правка Справка

Шкала: Отношений Критерий: <<< Автоопределение >>>

Метод ввода данных: Индивидуальные данные Суммарные данные

Индивидуальные данные Суммарные данные Описательная статистика Анализ

	Контрольная группа до начала эксперимента	Контрольная группа после окончания эксперимента	Экспериментальная группа до начала эксперимента	Экспериментальная группа после окончания эксперимента
Контрольная группа до начала эксперимента		Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок
Контрольная группа после окончания эксперимента	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок		Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок
Экспериментальная группа до начала эксперимента	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок		Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок
Экспериментальная группа после окончания эксперимента	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	Эмпирическое значение критерия Вилкоксона-Манна-Уитни 0,2182, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок	

Є 3. Розрахунок емпіричного значення критерію Крамера-Уелча

Педагогическая статистика *

Файл Правка Справка

Шкала: Отношений Критерий: Критерий Крамера-Уэлча

Метод ввода данных: Индивидуальные данные Суммарные данные

Индивидуальные данные Суммарные данные Описательная статистика Анализ

	Контрольная группа до начала эксперимента	Контрольная группа после окончания эксперимента	Экспериментальная группа до начала эксперимента	Экспериментальная группа после окончания эксперимента
Контрольная группа до начала эксперимента		Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0348, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0382, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05
Контрольная группа после окончания эксперимента	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05		Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0352, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0387, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05
Экспериментальная группа до начала эксперимента	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0348, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0352, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05		Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05
Экспериментальная группа после окончания эксперимента	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0382, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0,0387, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	Эмпирическое значение критерия Крамера-Уэлча 0, критическое 1,96. Характеристики сравниваемых выборок совпадают на уровне значимости 0,05	

Додаток Ж

Довідки про впровадження результатів дослідження

Міністерство освіти і науки України
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В
ПЕРЕЯСЛАВІ
вул. Сухомлинського, 30,
зм. Переяслав,
Київська обл., 08401
тел.: (044) 293-11-11
ел. пошта: uhsp.edu@gmail.com

Ministry of Education and Science of Ukraine
HRYHORIY SKOVORODA UNIVERSITY IN
PEREIASLAV
30, Sukhomlynskooho Str.,
Pereiaslav,
Kyiv reg., 08401
tel.: (044) 293-11-11
e-mail: uhsp.edu@gmail.com

05.05.2023 № 290

Довідка

про апробацію і впровадження результатів наукового дослідження
Хижняка Олександра Олександровича з проблеми «Педагогічна технологія професійно
зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик» у освітній
процес Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Упродовж 2019-2022 рр. в освітній процес факультету фізичної культури, спорту і здоров'я Університету Григорія Сковороди в Переяславі впроваджено результати дисертаційного дослідження Хижняка Олександра Олександровича «Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик».

Сьогодні професійна підготовка майбутніх тренерів у закладах вищої освіти потребує суттєвої корекції у зв'язку зі змінами вимог до підготовленості фахівців, що обумовлені інтенсифікацією процесів європейської інтеграції та реформуванням системи вищої освіти в Україні. Автором здійснено аналіз специфіки професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в контексті розвитку спортивно-педагогічної науки, проаналізовано зміст та структура практичної підготовки, розроблено характеристику готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки. Позитивним здобутком роботи є розробка і впровадження авторської технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик та методичної системи такої підготовки.

У межах реалізації авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів О.О. Хижняком розроблено та впроваджено комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальні посібники «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів з боксу в закладах вищої освіти», «Формування педагогічної майстерності тренера у сучасних закладах вищої освіти: досвід та перспективи», «Програму наскрізної практики підготовки фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт», програми навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Професійно зорієнтована підготовка сучасного тренера», «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті». Розроблені посібники та комплекси навчально-методичного забезпечення – це сучасні засоби навчання, які значною мірою підвищують якість підготовки майбутніх тренерів, розвивають їхні творчі здібності, інтуїтивне, образне мислення, сприяють удосконаленню самостійності у формуванні професійних умінь та практичних навичок, дозволяють раціоналізувати й економити час аудиторної роботи.

Упровадження наукового доробку О.О. Хижняка позитивно вплинуло на результативність процесу професійної підготовки майбутніх тренерів і отримало схвальні відгуки від викладачів та здобувачів освіти.

Довідка про впровадження затверджено на засіданні кафедри спортивних дисциплін і туризму Університету Григорія Сковороди в Переяславі (протокол № 12 від 02.05.2023 р.).

Ректор
Зав. кафедрою

Віталій КОЦУР
Сергій ЗАКОПАЙЛО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Рєспіна, 12 м. Ізмаїл,
Ізмаїльський район, Одеська область, 68610
Тел./факс: +38 (04841) 6-30-01, +38 (094) 95-65-001
E-mail: idgu@ukr.net
Веб-сайт: <http://www.idgu.edu.ua/>

Банк ДКСУ м. Київ
МФО 820172
Р/р UA728201720343151001200012580
Код ЄДРПО 02125467

№ 1-7/253
04.05.2023

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

Ізмаїльського державного
гуманітарного університету

проф. Кічук Я.В.

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів наукового дослідження
Хижняка Олександра Олександровича з проблеми
**«Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх
тренерів у системі навчальних практик»**
у навчально-виховний процес педагогічного факультету Ізмаїльського
державного гуманітарного університету

Результати наукового дослідження О.О.Хижняка впроваджувались у навчально-виховний процес кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Ізмаїльського державного гуманітарного університету упродовж 2019-2023 рр.

В умовах реалізації компетентнісного підходу важливо дійти розуміння, що основу професіоналізму та високої мобільності майбутніх тренерів становлять фундаментальні наукові знання у поєднанні з практико-орієнтованістю освіти, особливо при скороченні термінів освоєння базової освітньої програми. Готовність випускників виконувати професійні завдання діяльності відповідно до здобутої освіти – це і є найважливішим складником його компетентності. У межах реалізації педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик

Олександром Олександровичем розроблено та впроваджено комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальні посібники «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів з боксу в закладах вищої освіти», «Формування педагогічної майстерності тренера у сучасних закладах вищої освіти: досвід та перспективи», «Програму наскрізної практики підготовки фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт», програми навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Професійно зорієнтована підготовка сучасного тренера», «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті».

Надані методичні матеріали О.О.Хижняка впроваджено в освітній процес кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини за ОПП «Фізична культура і спорт: тренерсько-викладацька діяльність» на лекційних та практичних заняттях в межах освітніх компонентів: «Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень», «Управління в сфері фізичної культури», «Теорія та методика спортивного тренування», «Теорія та методика професійного спорту».

Упровадження наукового доробку О.О.Хижняка позитивно вплинуло на результативність процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту й отримало схвальні відгуки від викладачів та студентів. Ефективність результатів дослідження, обґрунтованість наукових підходів, змістовність і методична доцільність, відповідність актуальним потребам освіти на сучасному етапі її розвитку зумовили позитивну оцінку розроблених О.О.Хижняком науково-методичних матеріалів і можливість їхнього використання у процесі підготовки майбутніх тренерів.

Результати впровадження наукового доробку О.О.Хижняка обговорено та схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини (протокол № 9 від 27.04.2023 р.)

Завідувачка кафедри фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини ДДУ
к.біол.н., доцент

Оксана БАШТОВЕНКО

Начальниця відділу кадрів

Ганна ОМЕЛЬЧЕНКО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, тел. (0332) 24-10-07, (0332) 72-01-23
e-mail: post@vnu.edu.ua, web: http://www.vnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125102

10.05.2023 № 03-24/04/1060Г

на № _____ від _____

Г

Г

Довідка

про апробацію і впровадження результатів наукового дослідження Хижняка Олександра Олександровича з проблеми **«Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик»** у навчально-виховний процес Волинського національного університету імені Лесі Українки

Упродовж 2019-2023 рр. у навчальний процес факультету фізичної культури, спорту та здоров'я Волинського національного університету імені Лесі Українки упроваджено результати дисертаційного дослідження Олександра Хижняка «Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик».

Автором здійснено аналіз специфіки професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів в контексті розвитку спортивно-педагогічної науки, проаналізовано зміст та структуру практичної підготовки майбутніх тренерів, обґрунтовано розвиток готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в процесі практичної підготовки. Позитивним здобутком дослідження вважаємо розробку комплексу методологічних підходів та педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх тренерів у системі навчальних практик. Автором запропоновано інноваційну педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів та методичну систему її реалізації.

У межах дослідження Олександром Хижняком розроблено та впроваджено комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальні посібники «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів з боксу в закладах вищої освіти», «Формування педагогічної майстерності тренера у сучасних закладах вищої освіти: досвід та перспективи», «Програму наскрізної практики підготовки фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт», програми навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Професійно зорієнтована підготовка сучасного тренера», «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті».

Упровадження наукового доробку О. О. Хижняка позитивно вплинуло на результативність процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту й отримало схвальні відгуки від викладачів та студентів. Ефективність результатів дослідження, обґрунтованість наукових підходів, змістовність і методична доцільність, відповідність актуальним потребам освіти на сучасному етапі її розвитку зумовили позитивну оцінку розроблених О. О. Хижняком науково-методичних матеріалів і можливість їхнього використання у процесі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у сучасних ЗВО України.

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародної співпраці,
доктор економічних наук, професор

Людмила ЄЛІСЄВА

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИ

вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002, тел. (057) 700-35-23, факс (057) 700-69-09
e-mail: rector@hnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125585

Від 15.05.2023 № 04/10-303

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів наукового дослідження
Хижняка Олександра Олександровича з проблеми «**Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик**» у навчально-виховний процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди»

Результати наукового дослідження О. О. Хижняка впроваджувались у навчально-виховний процес факультету фізичного виховання і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди» упродовж 2019-2023 рр.

Для підвищення професійної майстерності потрібна єдність теоретичної, методичної та практичної сторін підготовки майбутніх тренерів у сучасному ЗВО, що забезпечує дієвість системи знань та умінь. Це передбачає глибоке і всебічне оволодіння теорією та методикою фізичного виховання, психолого-педагогічними знаннями, закріплення теоретичних знань у конкретному виді спорту та вироблення на їх основі практичних умінь, апробацію та перевірку дієвості знань та умінь у самостійній педагогічній діяльності, вироблення установки на подальше вдосконалення професійної майстерності шляхом самоосвіти.

Автором запропоновано ефективну педагогічну технологію професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик,

розроблена методика формування готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності на початковому професійному (1-2 курси), фундаментальному професійному (3-4 курси) та спеціалізувальному професійному (5 курс) етапах. Розроблено показники, критерії, рівні та діагностувальний апарат готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності.

У межах реалізації авторської педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів О. О. Хижняком розроблено та впроваджено комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальні посібники «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів з боксу в закладах вищої освіти», «Формування педагогічної майстерності тренера у сучасних закладах вищої освіти: досвід та перспективи», «Програму наскрізної практики підготовки фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт», програми навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Професійно зорієнтована підготовка сучасного тренера», «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті».

Упровадження наукового доробку О. О. Хижняка позитивно вплинуло на результативність процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту й отримало схвальні відгуки від викладачів та студентів. Ефективність результатів дослідження, обґрунтованість наукових підходів, змістовність і методична доцільність, відповідність актуальним потребам освіти на сучасному етапі її розвитку зумовили позитивну оцінку розроблених Олександром Олександровичем науково-методичних матеріалів і можливість їхнього використання у процесі підготовки майбутніх тренерів.

Результати упровадження дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданні вченої ради факультету фізичного виховання і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 6 від 17 квітня 2023 року).

Ректор

Юрій БОЙЧУК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА

36003 м. Полтава, вул. Остроградського, 2

телефон 56-23-13 факс 52-58-67

E-mail: allmail@pnpu.edu.ua

код ЗКПО 31035253

28.04.2023 № 899/01-35/57

Довідка

про апробацію і впровадження результатів наукового дослідження
Хижняка Олександра Олександровича з проблеми **«Педагогічна технологія професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик»** у навчально-виховний процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Результати наукового дослідження О. О. Хижняка впроваджувались у навчально-виховний процес факультету фізичного виховання та спорту Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка упродовж 2019-2023 рр.

Робота тренера (и спортивного педагога загалом) в сучасних умовах визначається новим статусом: потреба в кваліфікованих спортивних педагогах набуває соціального масштабу в рамках програми оздоровлення населення, організації здорового способу життя молоді, формування нової системи цінностей і життєвих пріоритетів підростаючого покоління. Сучасний тренер повинен володіти творчим потенціалом, здатним до саморозвитку і самовдосконалення, створенню і передачі цінностей здорового способу життя. Це актуалізує наукову доцільність дослідження Хижняка О. О.

Автором розроблено комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальні посібники «Особливості професійної підготовки майбутніх тренерів з боксу в закладах вищої освіти», «Формування педагогічної майстерності тренера у сучасних закладах вищої освіти: досвід та перспективи», «Програму наскрізної практики підготовки фахівців за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт», програми навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Професійно зорієнтована підготовка сучасного тренера», «Інноваційні технології у фізичній культурі та спорті».

Апробація запропонованої технології та системи навчально-методичного супроводу довела їхню ефективність, про що свідчить підвищення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту. Доведено, що ефективність навчально-виховного процесу підвищилася шляхом впровадження педагогічної технології професійно зорієнтованої підготовки майбутніх тренерів у системі навчальних практик та застосування інтеграційної методичної системи такої підготовки.

Проректор з наукової роботи

Василь ФАЗАН